

24-2

28

0

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

~~24-8~~

Escuela Universitaria
GRANADA

Sala

Horario

204

R. 2349

HISTORIA *BB*
FAMILIÆ SACRÆ

EX ANTIQV̄IS MONUMENTIS
COLLECTA

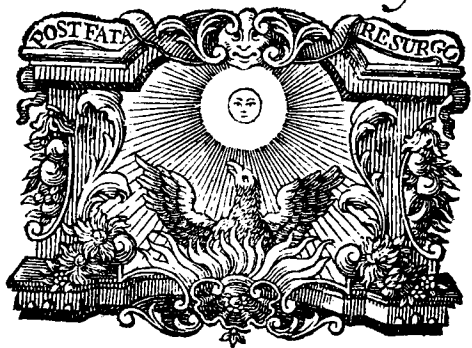
A B

ANTONIO SANDINO,

EJUSQUE POSTUMIS CURIS

Retractator & auctior.

Del Coll. de S. Pablo de la Comp. de S. Juan.

PATAVII, Typis Seminarii, MDCCLV.

Apud Joannem Manfrè.

Superiorum permissu, & Privilegio.

ILLUSTRISS. ac REVERENDISS.
COMITI
PEREGRINO FERRO
CANONICO THEOLOGO PATAVINO

ANTONIUS SANDINUS.

I quando Veteres viris
summis Libros suos
nuncuparunt, tum de-
mum hoc factum est, cum
argumentum Libri personæ
tali conveniret. (1) Cui autem vi-
ro Historia Familiæ Sacræ, quæ
ex Sacris Litteris præsertim de-

a 2 pro-

(1) Franciscus Baconus de Verulamio lib. 1,
de Augmentis scientiarum pag. 28. edit. Amste-
lædam. 1694.

promitur, magis convenire, aptiusque commendari potest, quam Tibi in Sacris Litteris versatissimo, qui eas pro suggestu in Cathedrali Ecclesia tam erudite, tantaque cum laude & admiratione omnium interpretaris? Ego quidem certe divino quodam consilio factum existimo, ut cum primum ederem libellum hunc, nemini dicatum vellem: quod jam tum præfagebat animus, fore aliquando, ut studiorum meorum aptum æstimatorem & judicem invenirem. Neque hoc ad gratiam dico. Non enim cujusquam ego dignitatem solum atque amplitudinem spectandam puto, sed professionem in primis, mentis acumen, rectumque & exquisitum de re, quæ in manibus est, iudicium, quo Tu natura, studio, exercitatione plurimum vales. Neque enim is es, qui ingenii,
quod

quod Tibi benigna parens natura liberalissime largita est, confidentia fretus, studium, exercitationemque defugas: immo vero illud velut agrum natura sua uberem feracemque excolis labore assiduo, ut Tibi majore cum fœnore fructus reddat. Quare non solum id temporis, quod Tibi ex Ecclesiastico tuo quotidiano munere superest, in eruditionem parandam confers, sed etiam somno identidem & honestis animi relaxationibus horas surripis, quas honestius pariter & utilius in studia impendas. Testis illa tua Bibliotheca non tam multis, quam optimis libris instructa, quam Tibi ipse adornasti, inque dies magis magisque adornas non ad pompam, sed ad lectionem, non in spectaculum, sed in studium, in qua quidem comparanda illud etiam spectasti, ut Tui unius im-

penſa foret, uſus multorum. Huc accedit, quod hoc meum erga Te officium valde probavit EMINENTISSIMUS PRINCEPS CAROLUS CARDINALIS REZZONICUS Episcopus noſter, quem cum appello, Episcopum appello probatiſſimum, & cum antiquis comparandum, cui Patavina *Cathedra* a BENEDICTO XIV. acerrimi iudicii Pontifice oblata *oneris eſt, non honoris; operis, non nominis; virtutum denique, non divitiarum*. (1) Neque dubitavi, quin probaret. Novi enim ſimul ejus in Te voluntatem, ſimul de Tua virtute opinionem: cum Te idoneum dignumque eſſe iudicavit, qui ſibi in obeunda Dioceſi, hoc eſt in re graviffima præſto eſſes, Teque glorioſi laboris & Apoſtolicæ diligentiaſ ſuæ teſtem ac ſocium eſſe voluerit. Pro-
ba-

babis igitur etiam Tu, qui Te ſingis quotidie ad exemplum ſapientiffimi Episcopi, & hoc exiguum obſequii in Te mei pignus æquo libentique animo accipies. Vale diu, meumque erga Te ſtudium atque obſervantiam hac mea qualicumque ſignificatione majorem puta.

(1) S. Bernardus epist. 428. ad Lucanum Episcopum. §. 1. pag. 380.

AD LECTOREM.

UI superiore anno Apostolorum Historiam inter rogantem & respondentem divisam, retractatiorem & auctiorem emisi; idem nunc studiosis Adolescentibus, quibus antea laboraram, meam operam iterum postulantibus, Historiam Familiae Sacrae eodem modo retractatam, auctam, & explicatam exhibeo. Redegi hanc, ut illam, in pauca. Quoties enim ad fastidium legentium respicio, dum intelligatur quid scribam, maximam scribendi laudem puro esse brevitatem. Primum narro de Christo Domino humani generis Salvatore, deinde de Maria Virgine ejus matre, postremo de Josepho Virginis sponso. Utor autem sepeissime in narrando verbis ipsis hominum veterum ac Patrum gravissimorum, quia horum sermo plus habet auctoritatis & ponderis. Si quando ab recentioribus magna eruditionis ac famae viris dissentio, tunc verum invenire contendo, non tamquam adversarium ali-

aliquem convincere. Non responder ad spem eventus, & iis ipsis in locis caecutio, in quibus alios parum esse arbitror perspicaces? (1) & opto redargui me, & cupio refelli: siquidem non vincimur, quando offeruntur nobis meliora, sed instruimur. (2) Optantem redargui, & cupientem refelli, si quid humana fragilitate peccassem, redarguit, ac refellit Fr. Hyacinthus Serary Primarius Theologus Patavinus editis Animadversionibus Anticriticis. Sed quoniam arguendo refellendoque non attulit meliora iis, quibus ipse refellitur: idcirco dedit nobis occasionem respondendi disertitudini suae. Possum remordere si velim, possum genuinum laesus infigere. Sed magis volo esse discipulus ejus, qui cum malediceretur, non maledixit, & post alapas, crucem, flagella, blasphemias, novissime pro crucifigentibus deprecatus est dicens: Pater ignosce eis, quod enim faciunt, nesciunt. Et ego ignosco errori Fra-

(1) Sunt haec ipsissima verba editionis primae, ex quibus vides, quam vere scriptum sit in Supplementis ad Nova Acta Eruditorum, quae Lipsiae publicantur, tom. 2. sect. 12. pag. 548. Sandinus se iis ipsis in locis caecutio refertur, in quibus alios parum esse arbitretur perspicaces.

(2) S. Cyprianus epist. 71. ad Quintum pag. 274.

Fratriſ. (3) *Reſpondeo igitur, non remor-
deo, & novæ huic editioni nonnulla inter-
fero, quibus illustrata veritas magis ac ma-
gis eluceſcat. Quam qui penitus noſſe de-
ſiderant, quaſo, non eos pigeat utrumque
legere, ſimul quod ſcriptum eſt in *Historia
Familiaë Sacraë, ſimul quod poſitum eſt in
Animadverſionibus Anticriticis, & quid a
me, & quid ab eo dicatur, collata diſpu-
tatione cognoſcere. Facile enim intelligent
illud etiam, nullam fuiſſe viro Theologo
cauſſam tantarum in me querelarum. Quod
ſi ipſum ſolum rejicio, ceteris parco, qui-
bus uſus eſt, ideo feci, quia putavi, quem-
admodum ipſe omnium primus *Exercitatio-
nes ſcripſit, quibus Chriſtianæ religionis
myſteria omnia ad certam hiftoriæ fidem
exiguntur, explicantur, defenduntur: ita
ipſum non tam facile admiſſurum fuiſſe tan-
tæ laudis ſocios illos, quos numquam nomi-
natim appellaveat. Ego interim amicus ve-
ritatis non gravate feram, ſi iterum repre-
hendar, enixus alioquin diligentiffime, ne
quid excideret, quod reprehenderetur. Vale.***

(3) S. Hieronymus epiſt. 51. ad Dornionem pag. 400.

AU

AUCTORIS VITA

A JOSEPHO RINALDI

S. Theol. Doct. Colleg. & Seminarii Patav. Studii
diorum Praef. paulo ante quam
abiret ad plures,

J U S S U E M I N.

CARD. REZZONICI

Ep. Patav. conſcripta.

Antonius Sandinus insignis mo-
deſtiae cum inſigni doctrina con-
junctæ luculentum exemplar,
eoque pulchrius quo rarius, re-
liquit. Novis, agri Vicetini
pago ad ripam Medoaci, pa-
rentibus honeſtis & piis natus
eſt Idibus Juniis anni 1692. In puero ſta-
tim exſplenduit docile ingenium, mite,
aptum ad artes optimas. Eo commendatus,
ut inter Seminarii Patavini Alumnos cum remiſ-
ſione aliqua penſionis annuæ reciperetur,
facile obtinuit: magno cum fenore jam redditurus
id beneficium, quod tunc accepiffet. Ingreſſus
tertio Cal. Novembr. an. 1707. totum ſe de-
didit ſtudiis doctrinaë diligens attentuſque in
officiis omnibus, in iis maxime, quæ ad pie-
tatem ſpectarent. Ornatus politioribus litteris
cum

cum Latinis tum Græcis, Philosophiam primum, deinde Jurisprudentiam arripuit; nec id interim prætermittens, quo se duci maxime a natura sentiebat, studium Ecclesiasticæ Historiæ cum utraque conjunxit. In hac potissimum disciplina, magistro usus doctissimo Viro, Vincentio Fuga, avunculo suo, tantam de se expectationem movit, ut ille optimus ingeniorum æstimator Georgius Cardinalis Cornelius minime dubitaverit nepotem ipsum avunculo successorem jam tum designare. Annos natus tres & viginti, cursu scholastico jam confecto, geminum examen publicum subiit, alterum Historiæ Ecclesiasticæ in Seminario, Juris utriusque alterum in Collegio Sacro; & re naviter utrobique gesta, in inferioribus Seminarii scholis, ex loci more, magisterii tirocinium posuit. Ab ea curatione ad illam sibi jam destinatam perillustrem provinciam paulo post evocatus, opinionioni omnium ingenio, diligentia, fide cumulate respondit. Ex eo ludo primum industriæ suæ fructum extulit anno 1726. publico certamini expositis dissertationibus duodecim ex Ecclesiastica Historia depronaptis: quo periculo feliciter functus, majus quoddam Opus moliri cœpit, & de universa Ecclesiastica Historia ad Scholarum usum & commodum concinnanda, Seminarii Moderatoribus id ipsum optantibus, cogitare. Operis ejus partes alias aliis temporibus edidit: Historiam Apostolicam an. 1731. Historiam Familiæ Sacræ 1734. Vitæ Pontificum Romanorum 1739. Omnes studio

dio & approbatione hominum tanta, ut earum editio altera cœpta sit minime longo temporis intervallo passim desiderari. Ad eam adornandam aggressus, non facile dixerim, quam diligenter excufferit Vir patientissimus cum magnas vires industriæ suæ, tum supellectilem non exiguam Bibliothecæ nostræ; cujus custodiæ præfectus an. 1732. eo semper spectavit, ut illam lectioribus libris, se exquisitiore doctrina locupletaret. Nova igitur eruditionis luce illustrata ejus Opera ex typographica Seminarii Patavini officina iterum exierunt Dissertationes Historiæ retractatioris, aliisque octo ejusdem generis Disputationibus cumulata, an. 1742. Historia Apostolica 1744. Historia Familiæ Sacræ 1745. Vitæ Pontificum Romanorum 1748. Horum Operum splendor Italia tota longe lateque diffusus, mira felicitate in exteras quoque regiones, in Germaniam præsertim pervasit, ubi, inter ceteros, duobus illis principibus Viris Joanni Bernardo, Episcopo Chrysopolitano, Herbipolitani Suffraganeo, & Serenissimo Lantgravio Assiæ Darmstat Episcopo & Principi Augustano adeo gratus affulsit, ut ambo eum studiosissime ad luorum utilitatem & commodum propagandum putarint. Itaque tam illustrium Mæcenatum jussu & auspiciis, Sandiniana Opera Germanicis typis excudi cœperunt, Herbipoli anno 1736. Augustæ Vindellicorum anno 1748. qua in editione, ut ejus egregia voluntas, cujus auctoritate promulgabantur, posset esse testator, titulum hunc prætulere,

Basis Historiæ Ecclesiasticæ ad usum Cleri Augustani. Auctori huic tanta passim doctrinæ laude & gloria florenti obtrectatores & Critici (fatum Scriptoribus fere omnibus perillustribus familiare) non defuerunt. Primus omnium censoriam virgulam in eum expedit Fr. Hyacinthus Serry, Primarius Theologus Patavinus, provocatus alioquin a Sandino ipso, qui in Historia Familiæ Sacræ veritatis asserendæ studio impugnare non dubitaverat *Exercitationes ejus Criticas De Christo ejusque Virgine Matre.* Scripsit igitur Theologus nobilissimus, ediditque anno 1735. Animadversiones Anti-criticas in Historiam Sacræ Familiæ; quibus Animadversionibus Antonius Sandinus in editione altera ejusdem Historiæ illarum Auctore vita jam functo, ita demum occurrit, ut nescias, utrum magis admirari debeas docilitatem ejus in retractandis nonnullis locis, an modestiam in iis defendendis, quæ tanti nominis Adversarius paulo acerbius vexarat. In eandem censoriam palæstram ingressi sunt paulo post ii, qui Acta Eruditorum scribunt, quæ publicantur Lipsiæ; quorum criminationes (quæ leguntur in supplementis ad an. 1737. Tom. 2. sect. 2. & 12.) Historicus noster singillatim refellit in extrema parte Disputationum Historicarum, paucis, sed gravibus verbis ostendens, se acutius atque acutius, quam illos suos ceteroquin oculos censors vidisse. Restabat, ut ad ea responderet; quæ Christophorus Gulielmus Franciscus Walchius Professor Jenensis ediderat Lipsiæ an.

1749.

1749. adversus disputationem vigesimam de Constitutione Ludovici Pii ad S. Paschalem I. sed eam responsonem a Walchio ipso, ut constat ex ejus humanissimis litteris ad Sandinum datis, non modo expetitam, sed etiam efflagratam subita Auctoris mors interceptit. Contigit hæc VII. Cal. Mart. an. 1751. nocte ipsa proxima Vigiliæ S. Matthiæ Apostoli, qua nocte cum is a cœna integris plane viribus cubitum discessisset, tanta vi morbi, intestinis repente prolapsis, correptus est, ut paucis post horis, quam discubuerat, humana ope frustra implorata, e vita migrarit. Fuit hoc luctuosum omnibus; Seminario in primis, cui maxime patuit, quantum lumen non modo eruditionis atque doctrinæ, sed etiam humanitatis, probitatis, virtutis morte tam subita extinctum esset. Ab omnibus Ephemeridum rei litterariæ Scriptoribus Viri immortalitate dignissimi & complorata mors est, & vita laudata; sed omni laudatione & præconio majora fuerunt indicia illa manifesti doloris, quibus Benedictus XIV. feliciter regnans tristem nuntium mortui inopinanter acceptum prosecutus est: solitus antea vivi scripta non legere modo ac probare, sed locos etiam non unos decerpere, quos doctissimis suis Operibus, pro ut res ferebat, infereret. Ceterum tam subitus casus cuivis improvisior accidit, quam Sandino ipsi, qui se ad omnem eventum tanto ante paraverat contentione humanarum rerum, studio divinarum; quibus addictus omnia pietatis jura tam atten-

te

re servabat, ut satis scire non posses, utrum illam veteris Ecclesiasticæ disciplinæ præclaram imaginem, quam describebat, melius exprimeret oratione, an vita. Ab otio quam maxime abhorrens perire omne tempus arbitrabatur, quod aut divinis rebus, aut litteris non imperiret. Patiens admirandum in modum fere dies totos in Bibliotheca ad pluteum sedebat. Severus & gravis nugas omnes, quibus studia sua turbarentur, fugabat: idem facilis & benignus eorum studiis, & commodis inferviebat, qui operam suam postularent. Verborum parcus, audiendis eorum sermonibus, unde aliquid disci posset, libenter vacabat. Quidvis autem, quam laudes suas, audire malebat, solitus pudore ipso, quo facile suffundebatur, prima statim verba repellere. Nemini præponebat se, & quod vix credibile videatur, adeo rebus non plaudebat suis, ut eos studiosissime quæreret, a quibus acriter castigarentur, paratus ad eorum arbitrium & nutum non solum mutare, sed etiam delere transverso calamo quæcumque scripisset. Crebro usurpabat scitum illud Augusti Cæsaris *αὐτὸς βραδέως* (*festina lente*) eique insistens semper aliquam lineam, nec eam interim nisi diu meditatus ducebat. Ad hunc canonem affabre elaboravit omnes Historias suas, adeo veritatis diligens, ut piaculo simile existimaret, si quid assereret sine Auctore, aut si quem Auctorem, non aditis prius perspectisque ipsis fontibus, appellaret. His virtutibus Antonius Sandinus passim invenit laudem, gratiam,

tiam, benevolentiam; cujus testimonia cum ab aliis clarissimis viris, tum præcipue ab Eminentissimo Carolo Cardinali Rezzonico, bonorum omnium Mæcenate & Patrono amantissimo, & multa accepit, &, pro animi sui incredibili moderatione, magna; majora accepturus, nisi Superi eum festinatione tanta ad meliora evocassent.

PRE

PRÆCIPUI AUCTORES

Qui Symbolam contulerunt.

A

- A**lexander *Natalis*. Historia Ecclesiastica. *Parisiis* 1714. in fol.
Commentarius in Epistolas S. Pauli. *Rotbomagi* 1710. in fol.
Ambrosius S. Opera studio & labore Monachorum Ordinis S. Benedicti, e Congregatione S. Mauri. *Parisiis* 1686. in fol.
Antoninus S. Chronicon. *Nurembergæ* 1484. in fol.
Aquinas *Thomas* S. Summa Theologica notis historicis & dogmaticis illustrata per Joannem Nicolai. *Lugduni* 1686. in fol.
Opera omnia. *Romæ* 1570. in fol.
Athanasius S. Opera GL. studio Monachorum Ordinis S. Benedicti, e Congregatione S. Mauri. *Parisiis* 1698. in fol.
Auctor Operis imperfecti. *Exstat* ad calcem Homiliarum S. Chryostomi in Matthæum pag. 759.
Augustinus Aurelius S. Opera studio Monachorum S. Mauri. *Parisiis* 1689. in fol.

B

- B**aronius *Cæsar*. Annales Ecclesiastici. *Coloniæ* 1609. in fol.
Martyrologium Romanum illustratum. *Venetis apud Juntas* 1630. in fol.
Basilius S. Magnus Cæsariensis. Opera GL. studio Juliani Garnier. *Parisiis* 1721. in fol.
Bafnagius *Samuel*. Annales Politico-Ecclesiastici. *Roterodami* 1706. in fol.
Beda Venerabilis. Opera. *Coloniæ* 1683. in fol.
Bellarminus *Robertus*. Opera. *Venetis* 1721. in fol.
Bernardus S. Opera tertiis curis Joannis Mabillon. *Parisiis* 1719. in fol.
Biblia sacra cum glossa interlineari, ordinaria, & Nicolai Lyrani postilla &c. *Venetis* 1588. in fol.
Bibliotheca Maxima veterum Patrum, & antiquorum Scriptorum Ecclesiasticorum. *Lugduni* 1677. in fol.
Binghamus *Josephus*. Origines, sive Antiquitates Ecclesiasticæ. *Hale* 1724. in 4.

Bol-

- Bollandus *Joannes*. Acta Sanctorum. *Antuerpiæ* 1643. in fol.
Et *Venetis* 1734. in fol.
Bonaventura S. Opera omnia. *Lugduni* 1668. in fol.
Bona *Joan. Cardinalis*. Opera omnia. *Antuerpiæ* 1692. in fol.
Burcardus, seu Brocardus de monte Sion. Descriptio Terræ Sanctæ, & Ægypti. *Exst.* in Antiquis Lectionibus Canifii tom. 4. pag. 1. & 25.
Bzovius *Abrahamus*. Continuatio Annalium Baronii. *Coloniæ* 1616. in fol.

C

- C**almet *Augustin*. Commentaire sur les livres de l'Ancien & du Nouveau Testament. *A Paris* 1724. fol.
Canifus *Henricus*. Thesaurus monumentorum Ecclesiasticorum, & Historicorum, sive Lectiones antiquæ auctæ a Jac. Bafnag. *Amstel.* 1725. in fol.
Capifuccus *Raimundus*. Controversiæ Theologicæ selectæ. *Romæ* 1670. in fol.
Cafaubonus *Isaacus*. Exercitationes ad Baronii prolegomena in Annales, & primam eorum partem. *Genevæ* 1655. in 4.
Cave *Gulielmus*. Scriptorum Ecclesiasticorum historia litteraria. *Genevæ* 1705. in fol.
Cedrenus *Georgius*. Compendium Historiarum GL. *Venetis* 1729. in fol.
Ceillier *Remy*. Histoire Generale des Auteurs sacres & Ecclesiastiques. *A Paris* 1729. in 4.
Chiffletius *Joan. Jacobus*. De linteis Sepulcralibus Christi Servatoris. *Antuerpiæ* 1624. in 4.
Chronicon Paschale, seu Alexandrinum GL. studio Caroli du Fresne. *Venetis* 1729. in fol.
Et in Maxima Bibliotheca Patrum tom. 12. pag. 867.
Chryfologus *Petrus* S. Sermones. *Exst.* in Bibliotheca Patrum Lugdunensi tom. 7. pag. 844.
Chrysofomus *Joannes* S. Opera GL. Cura Frontonis Ducæi. *Parisiis* 1636. in fol.
Expositio perpetua in Novum Testamentum GL. In *Bibliotheca Commeliniano* 1617. in fol.
Clemens Alexandrinus. Opera GL. *Coloniæ* 1688. in fol.
Clemens S. Epistolæ duæ ad Corinthios GL. *Cantabrigiæ* 1718. in 8.
Collectio veterum Patrum Brixianæ Ecclesiæ. *Brixia* 1738. in fol.
Cotelierius *Joan. Baptista*. SS. Patrum, qui temporibus Apostolicis floruerunt, opera illustrata. *Amstelædam* 1724. in fol.

B 2

Cri-

Critici Sacri Joannis Pearson. *Amsteladami 1698. in fol.*
 Cyrillus Alexandrinus. Opera. *Parisis 1604. in fol.*
 Cyrillus Hierosolymitanus S. Opera GL. *Parisis 1720. in fol.*
 Cyprianus Cæcilius S. Opera recognita & illustrata a Baluzio & Monacho S. Mauri. *Venetis 1728. in fol.*
 Recognita & illustrata a Joanne Fello; accedunt Annales Cyprianici Pearsonii, & Dissertationes Cyprianicæ Dodwellii. *Amstel. 1700. in fol.*

D

Dacherius Lucas. Spicilegium veterum Scriptorum. *Parisii 1723. in fol.*
 Damascenus Joannes S. Opera GL. studio Michaelis Lequien. *Parisis 1712. in fol.*
 Et interprete Jacobo Billio. *Ibid. 1577. in fol.*
 Damiani Petrus S. Opera cum notis Constantini Cajetani. *Parisis 1743. in fol.*
 Dionysius Areopagita. Opera GL. *Lutetia 1644. in fol.*
 Ducangius Carolus. Glossarium ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis studio Monachorum e Congregatione S. Mauri. *Parisis 1733. in fol.*
 Ejusdem Glossarium ad Scriptores mediæ & infimæ Græcitatit. *Lugduni 1688. in fol.*
 Dupin Ludovicus Ellies. Nouvelle Bibliotheque des auteurs Ecclesiastiques. *A Paris 1690. in 4.*
 Durandus Gulielmus. Rationale divinatorum Officiorum. *Venetis 1572. in 4.*

E

Ephræm Syrus S. Opera interprete Gerardo Voffio Bouchlovio. *Romæ 1589. in fol.*
 Epiphanius S. Opera GL. illustrata a Petavio. *Parisis 1622. in fol.*
 Estius Gulielmus. Annotationes in præcipua ac difficiliora Sacræ Scripturæ loca. *Anversia 1699. in fol.*
 Commentaria in Epistolas D. Pauli. *Colonia 1631. in fol.*
 In quatuor libros Sententiarum. *Neapoli 1720. in fol.*
 Eusebius. Historia Ecclesiastica GL. cum interpretatione ac notis Valesii. *Parisis 1678. in fol.*
 Et Joanne Christophorono interprete. *Colonia 1570. in fol.*
 Demonstratio Evangelicæ GL. cum interpretatione & notis R. M. *Colonia 1688. in fol.*
 Euthymius Zigabenus Monachus. Commentaria in quatuor Evan-

Evangelia. *Exst. in Bibliotheca Patrum Lugdunensi 1697. 19. pag. 475.*

F

Fabricius Joannes Albertus. Bibliotheca Ecclesiastica *Hamburgi 1718. in fol.*
 Codex Apocryphus Novi Testamenti. *Ibidem. 1719. in 8.*
 Bibliographia antiquaria. *Ibid. 1716. in 4.*
 Delectus argumentorum, & syllabus scriptorum, qui veritatem Religionis Christianæ asseruerunt. *Ibid. 1725. in 4.*
 Ferrerius Vincencius S. Opera edita studio Caspari Erhard. *Augustæ Vindellicorum 1729. in fol.*
 Florentinus Franc. Maria. In Martyrologium Hieronymianum. *Luca 1668. in fol.*
 Fronto Joannes. Epistolæ, Dissertationes Ecclesiasticæ, Calendarium. *Veronæ 1733. in 8.*

G

Gaudencius S. Brixianus E. Sermones. *Exst. in Collectione veterum Patrum Brixianæ Ecclesiæ pag. 217.*
 Gotti Vincencius Ludovicus. Veritas Religionis Christianæ. *Romæ 1735. in 4.*
 La Vera Chiesa. *Bologna 1719. in 4.*
 Grabius Joannes Ernestus. Spicilegium SS. Patrum. *Osonia 1714. in 8.*
 Gregorius Magnus S. Opera studio Monachorum S. Mauri. *Parisis 1705. in fol.*
 Greferus Jacobus. Opera. *Ratisbonæ 1734. in fol.*

H

Harduinus. Joannes. Conciliorum collectio regia maxima. *Parisis 1715. in fol.*
 De Baptismo quæstio triplex. De baptismo pro mortuis. De baptismo in vino. De baptismo in nomine Christi. *Parisis 1688. in 4.*
 Hieronymus S. Opera. *Parisis 1643. in fol.*
 Hilarius S. Opera studio Monachorum S. Mauri. *Veronæ 1738. in fol.*
 Hippolytus S. Episcopus & Martyr. Opera. *Hamburgi 1716. in fol.*
 Huëtius Petrus Daniel. Origeniana præposita Origenis commentariis in Sacras Scripturas editis. *Rotbomagi 1668. in fol.*

- J**ansenius *Cornelius* Episcopus Gandavenfis. Commentaria in suam Concordiam, ac totam Historiam Evangelicam, *Lugduni* 1590. in fol.
 Josephus Flavius. Opera GL. studio Havercampi. *Amstel.* 1726. in fol.
 Irenæus S. Opera GL. illustrata per Joan. Ernestum Græbe. *Oxonie* 1702. in fol.
 Isidorus S. Pelusiotæ. Epistolæ GL. ex interpretatione Jac. Billii. *Parisii* 1638. in fol.
 Justinus S. Martyr. Opera GL. studio Federici Sylburgii. *Colonia* 1686. in fol.
 Et opera ac studio unius e Monachis Congregationis S. Mauri. *Parisii* 1742. in fol.

L

- L**abe *Philippus*. Sacrosancta Concilia ad regiam editionem exacta. *Parisii* 1672. in fol.
 Nova Bibliotheca Manuscriptorum Librorum continens Historias, Chronica &c. *Parisii* 1657. in fol.
 Lactantius Firmianus. Opera cum notis variorum studio Servatii Gallæi. *Lugd. Bat.* 1660. in 8.
 De Mortibus persecutorum cum notis Baluzii, & variorum cura Pauli Bauldri. *Trajecti ad Rbenum* 1693. in 8.
 Lambertinus *Prosper Cardinalis* de, nunc sumum Pontifex *Benedictus XIV.* De Servorum Dei beatificatione, & Beatorum canonizatione. *Patavii typis Seminarii.* 1743. in fol.
 De D. N. Jesu Christi, Matrifque ejus festis. *Ibid.* 1745. in fol.
 Launojus *Joannes*. Opera. *Colonia* 1731. in fol.
 Leo S. Magnus. Opera cum notis & dissertationibus Paschafii Quæfnel. *Lugduni* 1700. in fol.
 Lipsius *Justus*. Opera omnia. *Antwerpæ* 1637. in fol.
 Lupus *Christianus*. Opera. *Venetis* 1724. in fol.

M

- M**abillonius *Joannes*. Acta Sanctorum Ordinis S. Benedicti in sæculorum classes distributa. *Lutetia* 1668. in fol.
 Museum Italicum. *Ibid.* 1687. in 4.
 De Liturgia Gallicana. *Parisii* 1685. in 4.
 Maldonatus *Joannes*. Commentarii in quatuor Evangelistas. *Venetis* 1597. in fol.

Ma-

- Marianus Scotus Monachus Fuldenfis. Chronicorum Libri III. *Exst.* inter Scriptores rerum Germanicarum Pistorii *tom. 1. pag. 448.*
 Marie *Honore* de Sainte. Reflexions sur les Regles, & sur l'usage de la Critique. *A Paris* 1713. in 4.
 Menologium Græcorum ex interpretatione Gulielmi Cardinalis Sirleti. *Exst.* in Antiquis lectionibus Canisii *tom. 3. part. 1. pag. 400.*
 Aliud jussu Basilii junioris Imp. conscriptum. *Exst.* apud Ughellum *tom. 10. Italiae part. 2. pag. 245.*
 Muratorius *Ludovicus*. Anecdota. *Mediolani* 1642. in 4.
 Montacutius *Richardus*. Origines Ecclesiasticæ. *Londini* 1640. in 4.

N

- N**Azianzenus *Gregorius* S. Opera GL. *Lutetia* 1609. in fol.
 Nicephorus Callistus. Historia Ecclesiastica GL. interprete Langø, recognita a Frontone Ducaø. *Lutetia* 1630. in fol.
 Nicquetus *Honoratus*. Titulus S. Crucis, seu historia & mysterium tituli S. Crucis. *Antwerpæ* 1670. in 12.

O

- O**Rigenes Adamantius. Opera GL. studio Caroli Delarue. *Parisii* 1733. in fol.
 Eadem Latine. *Basileæ* 1571. *tom. 2. in fol.*
 In sacras scripturas commentaria ex editione Petri Danielis Huetii. *Rotthomagi* 1668. in fol.
 Orosius *Paulus*. Historiarum libri cum animadversionibus Sieberti Havercampi. *Lugd. Bat.* 1738. in 4.
 Oudinus *Casmirus*. Commentarius de Scriptoribus Ecclesiæ antiquis illorumque scriptis. *Francofurti* 1721. in fol.

P

- P**Aulinus S. Pontius Nolanus. Opera studio Joannis Baptista le Brun. *Parisii* 1685. in 4.
 Pearson *Joannes*. Critici Sacri. *Amsteladami* 1698. in fol.
 Pelusiotæ *Isidorus*. Epistolarum libri V. GL. *Parisii* 1638. in fol.
 Petavius *Dionysius*. Theologica dogmata. *Lutetia* 1644. in fol.
 Philastrius S. Brixianus E. De hæresibus. *Exst.* in Collectione veterum Patrum Brixianæ Ecclesiæ *pag. 1.*

Pho-

Photius Patriarcha Constantinopolitanus. Bibliotheca GL.
Rotbomagi 1653. in fol.
 Nomocanon cum Commentariis Theodori Balsamonis.
Lutetiae 1615. in 4.
 Pirrus Roccus. Sicilia Sacra disquisitionibus & notitiis illu-
 strata. *Panormi* 1733. in fol.
 Pistorius Joannes. Rerum Germanicarum Scriptores. *Ratispo-
 nae* 1731. in fol.
 Prosper Aquitanicus S. Opera omnia. *Parisii* 1611. in fol.

R

Radbertus S. *Paschastus*. Opera in Bibliotheca Patrum
 Lugdunensi tom. 14. pag. 352.
 Rivo *Radvolphus de*. De Canonum observantia. *Exst.* in Bi-
 bliotheca Patrum Lugdunensi tom. 26. pag. 289.
 Rocca *Angelus*. Opera omnia. *Romae* 1719. in fol.
 Rufinus Aquilejensis Presbyter. Interpretatio Eusebii. *Basi-
 leae* 1544.
 Vitæ Patrum. *Exstant* in Vitis Patrum Rosvveydi pag.
 424.
 Rupertus Abbas Tuitiensis. Opera. *Coloniae Agrippinae* 1577.
 in fol.

S

Salmeron *Alfonfus*. Commentarii in Evangelicam Histo-
 riam. *Coloniae Agrippinae* 1602. in fol.
 Sedulius *Celius*. Poemata. *Exst.* in corpore Poetarum Lati-
 norum edit. *Londini* 1713. in fol. vol. 2. pag. 1660.
 Serry *Jac. Hyacinthus*. Exercitationes Historicae, Criticae,
 Polemicæ de Christo, ejusque virginæ matre. *Venetiiis*
 1729. in 4.
 Animadversiones Anticriticae. *Parisiiis* 1735. in 8.
 Siebertus Monachus Gemblacensis. Chronographia. *Exst.*
 inter Scriptores rerum Germanicarum Pistorii tom. 1. pag.
 689.
 Sirmondus *Jacobus*. Opera varia. *Venetiiis* 1728. in fol.
 Sixtus Senensis. Bibliotheca Sancta. *Venetiiis* 1566. in fol.
 Socrates Scholasticus, & Hermias Sozomenus. Historia Ec-
 clesiastica GL. cum interpretatione ac notis *Valesii*. *Pa-
 risiis*. 1686. in fol.
 Suarez *Franciscus*. Commentaria ac disputationes in 3. par-
 tem D. Thomæ tomus II. ubi agitur de mysteriis vitæ
 Christi. *Venetiiis* 1594. in fol.

Sui-

Suidas. Lexicon GL. ex editione Ludolphi Kusteri. *Cano-
 tabrigiæ* 1705. in fol.
 Sulpitius Severus. Opera. *Lipsiæ* 1709. in 8.
 Synopsis Criticorum, aliorumque Sacræ Scripturæ Interpres-
 tum. *Ultrajecti* 1686. in fol.

T

Tertullianus. Opera cum annotationibus Nic. Rigaltii.
Lutetia 1675. in fol.
 Et cum Jacobi Pamelii annotationibus. *Parisiiis* 1608. in
 fol.
 Theophylactus. Commentarii GL. in quatuor Evangelia.
Lutetia 1635. in fol.
 In Epistolâ D. Pauli, *Londini* 1636. in fol.
 Thomassinus *Ludovicus*. Commentarius de dierum festorum
 celebratione. *Exst.* cum Guyeto de Festis. *Venetiiis* 1729.
 in fol.
 Tillemont *Le Nain Sebastien de*. Memoires pour servir a
 l' Histoire Ecclesiastique des six premiers siecles. *Paris*
 1701. in 4.
 Tostatus *Alfonfus* Abulensis E. Opera in S. Scripturam.
Venetiiis 1615. in fol.
 Turonensis Gregorius S. Opera studio Theodorici Rainard.
Lutetia 1699. in fol.

V

Vavassor *Franciscus*. Opera omnia. *Amstelodami* 1709. in
 fol.
 Venantius Fortunatus. Opera. *Exst.* in Bibliotheca Patrum
 Lugdunensi tom. 10. pag. 520.
 Vossius *Gerardus Joannes*. Opera. *Amstelodami* 1695. in fol.
 Walafridus *Strabo*. De rebus Ecclesiasticis. *Exst.* tom. 15.
 Bibl. Patrum pag. 181.

Z

Zonaras *Joannes*. Annales GL. *Venetiiis* 1729. in fol.

CHRISTO DOMINO

Humani Generis Salvatore.

Cap. I.	DE Conceptione & Nativitate Christi.	pag. 3
Cap. II.	De Circumcisione Christi.	23
Cap. III.	De Magis, qui Bertheleem ad Christum adorandum se contulerunt.	28
Cap. IV.	De Christi Præsentatione in Templo, ejusque fuga in Ægyptum.	47
Cap. V.	De infantibus pro Christo ab Herode interfectis.	56
Cap. VI.	De ratione & instituto vitæ Christi usque ad annum ætatis ejus trigesimum.	61
Cap. VII.	De Baptismo Christi.	66
Cap. VIII.	De jejunio & tentatione Christi.	76
Cap. IX.	De ratione victus, & vestitus Christi post baptismum.	80
Cap. X.	De Miraculis Christi.	88
Cap. XI.	De Prædicatione Christi.	105
Cap. XII.	De Paschatis a Christo celebratis, & Eucharistia ab ipso instituta.	119
Cap. XIII.	De Passione, Morte, & Sepultura Christi.	136
Cap. XIV.	De Christi tormentibus, & latronibus crucifixis cum eo.	180
Cap. XV.	De instrumentis passionis ac mortis Christi.	200
Cap. XVI.	De Christi resurrectione, & ascensu ejus in Cælum.	221
Cap. XVII.	De forma, & statura Corporis Christi.	245.
Cap. XVIII.	De statua Christo posita in Urbe Pa-	nea-

neade ab Hæmorrhœssa.	252
Cap. XIX. De imaginibus Christi non manu factis.	259
Cap. XX. De scriptis, & dictis Christi.	277
Cap. XXI. De Scriptoribus profanis, qui de Christo meminerunt.	281

DE MARIA VIRGINE

Christi Matre.

Cap. I.	DE genere Mariæ Virginis.	pag. 293
Cap. II.	De Conceptione, & Nativitate Mariæ Virginis.	301
Cap. III.	De Mariæ Virginis Præsentatione in Templo, ejusque Desponsatione cum S. Joseph.	309
Cap. IV.	De Annuntiatione, & Visitatione Mariæ Virginis.	321
Cap. V.	De Partu, & Purificatione Mariæ Virginis.	335
Cap. VI.	De Mariæ Virgine a Purificatione usque ad mortem.	345
Cap. VII.	De morte, & Assumptione Mariæ Virginis.	351
Cap. VIII.	De statura, forma, & scriptis B. Virginis.	372

DE SANCTO JOSEPH

Mariæ Virginis sponse, Christi Patre. pag. 377

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

A Vendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del P. F. *Francesco Maria Mantova* Inquisitor Generale del Santo Offizio di Padova nel libro intitolato: *Historia Familiae Sacrae ex antiquis Monumentis collecta ab Antonio Sandino ejusque postumis curis auctior &c.* non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica; e parimente per attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concediamo licenza a *Giovanni Mansfrè* Stampatore di Venezia, che possa essere stampato offerendo gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 8. Luglio 1754.

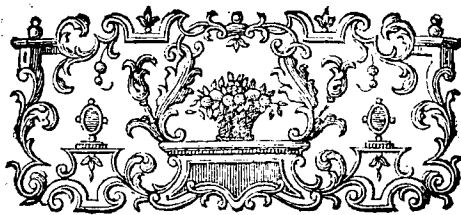
{ *Jo. Arvise Mocenigo II. Ref.*
{ *Daniel Bragadin Cav. Proc. Refor.*

Registrato in libro a car. 53. al num. 393.

Giacomo Zuccatò Seg.

Add. 13. Luglio 1754.
Reg. nel Mag. Eccel. degli Esecut. contro la Bestemmia.

Gio: Battista Battisti Seg.
DE

DE
CHRISTO
DOMINO
HUMANI GENERIS
SALVATORE.

1. *Quid intelligis nomine Christi?*

R.

Christus nomen est Dei & hominis, unius scilicet Personae, in qua divina & humana natura conjuncta est. (1) Natus est, vixitque in Judaea excellens omni genere virtutis, & miraculorum gloria potens, utque a peccati servitute redimeret humanum genus, Judaeam provinciam administrante Pilato, cruci affixus mortem subiit.

A Die

(1) S. Augustinus in Joan. tract. 7. §. 13. *Messias hebraice, Christus graece est, latine unctus. Ab unctioe enim dicitur Christus.*

Idem

2 DE CHRISTO D.
Die tertio rediit ad vitam, & quadragesimo ascendit ad Caelos.

2. Cujus filius est?

R. Ut Deus ex Deo Patre ante omnium sæculorum ætates genitus est: ut homo natus in tempore ex matre Maria Virgine. (2) Divinam gene-

Idem tract. 12. §. 8. *Due natiuitates Christi intelliguntur, una diuina, altera humana; una per quam efficeremur, altera per quam resciceremur: amba mirabiles: illa sine matre, ista sine patre.*

Et in Enchirid. cap. 35. §. 10. *Christus Jesus Dei filius, est & Deus & homo. Deus ante omnia sæcula, homo in nostro seculo. Deus, quia Dei Verbum; Deus enim erat Verbum: homo autem, quia in unitatem persone accessit Verbo anima rationalis & caro. Quocirca in quantum Deus est, ipse & Pater unum sunt: in quantum autem homo est, Pater major est illo. Cum enim esset unicuique Dei filius non gratia, sed natura, ut esset etiam plenus gratia, factus est & hominis filius: idemque ipse utrumque ex utroque unus Christus.*

Et alius apud eundem Augustinum de Symbolo serm. 4. ad Catechumenos cap. 4. §. 4. *Natiuitatem illam primam, qua de Patre natus est sine aliqua matre, quis enarrabit? . . . De hac tamen secunda mira & ineffabili dicamus aliquid, quod factum est pro nobis, ut Verbum caro fieret, & habitaret in nobis. Quis enim non expavescat, cum audit Deum natum? Audis nascentem, vide in ipso ortu miracula facientem. Abtus tumescit virginis, claustrum pudoris permanet: impletur uteris matris sine ullo complexu patris: sentit prolem, que ignorabat conjugem. Angelus ad virginem loquitur, a virgine cor preparatur, Christus fide concipitur. Miraris hec? Adbuc mirare. Parit mater & virgo, facta, & intacta: nascitur filius sine homine patre, qui fecit & ipsam matrem. Factor omnium sic inter omnia: portatur manibus matris vector totius orbis: lambit ubera regens sidera, tacet, & Verbum est. Necdum per linguam se demonstrabat, quis esset, & uniuersa creatura suum natum iudicat Creatorem. Angeli pastoribus annuntiant, stella Magos inuitat: rusticitas pastorum admonitionem exigit Angelorum, curiositas Magorum instructa est lingua Galorum.*

(2) Lactantius lib. 4. *Divin. Institut.* cap. 13. *In prima natiuitate spiritali conceptus fuit, quia sine officio matris a solo Deo*

CAP. I. CONCEPTIO. 3

nerationem, quoniam ratione percipere atque perfecte intelligere nullo prorsus modo possumus; constanter credere, & summa animi pietate colere debemus: humanum vero ortum & cognoscere possumus; & sacram Scripturam sequentes ducem explicare.

C A P. I.

De Conceptione, & Natiuitate Christi

1. Quo modo conceptus est?

R. Prorsus hoc modo: Angelus Gabriel in Luc. 1. 26. 27. 33. Urbem Nazareth a Deo missus est ad Mariam Virginem regio Davidis genere natam, & Josepho viro iustissimo, ex regia pariter Davidis stirpe genito, desponsatam. Simul ac Maria verbis Angeli spondentis nasciturum ei filium sine ullo attactu viri assentiens dixit; *Eccè ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum; statim sanctissimum Christi corpus ex purissimo ejus sanguine Spiritus Sancti virtute formatum est in virginali utero, eique anima rationis compos conjuncta; ita ut eadem persona Deus permanens, quod erat ab æternitate; homo fieret, quod ante non erat; & Virgo integerrima vere ac proprie*

A 2 ma-

Deo Patre generatus est. In secunda vero carnali conceptus fuit, quoniam sine Parris officio, virginali utero precreatus est; ut mediam inter Deum & hominem substantiam gerens; nostram hanc fragilem, imbecillumque naturam quasi manu ad immortalitatem posset educere.

S. Augustinus ser. 184. cap. 2. §. 3. *Natus est Christus & de patre & de matre; & sine patre & sine matre; de patre Deus, de matre homo; sine matre Deus, sine patre homo. Generationem ergo ejus quis enarrabit? Sive illam sine tempore, sive istam sine semine, illam sine initio, istam sine exemplo.*

mater Dei & hominis diceretur, quod eodem momento temporis Deum & hominem concepisset. (1)

2. Quo die conceptus est?

Baronius
in appa-
ratu §.
121.

R. Die quinto & vicefimo Martii. S. Augustinus lib. 4. de Trinitate cap. 5. *Sicut a majoribus traditum suscipiens Ecclesia custodit auctoritas, VIII. Kal. Aprilis conceptus creditur, quo & passus. Eodem die conceptum Dominum credi*, asserit etiam in libro de diversis quæstionibus octoginta tribus quæst. 56. Eodemque die ejus rei memoriam celebrari a *Catholica & Apostolica Dei Ecclesia ex sanctorum doctorum traditione* scribit Auctor Chronici Paschalis seu Alexandrini, qui ineunte sæculo Christi septimo vixit. (2)

3. Quo in loco conceptus est?

Bar. in
apparatu
§. 55. &
ad an. 9.
§. 1.

R. Nazarethi five in domo Mariæ five in domo Josephi: nam in utrumque auctores sunt. (3) Domus hæc seu domus pars, seu Cubiculum,

(1) *Hic si ratio queritur, non erit mirabile: si exemplum poscitur, non erit singulare. Demus Deum aliquid posse, quod nos faciamur investigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis.* S. Augustinus epist. 137. extremo cap. 2.

(2) Pagina 159. editionis Venetæ. Et pag. 160. *Quo die creationis mundi secundo celos condidit Christus Deus noster, eodem carnem humanamque naturam perfecte induisse reperitur.*

(3) Vide infra caput quartum in vita Mariæ Virginis. Auctor libri *de locis Hebraicis ex Actis Apostolorum* apud Hieronymum tom. 8. pag. 377. *Est Nazareth viculus in Galilea juxta montem Thabor, unde & Dominus noster Jesus Christus Nazarenus vocatus est, habetque Ecclesiam in loco, quo Angelus ad B. Virginem evangelizaturus intravit, sed & aliam ubi Dominus est nutritus.* Auctor de locis Sanctis cap.

lum, seu Camera (4) anno 1291. Christianis Palæstina expulsis, Angelorum ministerio a fundamentis avulsa, in Dalmatiam VII. Idus Majas translata est. Deinde anno 1294. IV. Idus Decembris in Italiam Christianæ religionis arcem & domicilium delata, primum confedit in silva Agri Recinetensis regionis Picensis, quæ silva pertinebat ad piam quamdam feminam *Lauretam* nomine, unde *Lauretane* domus B. Virginis inditum cognomen. Postea semel atque iterum loco divinitus mutato, tandem ibi conquevit, ubi eam nunc donis refertam omnium populorum atque Regum, Christiani undique terrarum profecti venerantur. Rem concordi scriptorum ejusdem ætatis testimonio, & summorum Pontificum decreta confirmatam, atque miraculorum frequentia & fama manifestam, contra vitiligatores defendere hoc loco necesse non est, præsertim cum id præstiterint viri doctissimi (5).

A 3

4. Quo

16. apud Bedam tom. 3. pag. 369. *Nazareth muros non habet, sed magna ædificia, duasque grandes Ecclesias. Una est in medio Civitatis, ubi quondam fuerat domus, in qua Dominus nutritus est infans: altera vero est Ecclesia, ubi Dominus erat, in qua Angelus ad B. Virginem venit.*

Nicephorus lib. 1. Hist. Eccl. cap. 8. *In Nazareth cum Josepho domicilium illa habens ab Archangelo Gabriele læturus accipit nuntium: Ave, dicente, gratia plena, Dominus tecum.*

(4) Vide Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. l. 4. part. 2. cap. 10. num. 15. & 16.

(5) Petrus Canisius de Maria Virgine lib. 5. cap. 25. Franciscus Turrianus in Responfione Apologetica ad Petrum Paulum Vergerium pro domo Lauretana. Petrus Rostius in Apologia pro eadem Domo contra Berneggerum. Theophilus Raynaudus tom. 8. in Antemurali adversus fortia ingenia. Honoratus a S. Maria in Animadversionibus in Regulas & usum Critices tom. 2. lib. 3. dissert. 1. art. 2. Lambertinus laudatus lib. 3. De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. cap. 10. num. 5. & lib. 4. part. 2. cap. 10. num.

4. Quo anno Orbis conditi natus est?

R. Nihil est, quod magis inter doctos homines ambigatur. Michael Moestlinus, qui magnus Mathematicus & Chronologus fuisse dicitur, opinioniones 132. omnino varias se legisse refert, ut est apud Vallemontium in Elementis Historiæ Tom. 1. lib. 1. cap. 3. Centum quadraginta & amplius incipientes ab anno Mundi 3616. & desinentes in annum Mundi 6484. numerat Jo. Albertus Fabricius cap. 7. Bibliographiæ Antiquariæ. Auctor Tabularum Chronologiæ sacræ, quæ sunt ad calcem Bibliorum sacrorum Joannis Baptistæ du Hamel, recenset duas & nonaginta, eas tamen celebriorum Chronologorum. Ex his qui minimum numerant, natum tradunt anno Orbis conditi 3740. qui plurimum, anno 6984. Movent me principes hoc in genere scriptores, qui, annis juxta Hebraicum textum & Vulgatam Scripturæ sacræ versionem pensitatis, in annum ab Orbe condito circiter quater millesimum Christi Domini ortum edunt (6).

5. Quo

num. 12. & alii apud eundem Lambertinum de Fests Christi & B. Virginis part. 2. num. 211. Et apud Petrum Valerium Martorellum olim Episcopum Ferretranum in *Theatro Historico Sanctæ Domus Nazarenæ* Romæ edito, anno 1733. & annot. 6. ad vitam Nicolai IV. Pontificis CXC1. (6) Annus hic respondet anno tertio Olympiadis 193. Urbis Conditiæ 748. ante Æram Vulgarem 6.

Papebrochius in Conatu Chronico-Historico ad Catalogum Pontificum in Vita Christi Pontificis in æternum pag. 7. *Alii volunt immediate ante communem Æram natum, ipso autem ætatis suæ anno XXXIII. per tres menses inchoato, mortuum III. Aprilis, & XIV. Maji assumptum in Cælos, quod præ priori veterum plurimum sententia nobis quoque verisimilius est.*

Romana Ecclesia in suo Martyrologio ad VIII. Kal. Januarii sequens versionem Septuaginta Interpretum dicit, Chri-

5. Quo mense, & quo die natus est?

R. De utroque variant auctores. Est apud Bar-^{In appar.}onium Clemens Alexandrinus dicens, fuisse sua §. 120. ætate quosdam, qui die vicefimo, aut vicefimo primo Aprilis, itemque alios, qui die decimo quinto Maji natum crederent. Ecclesias Ægypti VIII. Idus Januarii ortum Christi celebrasse, ac proinde quatuor simul mysteria Nativitatem, Epiphaniam, Baptismum, & primum Christi miraculum in Cana Galilææ perpetratum coluisse, testantur S. Epiphanius hæc. 51. §. 29. & Cassianus Collat. 10. cap. 2. quam tamen opinionem refellit D. Hieronymus lib. 1. in Ezech. cap. 1. Hefychius vero, & Anastasius Sinaita apud eundem Baronium arbitrati sunt, natalem Christi §. 122. diem eum esse, qui proximus post Nonas Decembris sequitur. Illud tenendum, quod in Ec-

A 4 cle-

Christum natum anno a creatione mundi quinquies millesimo centesimo nonagesimo nono: non quod eam Chronologiam veram esse censeat, cum Vulgatæ potius editionis supputationem tamquam accuratam omnibus proponat, sed quod eo tempore Martyrologium editum sit, quo Ecclesia Romana utebatur versione Septuaginta, quam quidem tam Occidentalem, quam Orientalem Ecclesiam constat esse secutam, ut ait Baronius in commentariis ad hunc locum.

Æra Vulgaris, qua in recensendis annis ab ortu Christi utitur, non sumit initium ab anno Orbis conditi 4000. sed 4005. numeraturque a Kal. Januarii anni sequentis. Exempli gratia annus, qui nunc evolvitur, & vulgo dicitur 1745. ab ortu Christi Domini re vera est 1750. Hoc accidit ejus rei causa, quod post quinque totos annos a Christo nato Æram hanc supputare cœpit Dionysius Exiguus, qui eam medio fere sexto Christi sæculo instituit. Qui error adeo publicus factus est, ut corrigi non possit, quin veterum monumentorum perturbatio, & magna confusio consequatur. Probat hæc dissert. 3. primæ partis suæ Chronologiæ Comes Camillus de Silvestris, notum in republica litteraria nomen.

clesia univerſa tum Græca, tum Latina continens ſæculorum memoria confirmat, Chriſtum Dominum VIII. Kal. Januarii ex puriſſimo Mariæ Virginis utero in lucem editum eſſe (7).

6. *Quo hebdomadæ die, & quota hora natus eſt?*

R. Die hebdomadæ primo, qui nobis Dominicus dicitur, natum eſſe, legas apud Labbeum cap. 8. ex iis novem, qui ſextæ Synodo falſo adſcribuntur. Quod attinet ad horam; Heſychius hora diei tertia, Anaſtaſius Nicænus ſeptima, Anaſtaſius Sinaita ad vesperam in lucem prodiſſe apud Baronium tradunt. Illud probabile, natum eſſe nocte, quia Lucas ſtatim ac narravit ortum ejus, ſubjungit: *Et paſtores erant in regione eadem*

vi-

(7) S. Auguſtinus lib. 4. de Trinitate cap. 5. *Natus traditur VIII. Kal. Januariæ.* Et in Pſal. 132. §. 11. *Joannes natus eſt, ſicut tradit Eccleſia, VIII. Kal. Julias, cum jam incipiunt minui dies: Dominus autem natus VIII. Kal. Januariæ, quando jam dies incipiunt crefcere.* Tempore ortus Chriſti ſolſtitium æſtivum contigit die 21. Junii, hibernum 25. Decembris, quibus diebus Julius Cæſar utrumque affixerat. Anno tantum Chriſti 325. Concilium Nicænum ſolſtitia ad diem 21. eorundem menſium poſuit.

Zacharias Septembri menſe nuntium de Joannis natiuitate habuit: tunc illinc abiit: tunc uxor ejus concipere cepit poſt menſem Septembrem. Cum autem ſextum jam menſem ipſa in utero haberet (qui ſcilicet eſt Marius) cepit denique & Maria concipere. Ab Aprili igitur incipiendo, novem menſes ſi numeremus, in hunc præſentem ſcilicet incidemus, quo Dominus noſter Jeſus Chriſtus natus eſt. S. Chryſoſtomus tom. 5. ſerm. 31. in diem natalem Chriſti pag. 426. ubi uſe de hac re diſputat.

Joannes Albertus Fabricius in Bibliographia Antiquaria ſub finem capitis 8. demonſtrat, nullum (Julio excepto) eſſe menſem, cui non ab aliquibus dies Natalis (Chriſti Domini) aſſignatus fuerit. Poſtea addit, natum XXV. Decembris ex communi Græca & Latine Eccleſiæ traditione, de qua teſtantur Chryſoſtomus, Theophylaſtus, Ambroſius, Auguſtinus, Hieronymus, Fulgentius, & alii infiniti.

vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum. (8) Æque probabile illud etiam, natum eſſe nocte media, quia Eccleſia eam noctis partem anniverſariis ſacris & precationibus celebrat.

7. *Quo in loco natus eſt?*

R. Alii in Urbe Bethleem, alii in ſuburbio natum eſſe, contendunt (9). Illis potius credendum. Nam Matthæus initio capitis ſecundi: *Cum natus eſſet Jeſus in Bethleem Juda:* quæ verba de loco in ipſa Urbe, non ad Urbem poſito intel-

Bar. ad an. Ch. 17. §. 2.

li-

(8) S. Auguſtinus in Pſal. 109. §. 16. *Et hoc ipſum ante luciferum ſignate dictum, & proprie dictum, & ſic impletum. Noctu enim natus eſt Dominus de utero Virginis Mariæ indicant teſtimonia paſtorum, qui vigilias exercebant ſuper gregem ſuum.*

Paſtores in regionibus, quæ miti Cælo, ut Judæa, fruuntur, etiam hieme ſub dio pernoſtare conſueverunt. Quare Chriſtum natum non eſſe menſe Decembri, perperam inde colligunt Scaliger, Calviſius, Grotius, & Baſnagius.

(9) Epiphanius hæc. 51. §. 9. ſcribit, Bethleem in quibusdam codicibus Evangeliorum dici *πόλις, urbem*; in aliis *viculus, vicum*. Hoc modo vocatur ab Joanne cap. VII. 42. Hieronymus epiſt. 17. pag. 130. *villulam*, & epiſt. 18. pag. 134. *villam* appellat. Non igitur Bethleem *vicus* exutum, nudatumque facio abſque ullo auctore, quod objicit Serry in Mantiffa ad Animadverſiones Anticriticas in Hiſtoriam hanc Sacræ Familiæ pag. 6. Quis enim locum moenibus ſeptum *villam, villulam*, aut *vicum* appellet? *Vicum*, inquam? Imo *viculum*, ſi ipſum Hyacinthum Serry audimus Exerçitat. 12. §. 7. pag. 87. & Exerçitat. 39. §. 3. pag. 266. qui tamen Exerçitat. 30. §. 2. pag. 206. Urbem facit ita amplam, ut miretur, quomodo Paſtores intra illam *viculum* (ut ipſe vocat Chriſtum Dominum) invenire poterint.

Diſtabat Hieroſolymis, ut apud Bedam tom. 3. habet auctor libelli de locis Sanctis cap. 8. pag. 366. millia paſſuum ſex; ut docet Juſtinus Apologia 1. pag. 65. ſtadia triginta quinque, hoc eſt paſſuum quatuor millia, CCCLXXXV.

Tom. 6.
Conc.
pag. 1207.

In appar.
§. 122.
Cap. II.
2.

- ligunt antiqui Ecclesiæ Patres, Hieronymus, Chrysoſtomus, Origenes. Hic libro 1. contra
- Pag. 367. Celfum, §. 51. *Si quis Michææ vaticinio, hystoriarumque in Evangelio a Jesu discipulis scripta minime contentus, ultra quaesierit quidpiam aliud, quæ persuadetur Jesum in Bethleem natum esse; is recogitet in Bethleem monstrari speluncam, in qua natus est, & in spelunca præsepe, ubi est fasciis involutus.* (10). Chrysoſtomus in Matthæum hom.
- Pag. 73. 8. *Maria Virgo ut Bethleem ingressa est, partum celeriter absolvit.* (11) Hieronymus epist. 27. cap.
- Pag. 176. 4. *de S. Paula scribit hoc modo: inde Bethleem ingressa, & in specum Salvatoris introiens. Et comment. in Danielem cap. 2. loquens de Magis: Venientes in Sanctam Bethleem adoraverunt puerum, stella eis desuper ostendente.* Justinus autem, quem auctorem profitentur adversarii, adeo ipsis non favet, ut etiam a nobis sit apertissime, ut facile apparebit consideranti verba ipsa, quæ sunt
- Pag. 175. in ejus Dialogo cum Triphone. §. 78. *En tibi Γεννηθέντ' δὲ πότε παιδὶς ἐν βηθλεὲμ, (12) ἐπει-*

(10) Idem in Matthæi cap. 13. pag. 12. tom. 2. *Quærendum igitur & de hoc sermone, utrum Nazareth dicat patriam ipsius, an Bethleem. Nazareth quidem est, ob quam Nazareth vocabitur, Bethleem autem, quod in ea natus sit.*

(11) Idem S. Chrysoſtomus ibidem pag. 63. *Non continuo ut natus est, in civitatem suam venit, sed in Bethleem quadraginta est remoratus diebus; ut his, qui diligentius velent de ipso cuncta rimari, occasionem inquisitionis ingereret.*

(12) Ita scribens S. Justinus, securus est Matthæum cap. 2. ut ait Fridericus Sylburgius in annotationibus in hunc locum S. Justini pag. 55. *Matthæus autem cap. II. x. utitur verbis his: Τὸ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντ' ἐν βηθλεὲμ, quæ verba Latine reddenda sunt hoc modo: Jesu ergo nato in Bethleem, seu Cum ergo natus esset Jesus in Bethleem, ut habet Latina Versio Vulgata. Nam recte Casaubonus exercitat. 2. ad Annales Baronii §. 10. pag. 160. ubi agit de tempore adventus Magorum ad Christum adorandum: Ordine recto Mastheus narrationem suam orditur ab observatione tem-*

δὴ Ἰωσήφ ἐκ ἔχεν ἐν τῇ κόμῃ ἐκείνῃ πῶ καταλι-
σαι, ἐν ἀηλαίφ πνὶ σῶεγγυς τῆς κόμης καταλυσε:
ἔ πτε αὐτῶ ὄντων ἐκεῖ ἐτεπόκει ἡ Μαρία πὸν Χρ-
σόν, ἔ ἐν φάτῃ αὐτῶν ἐτεδέκει, ὅπῃ ἐλθόντες οἱ ἄ-
πὸ Ἀραβίας Μάγοι ἔρον αὐτῶν. Nato vero tunc pue-
ro in Bethleem, quoniam Joseph non habebat in vi-
co illo, ubi diverteret, in specu quodam prope vi-
cum divertit; & cum tunc illi essent ibi, pepererat
Maria Christum, & in præsepe ipsum posuerat, ubi
venientes ex Arabia Magi invenierunt eum. (13.)

Idem

temporis, & loci: Τὸ Ἰησοῦ γεννηθέντ' ἐν βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας. Duo hæc maxima de causa conjunguntur: nam circumstantia loci pendet a circumstantia temporis. Propterea enim reperitur est Christus Bethleemi, quia advenierunt Magi & Ἰησοῦ γεννηθέντ', Christo nato, hoc est paullo ante nato. Ea namque vis est vocis Græcæ & locutionis. Ut si dicas, Ἰωσήφ τρωθέντ' ἄλλοι οἱ ἱατροί, verba quidem nihil amplius sonant, quam hoc, Joanne vulnerato venerunt medici. Quem admodum igitur apud Matthæum participium aoristum γεννηθέντ' non aliter, quam nato Latine reddi potest, quia Matthæus usus verbo temporis præteriti παρεγένοντο veniunt, ostendit, Magos adventasse Hierosolymam & Ἰησοῦ γεννηθέντ', Jesu nato: ita apud Justinum verbum idem ac tempus γεννηθέντ' Latine nato reddatur, necesse est, quia Justinus per verbum temporis plusquam perfecti ἐτεπόκει, pepererat, jam natum Bethleemi Christum Dominum significat.

(13) Dionysius Petavii Rationarii Temporum tom. 2. lib. 4. cap. 2. *In id oppidum, uti fides Michææ V. 2. vaticinio constaret, cum Josepho sanctissima Virgo pervenit, ibidemque salutarem humano generi partum edidit. In ipso, inquam, oppidulo, ac publico diverſorio, ἐν τῷ κοινωτορίῳ, ut Lucas loquitur. Ubi cum vacuus ad eos excipiendus locus esset alius nullus, ad stabulum diverſerunt. Et quoniam ὑπόπετρον, hoc rupidus aspera erat illa regio, credibile est, in rupe stabulum hoc impressum fuisse; atque ideo plerique Veterum, ut Justinus, ὑπόπετρον spelæum, sive antrum nominant. Intra vicum ipsum, oppidumve natum esse Christum, ex eo fit probabilis, quod Michææ verba id ipsum significant, dum ex ipſa Bethleemo oriundum fore Christum prædicant. Nam qui in sub-
urbis Bethleemiticis natum esse conjiciunt, baud satis recte vi-*

Pag. 196. Idem S. Justinus interpres sui ipsius (14) in eodem Dialogo §. 102. Ἀμα γὰρ τῷ γεννηθῆναι αὐτὸν ἐν Βηθλεὲμ, ὡς ἀρρέφω, παρὰ τοῦ ἀπὸ Ἀραβίας Μάγαν μαδῶν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς παῖ κατ' αὐτὸν, ἐπεβέβηκεν ἐν εὐλῆν αὐτὸν. Simul enim ac natus est ipse in Bethlehem, ut ante dixi, cum a Magis Arabie Herodes Rex didicisset quæ de ipso erant, insidiosè statuit ipsum interficere. Idemque Apologia 1. §. 34. κώμη δὲ τις ἐστὶν (βηθλεὲμ) ἐν τῇ χώρῃ Ἰουδαίων, ἀπέχουσα σταδίων τετρακονταπέντε Ἱεροσολύμων, ἐν ᾗ ἐγενήθη Ἰησοῦς Χριστός. Vicus autem quidam est

Pag. 65.

(Beth-
leem) in regione Judæorum distans stadiis triginta quinque ab Hierosolymis, in quo natus est Jesus Christus. Cum hujusmodi sit testimonium hominis in Palæstina nati, non video, quomodo præclarus Theologus Jac. Hyacinthus Serry exercitatione 30. §. 2. fecutus Justinum potuerit ef-

fari illud: Natum extra Bethlehemum in agro suburbano fidenter pronuncio. Nam quod addit, Eusebium lib. 7. Demonstrationis Evangelicæ cap. 2. asserere, Agrum, ubi Virgo enixa infantem deposuit, demonstrari juxta Bethlehemum, aut doceat necesse est, ubi locum hunc integrum reperit, aut ultima verba juxta Bethlehemum ab se se inserta fateatur. Ita enim habet contextus verborum Eusebii: Καὶ εἰς δεῦρο δὲ οἱ πᾶν πόπον οἰκόντες, ὡς ἐκ πα-

τέρων εἰς αὐτὰς κατελθόντες ἐδεδόσεως, πῶς τοῦ πόπου ἰσοπέρας χάριν εἰς τὴν Βηθλεὲμ ἀφικαμένοι μαρτυροῦσι, τοῦ λόγου πισύμενοι τὴν ἀληθείαν διὰ τῆς τῶ ἀγρῶ δεξιῶς, ἐν ᾗ τεκῆσα ἢ παρδέν καταπέδειται τὸ βρέφος. Et adhuc locum incolentes, tamquam a Patribus ad ipsos profecta traditione, iis, qui locorum cognoscendorum gratia Bethleem proficisci consueverunt, testantur sermonum probantes veritatem per agri demonstrationem, in quo enixa Virgo deposuit infantem. (15) Nec Burchardus ait, quod Serry contendit, spc-

uico perexiguo suburbiorum aliquid annectunt. Tum Bede ipsus testimonio refelluntur, qui intra oppidum hanc qualemcumque speluncam collocat. Casaubonus exercitat. 2. §. 1. pag. 148. Queritur, si intra muros natus est Christus, quomodo potuerunt pastores noctu urbem ingredi? Respondet: si Bethlehem erat κώμη, vicus, verisimile fuisse ἀτάκιστον, nec muros habuisse: si oppidum fuit muris cinctum, verisimile est in tam alta pace portas ut plurimum relictas fuisse apertas: aut certe Divina providentia evenisse illa nocte, ut patenter porta. Hinc habes quomodo respondeas Hyacintho Serry, qui loco cit. Bethlehem Urbem muris tunc temporis cinctam sine auctore facit: cum tamen idem refellens Græcos & Æthiops asserentes, quatuordecim puerorum millia jussu Herodis cæsa, scripserit exercitat. 39. §. 3. pag. 266, Bethlehem viculus dumtaxat erat. Eidemque urgenti, Herodem interfecisse pueros non modo in Bethlehem natos, sed in omnibus finibus ejus, respondebis, quemadmodum respondet Canus lib. XI. cap. 5. ad 5. Herodem ex propria malitia ampliasse locum, sicut ampliavit & tempus. Vide tertiam interrogationem capitis V.

(14) Quoties agitur de alicujus auctoris sententia, non aliorum opiniones sequi debemus, sed auctoris ipsius verba perpendere; hæc sunt indicia, hæc signa animi ejus. Qui versiones tantum norunt, aliorum oculis vident, & cum plebe in atris stantes e longinquo sacra contuentur: qui vero ipsum textum originale intelligit, cum Sacerdotibus in Sanctuarium admittitur, omnium, quæ in penetralibus aguntur, ipse testis est, & arbiter, ut ait vir doctus apud Brianum Vvaltonum in Biblico Apparatu Prolegom. 3. de lingua Hebraica, e-

jusque antiquitate &c. §. 28. pag. 238. & 239.

Pag. 206.

Pag. 343.

pag. 147.

cap. 43.

cap. 418.

quod

speluncam, ubi Christus natus est, fuisse in agrò suburbano, & quidem *juxta muros Civitatis*. Burchardus enim hoc tantum dicit, eam fuisse in Bethleemi *sine orientali*; nec ullo modo extra Bethleemum fuisse definit. *Bethleem*; inquit, *sita est in monte longo; licet arcto, ab Oriente extendens se in Occidentem, in cujus sine Orientali sub rupe quadam, quæ erat in quodam diversorio, illuxit nobis oriens Sol justitiæ Christus Deus noster: Juxta rupem autem illam contra Occidentem ad quatuor vel quinque pedes dependet rupes alia capior; sub qua erat præsepium jumentorum, in quo fuerat dulcis ille Jesus reclinatus* (16). Apud Baronium vero ad an. i. §. 2. unde, opinor; memoratus Theologus exscripsit, ita loquitur idem Burchardus: *Erat Bethleem supra collem in longum porrectum sita, in cujus extremitate Orientem versus sub rupe quadam existente tunc temporis juxta muros civitatis, erat stabulum ac præsepe Domini excisum in rupe, ubi natus est Christus*. Addit igitur de suo Theologus in agrò suburbano. Et quoniam vidit in hoc Baronii loco verba *juxta muros*; ex his formavit sibi illa *juxta Bethleemum*, quæ apposuit Eusebio de demonstratione Evangelica lib. 7. cap. 2. At reputare debebat, quantum intersit inter primam, & secundam formulam: prima significa-

re

quod est inter annum 640. & 650. Pontifice Theodoro i. Præsepis nomine intelligi portionem saxi illius, ex quo constabat Præsepe Christi recens nati receptaculum, quippe insculptum erat in rupe antri, seu speluncæ; ubi Christus natus est. Cunabula latine, *ἀρρήματα* græce, esse fascias, pannos, retinacula, cunas, & hujusmodi Christi recens nati, ac infantis supellectilem. Exstat dissertatio tomo 3. Anastasii Bibliothecarii pag. 109. edit. Romæ anno 1728. Vide Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 2. cap. 31. num. 15.

(16) In descriptione Terræ Sanctæ, quæ est in antiquis Lectionibus Canisii tom. 4. pag. 19.

re potest locum intra muros, secunda non potest. (17)

8. In hac Salvatoris spelunca erant ne bos, & asinus?

R. Ita S. Hieronymus in epistola ad Eustochium 27. cap. 4. de Paula scribit: *Inde Bethleem ingressa in specum Salvatoris introiens vidit sacrum Virginis diversorium, & stabulum, in quo agnovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, ut illud impleretur, quod in eodem Propheta scriptum est: Beatus, qui feminat super omnes a-quas, ubi bos & asinus calcant. Similia habet S. Petrus Chrysologus ferm. 159. Regem Christum appositum ante duo prophetica illa jumenta admiratur Magi. Sunt in eadem sententia S. Gregorius Nazianzenus orat. 38. S. Paulinus epist. 11. Prudentius Cathemerinon hymno 11. Est Ecclesia in precationibus Nativitatis Domini, dum ait: *O magnum mysterium & admirabile sacramentum, ut animalia viderent Dominum natum jacentem in præsepio!* Ex quo apparet, non allegorice tantum Patres locutos esse, ut visum aliquibus tristioris Criticæ hominibus, *sed etiam fide historica*; ut Ad an. ante Dom. 5. *Allegorica siquidem explicatio in historia nititur*. S. 21. (18)*

Un-

(17) Hyacinthus Serry exercitat. 30. §. 2. pag. 206. *Speluncam hanc in agro suburbano fuisse sitam, quod hic possimè queritur, testes sunt Eusebius lib. 7. de Demonstratione Evangelica cap. 2. agrum juxta Bethleemum demonstrari asserens, ubi Virgo enixa infantem deposuit. Justinus loco paullo ante laudato speluncam juxta Bethleemum positam scribens: Burchardus in descriptione Terræ Sanctæ parte 1. juxta muros Civitatis.*

(18) Paulus Galeardus, qui S. Gaudentii sermones recen-

Bar. ad an. 1. §. 2. Pag. 176.

Esaia I. 3.

Ad an. ante Dom. 5. S. 21.

9. Unde, & quota hora pastores ad Christum recens natum venerunt?

R. A Turri Ader, quæ Bethleemum inter & Hierosolimam sita a Bethleemo abest mille passus. S. Hieronymus epist. 27. cap. 4. *Haud procul inde (Paula) descendit ad turrim Ader, idest*

Pag. 177.

gre-

cessit ac notis illustravit, ad illa verba sermonis X. pag. 295. Tamquam si diceret, quoniam cognoverunt olim bruta animalia Gentilium populorum: *Censent non paucis ex antiquis Patribus, qui ad interpretandum istud Isaie testimonium, allegoria usi sunt. Cum autem animadverteret hunc Gaudentii locum Joannes Antonius Vulpus Bergomas, vir multiplici litterarum tum Græcarum, tum Latinarum genere instructus, dum amice Patavii colloqueremur, appositè dubitavit, num ex eo aliquod sibi præsidium petere possent recentiores ii, qui præeuntibus Casaubono, & Tillemontio, ex consensu antiquorum in explicandis mystice illis Isaie verbis: Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, putaverunt confici posse, nullo modo verba hæc Propheetae historice de bove & asino ad præsepe Domini adstantibus esse accipienda, ac proinde totam illam narrationem, cujus auctoritate bruta hæc animantia cunis Domini proxima appinguntur, fabellam esse male consutam. Nihil tamen, ubi cetera paria essent, obstare opinabatur, quin Propheetae verba historice etiam intelligi possent, quamvis a Patribus fuerint satis unanimi consensu mystice explicata: quid enim frequentius apud antiquos, & præcipue apud Gaudentium nostrum, quam ut historica Christi gesta, ipsasque Evangelicas narrationes ad allegoriæ sensum trahant? Subdebat etiam satis ingeniose, ni fallor, non propterea pictoribus succensendum, etiamsi facti fides tot seculorum credulitate sulca nullo modo constaret. potuerunt enim hujusmodi bruta animantia, tanquam figuræ ac symbola Judæici, Gentilisve populi, ex unanimi Ecclesiæ placito, cunis Domini nascentis apponi, ut monstraretur, Isaie vaticinium, nato Christo, sub hoc signo fuisse impletum.*

Ludovicus Vincentius Cardinalis Gotti de Veritate Religionis Christianæ tom. 4. part. 1. cap. 7. §. 3. num. 33. Ad excludenda a præsepio Domini vera animantia Bovem & Asinum, non sufficit adducere Patres dicentes, ea hoc vel illud figurasse; sed ulterius probandum est, Patres asseruisse ea fuisse meras figuras, nec vere existisse.

gregis, juxta quam parvit Jacob greges suos, & pastores nocte vigilantes audire meruerunt: Gloria in excelsis Deo. *Vigilia autem quarta matutina, que in ortum luminis adimpletur, id audivisse, scribit Arnobius junior in Psal. 129. Ecclesia certe die natali Christi Domini secundum sacrificium fieri jubet aurora illucescente, legique in eo Evangelium de adventu pastorum ad puerum recens natum videndum & adorandum.*

Bibl. Patr. tom. 8. pag. 315.

10. Quot fuerunt pastores isti?

R. Tres fuisse, prodit Beda, seu quicumque est alius auctor libelli de locis Sanctis cap. 8. *In turre Ader, id est gregis mille passus a civitate Bethleem, segregata est Ecclesia trium pastorum divinæ Nativitatis conscriptorum monumenta continens. Casaubonus exercitat. 2. §. 10. eos rejicit, atque hariolatos dicit, qui quatuor fuisse pastores, existimarunt, & hæc illis nomina indiderunt, Misael, Acheel, Stephanum, Cyriacum. Id cum ita sit, liquet, Casaubonum non contendere atque affirmare, quatuor fuisse pastores istos, quod eum contendere, putavit Theologus Serry exercitat. 21. §. 6. declarans exemplo suo quamvis eruditos homines falli aliquando, ubi aliquid conniventes legunt. (19).*

B

II.

(19) Hyacinthus Serry exercitat. 31. §. 6. pag. 218. Casaubonus exercitatione 2. in Baronium, quatuor fuisse contendit, quorum nomina ex pervetusto Codice Græco anonymo in Palatina Vitembergensi Bibliotheca assertivo representat: Misael, Acheel, Stephanum, & Cyriacum.

Casaubonus exercitat. 2. §. 10. pag. 165. Sciant vero pii lectores istas (Magorum) appellationes ab hominibus profanas esse non solum otiosis & imperitis, sed etiam impiis & artium curiosarum sectatoribus. Id genus homines vanissimi cum ceteris Bibliorum nominibus ad maleficia sua uti solent, teste etiam Origene l. 2. contra Celsum: tum etiam aliis, quæ ipsi sibi fir-

se-

11. *Christo nato, defecerunt ne statim Ethnicorum oracula?*

R. Ajunt nonnulli, atque ad id confirmandum dicunt, Augustum, cum ad Apollinis Delphici templum venisset sciscitandi causa, ad quem se mortuo Imperium Romanum esset venturum, hoc vix demum tulisse responsum:

*Me puer Hebraus Divos Deus ipse gubernans
Cedere sede jubet, tristemque redire sub orcum,
Aris*

serunt, & Bibliis historiis scelestissime accomodarunt. Sic Pastores, qui Dominum inviserunt, quatuor fuisse sunt variolati, & illis haec nomina indiderunt, Misael, Acheel, Cyriacus, & Stephanus. Magis autem non solum superiores appellationes attribuerunt, sed etiam alias, cujusmodi sunt haec: Ator, Sator, Peratoras. Ut scias in quem finem homines fanatici haec nomina excogitarint, subjiciam ad dejectionem impie vanitatis unum ex multis exemplum: In Codice Graeco satis vetusto Bibliothecae Serenissimi Electoris Palatini haec leguntur: Τα ὀνόματα τῶν ἐν Βηθλεὴμ ποιῶντων, Μισαὴλ, Ἀχέηλ, Κυριακὸς, & Στέφανος. Τα τῶν Μάγων ὀνόματα τῶν προσκυνησάντων τὸν Κύριον, Ἄτωρ, Σάτωρ, καὶ Περατοράς. Ταῦτα τὰ ὀνόματα εἶναι δηχθεῖς πρὸ ὄφως, ἢ σκορπίου, ἢ ἄλλου ἰοβόλου ἕρπετος, & θηροῦ ἐπιγράψῃ ἐντὸς ναοῦς χυτράς, μετὰ λιασθῆος δαδὸς κλωμῆνης, & μετὰ τῷ ἀγίσταματι τῶν ἁγίων Θεοσκηπῶν ἐπικλήσει τῶν χυτράν, & ἐπιδόσει τῷ μίσητι τῷ δηχθέντι, καὶ ἄλλοις ἰαταῖς ὁ δηχθεῖς. Nomina Pastorum in Bethleem, Misael, Acheel, Cyriacus, & Stephanus. Magorum nomina, qui adoraverunt Dominum, Ator, Sator, Paratoras. Haec nomina cum quis morsus a serpente, aut scorpione, aut alio venenoso reptili, & bestia inscripserit intra novam ollam cum pingui tæda succensa, & cum sanctificatione sanctarum Dei apparitionum ocluserit ollam, & tradiderit nuntio ejus, qui morsus est, statim curatur morsus. En nugae, sed impiae, & piorum execratione dignissimas. Atqui non alio spectarunt, qui praeclara illa nomina excogitarunt. Quibus ex verbis satis apparet, Casaubonum refellere Pastorum ac Magorum nomina, tamquam commentitia, a fine, in quem homines fanatici illa excogitarunt, ac proinde censuram illam: En nugae, sed impiae, & piorum execratione dignissimas, cadere etiam in afficta illis nomina, quod Serry negat.

Aris ergo dehinc tacitus discedit nostris. Ob id Imperatorem Romam reversum aram in Capitolio posuisse cum titulo hoc: *Ara Primogeniti Dei* (20). Verum minime sequendi sunt, qui talia narrant. Etenim ex Plutarcho, qui edidit libros duos *de Oraculorum defectu*, perspicuum est, Apollinem Delphicum etiam post Christi nativitatem responsa consultoribus dedisse, etsi minore, quam antea, celebritate, neque carminibus, ut antea, sed prosa, solutaque oratione. Certe quidem Nero, ut est apud Suetonium in ejus vita cap. 40. consulto Delphis Apolline, septuagesimum ac tertium annum cavendum sibi audivit. (21).

12. *Quandonam Festum Christi natale celebrari coepit VIII. Kal. Januarii?*

R. Jam inde ab initio celebratum fuit eo die in Ecclesia Occidentali. Docet id S. Joannes Chrysofostomus sermone 31. in diem natalem Christi; docet autem sic. Occidentales, ac praesertim Romani eo die Festum Christi natale jam inde ab initio celebrarunt, quo die eum natum noverant: natum autem VIII. Kal. Januarias noverant jam ab initio ex servatis Romae tabulis census in Judæa tempore ortus ejus a Cyrino Augusti jussu peracti: eodem igitur die Festum Christi natale jam inde ab initio celebrarunt, & po-

B 2 ste-

(20) Idem putatur esse locus in Capitolio, ubi nunc Basilica B. Dei Genitricis Maria dicta haec de causa Ara Coeli. Lambertinus de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canonica lib. 3. cap. 46. §. 8.

(21) Sua aetate; hoc est annis amplius 450 post Christum natum. Vide Antonium Vandale disserat. de Oraculorum Ethnicorum duratione, atque interitu.

steris celebrandum tradiderunt. (22) Itaque D. Augustinus secutus eandem traditionem non semel scribit, Christum ex purissimo Virginis utero prodiisse VIII. Kal. Januarii, & memoriam rei tantæ eodem die, quo ipsa res acta est, festa devotione quotannis renovari solitam. (23) Veteres Ægyptii & Orientales omnes, qui olim die sexto Januarii simul Festum natale Domini, simul Epiphaniam agebant, ut omnium eruditorum sententia est, medio fere sæculo Christi quarto morem, usumque Occidentalium recepisse creduntur. Nam S. Chrysofomus, qui memoratum sermonem de die natali Christi habuit Antio-

(22) S. Iustinus Apol. 1. pro Christianis ad Antoninum Pium, & Senatam Romanam pag. 75. *Vicus quidam est Bebleem in regione Judeorum triginta quinque stadiis Hierosolymis distans, ubi natus est Christus Jesus, quemadmodum & ex descriptionibus census acti, quæ sub Cyrenio primo vestro in Judæa Procuratore sunt confecta, intelligere potestis.* Tertullianus adversus Marcionem lib. 4. cap. 7. *De censu Augustali, quem restem fidelissimum Dominicæ Nativitatis Romanæ Archiva custodiunt.* Orosius lib. 6. Historiarum cap. 22. pag. 449. *Tunc natus est Christus, Romano censui statim adscriptus, ut natus est. Dicendus utique civis Romanus census professione Romani.* Vide Baronium in Apparatu ad Annales §. 92. 96.

(23) Epist. 55. alias 119. §. 2. *Quævis quæ causa sit, cur anniversarius dies celebrandæ Dominicæ passionis non ad eundem redeat anni diem, sicut dies, quo traditur natus. Et deinde subjungis, si hoc sit propter Sabbatum, & lunam, quid sibi velit in hac re observatum Sabbati & lunæ. Hic primum oportet noveris diem Natalem Domini non in Sacramento celebrari, sed tantum in memoriam revocari, quod natus sit, ac per hoc nihil opus erat, nisi revolutum anni diem, quo ipsa res acta est, festa devotione signari.*

Florentinius in Martyrolog. Hieronym. exercitat. 2. pag. 198. eumque secutus Franciscus Pagius in vita Julii I. Pontificis §. 11. ex epistola quadam Joannis Niceni affirmant, ab Julio Pontifice diem VIII. Kal. Jan. præstitutum fuisse Festo Christi natali celebrando. At epistolam illam fabularum plenam, & supposititiam esse, volunt alii: ideoque nihil certi ex ea colligi licet.

tiôchiæ anno 386. cum adhuc Presbyter esset, ait, diem illum, licet vix decem ante annis cognitum, Antiochenorum tamen opera celebratum inclaruisse. (24)

13. *Natalis Christi dies est ne omnium dierum festorum maxime venerandus?*

R. Ita sane docet S. Joannes Chrysofomus hom. 31. de B. Philogonio. *Appetit festum, ait, omnium festorum maxime venerandum, tremendumque; quod si quis appellet omnium festorum metro-*

Pag. 356d
& 357.
tom. 1.

B 3

po-

(24) Verba Chrysofomi ad rem, quæ in manibus est, pertinentia sunt hæc ex memorato sermone in diem natalem Christi, qui est 31. tom. 5. pag. 418. & 419. *Nondum decimus annus est, ex quo hic dies manifeste nobis innouit. Attamen perinde ac si jam olim nobis traditus esset, in opera vestra celebratus inclaruit. . . . Hic dies, cum ab exordio iis, qui in Occidente habitant, cognitus fuerit. . . . Et jam inde & primordio ab ipsa Thracia Gades usque incolentibus manifestus & celebris. . . . Et cui veteres historiavum codices, qui Romæ publice asservantur, lætitare libent, persciscere etiam tempus hujus descriptionis accurate discere poterit. . . . Ab illis, qui exactam hujus rei cognitionem habent, quique illam urbem inhabitant, hunc diem accepimus. Nam illi ipsi, qui illic commorantur, multo ante, & ex antiqua traditione ipsum celebrantes ad nos usque illius notitiam nunc transmiserunt.* Vide Edmundum Martene de Antiqua Ecclesiæ disciplina cap. 12. & Montfauconii Monitum in citatum sermonem D. Chrysofomi tom. 2. Operum ejusdem Chrysofomi ab eodem Montfauconio editorum pag. 352.

Nicephorus lib. 17. Hist. Ecclesiasticæ cap. 18. pag. 779. *Idem Imperator (Justinianus) tum primum Servatoris Exceptionem toto orbe terrarum festo die honorare instituit, sicut Justinus de sancta Christi natiuitate fecit. At, ut observat Bellarminus lib. 3. de cultu Sanctor. extremo cap. 16. pag. 454. tom. 2. constat ex Ambrosio, Augustino, Leone, & aliis, qui Justinum præcesserunt, festum Natiuitatis longe esse antiquius. Solum ergo Imperatores illi addiderunt aliquid ad celebratam, & fortasse præceperunt civilibus legibus, ne ullus operaretur in illis solemnitatibus, cum tamen etiam antea legibus Ecclesiæ dies illi festi sanciti essent.*

polim, haudquaquam aberret. (25) Quod autem hoc est? Christi juxta carnem natiuitas. Ab hoc enim festum Epiphaniarum, ac sacrum Pascha, Ascensio, & Pentecoste originem ac fundamentum ducunt. Nisi enim secundum carnem natus esset Christus, nequaquam baptizatus esset, nam id festum Theophaniorum; nequaquam fuisse crucifixus, nam hoc est festum Pascha; nequaquam misisset Spiritum Sanctum, quod est festum Pentecostes. Itaque ab hoc, ceu fonte quopiam diuersi fluiui, nata sunt nobis haec festa. Verum non ob hoc tantum par est hunc diem ceteris anteponi, sed etiam ob id, quod id, quod in hoc natum est, ceteris omnibus est uenerabilius. Nam quod Christus homo factus sit mortuus, consequentiae cuiusdam fuit: licet enim peccatum nullum perpetrasset, mortale tamen corpus assumeret: & erat quidem hoc admirandum: ceterum quod Deus cum esset, uoluerit homo fieri, tantumque sese demittere sustinuerit, quantum ne cogitatione quidem complecti queas, hoc est maxime reuerendum, stuporisque plenum. Quod quidem Paulus admirans dicebat: Sine controversia magnum pietatis mysterium. Quod magnum? Deus manifestatus in carne. Ac rursus alibi: Non enim Angelos apprehendit Deus, sed femem Abrahæ apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus assimilari. Propter hoc potissimum amplector diligoque diem hunc, & amorem ejus in medium propono, ut vos hujus amatorii pharmaci participes reddam, eoque rogo vos omnes obsecroque, summo studio, summaque cum alacritate uelit adesse, sed prius suam quisque domum repurget, ut uideamus Dominum nostrum in cunis iacentem, ac factis

(25) Gregorius Nyssenus Orat. in laudem Basilii Magni fratris sui: Quae propter diuinam unigeniti Filii apparitionem, per paruum Virginis festiuitas instituta est, ea non simpliciter sancta celebrata est, sed sancta sanctarum, & celebrata celebratissimum.

sciis inuolutum, tremendum ac stupendum spectaculum. Hoc modo Chrysostomus auditores suos ad celebrandum colendumque Natalem Christi diem omni ueneratione dignissimum anno 386. XIII. Kal. Januarii excitabat. (26)

CAP. II.

De Circumcisione Christi.

I. Quo die circumcisus, & quo nomine appellatus est?

R. Die ab ortu octavo, Dominico scilicet, circumcisus, tradit Nicephorus lib. 1. cap. 12. Iesus nomen ei impositum est non quidem fortuito, aut hominum iudicio, sed Dei consilio atque præcepto. (1) Angelus enim Mariæ matri ejus ita annuntiavit: Ecce concipies in utero,

B 4

(26) Nimirum idem Chrysostomus subjicit hæc pag. 357. Nec mihi quisquam dixerit, uereor, habeo conscientiam peccatis oppletam, sarcinam circumfero gravissimam. Sufficit enim horum quingue dierum tempus, si sobrius fueris, si attentus, si uigilaueris, ut multitudinem peccatorum reddas contractiorem.

Honorius III. in cap. Explicari 3. de Observat. jejun. ait, quod illi, qui nec voto, nec regulari obseruantia sunt stricti, in sexta feria, si Festum Natiuitatis Dominicæ die ipso venire contigerit, carnibus propter Festi excellentiam uesci post secundum consuetudinem Ecclesie generalis.

Ad hujus Festi celebritatem & uenerationem pertinet etiam triplex Missæ sacrum, quod eodem die celebratur jam inde ab antiquis temporibus, ut est in cap. Nocte Sancta 48. de Consecrat. dist. 1. Lege vitam S. Telesphori Pontif. IX. inter Vitas Pontificum Romanorum a nobis descriptas.

(1) Dominicus Soto in 4. Sentent. Dist. 2. quæst. 1. extremo art. 3. Christus nulla lege ad circumcissionem tenebatur, quia neque uirili semine, quo originale contrahitur, genitus erat, ac subinde neque linea masculina naturalis erat filius Abrahæ.

¶ *paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum: deinde Josepho Mariæ Sponso simul præcepit, ut eo nomine puerum appellaret, & simul ejus appellacionis rationem reddidit. Vocabis, inquit, nomen ejus Jesum: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. (2)*

Matth. I. 21.

2. Quo in loco circumciscus est?

R. In eadem, in qua tunc morabatur, spelunca. Circumcisio enim non in Synagogis, sed in privatis ædibus, aut alio quovis loco peragi consuevit. Sic Abraham, cui primum Deus Circum-

Bar. ad an. x. §. 18.

(2) S. Hieronymus in hunc locum D. Matthæi pag. 2. *Jesum Hebræo sermone Salvator dicitur. Etymologiam ergo nominis ejus Evangelista signavit dicens: Vocabis nomen ejus Jesum, quia ipse salvum faciet populum suum.*

S. Augustinus lib. 13. de Trinit. cap. 10. §. 14. *Qui Hebræice Jesus, Græce ωρθος, nostra autem locutione, Salvator. Quod verbum Latina lingua antea non habebat, sed habere poterat, sicut potuit, quando voluit.*

S. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 10. §. 11. *Jesum autem Christus duplici vocabulo nuncupatur: Jesus, quia salutem dat: Christus, quia Sacerdotio fungitur.*

S. Bernardus in Circumcisione Domini serm. 2. §. 3. *Merito sane dum circumciditur Puer, qui natus est nobis, Salvator vocatur; quod videlicet ex hoc jam ceperit operari salutem nostram, immaculatum illum pro nobis sanguinem fundens.*

Omnia ferme nomina, quæ Christi personæ dantur in Sacris Litteris, complexus est S. Pontifex Damafus his versibus:

- Spes, via, vita, salus, ratio, sapientia, lumen,*
- Judex, porta, gigas, rex, gemma, propheta, sacerdos,*
- Messias, sabaoth, rabbi, sponsus, mediator,*
- Virga, columna, manus, petra, filius, Emmanuelque,*
- Vinea, pastor, ovis, pax, radix, vitis, oliva,*
- Fons, paries, agnus, vitulus, leo, propitiator,*
- Verbum, homo, rete, lapis, domus, omnia,*
- Christus, Jesus.*

Multa colligit etiam Hieronymus in Ezechielem cap. 46. pag. 485. & Cyprianus initio libri 2. Testimoniorum adversus Judæos.

cisionis præceptum dedit, domi circumciscus est, Gen. XVII. 23: idemque filium, vernasque omnes domi circumcidit. Eodem modo Sephora susceptum ex Moyse Exodi IV. 25: se filium circumcidit in diversorio, dum iter faceret in Ægyptum. Ut omittam vetera, Joannem Baptistam in paterna domo circumciscum fuisse, aperte ostendit S. Lucas. Ait enim, Elisabetham matrem ejus octavo post partum die, 59. 60. quo tempore domo exire puerperæ nondum licebat, cum ex præscripto Legis deberet adhuc *triginta diebus manere in sanguine purificationis suæ,* Levit. XII. 4. circumcisioni præsentem adfuisse: quandoquidem cognatis vocantibus puerum nomine patris sui Zachariam ita respondentem inducit: *Nequaquam, sed vocabitur Joannes.* Itaque bene S. Epiphanius hæc. 20. §. 1. *Bethleemi in lucem editus, atque in specu circumciscus.* Sententiæ Epiphaniï subscribit Nicephorus lib. 1. cap. 12. *Die octavo, Dominico scilicet, circumciditur in Bethleem in domo Josephi, nimirum in loco, ubi hospitabatur. Namque domum propriam habebat in Galilæa, non Bethleemi in Judæa. (3).*

3. A quo circumciscus est?

R. Ab alterutro ex parentibus. Nam tum Patres, tum Matres circumcidendi munere fungi consuevisse, perspicuum est ex Sacris Litteris: illud ex cap. 17. & 21. Geneseos, itemque ex cap. 7. Actorum: hoc ex cap. 4. Exodi, & cap. 6. libri 2. Machabæorum. Christum igitur vel Josephus Pater, vel Maria Mater circumcidit. De Pa-

(3) S. Hilarius Tract. in Psal. 118. §. 9. p. 274. *Hæc etiam in circumcisione Domini ratio servata est: & in hoc octonario dierum numero, cum ipse circumcisione non egeret, oblatum in Templo est, ut in corpore ejus humana carnis recideretur infirmitas.*

Patre ita scribit S. Ephrem Syrus in oratione de Transfiguratione Domini, ubi Christum veram carnem sumsisse probat ex Circumcisione ejus: *Si non erat caro, Joseph quem circumcidit? De Matre vero ita S. Bernardus, aut quisquis est alius auctor in Lamentatione B. Virginis Mariæ: Ipsa genuit eum, lactavit eum, die octava circumcidit. (4)*

4. Fac,

(4) Innocentius III. lib. 4. de Mysteriis Missæ cap. 30. *Quid de Circumcisione Præputii vel Umbilici præcisione asceatur? An in Resurrectione Christi similiter rediit ad veritatem humane substantie? Creditur enim in Lateranensi Basilica reservari; licet a quibusdam dicatur, quod Præputium Christi fuit a Hierusalem delatum ab Angelo Carolo Magno, qui transtulit illud & posuit Aquigrani: sed post a Carolo Calvo positum est in Ecclesia Salvatoris apud Carosium. Melius est tamen, Deo totum committere, quam aliud temere deservire.*

Benedictus XIV. antea Prosper Cardinalis Lambertinus de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 2. cap. 24. n. 13. *Quidquid alii, de quibus apud Bollandum ad diem primam Januarii, censeant de loco, in quo Præputium Christi Domini putant asservari, pia est & constans apud Italos traditio, ipsum ad hanc diem esse in Ecclesia Oppidi Calcate, quod propius ab Urbe abest. Ex Sacratio Ædis Lateranensis ablatum eo detulerat sacrilegus miles anno 1527. quo Roma direpta est. Lambertinus eadem repetit cap. sequenti 25. num. 46.*

S. Thomas 3. part. quæst. 70. art. 3. ad 2. *Dicendum, quod cultellus lapideus non erat de necessitate Circumcisionis. Unde non invenitur tale instrumentum præcepto divino determinatum. Neque etiam communiter tali instrumento Judæi utebantur ad circumcidendum, sicut neque modo utuntur. Leguntur tamen aliquæ circumcisiones famose cultello lapideo factæ, sicut legitur Exod. 4. quod tulit Sephora acutissimam petram, & circumcidit præputium filii sui. Et Josue 5. dicitur: Fac tibi cultellos lapideos, & circumcide secundo filios Israel. Per quod figurabatur, circumcisionem spiritualem esse faciendam per Christum, de quo dicitur 1. Corin. 10. Petra autem erat Christus.*

4. Fac, ut narres aliquid de Festo Circumcisionis,

B. Hujus Festi mentio prima invenitur in Concilio secundo Turonensi, quod anno Christi 567. celebratum est, Ita enim habet canon ejus decimus septimus: *Ad calcandam Gentilium consuetudinem Patres nostri statuerunt, privatas in Kalendis Januarii feri Litanias, ut in Ecclesiis psallatur, & hora octava in ipsis Kalendis Circumcisionis Missa Deo propitio celebretur. (5)* Hinc videtur etiam ante hujus Concilii tempora Missam Circumcisionis celebrari consuevisse. Quamvis autem Magnus Gregorius in libro Sacramentorum Kal. Januarii titulum præponat *In octavis Domini*, in Præfatione tamen, ac Benedictione meminit de Circumcisione. Igitur ætate Gregorii Magni, qui anno 590. Pontifex factus est, memoria Circumcisionis celebratur. In Calendario Romano Frontonis eodem Circumcisionis die notatur *Natale S. Mariæ*. Durandus in Rationali divinatorum officiorum lib. 6. cap. 15. §. 16. affirmat,

(5) Apud Labbeum tom. 5. Conc. pag. 857. & apud Harduinum tom. 3. pag. 360.

S. Augustinus serm. 198. qui est secundus in Kalendis Januarii §. 1. & 2. *Solemnitas gentium, quæ fit hodierno die in læticia sæculi, atque carnali, & in strepitu vanissimarum & turpissimarum cantionum, &c. Et paulo post; Alturus es celebrationem strenarum sicut paganus, lusus ales, & inebriaturus se. Quomodo aliud credis, aliud speras, aliud amas? ... Dant illi strenas, date vos elemosynas. Avocantur illi cantionibus luxuriarum, avocate vos sermonibus Scripturarum; Currunt illi ad theatrum, inebriantur illi, vos jejunate. Pravam hanc Ethnicorum consuetudinem damnant Concilia Turonense II. can. 23. Antiochorensis anni 646. can. 1. Romanum anni 743. sub Zacharia Pontifice can. 91. ad eamque abrogandam olim Ecclesia jejunium iudicavit, ut patet ex Ordine Romano, qui est in Bibliotheca Patrum tom. 13. pag. 667.*

mat, ad suam usque ætatem eodem die Missas duas celebrari solitas: primam de pariente, scilicet de Beata Virgine, secundam de partu, scilicet de filio Virginis. Hac fortasse de causa nunc quoque Festi Circumcisionis Officium, & Missa ex parte ad Virginem pertinet.

C A P. I I I.

De Magis, qui Bethleemum ad Christum adorandum se contulerunt.

1. Quinam fuerunt Magi isti?

R. Non fuisse viros magicis artibus addictos, sed Philosophos peritos Astrologiæ, acceptum jam & approbatum est. (1) Num Reges fuerint, minus convenit. Probabilior eorum disputatio, qui dicunt, Reges fuisse usitato more divinæ Scripturæ, quæ cuiusque oppidi dominum Regem appellare consuevit, ut ait Baronius; quem sequitur hac in re Casaubonus ipse Exercitat. 2. §. 10. concedens, atque confirmans, Regulos fuisse, & Toparchas. (2) Et quidem in Magis videtur impletum illud: Reges Arabum, & Saba dona adducent. Item illud: Ambulabunt Reges in splendore ortus tui. Accedit, quod in reges illud quadrare apte videatur: Apertis thesauris suis. Atque opinionem hanc, ut quæ ad veritatem propen-

(1) D. Thomas 3. part. quæst. 36. art. 5. Magis autem assuetis in consideratione celestium corporum manifestata est (Christi nativitas) per signum stellæ, quia, ut Chrysostomus dicit, per consueta eos Dominus vocare voluit, eis descendens.

(2) Hujus generis Reges unus & triginta numerantur in libro Josue cap. XII. 9. Rex Jericho, Rex Hai, Rex Jerusalem, Rex Hebron, Rex Jerimoth, Rex Lachis &c.

fior est, & Sacrarum Litterarum sensum, fideles jam olim libenter peramarunt.

2. Quinam ex sanctis Patribus eos Reges fuisse testantur?

R. Tertullianus in libro adversus Judæos cap. 9. disputans de Magis in eam partem fertur oratione, ut dicere videatur, illos Reges fuisse. Verba ejus hæc sunt: Reges Arabum, & Saba dona afferent illi: nam & Magos Reges fere habuit Oriens. S. Cæsarius vero Arelatensis serm. 139. in Appendice sermonum S. Augustini idem docet tamquam vulgo receptum. Ait enim §. 3. Illi Magi tres Reges esse dicuntur. Et S. Gregorius Magnus in libro Responfali sive Antiphonario: Rex magnus natus est Israel, & venerunt Reges terræ adorare eum. Et obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. S. Hieronymus insuper in Daniel. cap. 2. ita scribit: Consuetudo autem, & sermo communis Magos pro maleficis accipit, qui aliter habentur apud gentem suam, quod sint Philosophi Chaldaeorum, & ad artis hujus scientiam Reges quoque, & Principes ejusdem gentis omnia faciunt. Unde & in nativitate Domini Salvatoris ipsi primum ortum ejus intellexerunt, venientes in sanctam Bethleem adoraverunt puerum, stella eis desuper ostendente. Simile quiddam est in libro 4. de Trinitate S. Hilarii Pictaviensis. Affirmat enim Magos principes fuisse. (3) Multo etiam evidentiùs, quam ceteri, huic veritati testimonium perhibet Paschasius Radbertus his verbis:

Ma-

(3) Verba Hilarii, si quis forte cognoscere cupiat, sicut hæc in libro memorato §. 38. Recordamur Orientis Magos adorantes Dominum, & munerantes, & laborem veniendi usque in Bethleem Judææ tanti itineris metiamur, in Principum nostrum labore totius Ægypti labor demonstratus est.

Bar. ad
an. I. §.
21.

§. 30.

Psal. LX.
XI. 10.
Psal. LX.
3.

Matth.
II. 11.

pag. 752.

pag. 497.

Magos Reges extitisse, nemo, qui historias legit Gen:
tilium, ignorat, quo profecto Reges eos fuisse opina-
mur. (4) Quibus adde, si liber, Cl. Claudiani;
seu Claudiani Mamerti distichon illud:

Dant tibi Chaldaei prænuntia mûnera Reges,
Myrrham homo, Rex aurum, suscipe thura
Deus.

Jure igitur ac merito Magos Christi adoratores
Reges fuisse; *Fidelium pia traditio tenet*, ut ait
Baronius ad an. Ch. 1. §. 30.

3. Quid est, quod aliqui eos Reges fuisse negent?

Cap. II.
1. 8.

R. Negant primo; quia Matthæus illos Ma-
gos tantum vocat, non Reges: vocasset autem,
si Reges fuissent; quemadmodum Joannes ubi a-
git de filio Reguli a Christo sanitati restituito,
regiam parentis dignitatem non sinit. Secundo
quia Herodes eos alloquitur tamquam inferioris
conditionis homines, ac etiam pro imperio cum
illis agit: *Mittens eos in Bethleem dixit: Ite, &
interrogatè diligenter de puero, & cum inveneritis,
renuntiate mihi.* (5) Tertio quia incredibile est,
Reges exteros in alienam ditionem ingressuros fuis-
se, nullis præmissis nuntiis, ac legatis ad Hero-
dem. Quarto quia multo incredibile est, Reges
quantumvis exiguo comitatu septos, Bethleem
clam

(4) Expositionis in Matthæum lib. 2. pag. 391. tom. 14.
maximæ Bibliotheca veterum Patrum.

(5) Joannes Baptista Mantuanus, qui medio circiter
sæculo XV. floruit; primus creditur negasse, Magos fuisse
reges ita scribens de Epiphania:

Nec Reges, ut opinor, erant: nec enim tacuissent

Historia sacra: Auctores genus istud honoris, (5)

Inter mortales quo non sublimius ullum.

Adde quod Herodes, ut magnificentia Regum

Postulat, hospitibus tantis regale dedit

Hospitium, secumque lares duxisset in amplos.

clam discedere potuisse, quin statim novisset He-
rodes sexto duntaxat milliario distans: sex enim
millium intervallo abest Bethleemo Hierosolyma,
ubi Herodes imperitabat. Quinto demum quia
primus omnium Regiam illis dignitatem tribuit
Theophylactus sæculi undecimi scriptor. Atque
omnia hæc argumenta sunt, quibus permotus
summus Theologus Hyacinthus Serry Exercit. 34
§. 2. negat, Magos Reges fuisse.

4. Age sis; allatas rationes dissolve.

R. Quod Regum nomen Evangelista suppresserit, Resp. ad
ait Canus lib. XI. cap. 5. id omnino nihil est. 44
Non enim existimavit Evangelii testimonium regio
apparatu cumulandum, quod Magorum sapientia, &
gravitate amplissime ornaverat. In veritate sane oc-
cultata confirmanda regia appellatio obscura, & otio-
sa erat, Magorum vox præclara & opportuna. Et
enim ex aspectu novi Sideris Christum natum
cognoscere, ad Magos, hoc est ad astrologiæ pe-
ritos spectat, non ad Reges: Joannes autem Re-
gulum illum, cujus filium Christus sanum fecit,
ideo Reguli nomine appellavit, quia non habuit
nomen speciosius & accommodatius, quod ei tri-
bueret: at Matthæus habuit opportunum, & il-
lustre Magorum nomen, quo Reges Christi ado-
ratores aptissime designaret. Quamquam in textu
Græco; qua lingua scripsit Joannes, non legitur
Βασιλικός, *Regulus*, sed βασιλικός, *Regius*; id est
aulicus, Regis minister. (6) Præterea Scriptores

(6) S. Hieronymus in Esaiam cap. 65. pag. 214. *Regu-
lus, qui græce dicitur βασιλικός, quem nos de aula regia reg-
Eius interpretari possumus Palatinum, non solum filii, sed un-
niverse domus suæ repetit sanitatem. Vide Baronium ad an.
31. §. 55.*

S. Chryostomus in Joan. hom. 34. pag. 379. *Sicut quod*

facri Regios titulos interdum omittunt. Namque amici Job, qui eum *insultabant*, ut est in libro Tobia, Reges erant, nusquam tamen in historia Job Reges vocantur. Nam quod Herodes Magos parum honorifice exceperit, ut idem Canus e vestigio subiungit, hoc aut Herodianum fastus indicium est, aut Romanae gloriae & maiestatis. Indignum vero est, magni Regis tumorem in minorum invidiam, odiumque convertere. Nulla porro causa fuit, (id enim erat tertium) cur Magi nuntios & legatos praemitterent, cum nullo apparatu regio, aut comitatu iter suscepissent, ne forte adventu suo, & inopinato in Iudaeam ingressu Herodes turbaretur, qui re ipsa vix audito ab ipsis ortu Regis Iudaeorum vehementer commotus est. Ex quo facile labefactatur etiam ratio quarto loco proposita. Nam viri nulla regiae maiestatis specie conspicui, privatim functi munere adorationis facile clam, Herode Hierosolymis commorante, discedere Bethleemo potuerunt: praesertim cum Herodes non dubitaverit, quin imperata facerent, quemadmodum re ipsa fecissent, nisi a Deo in somnis iussi essent per aliam viam reverti in Regionem suam. (7) Ad extremum nego, Theophylactum fuisse primum, qui Magis regiam dignitatem tribuerit. Nam Paschasius Radbertus recentissimus Patrum omnium, quos supra nominavi, utpote qui saeculo Christi nono circa annum 844. floruit, eos Reges fuisse, libro 2. in Matthaeum prodidit. Liben-

regio esset genere, sive quod alia principatus dignitate fungeretur, Regulus appellabatur. Nonnulli eundem hunc esse opinantur, & qui est apud Matthaeum VIII. 5. Sed alter profecto videtur non modo dignitatis nomine, verum & fide. Quod quidem Chrysostomus longa comparatione probat, & amplificat. Vide Maldonatium in Matth. cap. II. 1.

(7) Vide Ludovicum Vincentium Gotti in Veritate Religionis Christianae confirmata tom. 4. part. 1. cap. 11. §. 2. num. 15. pag. 238.

benter autem Theologo celebri illud assentior, quod insuper contendit, Prophetica verba illa Psalmi 71. Reges Tharsis, & insulae munera offerent, Reges Arabum, & Saba dona adducent: itemque illa Esaiæ cap. 60. Ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui: peculiariter dicta non esse de Magis Christi recens nati adoratoribus, sed generatim & universe de Regibus gentium, nationumque barbararum ad Christi cultum advocandis. Mihi enim satis est, illa ad Magos aliquo modo spectare, ut etiam causae meae favere videantur.

5. Quot fuerunt?

R. Tres fuisse creduntur. Hunc numerum definivit S. Leo Magnus passim in sermonibus de Epiphania 30. 32. 33. 34. 35. 36. & epist. 16. cap. 2. Leonis vestigiis alii ex sanctis Patribus postea insiterunt. (8) Auctor Operis imperfecti in Matthaeum hom. 2. ex apocrypha quadam Scriptura inscripta nomine Seth duodecim fuisse scribit, quem sequitur Petrus Abaelardus serm. 4. de Epiphania. Auctor Glossae Ordinariae, qui vulgo creditur fuisse Walafridus Strabo, numero eorum minime definito, dicit, plures fuisse.

C

6. Qui-

(8) Auctor sermonis 136. §. 4. in Appendice apud S. Augustinum: In eo, quod tria offeruntur, Trinitas intelligitur. In eo vero, quod tres sunt, & singuli singula offerunt, in Trinitate unitas declaratur. Verba prope ipsa leguntur apud Eusebium Episcopum Gallicanum hom. 1. de Epiphania tom. 6. Bibliotheca Patrum pag. 622.

S. Maximus Taurinensis hom. 3. de Epiphania Domini, quae est in Bibliotheca Patrum tom. 6. pag. 10. Et uno itinere tres simul adoraturi veniunt Magi, quia in uno Christo Jesu, qui omnium credentium via est, inseparata ab eis erat Trinitas adoranda.

6. Quibus nominibus appellabantur?

Maji
tom. 1.
pag. VII.

R. Nomina Magorum, ut docet Bollandus, inaudita fuerunt usque ad exitum sæculi duodecimi: Nullus enim scriptor vel Græcus, vel Latinus profertur per tot sæcula, usque ad *Friderici Barbarossæ* tempora, qui nomina nunc vulgata usurparit. Exinde ab aliis *Melchior, Gaspar, Balthasar* nuncupantur: (9) ab aliis *Appellius, Amerus, Damascus*: ab aliis *Magalath, Galgalath, Saracin*: (10) ab aliis *Ator, Sator, Paratoras*. (11) Anno 1638. fuit in Gallia, qui edito volumine persuadere tentaverit, Magos non alios fuisse, quam *Henochum, Eliam, & Melchisedechum* e terrestri Paradiso ad Christi præsepe a stella deductos.

(12)

(9) In Collectaneis, quæ exstant tom. 3. Operum Venerabilis Bedæ pag. 481. & eidem perperam adjudicantur, non longe ab initio, Magorum primus, qui *Melchior* dicitur, senex, canus, promissa barba & capillis perhibetur: secundus nomine *Gaspar* juvenis, imberbis, rubicundus: tertius, qui *Balthasar* vocatur, fuscus, integre barbatus. Hinc fortasse hauerunt pictores, ut Magorum unum colore subnigro, ceteros albo effingerent.

(10) Zacharias Episcopus Chrysoptolitanus in unum ex quatuor Evangelistarum dictis Evangelium lib. 1. cap. 8. Bibl. Patr. tom. 19. pag. 758. Nomina trium Magorum Græce *Appellius, Amerus, Damascus*. *Appellius* interpretatur fidelis, *Amerus* humilis, *Damascus* misericors. Hebraica lingua vocati sunt *Magalath, Galgalath, Saracin*. *Magalath* interpretatur nuncius, *Galgalath* devotus, *Saracin* gratia. Vide supra annotationem 19. ad cap. 1.

(11) Casaubonus exercitat. 2. ad Annales Baronii §. 10. Pudit jure merito harum ineptiarum Cardinalem Baronium, apud quem in eam prolixo de Magis sermone de illorum nominibus ne verbum quidem. Et paulo infra subjungit, istas appellationes ab homunculis profectas non solum otiosas, & imperitis, sed etiam turpiis, & artium curiosarum sectatoribus.

(12) Quod commentum refellit Theophilus Raynaudus in Diptychis Marianis part. 5. puncto 8. numi. 25.

7. Unde venerunt?

R. Incertum. Nam Persæ habentur a multis, ab aliis Chaldæi: Nonnullis visum est, Æthiopes fuisse, quibusdam fuisse Indos: Aliqui ex Mesopotamia, plerique ex Arabia Felice regione ad orum Judææ collocata illos d. ducunt. Horum sententiæ conveniens congruensque videtur illud Psalms 71. *Reges Arabum, & Saba dona adducent*: itemque illud: *Dabitur ei de auro Arabia*.

8. Habes ne idoneos auctores hujus sententiæ?

R. Habeo longe antiquissimos, Justinum, & Tertullianum. S. Justinus in Dialogo cum Triphone: Porro Magi Arabes cum pervenissent Bethleem, & adorassent puellum. Tertullianus in libro adversus Judæos cap. 9. *Accipit Christus insans virtutem Damasci, & spoliâ Samariæ. Maneant enim Orientales illi Magi, infantiam Christi recentem auro, thure, myrrha munerantes. . . . Nam de hoc auri munere etiam David dixit; Et dabitur illi de auro Arabiæ: Et iterum: Reges Arabum, & Saba dona afferent illi: nam & Magos Reges fere habuit Oriens, & Damascus Arabiæ retro de-*

C 2 pu-

(12) Jaëques d' Ausoles Traité de l' Epiphanie, part. 3. apud Honoratum a S. Maria tom. 2. Animadversionum in regulas & usum Criticæ lib. 3. dissert. 4. art. 2. pag. 272.

Petavius lib. I. de officio sex dierum cap. 4. §. 3. pag. 242. tom. 3. Hujus auctor ipse librum quemdam edidit nuper, quem Epiphaniam inscripsit, in quo de tribus Magis a-nilem & insulsam fabulam rexit. Hos enim tres istos esse defendit, Henochum, Melchisedechum, & Eliam.

putabatur, antequam transcripta esset in Syrophœnicem ex distinctione Syriarum. Eadem repetit lib. 3. contra Marcionem cap. 13. (13).

9. Quandonam Bethleemum adventarunt?

R. Quadruplex opinio est. Alii biennio integro, (14) alii die tertio decimo, postquam natus

(13) Grotius tom. 6. Criticorum Sacrorum pag. 71. & 72. ad verba illa Matthæi cap. II. 1. Ἀπὸ βηθλεὲμ, ab Oriente. Perplacet mihi vetustissima Christianorum, atque inter eos Justinus martyris, ac Tertulliani sententia, quam & Epiphanius sequitur, ab Arabia venisse hos sapientes. Eam enim Judæi, uti sibi ab oru aditum, hoc nomine vulgo appellabant, ut videre est Gen. X. 30. XXV. 6. 18. Jobi I. 3. Judic. VI. 3. 1. Reg. IV. 30. Esaiæ XI. 14. Jerem. XLIX. 28. Tacitus in descriptione Judææ: Terra, finesque qua ad Orientem vergunt, Arabia terminantur. Chaldæi Septentrionalium potius nomine censebantur, Jerem. XXV. 9. Et munera, quæ attulerunt, Arabica sunt, non Persica. Neque vero soli Persarum sapientes Hebræis Græca lingua utentibus Magi vocabantur, sed & alii, ut videre est in Græca Danielis historia. Habuit autem & Arabia antiquitus sapientes suos tum naturæ omnis, tum astrorum in primis studiosos, quod nos docent Jobi ejusque amicorum colloquia. Nec aliter sumam, quod Salomon dicitur antecelluisse sapientibus, ut Ægypti, ita & Orientis, id est Arabia, 1. Reg. IV. 30. Et Pythagoram sapientiæ causa Arabes adisse, scriptum Porphyrio, cujus in eam rem verba apud Cyrillum existant decimo contra Julianum. Quin ipsum nomen Ἐδύμης, quod a Luca ὑγῖος vertitur Actuum XIII. 8. ab Arabia venit: & Plinius (lib. 25. cap. 2.) Magorum Arabia meminit: & Ptolemaus (lib. 6. cap. 7. tabula 6. Afix) in Arabia ponit Magorum sinum. Atque hinc refellitur Hyacinthus Serry, qui exercitat. 34. §. 6. pag. 237. dixit, Magorum nomen fuisse apud Arabes inauditum.

(14) Horum Dux S. Epiphanius Hær. 51. §. 9. pag. 431. Neque Mariam in spelunca, ubi pepererat, Magi repererunt, sed, ut Evangelium narrat, stella illos ad eum locum perduxit, ubi erat puer. Et intrantes domum invenerunt Puerum cum Maria; non in Præsepi, vel in spelunca, sed in domo scilicet, ut accubata rei veritas, ac biennii intervallum exprimeret, quod ab ejus natali ad Magorum adventum effluerat. Lege infra positum responsum ad interrogationem 13.

tus fuerat, Jesum a Magis Bethleemi adoratum, existimant. Sunt etiam, qui velint, eos Bethleemum adventasse post Virginis Matris purificationem; nec desunt, qui ante Purificationem quidem, sed paucis tantum diebus, VIII. videlicet, aut VI. Kal. Februarii illos accessisse, contendunt.

10. Ex his quos potissimum probas?

R. Eos, qui dicunt, Magos Bethleemum venisse postridie Nonas Januarii, hoc est die tertio decimo post Christum natum. Id enim & Matthæus indicasse videtur illis verbis: Cum na us esset Jesus, ecce Magi: quod ecce de re proxima, & quasi præsentis dici solet: & Ecclesia jamdiu hoc traditum a majoribus conservavit, ut docet S. Augustinus, cujus hæc sunt verba in sermone 203. de Epiphania 5. cap. 1. *Christus ante dies tredecim natus a Magis hodie traditur adoratus. Quia factum est, Evangelii loquitur veritas; quo die autem factum sit, ubique clamat tam præclaræ istius solemnitatis auctoritas.* (15) Augustino suffragatur D. Thomas 3. part. quæst. 36. art. 6. *Magi pervenerunt ad Christum decima tertia die natiuitatis ejus, quo die festum Epiphania celebratur.* Neque ulla obstat longinquitas loci. Nam iter ex Arabia Felice Hierosolymam intra dies octo camelorum opera confici posse, tradit Petrus de Marca in libello de Adventu Magorum

C 3 ad

(15) Idem Augustinus serm. 202. de Epiphania 4. cap. 1. §. 1. *Epiphania Græce, Latine manifestatio dici potest. Hoc enim die Magi Dominum nostrum adorasse perhibentur; stella scilicet apparente commaniti, & præcedente perducti. Esquippe die, quo natus est (Christus) illi stellam in Oriente viderunt, & quem natum indicaverit, agnouerunt. Ex illo igitur die ad hunc diem excurrerunt.*

ad Christum, qui exstat inter opuscula ejus posthuma a Stephano Baluzio edita.

11. *Quanam sunt, que contra dicuntur?*

Cap. II. 13. 14. 16. R. Tria hæc in primis desumpta ex Evangelio D. Matthæi: Herodem jussisse occidi omnes pueros, qui erant in Bethleem, & in omnibus finibus ejus a bimatu & infra, secundum tempus, quod exquisierat a Magis: id, quod ab eo imperatum non fuisset, si ab ortu stellæ, de quo diligenter Magos interrogaverat, ad eorum adventum tredecim duntaxat dies intercessissent. Deinde nullum poni spatium temporis inter discessum Magorum Bethleemo, & mandatum ab Angelo datum Josepho de fuga in Ægyptum; ex quo apparet, si Magi die 6. Januarii venerunt, Angelum præcepisse Josepho, ut fugeret in Ægyptum ante Purificationem: quod affirmari nullo modo potest, cum Lucas historiam Virginis in Templo purificationis exponat. Tertio Herodem, statim atque sensit, se a Magis illusum, puerorum cædem indicasse; quæ cædes cum facta non sit nisi aliquot post Purificationem diebus, sequeretur, illum qui valde sollicitus expectabat, quid sibi Magi de puero renuntiarent, duntaxat post mensem cognovisse, se ab illis deceptum; quod difficile creditur est. Præterea cominus congregantes conantur evertere fundamenta opinionis nostræ. Ajunt enim voculam *Ecce* non significare rem proxime ab ortu Christi peractam. Nam Matthæus ea usus conjungit cum discessu Magorum præceptum ab Angelo datum Josepho de fuga in Ægyptum, licet inter discessum eorum, & fugam in Ægyptum mensis intercesserit. Postremo Catholicam Ecclesiam non ponere pro certo, Christum die 6. Januarii a Magis adoratum, quia eo die ejus rei memoriam ce-

lebrat. Nam ob id puerorum cædes ante Magorum adventum facta esset, quippe Ecclesia illam recolit inter festa Christi natalitia ante Epiphaniam.

12. *Quomodo hæc refellenda?*

R. Ad primum responsum est ab Euthymio cap. 2. Commentarii in Evangelium Matthæi. Quod si, inquit, a bimatu, & infra jussit Herodes pueros interimere, ne miretis: suspicabatur enim non statim apparuisse Magis stellam, sed fortassis puerum ante ejus apparitionem natum fuisse. Ideo securitatis causa tempus anticipavit, & usque ad fines Bethleem eadem extendit, ut undique quod venabatur, concluderet, & una cum intersectorum multitudine etiam Christum interficeret. Eos ergo, qui bimuli erant, occidit, ut tempus ampliacionem haberet, sicut prædiximus: illos vero, qui minoris erant ætatis, secundum tempus, quod exquisierat a Magis. Itaque & tempus, quod a Magis didicit, observavit, & latitudinem alteram ipse adjecit. Restat igitur, ut verba illa, secundum tempus, quod exquisierat a Magis; non in eo, quod dicitur a bimatu, intelligas, sed in eo, quod additur & infra. Oportet enim post id, quod dicitur a bimatu, distinctionem ponere: deinde totum, quod sequitur, simul legere. Si enim, sicut dicunt, duorum annorum tempus expletum esse didicisset, nequaquam eos perdidisset, qui minoris erant ætatis: (16) Euthymio consentiens D. Thomas, 3. Part. 1. quæst. 36. ait, non solum bimos pueros interfecit, sed etiam infra; quia, ut Augustinus dicit in quodam sermone Innocentium, timebat, ne puer, cui sidera famulantur, speciem suam paullo supra ætatem,

C 4

tem,

tem, vel infra transformaret. (17) Secundum solvit Augustinus, qui lib. 2. de Consensu Evangelistarum cap. 5. §. 16. ubi multa collegit, quæ Matthæus prætermittit, & Lucas dicit, seu quæ Lucas prætermittit, & dicit Matthæus: *Hic proinde, ait, cognoscendum est, quod deinceps ad cetera talia valeat, ne similiter moveant, animumque conturbent, sic unumquemque Evangelistam contexere narrationem suam, ut tamquam nihil prætermittentis series digesta videatur. Tacitis enim, quæ non vult dicere, sic ea, quæ vult dicere, illis, quæ dicebat, adjungit, ut ipsa continuo sequi videantur.* Matthæus igitur, ommissa historia Purificationis, cum Magorum discessu conjungit fugam in Ægyptum, & Lucas scribit, Virginem post Purificationem Nazarethum regressam, nullamque mentionem facit de fuga Nazaretho in Ægyptum. Uterque nimirum brevia narrandi secutus compendia, res quasi eo ordine gestas describit. Tertium quoque nodum idem Augustinus extricavit. Ita enim loquitur cap. 11. ejusdem libri §. 24. *Omitto dicere, quot. & quantis occupationibus regia cura distendi potuerit, & per plurimos dies ab illa intentione vel averti omnino, vel impediri... Illud dico, posteaquam nihil Herodi Magi renuntiaverunt, eum credere potuisse, illos fallaci stelle visione deceptos, posteaquam non invenerunt, quem natum putaverant,*

eru-

(17) S. Chrysostronus in Matth. hom. 7. pag. 66. *Quod si a biennio & infra Herodes pueros interfecit, nos mirevis. Si quidem conveniens in eundem tyrannum pavor & furor pro abundantia cautionis, & licentia persecutionis majus etiam tempus includit: ne quis profecto ejus ætatis, & fortasse is potissimum, propter quem alii interimuntur, effugiat.*

Melchior Canus lib. 11. de locis cap. 5. in responsione ad 5. ubi causam nostram tuetur: *Sed ais: Cur bimos interfecit, si non secundum tempus stelle? Respondeo: Cur in omnibus fratribus Bethleem, si in Bethleem juxta Prophetam natus est Christus? Quemadmodum ergo ex propria malitia ampliavit locum, sic ampliavit & tempus.*

erubuisse ad se reverti, atque ita eum, timore depulso, ab inquirendo ac persequendo puero quievisse. Deinde vulgatis rebus, quæ in Templo factæ, dictæque fuerant, Herodes se a Magis sensit illusum, ac deinde ad Christi mortem cupiens pervenire, multos infantes, sicut Matthæus narrat, occidit. Atque his tribus rejectis, quartum sequitur, quod non modo non est contra nos, sed a nobis etiam. Nam Cap. II. Matthæus ipse ibidem de Magis loquens, semel 9. 19. atque iterum utitur particula *Ecce* ad significandam rem, quæ mox peracta est. *Qui cum audissent Regem, abierunt, & ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos: & paucis interjectis: Defuncto autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph in Ægypto dicens; Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & vade in terram Israel.* Nemo, opinor, negabit, aut stellam Magis Hierosolyma egressis Bethleemum ferentem viam statim rursus monstrasse, aut Angelum statim a morte Herodis Josepho in Ægypto apparuisse. Quidni igitur liceat affirmare, Josephum, statim ac Magi discesserunt, ab Angelo admonitum, ut fugam in Ægyptum pararet? Neque vero particula *Ecce* referenda est tantum ad profectionem Magorum ex Oriente, non autem ad eorum adventum Hierosolymam: etenim Matthæus utrumque conjungens, ad utrumque referendum esse ostendit. *Cum natus esset Jesus... Ecce Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam.* Sed esto, ad solum discessum ex Oriente pertineat. Vifa igitur stella die ortus Domini nulla mora interposita Magi discesserunt: commode igitur intra dies tredecim Bethleemum, quod ab Arabia iter dierum octo abest, pervenerunt. Do autem libenter, ut ad illud postremum veniam, Ecclesiam festa Sanctorum, ordine temporum hæud conservato, interdum celebrare: at sumi-

simili modo etiam Christi solemnitates recolere, si eas excipias, quæ *Mobiles* dicuntur, non ita facile concesserim. Cum enim ipsorum adverbiorum assensu, recta temporis ratione servata, Christo concepto diem 25. Martii, nato diem 25. Decembris, circumciso diem primum Januarii, & baptizato diem ejusdem mensis sextum Ecclesia voverit ac sacraverit: non video, cur postea negent, Christum die sexto Januarii a Magis adoratum, cum eo die Christi a Magis adorati memoriam eadem Ecclesia commemoret. Aut igitur hujus discrepantiæ causam afferant, aut Magos postridie Nonas Januarii Bethlehemum venisse, & Christum adorasse, cum Ecclesia consentiant.

13. Quo in loco Magi Jesum adorarunt?

Pag. 52. R. In humili tugurio, squalidoque præsepio, ut ait S. Chrysostomus hom. 6. in Matthæum. Sic Augustinus enarratione in Psalm. 44. §. 3. Magos stella direxit, adoratus est in præsepi, cibaria mansuetorum. Sic Hieronymus epist. 17. & 18. ad Marcellam: *Ecce in hoc parvo terræ foramine Cælorum conditor natus est: hic involutus pannis, hic visus a pastoribus, hic demonstratus a stella, hic adoratus a Magis.* Sic Ecclesia: *Hodie stella Magos duxit ad præsepium.* Itaque ut scribit Baronius ad an. 1. §. 34. *jure redarguuntur, qui aliter senserunt ea levi ratione permoti, quod Matthæus nullam de præsepi fecerit mentionem, sed dixerit, eos intrasse domum, & invenisse puerum cum Maria matre ejus: quasi vero non sit divini Scripture satis frequens phrasis, locum quemlibet, ad habitandum tamen accommodatum, quantumlibet exiguum, domum appellare: cum & nidum avium, domum quoque nominet, ut videre est in Psalmo: Herodil-*

do-

domus. Unde Euthymius sic optime: Hic, inquit, in Matthæi tugurium domum appellat,

14. Adorarunt ne tamquam Deum?

R. Id aperte tradunt Irenæus, Origenes, & Chrysostomus. Irenæus lib. 3. advertit hæreses cap. 10. scribit, *deductos a stella in domum Jacob ad Emmanuel per ea, quæ obtulerunt, munera ostendisse, quis erat, qui adorabatur: Myrrham quidem, quod ipse erat, qui pro mortali, humanoque genere moreretur & sepeliretur: Aurum vero, quoniam Rex, cujus Regni finis non est: Thus vero, quoniam Deus, qui & notus in Judæa factus est, & manifestus eis, qui non quærebant eum.* Origenes lib. 1. contra Celsum §. 60. *Postquam didicerunt, ubi natus fuisset, ut regi aurum, ut morituro myrrham, ut Deo thus obtulerunt.* Chrysostomus in Matthæo, hom. 8. *Idcirco, ait, nihil ibi de sensibilibus istis grande conspicitur, sed angustum tugurium, ac vile præsepium, & inops mater, ut melius nuda Magorum philosophia claresceret; & ut discas, quia non tamquam homini tantum, sed tamquam Deo auctori omnium supplicarint bonorum.* Id intelligi potest etiam ex Epiphaniao hæc. 30. §. 29. atque Hilario in Matthæum cap. 1. §. 5. S. Ambrosius quoque lib. 1. de Fide cap. 4. §. 31. idem sentire se ostendit his verbis: *Unum Deum Magi crediderunt, & aurum, thus, & myrrham supplices ad Christi cunabula detulerunt, auro Regem fatentes, ut Deum thure venerantes, Thesaurus enim regni, sacrificium Dei, myrrha est sepulture.* Adde, quod Ecclesia in festo Epiphaniæ ita Deum precatur: *Deus, qui hodierna die Unigenitum tuum Gentibus, stella duce, revelasti: ac præterea utitur hymno Sedulii canentis ita de Magis: Deum fatentur munere.* S. Hieronymus in Matthæo cap. 2. celebrat pulcher-

Pag. 37
tom. 1.

Pag. 74.

Pag.

44 DE CHRISTO D.
rimum Iuveni Presbyteri verficulum, quo munerum sacramenta comprehendit:

Thus, Aurum, Myrrha n, Regique, Hominique, Deoque Dona serunt.

Concinit memoratus Sedulius:

*Aurea nascenti fuderunt munera Regi,
Thura dedere Deo, myrrham tribuere sepulto. (18)*

15. *Obtulerunt ne singuli munera singula,
an singuli tria?*

R. Abulensis quæst. 36. in cap. 2. Matth. vult, singulos tria obrulisse: quia munera istorum Regum debebant esse solemnia, sicut decebat ipsos Reges dare, & sicut decebat dari ipsi Christo, quem tamquam Deum adorabant. Salianus ad an. Mundi 4053. §. 27. Abulensis sententiam roborat testimonio S. Anselmi in eundem Matthæi locum, ubi non solum tradit, quid sentiat, sed cur etiam sentiat. *Magis fatendum est, inquit, quod congruit mysterio, scilicet quod singuli tria: unusquisque enim Regem, & Deum. & passibilem eum crediderunt.* Eodem modo Paschasius Radbertus in Matth. lib. 2. pag. 395. *Hoc, ait, potius congruit in mysterio. Quia nemo Christianus recte dicitur, nisi qui eum ubique Deum regnare fatetur, & pro salute generis Deum hominem factum, sine ambiguo mortuum confitetur.*

16.

(18) Lib. 2. Operis Paschalis ver. 95. pag. 1663.
In iis, quæ Concilium Ephesinum Oecumenicum III. antecesserunt, apud Labbeum tom. 3. Conc. pag. 119. est Theophili Episcopi locus hic: *Constat namque Magos, qui ad illum venerunt, eum ipsum, qui apparuerat, adoratione sus ut Deum agnovisse.* Vide Abulensem quæst. 43. in Matth. cap. 2. & Honoratum a S. Maria tom. 2. Animadversionum in Regulas & usum Critices lib. 3. dissertat. 4. art. 5. 6. & 7.

16. *Stella Magorum dux fuit ne una ex celestibus stellis?*

R. Minime vero: atque id constat inter doctissimos. Quid autem fuerit, quæritur. D. Thomas Part. 3. quæst. 36. art. 7. rejectis tum iis, qui putant, eam fuisse Spiritum Sanctum, tum iis, qui volunt fuisse Angelum a Pastoribus per speciem hominis visum, censet, fuisse stellam de novo creatam non in Cælo, sed in aere vicino terra, quæ secundum divinam voluntatem movebatur, ut Magis iter ostenderet, perinde, ut ego quidem arbitror, atque columna ignis noctu, & nubes interdiu Israelitas per desertum deduxit. (19)

17.

(19) S. Augustinus lib. 2. contra Faustum cap. 5. *Non ex illis erat hæc stellis, quæ ab initio creatura itinerum suorum ordinem sub Creatoris lege custodiunt; sed novo Virginis partu novum sydus apparuit.* Et serm. 201. in Epiphania 3. alias de tempore 31. cap. 1. §. 1. *Ille stella nec unquam antea inter sidera apparuit, nec potest demonstranda permanfit.*

Fridericus Spanhemius in Dubiis Evangelicis dub. 27. num. 8. pag. 297. it in sententiam S. Augustini, ac D. Thomæ. *Omnibus expensis, hæc sententia iustissima videtur, hanc stellam fuisse corpus lucidissimum, sed exigua molis, a Deo extraordinarie, non in Cælo creberis, sed aereo, ejusque regione inferiore formatum, sive per creationem immediatam, sive per mediatam; & motu arbitrario pro Dei voluntate motum ad destinationem eventus extraordinarii, & directionem itineris Magorum ad Domum & Dominum: quod, ministerio illi prestito, pro Creatoris voluntate disparuit, sive per annihilationem, si immediate creatum dicatur, sive per resolutionem in materiam, ex qua compactum erat, si creatione mediata productum statuatur. . . . Ad hanc sententiam accedunt inter alios Origenes, Augustinus, Damascenus, & Thomas, qui ait, fuisse stellam de novo creatam non in Cælo, sed in aere vicino terræ, quæ secundum Divinam voluntatem movebatur.*

Varias auctorum opiniones de stella hæc refert Augustinus Calmet in Dissertat. de Magis Christi adoratoribus pag. LVII. & LVIII. tom. 7. & Lambertinus de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 1. cap. 25. num. 2.

Bar. ad
an. 1. §.
35.

17. *Per quam viam Magi ad suos redierunt?*

Cap. II. R. Eos, adorato Jesu, acceptoque in somnis
12. mandato, ne redirent ad Herodem, per aliam
Bar. ad viam reversos esse in regionem suam, dicit Mat-
an. I. 9. thæus. At quam viam tenuerint, omnino flet.
37. Si Arnobio juniori, qui sæculo Christi quinto
vixit, credere libet, maritimo itinere ad suos
redierunt. Namque ita creditum in Herodis au-
la, scribit in commentariis ad Psal. 47. *Tempore*
quo non est inventus Dominus, & infantes occisi
sunt, etiam navigia regio sunt jussu vexata, qui-
bus Magi, qui non redierant ad Regem, credebantur
fugere potuisse. (26)

CAP.

(20) In Bibliotheca Patrum tom. 8. pag. 262.

Chrysostomo in Matth. hom. 6. pag. 36. *videntur isti (Ma-*
gi) etiam in regione propria facti postea Civium suorum ma-
gistri.

Auctor Operis imperfecti hom. 2. in Matth. pag. 776.
Cum (Magi) reversi fuissent, manserunt colentes & glorifi-
cantes Deum studiosius magis, quam primum, & predicarunt
omnibus in genere suo, & multos erudierunt. Denique cum
post resurrectionem Domini Thomas Apostolus esset in provin-
ciam illam, adjuncti sunt ei, & baptizati ab eo, facti sunt
adjutores prædicationis illius. Vide nostram Historiam Apo-
stolicam in Vita S. Thomæ Interrogatione 8.

Magorum memoria variis diebus celebratur, Gasparis die
primo Januarii, Melchioris die sexto, Baltassaris die utri-
decimo. Bollandus tom. 1. Jan. pag. 8.

Eorum sacra corpora Constantinopolim e Persia jampridem
translata, & in Basilica S. Sophiæ augustissimo apparatus collo-
cata, inde ab Eustorgio I. Episcopo Mediolanum delata, ibique
secentis, & septuaginta annis in Basilica Eustorgiana religio-
se asservata, demum Federico Ænobarbo Imperatore, Coloniam
ab Reinoldo Archiepiscopo asportata, reconduntur. Galefius
in Annot. ad Martyrologium S. Romane Ecclesiæ VIII.
Idus Januarii, cujus verba affert etiam Bollandus ad eum-
dem diem pag. 313. num. 2. & pag. 664. num. 3. die XI.
eiusdem mensis Januarii hæc. habet: *In Colonienſi Ecclesia*
commemoratio fit hoc die omnium trium Regum.

CAP. IV.

De Christi Præsentatione in Templo, ejusque
fuga in Ægyptum.

1. *Quomodo præsentatio Christi in Templo*
peracta est?

R. E Xactis quadraginta ab ortu Christi diebus,
parentes ejus Hierosolymam se contule- Luc. II.
runt, ut eum Domino secundum legem Moyſis 22.
fisterent, atque consecrarent. (1) Templum in- Bar. ad
gradientibus occurrens Simeon justus, & pius se- an. I. 9.
nex accepit ex manibus Virginis in ulnas suas 38.
Dominum, quem visurum se, antequam morere-
tur, Spiritus Sancti instinctu didicerat. Tanto
beneficio lætus gratias Deo egit, & propheticum
afflatus Spiritu Canticum *Nunc dimittis* cecinit:
deinde Josepho, & Mariæ bene precatus est, mul-
ta de Maria, ejusque Filio divinitus prædicens,
quæ narrantur a D. Luca.

2. *Simeon hic fuit ne Sacerdos, an Laicus?*

R. Parum compertum habeo. Dissentiunt enim
inter se auctores. Sanctus Methodius Tyri E-
piscopus, qui exeunte sæculo III floruit, homi-
lia in Festo Purificationis Simeonem alloquens,
optimum Sacerdotum appellat. Est in eadem o-
pinione Sanctus Proclus Archiepiscopus Constan- Bar. ad
an. I. 9.
ti- 40.

(1) S. Chrysostomus in Matth. hom. 7. pag. 63. *Idcirco*
non continuo ut natus est, in civitatem suam venit, sed in
Bethleem quadraginta est remoratus diebus, ut hic, qui dili-
gentius vellent de ipso quæritæ rimari, occasione inquisitionis
ingereret.

continentiæ laude pervenerat, ut digna plane fuisset videatur, inquit Ambrosius, quæ Redemptorem omnium venisse nuntiaret. (7) Idcirco autem, referente Augustino de Bono Viduitatis cap. 7. §. 10. etiam sine filiis, si tamen eos non habuit, secundas nuptias recusavit, quia noverat jam tempus esse, quo Christo non officio pariendi, sed studio continendi, nec conjugaliibus fœtandis visceribus, sed castificandis vidualibus moribus melius serviretur. (8)

5. Unde Josephus in Ægyptum aufugit?

R. Nazaretho. Refert enim S. Lucas, Josephum, & Mariam cum puero Jesu, post peractum Hierosolymis legitimum tum Præsentationis, tum Purgationis ritum, reversos esse in Galileam in Civitatem suam Nazareth. Itaque haud assentior iis, qui Bethleemo, aut Hierosolymis discedentem Josephum una cum Maria & puero

(7) In Lucam cap. 2. §. 62. pag. 1301.

(8) S. Hieronymus epist. 9. ad Salvinam, pag. 79. *Anna diebus & noctibus versabatur in Templo, & orationibus atque jeuniis thesaurum pudicitie conservabat. . . . Salvatore mundi prima suscepit, sacramentorum conscia futurorum. Et epist. 8. pag. 61. ad Demetriadem: Anna filie Phanaelis mirabatur ardorem, quæ orationibus atque jeuniis usque ad ultimam senectutem in Templo Domino serviebat.*

S. Augustinus de bono viduitatis cap. 13. §. 16. *Meritum Anna illius eo maxime commendatur, quia cum tam cito extulisset virum, per prolixam ætatem suam diu cum carne confixit & vixit.*

Hujus Prophetissæ memoria in Martyrologio Romano colitur die 1. Septembris, Simeonis vero die 8. Octobris. Menologium Græcorum jussu Basilii Imp. conscriptum die 3. Februarii. *Cum & de Christi morte, de Cruce, deque Dei Genitrice, quæ Filium cruci affixum visura esset, Simeon prophetasset, Anna vero gratias egisset Deo, utroque fatalem vivendi summam explevit.*

CAP. IV. FUGA IN ÆGYPT. 51
ro Jesu in Ægyptum aufugisse contendunt. (9)

6. In quem Ægypti locum se recepit?

R. Hermopolim Thebaidis venisse Josephum, prodit Rufinus lib. 2. de Vitis Patrum cap. 7. & Sozomenus lib. 5. cap. 21. Referente Burcardo in Descriptione Ægypti, inter Heliopolim, & Babyloniam ostenduntur loca, in quibus B. Virgo mansit cum puero Jesu, & marito Joseph, cum a facie Herodis fugisset ex Judea. (10) Alii aliter narrant. Si quis conjecturæ locus, Alexandriam Josephus videtur se recepisse. Ibi enim propter Urbis magnitudinem facillime latere, propter florentissimam Synagogam pietatis officia obire, propter Judæorum multitudinem vel arte sua, vel divitum liberalitate res ad usum vitæ necessarias comparare potuit. (11)

D 2

7. Quæ

(9) S. Matthæus cap. II. 13. 14. *mandatum Josepho datum de fuga in Ægyptum recenset statim post discessum Magorum, qui cum Bethleemi puerum Jesum adoraverint, videtur Josephus Bethleemo in Ægyptum aufugisse.*

Sed D. Augustinus lib. 2. de Consensu Evangelistarum cap. 5. docet, sacros Evangeliorum Scriptores res plerumque diverso tempore & loco peractas eodem contextu, & continuatione sermonis recitare, quamvis aliqua intermedio tempore gesta omittant, ut hoc loco Matthæus, qui cum discessu Magorum conjungit Josephi fugam in Ægyptum, omissa Virginis purificatæ, & Jesu in Templo oblatis historia, quam postea Lucas cap. II. 23. 39. diligenter exposuit, subjiciens, sanctissimos conjuges, ut *perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversos esse in Galileam in Civitatem suam Nazareth.* Verba ipsa Augustini recitavi superius cap. 3. Interrogatione 12. Vide Toletum in Lucam cap. 2. annotat. 64.

(10) Apud Henricum Canisium *Lectio num Antiquarum tom. 4. pag. 26.*

(11) Maldonatus in Matthæum cap. II. 14. *In qua urbem Ægypti manserit, quidve ibi egerit, monendum lectorem judico, ut non solum in inquirendo minime curiosus, sed*

7. *Quæ miracula ab Jesu Ægyptum ingressõ patrata dicuntur?*

Bar. ad
an. 1. §.
43. 44.

R. Cadentia simulacra, fugientesque Dæmones memorant Eusebius lib. 6. Demonstrationis Evangelicæ cap. 20. Origenes in diversos hom. 3. Athanasius Oratione de Incarnatione Verbi Dei §. 36. & Epistola ad Maximum Philosophum §. 4. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 10. §. 19. In vitis Patrum per Rosveydum editis ea sæculo Christi quarto fuisse legitur Ecclesiæ traditio, Christum in Thebaidem usque una cum Maria & Josepho venisse, eoque Templum Urbis Hermopolis ingrediente, omnia Idolorum simulacra labefacta, atque elisa. (12) Omnes Idolorum Ægypti statuas concussas, tradit Sozomenus lib. 5. cap. 21. addens insuper, arborem admodum proceram, Perseam nomine, ad solum usque inflexisse se, & Jesum Hermopolim ingredientem adorasse. (13)

8. *De miraculis istis quid sentiendum?*

In 3.
Part. D.
Thomæ
tom. 2.
disputat.
27. sect. 1.

R. Idem omnino, quod sentit Franciscus Suarez, quem ego auctorem vehementer sequor in iis, quæ ad Christum, ejusque Matrem pertinent. Sentit autem, neque esse admodum verisimili-

sed etiam in credendo, si quid invenerit, cautus sit. Multa enim de Christi in Ægypto miraculis, obscuris vulgo auctoribus, circumferri video, quæ hæud scio, an ex Alcorano Mahumeti manaverint, ubi eadem inter fabulas lego, & non deest Christianos a Mahumeto spurcissimo, & mendacissimo auctore Christi discere miracula.

(12) De Vitis Patrum lib. 2. auctore Rufino Aquilejensi Presbytero cap. 7. pag. 460.

(13) Ad hæc miracula respexisse Prophetas Ezechiam cap. XIX. 1. & Jeremiam cap. XLIII. 13. putant Veteres.

CAP. IV. FUGA IN ÆGYPTO. 53

mile, idolorum simulacra in tota Ægypto tunc corruisse, neque esse incredibile, corruisse in aliqua Civitate, in qua Christus habitaverit: Eusebium vero, Athanasium, Cyrillum affirmare, a Christo contracta esse Ægypti idola, quando Ægyptus divinis præceptis erudita ad Christum conversa est, cujus conversionis initium fecerat pueri Jesu in eam regionem introitus. Baronius quoque ad an. 1. §. 45. horum & aliorum Patrum testimonia ita accipienda esse monet, non ut cuncta, quæ tunc erant in Ægypto, corruerint simulacra, sed de his aliqua. Idemque ad an. 389. §. 53. notat, Idololatriam eodem duntaxat anno in Ægypto penitus eversam. Jam Sozomenus loquens de arbore Christum adorante, vulgi refert opinionem, cujusmodi rebus credendis vulgus quam facile sit, nemo ignorat.

9. *Quamdiu Joseph in Ægypto commoratus est?*

R. Usque ad obitum Herodis, ut ait Matthæus. Cap. II. Porro Herodes obiit anno Urbis Conditiæ 750. 15. ante Æram Vulgarem 4. Martio desinente, aut ad summum Aprili ineunte, ut ex Josepho colligit Comes Camillus de Silvestris in sua Chronologia. Cum igitur Christus, ut idem vir eruditissimus probat, natus sit die 25. Decembris anno Urbis Conditiæ 748. & anno insequente IV. Novas Februarii Josephus cum conjuge, & puero, ut Legi Purificationis, ac Præsentationis in templo satisfaceret, Hierosolymis fuerit, & postea Nazarethum petierit, atque inde fugam in Ægyptum suscepit, illud consequitur, ut Josephus annum circiter unum cum familia in Ægypto permanserit. (14)

Part. 1.
diffe. at.
3. pag. 954

Luc. II.
21. 39.

D 3

10. Di-

(14) §. Epiphanius hæc. 78. §. 10. annos duos in Ægypto

EGYPTO

10. *Digressus Joseph ex Ægypto quo se contulit?*

Matth. II. 22. 23. **R.** Josepho redeunti ex Ægypto consilium fuit Judæam petere; sed cum audisset, Archelaum Herodis filium Ethnarchæ nomine in regione illa regnare, timuit eo se conferre. Trepidanti adfuit Angelus, a quo in somnis admonitus contendit in Galilæam, quæ Herodi Antipæ Archelai fratri cesserat, atque Nazarethum repetens ibi delituit, ut Archelai furorem declinaret. (15)

11. *Quoniam Herodum in vita Christi sæpe mentio occurrit, confer in pauca eorum historiam.*

R. Sic habeto. Herodes Magnus filius Antipatri Idumæi Rex Judææ fuit per annos 37. Hoc regnante natus Joannes Baptista, natus Christus Dominus, & profectus in Ægyptum: hoc jubente

gypto commorata Sacram Familiam dicit, annos tres Nicephorus lib. I. cap. 14. annos quinque nonnulli Scripturarum interpretes. D. Thomas in Matthæum cap. 2. pag. 8. tom. 14. *Dicitur, quod septem annos fuit ibi. Et habitavit in Civitate Heliopolim.* Vide Baronium ad an. Ch. 8. §. 13. Suarez in 3. Part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 17. sect. 2. & Augustinum Calmet in Matthæum cap. II. 19.

(15) Baronius ad an. Ch. 9. §. 1. *Septima Januarii in Palestinam reductus, ac in Galileam perductus Nazareth habitavit. Memorabilis fuit antiquitas in Ecclesia ea dies, quæ cum in Martyrologio Romano, tum in ceteris anniversariæ commemoratiæ recolitur.*

Bollandus die 7. Jan. pag. 355. *Celebratur in Martyrologiis Romano, Bedæ, Usuardi, Adonis, Vandelberti, Notkeri, Maurolyci, veteri Romano, Germanico, MS. Florario VII. Idus Januarii, Pueri Jesu relatio, siveeductio ex Ægypto. Alii XI. Januarii hanc relationem referunt. Quo die Notkerus: Eductio Domini de Ægypto, quæ secundum alios VII. Idus Januarii, secundum quosdam Nonis Januarii propter multorum dierum profectionem celebratur. Conferat Rabanus, & alii.*

te infantes occisi. *Matth. II. 1. 13. 16. Luc. I. 5. 51.*

Herodis Magni filii Archelaus, Herodes Antipas, & Philippus regnum paternum jussu Augusti tripartito rexere. *Archelaus* natu maximus Ethnarcha Judææ, Samaritæ, & Idumææ. Sub hoc Christus rediit ex Ægypto. *Matth. II. 22.* Archelao anno Christi decimo secundo in exilium ab Augusto Viennam Allobrogum misso, ejus ditionem Syriæ attributam administrarunt Procuratores seu Præsides Romani. Horum primus Coponius missus ab Augusto, quintus Pontius Pilatus missus a Tiberio. (16) *Herodes Antipas* Tetrarcha Galilææ, & Perææ. *Luc. III. 1.* Raptor Herodiadis uxoris Philippi fratris sui, interfector Joannis Baptistæ. *Matth. XIV. 4. 10.* Procuratorem habuit Chusam. *Luc. VIII. 3.* Insidiator vitæ Christi, & vulpes dictus a Christo. *Luc. XIII. 31. 32.* Spretor, & irrisor Christi. *Luc. XXIII. 11.* Conspiravit cum Pilato adversus discipulos Christi. *Act. IV. 27.* Cum hoc educatus Manahen. *Act. XIII. 1.* *Philippus* Tetrarcha Iturææ, & Trachonitidis regionis. *Luc. III. 1.* Maritus Herodiadis. *Matth. XIV. 3. Marc. VI. 17. Luc. III. 19.* (17)

Nepotes Herodis Magni ex Aristobulo filio, quem is strangulari jusserat, *Herodes* Rex Chalcididis, *Agrippa* senior, & *Herodias*. *Agrippa*, qui & *Herodes*, occidit Jacobum Majorem cognomine, fratrem Joannis, Petrum Apostolorum Principem conjecit in carcerem, & percussus ab Angelo, & consumtus a vermibus expiravit. *Act. XII.*

D 4 2.

(16) Theophylactus in Matth. cap. 27. pag. 170. *Pilatus a Ponto erat, Romanis autem tributarius, & ab eis in Judæam Præses missus.*

(17) *Ethnarcha* Εθναρχης, est Princeps nationis: *Tetrarcha* Τετραρχης, est Princeps partis quartæ Regni alicujus, vel Regionis.

2. 4. 23. Hujus filius Agrippa junior, postremus Judæorum Rex, apud quem ex vinculis causam dixit S. Paulus Gentium Apostolus. Ceterum Herodis stirpem intra annos centum defecisse, auctor est Josephus lib. 18. Antiquit. Judaic. cap. 5. (18)

C A P. V.

De infantibus pro Christo ab Herode interfectis.

1. *Quandonam Herodes infantium cadem indixit?*

Bar. ad
an. 1. §.
47.

R. Statim atque cognovit, se illud a Magis, scilicet post dies quadraginta a Christo nato. Primum enim, cum illi magno silentio recessissent, spe sua frustratos putavit, eoque in patriam redeuntes Hierosolymam non esse reversos, ne vanitas itineris ludibrio esset. Postea de Christi nativitate certior factus ex iis, quæ contigerunt, dum in Templo offerretur, tum demum sensit, Magos sibi verba dedisse, & furore percitus infantium cadem indixit. (1) Ita docet S. Augustinus lib. 2. de consensu Evangelistarum cap. 11. §. 24.

2. *Qu-*

(18) Vide eundem Josephum Antiquit. Judaic. lib. 17. cap. 1. Petavium de Doctrina Temporum lib. 11. cap. 10. Tolerum in Luc. cap. 1. annotat. 3. & Christ. Noldium de vita & gestis Herodum. Exstat in fine tomi 2. Operum Josephi edit. Amstelodamensis anno 1726.

(1) Ex his verbis Matthæi cap. II. 20. *Defuncti sunt enim, qui querebant animam pueri*: ita colligit S. Hieronymus in hunc locum pag. 3. *Ex hoc loco intelligimus, non solum Herodem, sed & Sacerdotes & Scribas eodem tempore necem Domini fuisse meditato.*

2. *Cujus loci infantes occidi jussit?*

R. Infantes omnes, qui Bethleemi, & intra fines ejus reperi sunt. Eo autem imperavit, ut pueri etiam extra Bethleemum nati interficerentur (quamvis didicisset a Sacerdotibus, Christum Bethleemi nasciturum) ne Christum tam vastam cædem evaderet. Sed furiosum inceptum divinus puer, in Ægyptum jussu Angeli a Josepho una cum matre deductus, elusit.

Matt. 11.
4. 8. 14.
16.

3. *Cujus ætatis?*

R. Intra bimatum omnes occidi jussit, quamvis sciret, puerum Jesum, quem morti dandum curabat, bimulum tunc esse non posse. *Siquidem* ut ait Chrysostomus hom. 7. in Matthæum, *conveniens in eundem tyrannum pavor & furor pro abundantia cautionis, & licentia persecutionis majus etiam tempus includit, ne quis profecto ejus ætatis, & forte is potissimum, propter quem alii interimuntur, effugiat*. Quemadmodum igitur ex propria malitia ampliavit locum, sic ampliavit & tempus. (2)

Bar. ad
an. 1. §.
32.

pag. 66.

4. *Quot interfecti sunt?*

R. Multos interfectos legas in precibus, quibus utitur Ecclesia eo die, quo horum infantium memoriam celebrat. Quot vero interfecti fuerint, quis valeat exacto affirmare numero, cum id nec

Evan-

(2) D. Thomas 3. part. quæst. 36. art. 6. ad 3. *Ideo non solum bimos pueros interfecit, sed etiam infra, quis, ut Augustinus dicit in quodam sermone Innocentium, timebat, ne puer, cui sidera famulantur, speciem paullo supra ætatem vel infra transformaret*. V. Cap. 3. ad Interrogationem 4.

Evangelium, nec ullus tradat veterum Patrum? Audent tamen Græci in suo Menologio, & Æthiopes in sua Liturgia concipere summas, & asserere, quatuordecim puerorum millia caesa fuisse. (3) Quod non tam facile credideris. Quis enim sibi persuadeat, intra angustos Bethleemi fines tot pueros, omiſſis puellis, in quas ab Herode sævitum non est, biennii spatio natos? Proinde recte Bollandus tam magnum infantium occisorum numerum ad ceteras Græcorum fabulas adjicit. (4)

5. Fuerunt ne Martyres?

R. Et Ecclesia ab antiquo tempore ut martyres colit, (5) & Patres sanctissimi atque gravissimi martyres fuisse testantur. Irenæus lib. 3. adversus hæreses cap. 18. Origenes hom. 3. in diversos, Hilarius in Matthæum cap. 2. §. 6. S. Leo Magnus serm. 30. de Epiphania 1. cap. 3. S. Cyprianus, qui epist. 56. *Ostensum est, inquit, neminem esse a periculo persecutionis immunem, quando & tales martyria fecerunt.* Similia sunt apud S. Petrum Chryſologum serm. 153. *Sicut Virginitas corruptionis neſcia contulit honorem matri, sic infantia passionis ingnara martyrii palmas rapuit, & coronas.* In quam ſententiam ſcriptum reliquit etiam D. Auguſtinus tum agens contra Pelagianos, tum in ſermonibus, quos de eiſdem Innocentibus habuit. (6)

6. Non-

(3) Apud Tillemontium annotat. 13. in Chriſtum Dominum pag. 432. tom. 1.

(4) Tom. 1. Maji pag. LVII. col. 1. & pag. LIX. col. 2.

(5) Lambertinus de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 1. cap. 14. num. 3. & lib. 3. cap. 15. num. 4.

(6) Idem S. Auguſtinus De Symbolo serm. 3. ad Catechumenos cap. 4. §. 4. *Moriantur parvuli pro Chriſto neſcientes, parentes plangunt martyres morientes. . . . Præſtitit eis Chri-*

6. Nonne quidam etiam Joannem ad necem quaſitum exiſtimant?

R. Utique exiſtimant, neque temere. Utuntur enim auctore Petro Alexandrino in Canonibus Eccleſiaſticis a ſexta Synodo Œcumenica prolatis atque receptis. Ejus ſunt verba hæc: *Cum quibus (pueris Bethleemiticis Herodes) & alium prius natum infantem cum interfecturus quaſiſſet, & non inveniſſet, patrem ejus Zachariam interfecit inter Templum & Altare, cum effugiſſet filius cum matre Eliſabeth.* (7) Quin vera Petrus narra-

rit,

Chriſtus ut pro Chriſto moverentur, præſtitit, ut ſuo ſanguine ab originali peccato diluerentur. Et lib. 3. de libero arbitrio cap. 23. §. 68. *Non fruſtra etiam infantes illos, qui, cum Dominus Jeſus Chriſtus necandus ab Herode quaereretur, occiſi ſunt, in honorem Martyrum receptos commendat Eccleſia.*

S. Bernardus ſerm. in Nativitate Sanctorum Innocentium §. 1. & 2. pag. 794. tom. 3. *Habemus in Beato Stephano martyrii ſimul & opus & voluntatem: habemus ſolam voluntatem in Beato Joanne; ſolum in Beatis Innocentibus opus. Biberunt omnes hi calicem ſalutaris, aut corpore ſimul & ſpiritu, aut ſolo ſpiritu, aut corpore ſolo. . . An vero de Innocentium coronis quis dubitet? Ille pro Chriſto trucidatus infantes dubitet inter martyres coronari, qui regeneratos in Chriſto non credit inter adoptionis filios numerari.*

Vincentius Bellovacenſis lib. 6. Spec. Hiſt. cap. 83. *Innocentes quidem martyres dicuntur laxato vocabulo, non quia teſtes Chriſti, ſed quia pro Chriſto occiſi.* Vide D. Thomam 2. 2. quaest. 124. art. 1. ad 1. Baronium comment. in Martyrologium Romanum ad diem V. Kal. Jan. Binghami Origenes ſive Antiquitates Eccleſiaſticas lib. 20. cap. 7. §. 12. & Hiſtoriam noſtram Apoſtolicam in vita Joannis Evangeliſtæ ad interrogationem *Nonne ſuit martyr?* pag. 193.

Georgius Codinus de Originibus Conſtantinopolitanis pag. 45. edit. Venetæ: *Idem Imperator (Juſtinus II. Conſtantinopolis) Eccleſiam S. Jacobi extruxit, ubi ſuis in conditoris aſſervantur reliquiae Sanctorum Innocentium, & Prophetae Zachariae, & Jacobi fratris Chriſti.*

(7) Extremo canone 13. apud Labbeum tom. 1. Conc. pag. 567. & apud Harduinum pag. 234.

rit, dubitationem aliquibus id affert, quod Joannes Herodis edicto non includeretur, utpote extra Bethleemum ejusque fines in Urbe Hebron natus. Mihi Baronium sequi placet, qui ad an. 1. §. 53. scribit, Herodem vehementer exagitatum suspitione nati Regis Judæorum, cum rescivisset admiranda illa, quæ in conceptione, & ortu Joannis contigerant, existimasse, eum esse Christum, sicut & Judæi postea existimarunt, ideoque etiam Joannem necari jussisse, ut se omni suspitione liberaret. (8)

7. *Nonne alii inter bimos pueros ab Herode occisos etiam filium ejus referunt?*

℞. Referunt quidem, sed falluntur Macrobbii loco perperam intellecto. Ita ille de Augusto loquitur lib. 2. Satur. cap. 4. *Cum audisset inter pueros, quos in Syria Herodes Rex Judæorum intra bimatum jussit interfici, filium quoque ejus occisum, ait: Melius est Herodis porcum esse, (9) quam filium.* Spectat, opinor, Macrobbius verbis his ad Antipatrum Herodis filium ætatis jam confirmatæ, quem pater factæ in se conjurationis reum in carcerem detrudi, ac demum occidi mandaverat. (10) Nullus enim tunc videtur esse potuisse Herodi bimus filius, viro annum vitæ septuagesimum

(8) Nicephorus Callistus lib. 1. Hist. Eccl. cap. 14. *Filius Zachariæ Joannes . . . una cum matre Elisabetha in spelunca quadam ad regionem montanam salvus conservabatur, fortasse Herodis sanguinariam efugiens manum.*

(9) *Quod scilicet qui filios occideret, abstinere a neco porcorum, utpote Judæus. Judæi enim a nominatione etiam ipsa porcorum abstinere solebant, qui eos, ut testatur Josephus de bello Judaico lib. 5. cap. 1. nefanda animalia appellare consueverunt.* Baronius ad an. Ch. 1. §. 50.

(10) Cum morbo gravi & mortifero affectus in lecto jaceret, ex quo post diem quintum decessit, teste Josepho lib. 17. Antiquit. Judaic. cap. 8.

CAP. VI. INSTITUTUM VITÆ. OR
 mum agentis: qui si fuit, utpote Hierosolymis, non Bethleemi natus, cum iis, qui occidendi erant in Bethleem, & finibus ejus, tolli non debuit. Macrobbius igitur in bimis pueris ab Herode interfectis etiam Antipatrum numerat, quia simul hunc, simul illos eadem de causa Herodes morti dedit, nempe ut regnum sibi retineret. (11)

Matth.
I. 16.

C A P. V I.

De ratione & instituto vitæ Christi usque ad annum ætatis ejus trigessimum.

I. *Quid de vita Christi usque ad annum ejus trigessimum narrant Evangelista?*

℞. **L**ucas unus narrat hæc admodum pauca: Cap. II. 41. **L**eum annos duodecim natum cum parentibus Nazaretho Hierosolymam quotannis die solemni Paschæ ire solitis venisse, & clam illis in Urbe remansisse. (1) Per triduum sollicitè quaesitum, an. 12. §. 1. ad 6.

(11) Vide Casaubonum exercitat. 2. ad Annales Ecclesiasticos Baronii §. 16. ac Tillemontium annotat. 13. ad vitam Christi.

(1) S. Augustinus lib. 2. de consensu Evangelistarum cap. 10. §. 23. *An & hoc aliquis dicit: Quomodo ergo, sicut Lucas cap. II. 41. narrat, ibant parentes ejus per omnes annos pueritiæ Christi in Hierusalem, si Archelai timore illuc prohibebantur accedere? Hoc mihi dissolvere non esse difficile, nec si aliquis Evangelistarum expressisset, quamdiu ibi regnaret Archelaus. Fieri enim poterat, ut per diem festum inter tam ingentem turbam latentè ascenderent, mox reversuri, ubi tamen aliis diebus habitare metuerent: ut nec solemnitate prætermittenda essent irreligiosi, nec continus mansione conspicui. Cum vero etiam de regno Archelai quam fuerit diuturnum, omnes tacerint, iste quoque intellectus patet, ut quod Lucas dicit, per omnes annos eos ascendere solitos in Hierusalem, tunc accipiamus factitarum, cum jam non time-*

tum, tandem in Templo cum Legis doctoribus, qui prudentiam ejus & responsa admirabantur, disputantem inventum. Mariæ Matri, & Josepho Patri captum ex ea re dolorem testantibus quasi increpantem dixisse: *Nesciebatis, quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* (2) Postea reversum cum illis Nazarethum, eisdem obsequentissime paruisse, (3) & sapientia, æta-

te, vetur Archelaus. Quod si Archelai regnum aliquanto diuturnius ulla præter Evangelium prodit historia, cui fides habenda videatur, illud, quod supra dixi, iussit, quod ita timebant parentes pueri habitationem in Hierusalem, ut tamen propter Dei timorem festivitatem solemnem non præmitterent, in qua latere facillime possent: neque enim incredibile est capitis temporibus opportunis vel dierum, vel horarum accedere homines ad ea loca, in quibus esse formidant.

Beda in Lucam cap. 2. pag. 246. *Queret aliquis, quomodo Dei Filius tanta parentum cura nutritus, his abeuntibus potuit obliviscendo relinquere. Cui respondendum, quia filiis Israël moris fuerit, ut temporibus festis vel Hierosolymam confluentes, vel ad propria redeuntes seorsim viri, seorsim autem feminae choros ducentes incederent, infantesque vel pueri cum quolibet parente indifferenter ire potuerint. Ideoque Beatam Mariam, vel Joseph vicissim putasse, puerum Jesum, quem se comitari non cernebant, cum altero parente reversum.*

Credunt nonnulli, puerum Jesum in Templum una cum parentibus suis ire statim cœpisse, ac per ætatem ambulare potuit: alii vero ivisse nunc primum ad Pascha celebrandum. Et quidem Hebræorum pueri duntaxat post annum ætatis duodecimum vocabantur filii præcepti. Vide Grotium, & Augustinum Calmet in Luc. cap. II. 42.

Synopsis Criticorum in Matth. cap. 9. pag. 264. *Christus tres patrias habuit, Bethleem, ubi natus; Nazareth, ubi educatus; Capharnaum, in qua versari solitus, postquam, relicta Nazareth, eo commigravit, & quam frequenter miraculis veluti adoptavit in patriam.*

(2) Hæ sunt primæ voces, quas profert Christus apud Evangelistas.

(3) S. Ambrosius in Luc. cap. 2. §. 65. pag. 1302. *Non utique infirmataris, sed pietatis ista subjectio est. S. Hieronymus epist. 47. cap. 2. pag. 229. Dominus Jesus Christus subiectus erat parentibus suis, venerabatur matrem, cujus ipse erat pa-*

te, ac gratia apud Deum, & homines proficisc. (4) Nihil præterea ab ejus reverfione ex Ægypto usque ad baptismum, hoc est ab anno ætatis ejus altero ad trigessimum memorant Evangelistæ.

2. *Quid sancti Patres, & sacrarum Scripturarum interpretes?*

R. Ex his aliqui totum illud, de quo modo commemoravi, temporis intervallum in solitario secretoque loco continuam rerum divinarum contemplationi, precibusque & jejniis operam dedisse arbitrantur. Alii vero & plurimum privatæ vitæ partem in contemplationibus ac precationibus consumpsisse, & convictu humano ac societate non omnino abstinuiffe; consentiunt, ad dentes, illum Parentibus in rebus domesticis præfuisse, ac præsertim Josepho in arte fabrilis. Et quidem Judæi, qui externum vitæ ejus institutum, utpote versantis apud se, ignorare non poterant, eum non modo *Fabri filium*, ut est in Evan-

Cap.
XIII. 55:
Cap. VI.
3.

pater, colebat nutritium, quem nutritiverat, gestatumque se meminerat alterius utero, alterius brachiis. Unde & in cruce pendens commendat parentem discipulo, quam numquam antecruccem dimiserat.

(4) S. Bernardus hom. 2. super MISSUS EST, §. 10. pag. 746. vol. 1. *Quod de sapientia & gratia hic dictum est, non secundum quod erat, sed secundum quod apparebat, intelligendum est: non quia videlicet aliquid ei novum accederet, quod ante non haberet, sed quod accidere videretur, quando volebat ipse, ubi videretur... & quando volebat, & quibus volebat, sapiens apparebat; quando, & quibus volebat sapientior; quando, & quibus volebat sapientissimus: quamquam in se nunquam esset nisi sapientissimus.*

D. Thomas 3. part. quæst. 7. art. 12. ad 3. *Christus præficiebat sapientia & gratia, sicut & ætate: quia secundum processum ætatis perfectiora opera faciebat, ut se verum hominem demonstraret, & in his, quæ sunt ad Deum, & in his, quæ sunt ad homines.*

Pag. 316.

Ad an.
12. §. 7.

Evangelio Matthæi, sed etiam *Fabrum*, ut est in Evangelio D. Marci, appellabant, ut ambigendum, non sit, quin Jesus fabrilia tractaverit. (5) Id, quod S. Justinus in Dialogo cum Tryphone Judæo expressit his verbis: *Et cum ad Joannem venisset Jesus, & Josephi fabri lignarii filius haberetur, informis videlicet apparens, faberque adeo & ipse putaretur esse: fabrilia namque, cum in hominibus esset, faciebat opera, aratra, & juga conficiens, per hæc & justitiæ docens signa, & vitam non otiosam.* (6) Hinc fortasse, inquit Baro-

(5) D. Augustinus de Consensu Evangelistarum lib. 2. cap. 42. §. 90. *Et Marcus quidem eadem pene commemorat hic omnia, quæ Matthæus, nisi quod Dominum fabrum, & Mariæ filium dicit a civibus suis dictum, sicut Matthæus fabri filium. Nec mirandum est, cum utrumque dici potuerit: eo enim & fabrum credebant, quo fabri filium.*

Cajetanus ad memoratum locum D. Marci: *Apud Mattheum dicitur fabri filius, apud Marcum vero faber cum arculo, scilicet ille faber, ut intelligamus, utrumque esse dictum, & quod erat faber, personaque certa fabrilis artis significatur per articulum. Hinc autem habemus, unde satisfiat curiosis querentibus, quid fecerit Jesus usque ad trigessimum annum. Vacabat enim exercitio fabrilis. Et hoc valde congruit testimonio humano, quod non vacavit litteris, non scientiis, non doctrinæ legis.*

S. Brigitta in Regula Salvatoris cap. 2. *Omne tempus suum tribus distinxit temporibus; unum, quo laudavit Deum ore suo; aliud, quo manibus suis ei serviebat; tertium, quo corporis infirmitati compatiens necessaria tribuit ei juxta modum. Vide etiam cap. 58. libri 6. Revelationum.*

(6) S. Basilius Constitutionum Monasticarum cap. 4. §. 6. pag. 549. tom. 2. *In prima quidem ætate subditus parentibus, omnem laborem corporalem leni ac obediens animo cum ipsis sustinuit. Cum enim homines illi essent justis quidem & pii, sed pauperes, & rebus ad vivendum necessariis non admodum instructi; cuius rei testis est præsepe, quod venerando partui inservivit; erant, ut verisimile est, laboribus corporis assiduus dediti, sic ut hac ratione res necessarias sibi ipsis compararent. Jesus autem, ut ait Scriptura, his subiectus, labo-*

ronitus, quod tractant fabrilia fabri, sub jugi, & aratri symbolicis verbis Evangelium proposuit, cum dixit: *Tollite jugum meum super vos: item de aratro: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro aptus est regno Dei.*

3. Quid alii?

R. Alii alia commenti sunt. Sexcentas fabulas Bar. ad congeffit antiquus, sed hæreticus auctor libri *de infantia Salvatoris*, quem ad apocrypha amandavit Gelafius summus Pontifex in Concilio Romano anno 494. celebrato. Ridicula quædam de puero Jesu scholas litterarum causa frequentante fabulati sunt etiam hæretici illi, quos coarguit S. Irenæus lib. 1. adversus Hæreses cap. 17. quosque mendaces ostendit illa de Christo vox Judæorum admirantium apud Joannem: *Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit?* (7) Miracula nescio quæ ab eodem puero Jesu edita jactarunt alii, quos refellit Chrysofostomus homilia 16. in Joannem per hæc verba: *Constat, signa illa, & miracula, quæ in Christi pueritia feruntur, vera non esse. Nam si a puero miracula facere cepisset, non sane cum Joannes ignorasset, nec reliqua multitudo indignisset magistro, qui ipsum manifestaret. Nunc autem, inquit Joannes, propter hoc veni, ut manifestetur in Israel.*

E

Re-

resque una cum ipsis perseverando, obedientiam suam prorsus declaravit.

Parentes Jesu tum Bethleemi, tum Nazarethi possessionem, & proventum aliquem habuisse, conjectura est Nicephori lib. 1. Hist. Eccl. cap. 13.

(7) S. Augustinus in Joan. Tract. 29. §. 2. *Et unde admiratio? Quia multi noverant, ubi natus, quemadmodum favit educatus: numquam eum viderant litteras discens, audiebant autem de Lege disputantem, Legis testimonio proferentem, quæ nemo posset proferre, nisi legisset, nemo legere, nisi litteras didicisset; & ideo mirabantur.*

Recētioreſ vero haretici, eum mendicaſſe, & oſtiantim quæſiſſe alimenta vitæ, dixerunt, qui ſatis, opinor, confutantur auctoritate S. Hieronymi Epistoſa 22. cap. 17. ſcribentis, *Jeſum uſque ad triginta annos parentum paupertate contentum fuiſſe.* (8)

Pag. 151.

C A P. VII.

De Baptiſmo Chriſti.

1. Quo anno Chriſtus baptizatus eſt?

Luc. III.
1. 2. 3. 21.

R. **A** Nno quinto decimo Imperii Tiberii Caſaris Joannes Dei juſſu profectus e deſerto in regionem Jordani adjacentem, prædicandi, & baptizandi munere fungi cœpit, cumque baptizaretur omnis populus, etiam Jeſum in Jordane baptizavit. Anno igitur decimo quinto Tiberii Jeſus baptizatus eſt, initio Imperii ejus ducto non ab Auguſti morte, ſed ab eo tempore, quo Senatus Romanus, referente Paterculo l. 2. cap. 121. decrevit, *ut æquum ei juſ in omnibus provinciis, exercitiisque eſſet, quam erat ipſi Auguſto*, ab anno videlicet Urbis Conditæ 764. (1) Ex quo eſ-

(8) Vide Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. diſputat. 17. ſect. 3. & D. Thomam ipſum 3. part. quæſt. 43. art. 3.

(1) Pagius ad annum 32. §. 7. *Lucam de anno XV. Imperii Proconſularis Tiberii, non vero de anno XV. Imperii ejus Auguſti intelligendum, antiqui docuerunt.* Porro Imperium Tiberii Proconſulare cœpit anno Urbis Conditæ 764. Chriſti 16. Ætæ Vulgaris 11. quo Tiberius, ut tradunt Paterculus laudatus, Suetonius in Tiberio cap. 21. Tacitus lib. 1. Annalium cap. 3. ab Auguſto aſſumptus eſt collega Imperii, & conſors Tribunalis potestatis: Imperium autem Tiberii Auguſteum cœpit a morte Auguſti, qui anno

Con-

ſcitur, Chriſtum Dominum baptizatum fuiſſe ante no U. C. 779. Conſulibus Cn. Cornelio Lentulo Gætulico, & C. Calviſio Sabino, qui annus reſpondet anno Chriſti 31. Ætæ Vulgaris 26. in quam ſententiam multa diſſerit Comes Camillus de Silveſtris in ſua Chronologia.

Part. 1.
diſſert. 3.
pag. 120.

2. Quo anno atatis baptizatus eſt?

R. *Incipiens quaſi annorum triginta*, ut ait Lucas. Cum autem vox *quaſi*, ſeu *quæſi*, quæ in Græco textu habetur; ſit indefinita, & anno undetrigeſimo expleto perinde; ac trigefimo primo inchoato accommodari poſſit; & trigefimo non omnino repugnet; hinc triplex exiſtit de anno; quo Chriſtus baptizatus eſt; veterum Patrum ſententia. Alii enim eum baptizatum eſſe volunt anno atatis trigefimo ineunte, alii exeunte; & alii completo ſub ipſum initium trigefimi primi; quibus ego magis aſſentior. Natus enim, ut noſtra fert opinio, VIII. Kal. Januarii anno Urbis Conditæ 748. Conſulibus Lælio Balbo, & C. Anriſtio Vetere, VIII. Kal. ejuſdem menſis anno 778. trigefimum atatis annum explevit, & anno inſequenti 779. VIII. Idus Januarias baptizatus eſt, cum jam annos triginta; & dies tredecim haberet. Sed illud eſt certum, annos circiter triginta natum baptiſmum ſuſcepſiſſe. (2)

E 2 3. Quo

Conditæ 767. Chriſti 19. Ætæ Vulgaris 14. ante diem XIV. Kal. Septembres ceſſit e vita. Pro Imperio Proconſulari Tiberii ſuſe diſputant Graveſonde Myſterii & annis Chriſti Diſſertat. 10. & Honoratus a S. Maria tom. 3. Animadverſionum in Regulas & uſum Critices, Diſſertat. 1. art. 9. (2) S. Juſtinus in Dialogo cum Tryphone pag. 315. ſcribit; Chriſtum natum fuiſſe annos plus minus triginta; cum Joannes adventus ejus præco proceſſit. S. Chryſoſtomus in Matth. hom. 16. pag. 90. *Cujus rei grâtiâ poſt triginta annos Jeſus venit ad baptiſma?*

S. Au.

3. Quo die baptizatus?

Bar. ad
an. 31. §.
18.

R. Octavo Idus Januarias. Nam & eo die baptismi ejus memoriam a primis usque sæculis colit Ecclesia, eoque die baptizatum tradunt sancti Patres, uno excepto Epiphania, qui Hær. 51. §. 28. ad VIII. Idus Novembres Christi baptismum refert. (3) Porro Auctor Chronici Alexan-

S. Augustinus lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 28. §. 42. Dominum annorum fere triginta baptizatum esse, retinens auctoritate Evangelica. Et lib. 15. de Trinit. cap. 26. §. 46. Absurdissimum est, ut credamus, eum, cum jam triginta esset annorum (ejus enim ætatis a Joanne baptizatus est) accepisse Spiritum.

D. Bernardus serm. 1. de Epiphania §. 6. Cum jam Christus triginta annorum tempus exegisset in carne, inter populares turbas ad baptismum Joannis advenit. Vide Baronium in Apparatu ad Annales §. 106. & in Annalibus ad an. Ch. 31. §. 17.

(3) Baronius ad an. 31. §. 18. Quod vero ad mensem & diem, quibus baptizatus est Christus, spectat, id factum esse sexta Januarii, ex communi & antiqua traditione Eusebius Pamphili ad Marinum scribens testatur: confirmat hoc ipsum Hieronymus, ac denique omnes Scriptores Ecclesiastici, uno duntaxat excepto Epiphania.

S. Chrysostomus tom. 1. hom. 24. de baptismo Christi, quæ habita creditur ipso die Epiphaniæ, pag. 278. Hæc dies est, quæ baptizatus est, & aquarum naturam sanctificavit. Idcirco etiam in hac Solemnitate sub mediam noctem omnes, cum aquati fuerint, domum latices referunt, ac recondunt, & per integrum annum conservant, utpote quod hodierna die sanctificata sint aquæ; fitque miraculum evidens, dum nihil temporis longinquitate aquarum illarum natura vitiat, sed integro anno, atque adeo biennio, & triennio sæpe, quæ hodie sunt hausta, incorrupta, & recens permanet, ac post tantum temporis cum iis, quæ fuerint e fontibuseductæ, certat.

Thomassinus de dierum Fæstorum celebratione lib. 2. cap. 7. §. 9. testatur, hanc consuetudinem etiamnum servari ab omnibus Orientis Christianis, quamvis fæsta inter se dissidentibus. Pagius ad an. Ch. 29. §. 7. Juvabit observare, Orientales

Ec-

kandirini opinatur, diem VIII. Idus Januarii tum incidisse in diem Hebdomadæ quintum, alii in sextum, alii in Dominicum. (4)

4. Quo in loco?

R. In Bethania trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans. Longe tamen diversa est Bethania hæc ab illa, quæ Marthæ & Magdalenæ castellum erat. Nam illa & Hierosolymis propius ab erat, ut est in Evangelio Joannis, & cis Jordanem sita erat: hæc vero, quæ dicebatur etiam Bethabara, ubi Joannes baptizabat, trans Jordanem.

E 3

(5)

Ecclesias quasdam singulis annis Epiphaniarum die baptismum Christi renovare, aquamque, in quam statua Christi pueri trina immersione immittitur, incorruptam conservari. Docet hoc Leo Allatus dicens, fuisse Romæ qui eam de industria servatam, post annos triginta incorruptam repererit. Josephus Giorgerinus Archiepiscopus Samos in insula Archipelagi, cum anno 1676. eadem Epiphaniarum die in hac Aquensi Civitate versaretur, in nostra Ecclesia aquam consecravit, & in ea Ecclesiæ Græcæ ritu pueri Jesu statuam ter immergit, Baptismi Christi cremoniam solemniter renovando, cujus aquæ phiala plena conservata per multos annos incorrupta permansit, ac forte diutius conservata fuisset, si phialam illam frangi non contigisset.

Miraculum aquarum a D. Chrysostomo memoratum admittunt etiam hæretici Protestantes, Casaubonus exercitat. 13. §. 10. & Guilielmus Cave in Historia Litteraria dissertat. 2. de libris & officiis Græcorum pag. 179.

Theodorus Lector, qui anno circiter 520. scribebat, & editus est a Valesio cum historia Theodoretici pag. 549. Theodorus, inquam, Lector lib. 2. Hist. Eccl. pag. 566. ait, Petrum Fullonem instituisse, ut invocatio super aquas die Fæsto Theophaniarum fieret sub vespere: cum antea fieret nocte media.

(4) Chronicon Paschale, seu Alexandrinum pag. 168. & 180. editionis Venetæ, & in Bibliotheca Patrum tom. 12. pag. 928. & 931. Natus est Dominus quinto & vicefimo die mensis Choiac, hoc est Decembris, hora septima nobis. Tinetus a Joanne in Jordane XI. Tybe, hoc est 6. Januarii hora X. diei.

(5) Utroque autem nomine & *Bethaniam* & *Bethabaram* vocatam crediderim, quod ad trajectum Jordanis collocata esset. Utraque certe vox hebraice unum sonare videtur. Etenim *Bethabara* locum transitus, & *Bethania* locum navium significat, quod illic paratæ semper essent naviculae, quibus viatores Jordanem traicerent. (6)

5. Quo modo baptizatus est?

R. Immerfus in Jordanem, eodem prorsus modo, quo alii a Joanne baptizabantur. Indicat id S. Matthæus, qui ait, *Jesum baptizatum confestim ascendisse de aqua*. Et quidem ut genus hoc baptismi diu a primis temporibus in Ecclesia observatum esse, constat: ita illud e contrario, quod nunc administratur aquæ effusione, nec usurpatum vulgo, nec comprobatum fuisse antea.

Cap. III.
16.

(5) Suidas in Lexico, verbo *Βηθανία*, *Bethania* pag. 433. tom. 1.

S. Chrysoströmus in Joannem hom. 16. pag. 86. Propterea inquit, hæc in Bethania facta sunt. *Quaedam autem exemplaria veriora videntur, in quibus Bethabara scriptum est. Bethania enim non trans Jordanem, neque in deserto erat, sed non longe ab Hierosolymis.*

S. Thomas in Joannem cap. 1. Lect. 13. pag. 12. *Dicendum secundum Origenem, & Chrysoströmum, quod non debet dici Bethania, sed Bethabara, quæ est quedam villa ultra Jordanem; & hoc, quod dicit Bethania, corruptum est vitio Scripturæ. Sed quia tam libri Græci, quam Latini habent Bethania, ideo dicendum est aliter; quod est duplex Bethania, una quæ est prope Hierusalem in latere montis Olivæ, alia trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans.*

(6) Gregorius Turonensis de gloria martyrum lib. 1. cap. 17. refert, locum, ubi baptizatus est Christus Dominus, abesse quinque millibus passuum ab eo loco, ubi Jordanis mari commixtus mortuo nomen amittit. Vide Baronium ad an. Ch. 31. §. 19.

saeculum Christi XIV. certo scimus. (7) Quare pictorum errorem convincas, qui Joannem Baptistam in Salvatoris caput aquam concha infundentem exhibent.

6. Qua de causa voluit a Joanne baptizari?

R. Triplicem ob causam Salvator a Joanne accepit baptismum, ait D. Hieronymus in Matth. cap. 3. *Primum ut, quia homo natus erat, omnem justitiam, & humilitatem Legis impleret. Secundo ut baptismate suo Joannis baptismam comprobaret. Tertio ut Jordanis aquas sanctificans per descensionem columbæ, Spiritus Sancti in lavacro credentium monstraret adventum. Quartam causam adjicit S. Augustinus in Joan. tract. 5. §. 3. ut cognoscerent servi sui, quanta alacritate deberent currere ad baptismum Domini, quando ipse non dedignatus est suscipere baptismum servi.*

7. Quenam miracula secuta sunt baptismum Christi?

R. Hæc videlicet, quæ ab Evangelistis Matthæo, Marco, & Luca narrantur; Cælos apertos esse, Spiritum Sanctum in columbæ specie descendisse, (8) vocemque æterni Patris de Cælo

E 4 au-

(7) S. Thomas, qui anno 1274. obiit, 3. part. quæst. 66. art. 7. *Quamvis tutius sit baptizare per modum immersionis, quia hoc habet communior usus; & art. 8. Communiter observatur in baptismo trina immersio, & ideo graviter peccaret aliter baptizans, quasi ritum Ecclesie non observans.*

Idem supra art. 2. *Quando Christus est baptizatus, tunc vere Baptismus institutus fuit, quantum ad ipsum Sacramentum. Sed necessitas utendi hoc Sacramento indicta fuit hominibus post passionem & resurrectionem.*

(8) Columbam hanc fuisse verum animal, contendit D. Thomas 3. part. quæst. 39. art. 7. Sed hoc probabilius, fuisse

Cap. III.
16. 17.
Cap. I.
10.
Cap. III.
21. 22.

auditam dicentis, Jesum esse dilectum filium suum, in quo sibi valde placeret. (9) Miracula autem hæc idcirco edita sunt, teste D. Chrystomo hom. 12. in Matthæum, ne apud plurimos opi-

Pag. 111.

se tantummodo columbæ speciem. Matthæus III. 16. sicut columbam: Marcus I. 10. Tanquam columbam: Lucas III. 22. Corporali specie sicut columbæ; Joannes I. 32. Quasi columbam.

S. Ambrosius de Sacramentis lib. 1. cap. 5. §. 17. Spiritus sanctus non in veritate columbæ, sed in specie columbæ descendit de Cælo.

S. Augustinus epist. 169. cap. 3. §. 10. Non igitur est opus querere, quomodo apparuerit columbæ species corporalis, sicut non querimus, quomodo sonuerint voces articulati corporis. Si enim potuit anima non esse media, ubi vox, non quasi vox dicitur facta, quanto magis potuit, ubi dicitur tanquam columba, hoc verbo significata sola specie corporali oculis reddita, non natura vivens animantis expressa?

Multa in hanc rem disputat Toletus in Joan. cap. 1. annotat. 70. Synopsis Criticorum in Matthæum cap. 3. pag. 93. & Augustinus Calmet in Dissertatione de Baptismo præposita Evangelio D. Marci art. 3. pag. 292.

Fuisse, qui diceret, columbam ad unitatem personæ Spiritui Sancto fuisse conjunctam, ut ex illa & Deo (quia Spiritus Sanctus Deus est) una Spiritus Sancti persona constaret, refert, & refellit S. Augustinus tractatu 99. in Joannem, §. 2.

S. Hieronymus adversus Luciferianos cap. 3. pag. 423. Ipse Dominus noster Jesus Christus, statim ut caput exulit de fluente, Spiritum Sanctum accepit; non quod umquam sine Spiritu Sancto fuerit, quippe qui de Spiritu Sancto in carne natus est, sed ut illud nobis monstraretur, verum esse baptismi, quo Spiritus Sanctus adveniat.

(9) Hieronymus, seu alius auctor comment. in Psal. 76. pag. 93. Eo tempore, quando Deus locutus est: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, facta est vox tonitruum rotæ similis.

Chryostomus in Matth. hom. 57. pag. 504. Triplex dilectio est, quia filius, quia dilectus, quia bene in ipso sibi complacuit.

S. Justinus in Dialogo cum Tryphone pag. 315. utique ex vetere Ecclesiæ fama: Cum Jesus in undam descendisset, ignis in Jordano accensus est.

pinio firmaretur illorum, qui arbitrabantur, Christum esse unum e vulgo.

8. Quemquam ne Christus baptizavit?

R. Locus iste totus quæsitus breviter, disputatusque est ab Augustino Epist. 265. §. 5. his verbis: Utrumque de Domino scriptum est, & quia baptizabat plures, quam Joannes, & quia ipse non baptizabat, sed discipuli ejus, ut intelligeremus, & ipsum quidem baptizasse præsentia majestatis, non tamen ipsum baptizasse manibus suis. Ipsus enim erat baptismi Sacramentum, ad discipulos autem baptizandi ministerium pertinebat. Tunc ergo quando dicit Joannes Evangelista in Evangelio suo:

Joan. IV.
I. 2.

Post hæc exiit Jesus, & Discipuli ejus in Judæam terram, & illic morabatur cum eis, & baptizabat: tunc paulo post de illo loquens ait: Ut ergo cognovit Jesus, quia audierunt Pharisei, quod Jesus plures discipulos faceret, & baptizaret plures, quam Joannes: quamquam Jesus ipse non baptizaret, sed discipuli ejus, reliquit Judæam, & abiit iterum in Galilæam. (10) Tunc ergo quando ab Hierosolymis exiit cum discipulis suis in Judæam terram: & illic morabatur cum eis, baptizabat non per se ipsum, sed per discipulos suos, quos intelligimus jam fuisse baptizatos sive baptismi Joannis, sive, quod magis credibile est, baptismi Christi. Neque enim ministerium baptizandi defugeret, ut haberet baptizatos servos, per quos ceteros baptizaret, qui non defugit memorabilis illius humilitatis ministerium, quando eis lavit pedes: & petenti Petro, ut non tantum pedes, verum etiam manus, & caput ei lavaret, respondit: Qui lotus est

Cap. III.
22.Cap. IV.
I. 2. 3.Cap.
XIII. 10.

(per

(10) Sic Apostoli cum Gentibus prædicabant, per paucos baptizabant. Paulus epist. 1. ad Cor. cap. I. 17. Non enim misit me Deus baptizare, sed evangelizare.

De baptis-
mo cap.
12,

(per baptismum) non indiget nisi ut pedes la-
vet, sed est mundus totus: ubi intelligitur, quod
jam Petrus baptizatus fuerat. (II) Quod utique,
subdit Tertullianus, non tincto, hoc est non ba-
ptizato, non omnino dixisset.

9. Quo die colitur memoria baptismi a
Christo suscepti?

R. Octavo Idus Januarii, qui dies Epiphania
Do-

(11) Et quidem baptismum instituit a Christo Domino,
ut est in ejusdem Augustini epist. 44. cap. 5. §. 10. Numquid
fas erat, ut baptismo Joannis baptizaret sponsus, id est ba-
ptismo amici, vel servi?

Idem Augustinus in Joan. tract. 5. §. 6. Quoniam ergo ac-
ceperat Joannes baptismum, qui proprie Joannis diceretur: Do-
minus autem Jesus Christus voluit baptismum suum (hoc est
potestatem instituendi baptismi sui) alicui dare, non ut ne-
mo baptizaretur baptismum Domini, sed ut semper ipse Domi-
nus baptizaret: id actum est, ut & per ministros Dominus
baptizaret, id est ut quos ministri Domini baptizaturi erant,
Dominus baptizaret, non illi. Aliud est enim baptizare per
ministerium, aliud baptizare per potestatem. Baptisma enim
tale est, qualis est ille, in cuius potestate datur, non qualis
est ille, per cuius ministerium datur. Et tract. 15. §. 3. For-
tassis hoc moveat, cur dictum sit: Baptizabat Jesus plures,
quam Joannes: & posteaquam dictum est Baptizabat, subje-
ctum est Quamquam Jesus non baptizabat, sed discipuli e-
jus. Quid ergo? falsum dictum erat, & correctum est, cum
additum est: Quamquam Jesus non baptizabat, sed discipu-
li ejus? An utrumque verum est, quia & Jesus baptizabat,
& non baptizabat? Baptizabat enim, quia ipse mundabat:
non baptizabat, quia non ipse tingebat. Præbebant discipuli
ministerium corporis, præbebat ille adiutorium majestatis:
Quando enim cessaret a baptizando, quamdiu non cessat a mun-
dando?

S. Thomas 3. part. quæst. 84. art. 7. ad 4. Sed nec etiam
active usus est suo ministerio, quia ipse non baptizabat com-
muniter, sed discipuli ejus, ut dicitur Joan. 4. Quamvis cre-
dendum sit, quod discipulos suos baptizaverit, ut Augustinus
dicit ad Seleucianam epist. cit. 165. §. 4. Vide Historiam no-
stram Apostolicam de Apost. in univers. Interrogatione 19.

Domini ac Theophania idcirco nuncupatur. S.
Hieronymus in Ezechiel. cap. 1. Quintam, ait, Pag. 337.
diem mensis adjungit, ut significet baptismum, in quo
aperiti sunt Christo cæli, & Epiphaniarum dies huc
usque venerabilis est: non ut quidam putant, Na-
talis in carne: tunc enim absconditus est, & non
apparuit. Quod huic tempori congruit, quando di-
ctum est: Hic est Filius meus dilectus, in quo mi-
hi complacui. Est in eadem sententia Chryso-
stomus hom. 24. de baptismum Christi: Qui fit, ut
non ea dies, qua natus est, Epiphania, & appari-
tio appelletur, sed ea, qua baptizatus est? . . . Quia
nimirum non omnibus manifestus est redditus, cum
partu est editus, sed cum est baptizatus: nam ad
hunc usque diem vulgo erat ignotus. His adde S.
Maximum Taurinensem, & S. Petrum Chryso-
logum, qui non modo baptismum Christi, sed
etiam mysteria alia eo die coli ab Ecclesia, con-
firmant. Chrysofologi verba sunt hæc ex sermone
157. Christum diverso tempore, uno eodemque die
Magorum munere, aquæ mutatione, atque Patris vo-
ce trino testimonio noscitur, fitque de trina ostensio-
ne Christi Epiphaniæ una & sacrata solemnitas,
Maximus vero hom. 11. de Epiphania Domini:
In hac, inquit, celebritate, sicut relatu paternæ
Traditionis instrumur, multiplici nobis est festivitatis
letandum. Ferunt enim hodie Christum Domi-
num nostrum vel stella duce a gentibus adoratum,
vel invitatum ad nuptias aquam in vinum vertisse,
vel suscepto a Joanne baptismum consecrassse fluentia
Jordanis. Sed quid potissimum præsentis hoc factum
sit die, noverit ille, qui fecit. (12)

CAP.

(12) S. Maximus tom. 6. Bibl. Patr. pag. 8. S. Petrus
Chrysofologus tom. 7. pag. 664. & 965.

S. Bernardus serm. 2. in Epiphania Domini §. 1. pag. 806.
Tres apparitiones Domini legimus, una quidem die, sed non
uno tempore factas.

Au-

C A P. VIII.

De jejunio, & tentatione Christi.

1. *Quamdiu jejunavit?*

Matth. IV. 1. 2.
 Marc. I.
 12. 13.
 Luc. IV.
 1. 2.

Post susceptum a Joanne baptismum Sancto afflatus Spiritu secessit in desertum, atque ibi dies ipsos quadraginta ab omni prorsus cibo abstinens jejunavit, iisque transactis esuriit. (1) Dicitur autem exactis illis diebus esurisse, hoc est, cum totum illud tempus appetitum cibi coercuisset, statuissetque jejunii sui finem quadraginta dies, tandem cibum capere voluisse: quam occasionem arripens Diabolus obtulit ei lapides in panem vertendos. Hæc enim est vis Latini verbi *esurio*, & Græci *πεινάω*, ut non tam sensum

Auctor sermonis 136. alias de tempore 29. qui est in Appendice apud Augustinum §. 1. dicit, eodem die celebrari etiam miraculum, quo Christus *de quinque panibus quinque millia hominum satiavit*.

De iis ipsis præterea quatuor celebrandis morem hodie adhuc Ecclesia Mediolanensis retinet, Petrus Galefinus in annotat. ad Martyrologium S. Romanæ Ecclesiæ octavo Idus Januarii pag. 12.

Quia miraculum aquæ in vinum conversæ patratum est in domo, in qua nuptiæ celebratæ sunt, idcirco festum hoc voce Hebraico-Græca dicitur etiam *Bethphania*, id est *apparitio in domo*.

(1) D. Thomas 3. part. quæst. 41. art. 3. ad 1. Ideo Christus statim post baptismum austeritatem vitæ assumpsit, ut doceret, post carnem edomitam oportere alios ad prædicationis officium transire, secundum illud Apostoli I. Cor. cap. 9. *Castigo corpus meum, & in servitorem redigo, ne forte, cum aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar*.

sum famis, quam cibi capiendi voluntatem significent. (2)

2. *Ab hoc Christi jejunio oritur ne solemne jejunium Quadragesimæ?*

R. Hoc vero S. Augustinus, & S. Hieronymus docuerunt. Hieronymi hæc sunt ex commentario in Esaiam cap. 58. *Dominus quadraginta diebus in solitudine jejunavit, ut nobis solemnes jejuniorum dies relinqueret*. Augustinus epist. 55. cap. 15. 28. ita scribit: *Quadragesima sane jejuniorum habet auctoritatem & in veteribus libris ex jejunio Moysis, & Eliæ, & ex Evangelio, quia totidem diebus Dominus jejunavit*. Auctor sermonis 23. in Appendice apud S. Ambrosium §. 1. *Quadragesimam nobis Dominus suo jejunio consecravit*. Pag. 190.

3. *Quenam, & quotuplex fuit tentatio Christi?*

R. Triplex fuit: prima ad gulam pertinens, ad superbiam secunda, tertia ad avaritiam. (3) Pag. 410.

(2) Multi ex Sanctis Patribus opinantur, ipsum per quadraginta illos dies haud esurisse. In his, ut omittam ceteros, est S. Petrus Chryzologus serm. 11. *Postea, ut ait Matthæus, esuriit. Hoc, inquit, non est infirmitatis signum, sed insigne virtutis, quia cum dicit: Postea esuriit, quadraginta diebus, & quadraginta noctibus probat in illo esuriam non fuisse*. Plura in hanc sententiam Franciscus Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. quæst. 41. disputat. 29. sect. 2.

(3) Vide D. Thomam 3. part. quæst. 41. art. 4. D. Augustinus lib. 4. de Trinit. cap. 13. §. 17. ait, Christum Diabolo se ipsum quoque tentandum præbuisse, ut ad superandas etiam tentationes ejus mediator esset, non solum per adjutorium, verum etiam per exemplum.

Beda in Luc. cap. 4. pag. 261. tom. 5. *Notandum, quod tribus solum tentatoris fraudibus expositis, omnem tentationem dicit (Lucas) esse consummatam. Quis videlicet his omnium* vi-

Cap. IV.
3. 5. 8.
Cap. IV.
3. 5. 9.

Primam passus est in deserto, secundam in pinnaculo Templi Hierosolymitani; tertiam in monte excelso. Singulas describit recto ordine Matthæus; inverso duas postremas S. Lucas: quod tamen Evangelicæ veritati minime obest. Nihil enim refert; quo ordine narrentur, cum omnia facta esse manifestum sit, ut ait S. Augustinus lib. 2. de Consensu Evangelistarum cap. 16. §. 33. (4).

4. Verè ne in pinnaculum Templi, & montem excelsum a Diabolo translatus est?

Bar. ad
an. 31. §.
20.

R. Ita planè. Tradunt enim id Matthæus, & Lucas verbis iis, quæ historicum; & proprium sensum non excludunt: ac propterea in pinnas Templi, & montis fastigium a Diabolo per aerem re ipsa delatum fuisse, docent D. Thomas 3. part. quæst. 41. art. 4. ad 7. & Cajetanus suis in Matthæum commentariis; ubi contrariam sententiam *figmentum* vocat.

3. Ubi situm erat desertum, & mons, in quo Christus tentatus est?

In descri-
ptione
Terræ
Sanctæ
Pag. 19.
num. 97.
& 98.

R. Si fidés habenda est Adricomio, ita ille scribit: *Quarentana desertum inter Hierusalem, & Je-*

ritiorum origines amplectuntur & fontes; Joanne attestante qui dicit: Quia omne, quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.

(4) Beda in Marcum cap. 5. pag. 97. tom. 5. *Tentatur solitarius a Diabolo, ut nobis insinuet; quod omnes; qui volunt pie vivere in Christo, persecutionem patiuntur; & quod per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Tentatur quadraginta diebus, & quadraginta noctibus; ut indicet, quod quamdiu hic viventes Domino servimus; sive prospera blandiantur (quod ad dies pertinet) seu nos adversa feriant (quod noctis figuræ congruit) semper ambulantes in lege Domini adsit adversarius; qui iter nostrum tentando impedit non cessat.*

richo incipit juxta Anathot, & extenditur supra Galgala usque ad desertum Thecua, & Engaddi juxta mare mortuum. Hic commotus est S. Joannes Baptista. Ibi venientem ad se, ut baptizaretur, Christum digito demonstravit dicens: Ecce Agnus Dei. In hoc Christus jejunavit quadraginta diebus, & noctibus agens & habitans cum bestiis. In eodem deserto juxta Jordanem ejusdem nominis est Quarentana, mons altus, & ascensu difficilis, in quo tentatus primum est Dominus a Satana. Idem Adricomius: Mons diaboli distat duobus miliaribus a Quarentana. Est a latere Bethel & Haï australi: in eum deductus fuit a Satana Christus, cum ostenderet, & adpromitteret illi omnia regna mundi, si procidens adoraret se. Ricardus Montacutius part. 2. Originum Eccl. putat, desertum, in quo a Diabolo tentari voluit Christus Dominus, idem esse desertum, in quo Israelitæ per annos quadraginta peregrinati sunt tentantes Deum, & murmurantes adversus sanctam ejus dispensationem. Maldonatus vero existimat, fuisse desertum, ubi Joannes Baptista vitam egerat. Utcumque res sit, hujusmodi certe non est, quæ conjectura explicari possit.

Pag. 18.
num. 90.

In
Matth.
Cap. IV.

CAP. IX.

De ratione victus, & vestitus Christi
post baptismum.

I. Qualis erat victus Christi?

Cap. XI. 18. 19. R. **C**OMMUNEM fuisse, apparet ex verbis ejus apud Matthæum: *Venit Joannes neque manducans, neque bibens, & dicunt, Daemonium habet. Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicunt, Ecce homo vorax, & potator vini.* His enim significatur, sicut Joannem nec cibum sumfisse, nec potum communem ceteris: ita Christum e contrario & manducasse, & bibisse pro gentis instituto, & more. Itaque de Christo dictum est a Chrysofomo hom. 38. in Matthæum: *Illam autem aliam vivendi viam, qua jejuniis claros efficit, Joanni omnino postea dimisit: ipse vero publicanorum, atque peccatorum mensas elegit, ut publicanos, & peccatores salvaret.* Similiter ait S. Augustinus lib. 16. contra Faustum cap. 31. *Unde ergo (Joannes) dictus est non manducans, neque bibens, nisi quia illo victu, quo Judæi utebantur, ille non uteretur? Hoc ergo Dominus nisi uteretur, non in ejus comparatione manducans, bibensque diceretur.* (1)

2. Qualis erat vestitus?

Cap. XI. 8. R. **U**T victus Christi, sic vestitus ejus communis, & vulgaris fuit, nec pretiosus scilicet, nec vilis omnino. Pretiosus enim molles decet, & Matthæum, in domibus Regum sunt: vilis autem adeo

(1) Vide D. Thomam 3. part. quæst. 40. art. 2.

adeo non movisset militum, qui eum crucifixerunt, cupiditatem, ut ejus vestes forte partirentur inter se, quod omnes Evangelistæ tradiderunt. (2)

3. Quot erant ejus vestes?

R. **Q**UOT fuerint vestimenta, nullus Evangelistarum significavit. Ideo quidam fuisse dixerunt quinque, quatuor quidem quatuor militibus divisa, quintum vero tunicam inconsutilem. Videtur autem incredibile dictum, eo quod indecens Salvatori fuisset: nemo enim, ne aliorum quidem hominum tot vestibus induitur. Conjectantes ergo dicimus, nec procul fortasse ab eo, quod congruum est, tria fuisse universa: unum quidem fuisse tunicam corpori applicatam in modum subucule; dico sane tunicam hanc inconsutilem: alterum autem, quo super primum vestie-

(2) S. Chrysofomus hom. 83. in Joan. pag. 429. *Nonne solus semper cum duodecim discipulis ambulabat, & vilibus utebatur cibus, vestibus, domo? Idem hom. 84. in eundem Joan. pag. 433. In Palestina ex duobus panis vestes contextunt, quod significans Joannes inquit desuper contextam: quod mihi dicere videtur, ut vestimentorum vilitatem ostenderet. Nam quemadmodum in aliis omnibus, ita in habitu vilem speciem præferebat.*

S. Thomas Opusculo contra impugnantes religionem 19. extremo cap. 8. *Non est credibile, quod Dominus Jesus Christus pretiosis vestibus indueretur, qui Joannem commendabilem ostendit, quod non erat mollibus indutus, alioquin Pharisei, qui exteriorem sanctitatem ostentabant, sicut de eo dicebant, quod erat vorax & potator vini, & publicanorum amator: ita de eo dixissent, quod esset mollibus indutus. Milites etiam, qui ei illudebant, non cum veste purpurea induissent in signum regia dignitatis, si tunica inconsutilis auro & serico contexta fuisset: sed quod tunicam ejus milites dividere noluerunt, hoc non fuit propter pretiositatem vestis, sed propter numerum, quia quatuor partibus superferat, quas milites de vestibus Christi fecerunt; & si divisa fuisset, omnino fuisset inutilis, in quo manifesta apparet, quod non erat de pretiosa materia.*

hibetur : & tertium exterius indumentum . (3)
*Hanc vero tunicam e traditione Patrum accepimus
 opus fuisse Dei Matris a superioribus partibus con-
 textam , veluti sunt apud nos capitis , aut pedum
 hyemalia operimenta . (4) Neque propterea Chri-
 stus fecit contra præceptum datum Apostolis , ne
 duas tunicas haberent , ut ait Matthæus , seu ne
 induerentur duabus tunicis , ut Marcus loquitur .
 Præcepit enim ibi , ne haberent binas vestes e-
 jusdem generis , quarum modo unam , modo al-
 teram induerent : non autem præcepit , ne habe-
 rent binas , vel plures vestes ad usum præsentem
 vitæ necessarias . In duabus tunicis , ait Hierony-
 mus , videtur mihi duplex ostendere vestimentum :
 non quod in locis Scythiæ , & glaciali nive rigenti-
 bus una quis tunica debeat esse contentus : sed quod
 in tunica vestimentum intelligamus , ne alio vestiti
 aliud nobis futurorum timore servemus . (5)*

4. Cu-

(3) Octavius Ferrarius de Re Vestiaria part. 1. lib. 3.
 cap. 3. Non ita valido argumento Casaubonus exercitat. 16. §.
 84. Euthymii opinionem refutat , qui tradit , Christum Domi-
 num gessasse pallium , tunicam , & tunicam inconsutilem , ex
 eo quod qui duas tunicas gestabant , interiorum lineam hibe-
 bant , exteriorum laneam , & tamen inconsutilis lanea erat .
 Nam quidquid sit de duabus tunicis , de quibus non est hic lo-
 tus , nullus , aut rarus linearum usus apud Hebræos , quemad-
 modum apud Romanos , præcipue in Christo Domino , & Apo-
 stolis , qui nullam hujusmodi in cultu militiæ agnoverunt .

(4) Euthymius Comment. in Evangelium Matthæi cap.
 67. tom. 19. Bibl. Patrum pag. 588.

(5) Idem Hieronymus epist. 150. quæst. 1. pag. 800. Un-
 de inquit Dominus : (Luc. III. 11.) Qui habet duas tuni-
 cas , det alteram non habenti . Quid si Scythiæ frigora sint ,
 & alpina nives , quæ non duabus & tribus tunicis , sed via
 pecudum pellibus repelluntur ? Quidquid ergo corpori nostro suf-
 ficere potest , & humanæ succurrere imbecillitati , quos nudus
 natura profudit , hoc una appellanda est tunica , & quidquid in
 præsentibus alimētis necessarium , hoc unius diei victus appet-
 larur .

S. Augustinus lib. 2. de consensu Evangelistarum cap. 30.
 §. 75.

4. Cujusmodi erat vestis ejus inconsutilis ?

R. Res est obscura , multisque eruditorum di-
 vinationibus tentata . S. Chrysofomus in Joan-
 nem hom. 84. ac Theophylactus in eundem cap. 19. compositam putant ex partibus duabus . Theo-
 phylacti verba hæc sunt : *Palestini duos pannos
 committendo contextunt vestes pro futura utentis con-
 textu : manifestans Joannes , quod talis fuerit tuni-
 cula , dixit , quod a summo per totum fuerit con-
 texta , hoc est ab initio & superne usque ad infima .*
 Salmasius in commentario ad Vopiscum arbitra-
 tur , fuisse contextam acu , ac interulam similem :
 sed quod non esset de eo genere tunicarum , quæ fi-
 bulis stringerentur ex utraque parte , idcirco dictam
 ab Joanne ἀβάραρον inconsutilem , ἐκ τοῦ ἀνωθεν ὑπαντῶν ,
 & desuper contextam , quod in superioribus partibus
 fibula locum magis haberent , quibus stricta teneba-
 tur , & sedebat in humeris , & ὑπαντῶν δι ὄλης , con-
 textam per totum , quod nulla sui parte scissuram
 haberet . Ferrarius de Re Vestiaria part. 1. lib. 3.
 cap. 16. postquam confutavit Salmasium , quod
 vestem inconsutilem assereret esse confutam , cum
 vulgo credit , tunicam illam inconsutilem vere fuisse
 inconsutam , id est sarcinatoris acu minime , nulla-
 que in parte confutam , sed ad instar tibialium , quæ
 apud nos serica , aut lanea tota simul texuntur non
 quidem pectine , & in tela , sed per acus longiores
 reticulatim conficiuntur : & ideo dici ἀνωθεν desuper ,
 id est sursum versus contextam , & per totum , id
 est

F 2

§. 75. Calceamenta cum dicit Matthæus in via non esse por-
 tanda , curam prohibet , quia ideo portanda cogitantur , ne de-
 sint . Hoc & de duabus tunicis intelligendum est , ne quisquam
 eorum præter eam , quam esset indusus , aliam portandam pu-
 taret , sollicitus ne opus esset , cum ex illa possessate posset acci-
 pere .

Cap. X.
 10.
 Cap. VI.
 9.
 Bar. ad
 an. 34. §.
 163.

In
 Matth.
 cap. 10.
 pag. 16.

Pag. 433.
 Pag. 824.
 & 825.

In Aureliano
 cap. 46.

est in orbem, & totam simul, sine ulla scissura, quæ acu committenda esset. Braunius de Vestitu Sacerdotum Hebræorum lib. 1. cap. 16. contendit, neque commissam fuisse, ut Chrysostronus, neque confutam, ut Salmasius, neque per acus longiores elaboratam, ut Ferrarius, sed textoris opera confectam. Hujus generis tunicas vocari *tunicas re-ctas*. Nam apud Plinium lib. 8. cap. 48. legi, Cajam Ceciliam Tarquinii Prisci Regis uxorem primam omnium texuisse *tunicam re-ctam*, & ab S. Isidoro lib. 19. Orig. cap. 22. re-ctam vestem dici, quam *sursum versum, stantesque texunt*. Talem fuisse tunicam summi Sacerdotis, quam Moyses Exodi cap. XXXIX. 25. opere textili confectam tradit, nulla videlicet futoris acu confutam, te-gentem corpus totum, & superne apertam capiti exerendo. (6)

5. Erat ne pretiosa?

R. Non credo. Id enim alienum est a moribus atque instituto Christi, qui, ut observat Baronius ad an. 34. §. 117. Joannis predicans sanctitatem dixerat: Qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. Quare Isidorus Pelusiota lib. 1. epist. 74. ita scribit ad Cratonem: *Quis autem vestis illius vilitatem ignorat? ut qua Galilæorum pauperes utantur, apud quos etiam maxime hujusmodi vestis genus fieri solet arte quadam, ut pectoralis, retractum confutum.* Idem plane dixit ante

pag. 433. Isidorum Chrysostronus in Joan. hom. 84. Ait enim,

(6) Ferunt, tunicam *inconfutilem* eandem fuisse, qua primum Maria Virgo Christum puerum induerat, & cum illo crevisse sine detrimento, non secus ac vestes Hebræorum in deserto. Nunc religiose Treviris asseruatur, ut prodit Broverus in *Annal. Trevirens. lib. 15. ubi de ea plura.* Pagius ad an. 593. §. 6. Vide Augustinum Calmet in Joan. XIX. 23.

enim, videri sibi Joannem vestem illam *desuper contextam* appellasse, ut *vestimentorum cilitatem ostenderet.* Nam quemadmodum in aliis omnibus, ita in habitu vilem speciem præferebat Christus Dominus. (7)

6. Putas ne, Christum Dominum calceis usum esse?

R. Dubium id est, controversumque inter sanctos Patres. Negat S. Hieronymus epist. 22. cap. 8. Et Moyses, & Jesus Nave nudis in sanctam terram pedibus jubentur incedere: & discipuli sine calceamentorum onere, & vinculis pellium ad prædicationem novi Evangelii destinantur: & milites, vestimentis Jesu sorte divisis, caligas non habuere, quas tollerent: nec enim poterat habere Dominus, quod prohibuerat servis. At prohibitionem hanc temporariam fuisse, vult S. Chrysostronus hom. 9. in Pauli epistolam ad Philipenses, & S. Augustinus lib. 22. contra Faustum cap. 77. (8) Itaque Augustinus calceis usum esse Christum, affirmat serm. 101. cap. 6. §. 7. *De his calceamentis, quibus calceati ambulamus, consolatur me idem ipse Dominus meus. Si enim ipse calceatus non esset, non de illo Joannes diceret: Non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus.* Tale quoque est illud S. Antonini 3. Part. hist. tit. 23.

F 3 cap.
(7) Fuisse pretiosam eo credidit Bulengerus, quod milites eam dividere noluerint. Idcirco autem potius a militibus divisa non fuit, quia hujus generis vestes in modum retis confectæ, si dividantur, nulli usui esse possunt.

(8) Verba Chrysostroni pag. 1273. *Præcepta illa, ne videlicet Apostoli possiderent aurum, argentum, duas tunicas, calceamenta, & alia hujusmodi, ad tempus erant, & non perpetua. Neque id ex conjectura, sed ex divinis Scripturis dico: quomodo? Narrat Lucas (cap. XXII. 25.) dixisse Christum discipulis: Quando misi vos sine sacculo, & pera, & zona, & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt: nihil. Ergo posthac vobis comparate.*

Pag. 144.

Matth. X. 10.

Luc. III. 16.

cap. 1. §. 1. *Christum calceatum videre possumus in eo, quod Baptista ait: Cujus non sum dignus &c.* Tale item illud S. Clementis Alexandrini lib. 2. Pædagogii extremo cap. 11. *Tenuis ac simplicis calceatura testis sufficit Joannes, qui dicebat, se non esse dignum solvere corrigiam calceorum Domini. Non enim curiosos aut superfluos in habebat calceos, qui veræ Philosophiæ typum Hebræis ostendebat.* Horum sententiam probabiliorē judicaverunt viri doctissimi Jansenius cap. 55. Concordiæ, Cajetanus in Luc. cap. 3. Toletus in Joan. cap. 1. annotat. 65. Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 28. sect. 3. Pererius in Joan. cap. 1. disputat. 45. Joannes Stephanus Menochius lib. 2. de vita Christi cap. 2. §. 12. & Balduinus de Calceo antiquo cap. 26. ubi rem totam paucis exponit, & adversariorum argumenta dissolvit. (9)

7. *Quid sentis de paupertate Christi?*

R. Eum pauperem quidem fuisse, non tamen adeo pauperem, ut aliquid commune cum Apostolis non haberet. Hoc aperte indicavit Joannes cap. XIII. 29. verbis illis: *Quidam putabant, quia loculos habebat Judas, quod dixisset ei Jesus: Eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum: aut egenis ut aliquid daret.* Ex quibus ita colligit S. Augustinus: *Habebat ergo & Dominus loculos, & a Fidelibus oblata conservans, & suorum necessitatibus, & aliis indigentibus tribuebat.* Tunc primum Ecclesiastica pecuniæ forma est instituta. Et alio

(9) Paschasius Radbertus scriptor sæculi IX. in Matth. lib. 6. Bibl. Patr. tom. 14. pag. 495. *Adhuc hodie sandalis Domini Romæ habentur, quibus pedes tecti & intecti monstrantur, id est, ut nec nudis deorsum ad terram sint, nec cooperiti desuper.* Vide Historiam nostram Apostolicam de Apostolo in univers. Interrogat. 43.

alio loco: *Videmus & ipsum Dominum habuisse loculos, quo ea, quæ dabantur, mittebantur, ut servari possent ad usum pro tempore necessarios.* (10) Adde illud Gregorii Nazianzeni oratione 16. *Quin me movet Christi crumena, quæ nos ad pauperes alendos exhortatur.* Hoc idem traditum atque adeo definitum est a Joanne XXII. in Extravag. Cum inter nonnullos: & *Quia quorundam de Verborum Significatione.* (11)

8. *Fuit ne umquam tanta ejus paupertas, ut mendicare coactus fuerit?*

R. Doctissimis, sapientissimisque placuit, aut causa itineris, aut occasione alia opus fuisse Christo Domino mendicare: cum, ut notat D. Hieronymus in suis ad Matthæum commentariis, *tante fuerit paupertatis, & ita nulli adulatus sit, ut in Urbe maxima (Hierosolyma) nullum hospitium, nullam invenerit mansionem, sed in agro parvulo apud Lazarum sororesque ejus habitaret, eorum quippe vicus Bethania est.* (12) Ex quo patet, ut observat S. Thomas opusculo 19. contra impugnantes religionem, cap. 7. *quod Christus ita pauper erat, quod hospitium conducere non posset:*

F 4 sed

(10) In Joannem tract. 62. §. 5. & de mendacio cap. 15. §. 29.

(11) Vide Bellarminum lib. 4. de Rom. Pont. cap. 14. & Raynaldum ad an. 1323. §. 38. usque ad 71.

(12) S. Joannes cap. XI. 18. *Erat autem Bethania juxta Hierosolyman quasi stadiis quindecim: quæ, ut ait Chryostomus in Joan. hom. 61. pag. 378. circiter duo millia passuum efficiunt.*

Hieronymus in Matth. cap. 17. pag. 36. *Tanta Dominus fuit paupertatis, ut unde tributa pro se & Apostolo redderet, non haberet. Quod si quis objicere voluerit: Et quomodo Judas in loculis portabat pecuniam? Respondemus, tam pauperum in usus suos convertere nefas putavit, nisi quæ idem tribuit exemplum.*

sed ab aliis hospitium petebat. Quod certe erat genus quoddam mendicitatis. (13)

C A P. X.

De miraculis Christi.

1. Quando cœpit miracula perpetrare?

Pag. 89.

R. Fuerunt, qui putarent, Christum statim a puero miracula perpetrare cœpisse. At eos refellit S. Joannes Chrysoſtomus hom. 16. in Evangelium Joannis. Hæc enim ipſius verba ſunt. Conſtat, ſigna illa, & miracula, quæ in Chriſti pueritia feruntur, vera non eſſe. Nam ſi a pueris miracula facere cœpiſſet, non ſane eum Joannes ignoraſſet, nec reliqua multitudo indigniſſet magiſtro, qui ipſum manifeſtaret. Itaque hom. 22. affirmat, poſt baptiſma Chriſtum miracula facere cœpiſſe, ante nullum.

Pag. 117.

2. Quodnam eſt primum Chriſti miraculum?

Bar. ad
an. 31. §.
32.
Cap. II.
11.

R. Converſio aquæ in vinum ab eo facta, dum intereſſet nuptiis in Cana Galilææ Oppido celebratis. Hoc fecit initium ſignorum Jeſus, ait Joannes, & manifeſtavit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli ejus. (1) Fuit olim nonnul-

(13) Qui ajunt, Chriſtum Dominum aliquando mendicaffe, ii magis probantur etiam Franciſco Suarez in 3. part. D. Thom. tom. 2. diſputat. 28. ſect. 2.

(1) S. Epiphanius hæc. 51. §. 30. In cujus rei fidem hodieque pluribus in locis idem, quod olim factum eſt, prodigium inſtauratur: Guſiſmodi ad Cibyræ Carie oppidum fons eſt, qui eadem illa bora, qua miniſtri aquam hauserunt, ac Saluator dixit: Date Architracino, in vinum vertitur. Idem

nullorum opinio, quam refert Chryſoſtomus hom. 22. in Joan. non fuiſſe hoc initium ſignorum omnium, ſed eorum, que in Cana Galilææ facta ſunt. (2) Sed opinio hæc refragatur & Evangelista, qui generatim dicit, miraculum aquæ in vinum mutatæ fuiſſe initium ſignorum Chriſti, & ſanctis Patribus hoc omnium primum aſſerentibus. Nam Tertullianus quidem in libro de baptiſmo cap. 9. hæc habet: Prima rudimenta poſteſtatis ſue vocatus ad nuptias aqua auſpicatur. Epiphanius vero, ut alios omittam, Hæc. 51. §. 16. Tertio poſtea die, inquit, nuptiæ factæ ſunt in

Ca-

dem & in Geraſeno potavimus, qui in Martyrio eſt. Plerique vero idem & de Nilo Ægypti ſuvia confirmant. Caſaubonus, qui, cum de miraculis agit, laborare non poteſt ſuſpitione nimia credulitatis, Exercitat. 13. §. 22. Opinio Epiphani ſuper vinoſis fontibus proſus eſt admirabilis. Non enim dubitamus, virum ſanctiſſimum ea retuliſſe in litteras, quæ ſibi certa fide eſſent comperta.

(2) Idem Chryſoſtomus mox ſubjicit: Ego non contendo hoc, illud affirmo, poſt baptiſmum Chriſtum miracula facere cœpiſſe, ante nullum. Hoc, ſive illud primum fuerit poſt baptiſmum, non admodum queſtu neceſſarium ducimus. Idemque hom. 20. in Joannem pag. 107. & 108. Si ante miracula feciſſet, non indigniſſet Iſrael, qui ipſum manifeſtaret. Vir enim factus miraculorum multitudinem non modo Judæis, ſed & Syris, & longinquoſiora incolentibus cognitus eſt tribus annis dumtaxat: imo ne tribus quidem indigniſt, ſed quam primum nomen ejus in omnes diſfuſum eſt. Qui igitur tam brevi miraculis claruit, longe magis a prima infantia ſi ea feciſſet: fuiſſet enim majori admirationi, utpote puer, quam vir, neque tam diu in obſcuro latuiſſet: ſed nihil a pueris operatus eſt. Unum autem dumtaxat Lucas cap. II. 42. 46. teſtatur; quod annorum duodecim ſediſſet in Templo medius doctorum, & audiens, & interrogans, fuiſſetque ſummæ omnibus admirationi. Nec immerito a teneris annis Jeſus a miraculis abſtinuit. Arbitrari enim eſſent, ſe preſtigia videre. Nam ſi annorum accēſſu, & ætate maturo multi id ſuſpicati ſunt, quid de puero credidiſſent?

90 DE CHRISTO D.
Coma Galilææ, post biduum illud, idque primum prodigiorum omnium existit. (3)

3. Quo die patratum est hoc miraculum?

R. Visum est Epiphania Hæc. 51. §. 20. 28. 29. Christum miraculum hoc patrasse die sexto Januarii, tertio, quam prædicare cœperat. Et quidem non aberraret a vero, si Christus, ut eisdem placet, die sexto Novembris baptizatus fuisset. Sed cum Patres alii, atque adeo Ecclesia ipsa VIII. Idus Januarias baptizatum dicant, existimandum est, aut sub exitum Februarii, aut Martio ineunte aquam in vinum mutasse, post duos fere menses, quam baptizatus fuerat. (4) Quod mirifice congruit cum historia Evangelii: quandoquidem Christus, auctore Joanne Evangelista Cap. II. 12. 13. post perpetratum miraculum hoc dies aliquot commoratus est Capharnaum, atque inde Hierosolymam ad celebrandum Pascha profectus.

A. Nonne Ecclesia eodem die sexto Januarii & baptismi Christi, & mutata ab eo in vinum aquæ memoriam celebrat?

R. Celebrat profecto, non tamen ea de causa, ut significet, eodem die Christum & baptizatum fuisse, & aquam in vinum mutasse: sed quia voluit recolere Epiphaniam, hoc est manifestationem Christi memoria trium miraculorum, quibus se Christus mundo manifestavit. Magis enim

(3) Vide D. Thomam 3. part. quæst. 36. art. 4. ad 3. & quæst. 43. art. 3. & Lambertinum de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 1. cap. 2. num. 4.

(4) Sententia hæc placet etiam Pererio in Joan. cap. 2. disputat. 2. n. 9.

CAP. X. MIRACULA. 91
enim stella duce ab Oriente deductis, manifestatus est gentibus: baptizate a Joanne suscepto, in quo Patris ejus vox de Cælo audita, *Hic est filius meus dilectus*, manifestatus est Judæis; & aqua in vinum conversa Discipulis. Ecclesia igitur VIII. Idus Januarias generatim & univèrsè celebrat manifestationem Christi tribus miraculis factam, licet duo illa tantum, non item tertium eo die contigerit. Nam quod canit Ecclesia: *Hodie vinum ex aqua factum est ad nuptias*, idem est, ac si diceret: *Hodie ejus rei memoria agitur*, ut ait Baronius ad an. 31. §. 34. (5)

5. Cujus erant ista nuptiæ?

R. Fuisse Joannis Evangelistæ, existimantur aliqui decepti præfatione falsi Augustini in eisdem Joannis Evangelium, qui propterea communi consensu rejiciuntur. (6) Itaque Baronio videtur potius assentiendum esse Nicephoro Lib. 8. cap. 30. affirmanti, sponsum in his nuptiis fuisse Si-

(5) Idem Baronius eodem loco: *Minime assentimur illis, qui dictum miraculum sequenti anno ea ipsa die, qua baptizatus est Dominus, factum esse dixerunt: quod etiam quasi auctoritate Ecclesie, qua una cum Magorum adventu, & Christi baptismi idem quoque miraculum de aqua in vinum mutata recolat, firmare nituntur. Sane cum eadem hæc tria ad ostensionem Christi virtutis facta dicantur, non una eademque die singulis quibusque annis sunt peracta: sed ipsorum tantum memoriam eadem die ab Ecclesia recenseri solitam, testantur antiqui Patres.*

Pererius in Joannem cap. 2. disputat. 2. n. 8. *Illud hodie non refertur ad tempus rei gestæ, quasi sensus sit, eo die tria illa mysteria esse facta; sed refertur ad commemorationem & celebrationem eorum trium mysteriorum eo die fieri solitam, ut sit eorum verborum hic sensus: Hodie colitur & celebratur commemoratio istorum trium mysteriorum.*

(6) Vide Pererium in Joan. cap. 2. disputat. 3. Calmetum in eisdem Joannis locum pag. 637. tom. 7. & Historiam nostram Apostolicam in Joanne, Interrogat. 2.

Simonem Cananæum, qui unus ex duodenario Apostolorum numero *Zelotes* dictus est. (7) Sed illud magis crediderim, quod idem Baronius paulo ante generatim dixerat, *verisimili conjectura traditum, ejusmodi nuptias fuisse alicujus, qui Christo esset aliqua cognatione conjunctus*. Nam sponsum illum nominatim proferre, sacris litteris & antiquis Patribus tacentibus, divinare est. Hunc porro sponsum fuisse pauperem, colligere inde licet, quod vinum in ejus nuptiis defecit: non fuisse hujusmodi videtur ostendere multitudo ministrorum, & Architrictini præsentia. (8)

§. 29. s.

Joan. II.
3. 5. 8.

6. *Ullus ne ex sanctis Patribus collegit Christi miracula ab Evangelistis memorata?*

R. Unus, quod sciam, collegit S. Gregorius Nazianzenus, & quidem versibus elegiacis ea, quæ narrantur a Matthæo, & Luca, heroicis autem ea, de quibus Marcus, & Joannes meminere.

(7) Si minus in hoc, in quo probatur a viro summo Baronio, in eo certe rejiciendus Nicephorus, in quo refragatur Evangelio. Nam, miraculo aquæ a Christo in vinum mutata non admisso, subjungit, *ex occultis, incertisque botris vinum factum*.

(8) S. Gaudentius ferm. 9. pag. 285. *Nuptiæ apud Judæos cum fierent, unus (quantum traditione comperimus) dabatur de Sacerdotali ordine, qui morem disciplinae legitime gubernaret, pudorisque curam gereret conjugatis: simul etiam convivorum apparatus ministros, atque ordinem disponderet, & pro hoc officio Architrictinus, id est trictini præpositus dicebatur.*

Casaubonus Exercitat. 13. ad Annales Baronii §. 19. pag. 244. ait, *Gaudentium confundere Architrictinum cum præfetto morum, ad quem spectabat cavere, ne convivæ bibendo excederent. Quod si verum est, non unus tantum, sed duo erant Canæ nuptiis Præfetti, ideoque magis constat, nuptias illas non fuisse viri pauperis, & vinum defecisse non ex inopia sponfi, sed divino consilio, ut idonea Christo daretur occasio mirabili aquæ in vinum conversione manifestandi seipsum.*

funt. Versus istos, utpote qui etiam in latinum translati & clari sunt & satis boni, libet in medium afferre, atque illustrare.

7. Affer igitur eos, quibus colligit Nazianzenus miracula Christi secundum Matthæum.

R. *Hæc, quæ mortali Christus cum carne patravit, Carm. 39. Matthæus sacræ prodidit historie.* pag. 101. tom. 2.

Depulit informem primum de corpore lepram: Atque tulit famulo Centurionis operam. Cap. VIII. 3.

Inde, socru Petri violenta febre levata, Ventos, & fluctus comprimit æquoreos. (9) 13. 15. 26. 32.

Dæmonas in porcos Gerasenis mittit in arvis: (10) Su-

(9) S. Hieronymus in Matth. cap. 8. pag. 11. quartum Christi miraculum editum dicit in iis, qui oblati sunt ei a Dæmonio vexati. Ita enim numerat septem prima Christi miracula: *Notandum, quod hic (leprosus) primus specialiter curatus sit: secundo puer Centurionis: tertio socrus Petri febricus in Capharnaum: quarto loco, qui oblatus sunt ei a Dæmonio vexati, quorum spiritus verbo ejiciebat, quando omnes male habentes curavit. . . . Quintum signum fecit, quando ascendens navem de Capharnaum ventis imperavit & mari. Sextum quando in regione Gerasenorum dedit potestatem dæmonibus in porcos. Septimum quando ingrediens Civitatem suam paralyticum secundum curavit in lectulo. Primus enim paralyticus est puer Centurionis.*

(10) Duo porcorum millia spiritu præcluso obstrictis faucibus tunc periisse, testatur D. Marcus cap. V. 13. Ob id Geraseni veriti, ne pergeret Christus ægros & energumenos curare porcorum, gregumque suorum clade, eum rogant, ut discederet. Luc. VIII. 37.

Omnia Christi miracula, si hoc excipias, & ficum aridam factam, benefica fuerunt. Nimirum *Legis severitati conveniebant signa terribilia, Servatoris personæ signa benefica*, ut ait Grotius in Matth. XII. 28. pag. 456. Criticorum Sacrorum.

Miraculis Christi similia fuerunt miracula Apostolorum, iis exceptis, quæ narrantur Act. V. 10. XIII. 11. & 1. ad Cor. V. 3. & 1. ad Timoth. I. 20.

- Cap. IX. *Sustulit & lectum, qui resolutus erat.* (11)
 6. 22. 25. *Profluvium sistit mira virtute cruentum:* (12)
 29. 32. *Et redit ad lucem principe nata viro.* (13)
Lucem restituit cæcis, Satanaque fugato
Mutus inassuetos edidit ore sonos. (14)
 Cap. XII. *Solvitur extemplo gravibus manus arida vinculis:*
 13. 22. *Et presso a Satana voxque sonusque redit.* (15)
 Cap. *Bis fenos cophinos, & millia quinque virorum* (16)
 XIV. 10.
 21. 25. *Ex-*

(11) Paralyticum hunc secundum curavit in lectulo (primus enim paralyticus est puer Centurionis) ingrediens Civitatem suam, non Bethleemum, aut Nazarethum, ut aliqui opinati sunt; sed Capharnaum metropolim Galilææ, ad septemtrionalem oram lacus Genesareth collocatam, ut docet S. Chrysoströmus hom. 30. in Matthæum, pag. 289. Vide annot. 8. ad cap. XI. de Prædicatione Christi.

(12) Chrysoströmus in Matthæum hom. 32. pag. 304. Quod autem ad mulieris honorem atque gloriam, emendationem quoque aliorum, non ad ambitionem ista fecerit, inde patet, quod absque hoc signo non minus ipse mirabilis esset futurus, cum navales imbres miraculorum multitudo superaret. De muliere Hæmorrhœissa differemus infra cap. 18.

(13) Cui nomen Jairus, & ipse princeps Synagogæ erat, ut addit Lucas cap. VIII. 41. Synagogæ enim præfiebantur ii, qui, licet Sacerdotes non essent, spectatæ tamen erant probitatis. Omnes dicebantur Archisynagogi, seu Principes Synagogæ, quemadmodum legitur in Actis XIII. 15. sed unus in primis, qui inter omnes emineret eruditione, ut est apud Lucam cap. XIII. 14. cujus munus erat Legem interpretari, & preces concipere. Talis fuit Jairus princeps Synagogæ Capharnaensis. Vide Grotium in Matth. cap. IX. 18. tom. 6. Critic. sacrorum pag. 350.

(14) Beda in Lucam cap. 48. pag. 338. tom. 5. *Demoniacus iste apud Matthæum cap. IX. 32. & 33. non solum mutus, sed & cæcus fuisse narratur, curatusque dicitur a Domino ita ut loqueretur, & videret. Tria ergo signa simul in uno homine perpetrata sunt. Cæcus videt, mutus loquitur, & possessus a Demone liberatur.*

(15) S. Hieronymus in hunc Matthæi locum pag. 21. *Tria signa simul in uno homine perpetrata sunt: Cæcus videt, mutus loquitur, & possessus a Demone liberatur.*

(16) Præter mulieres, & pueros. Duodecim autem cophinos repositos fuisse in Templo duodecim Apostolorum, quod

- Explevit quinque panibus apposis.*
Hinc pedes assequitur, res numquam audita, carinam:
Et cedit pedibus vis truculenta maris.
Solvitur hoste malo Cananæa matre creata,
Mater ut obnixas misit ab ore preces.
Panibus ex septem turbis septena redundat
Sporta, quaterque fames mille fugata viris.
Divinam formam assumit, Solisque videtur
Lumine discipulis clarior ipse suis. (17)

Cap. XV.
28. 34. 37.
38.

Cap.
XVII. 2.
14. 17.

In-

quod Constantinopoli ædificavit Constantinus Magnus, narrat ex Cedreno Cornelius a Lapide in Matthæum cap. XIV. 20. pag. 296.

(17) S. Hieronymus epist. 61. adversus errores Joannis Hierosolymitani cap. 10. pag. 461. Dominus noster in monte transfiguratus est in gloria, non ut manus, ac pedes, ceteraque membra perderet, & subito in rotunditate vel Solis, vel Spheeræ volveretur; sed eadem membra Solis fulgore rutilantia Apostolorum oculos perstringerent: unde & vestimenta ejus mutata sunt in candorem, non in aërem, ne forte & vestes ejus asserrerat spirituales. Et facies ejus, inquit, fulgebat sicut Sol. Ubi autem facies nominatur, existimo, quod & cetera membra conspecta sint. Idem in Matth. cap. 17. pag. 34. *Qualis futurus est tempore judicandi, talis apparuit Apostolis.*

Et Beda in Matth. cap. 17. pag. 53. tom. 5. *Transfiguratus est ante eos, Non substantiam veræ carnis amittendo, sed gloriam futuræ resurrectionis suæ, vel nostræ ostendendo: quia qualis tunc Apostolis apparuit, talis post judicium omnibus electis apparebit. In ipso autem judicandi tempore bonis, & malis in forma servi videbitur, ut ipsorum judicem intelligere valeant perverse, quem antea respuebant.*

D. Thomas 3. part. quæst. 45. art. 2. *Quod a principio conceptionis Christi, gloria animæ non redundaret ad corpus, ex quadam dispensatione divina factum est, ut in corpore passibili nostræ redemptionis expleveret mysteria.*

Noctæ contigisse Domini Transfigurationem, affirmat Lucas Brugenensis ex verbis illis, quæ sunt in Luca Evangelio cap. IX. 32. *Petrus vero, & qui cum illo erant, gravati erant somno: & evigilantes viderunt majestatem ejus. Cui sententiæ suffragari verba illa vericuli 37. Factum est in die*

*Inde piis precibus flexus lacrymisque parentis
Luna actum morbo liberat horribili.*

Cap. XX. 30. 34. *His ita patris Jerichuntia moenia linquit,
Et binis aperit lumina clausa viris.*

Cap. XXI. 12. 14. 19. *Mox etiam cecis affusa luce medetur:
Et claudis pedibus fert miseratus opem.*

*Sed prius a sacra commercia depulit ade,
Quæstusque impuros, sacrilegamque manum.
Bethania Solymas pergens arefcere ficum
Imperat, hanc omni fruge carere videns.*

Cap. XXVII. 45. 51. 52. *Denique dum Lumen moritur, caligo coorta est,
In partes velum scinditur atque duas.*

*Concutitur tellus, scinduntur saxa dolore:
Et linquit tumulos excita turba suos.*

His

sequenti, docet Augustinus Calmet ad memoratum locum Evangelii D. Lucæ.

Contigisse autem in monte Thabor, scribit S. Hieronymus epist. 27. cap. 6. pag. 178. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 12. §. 16. & alii veteres Patres: recentiores a liqui in monte Olivarum, aut Libano. Casaubonus Exercit. 15. §. 18. Montem, in quo facta est Christi transformatio, fuisse montem Thabor, certum est, & sine causa de eo quidam dubitant, in his Maldonatus. Est enim vetustissima in Ecclesia Traditio, mutationem illam in eo monte factam esse. Vide Estium in Epist. II. Petri cap. I. 18. & Augustinum Calmet in Matth. cap. XVII. 1. & in Marcum cap. IX. 1.

S. Hieronymus in Oseam cap. 5. pag. 47. Est Thabor mont in Galilæa situs in campestribus, rotundus atque sublimis, & ex omni parte finitur equaliter. Idem extrema epist. 17. pag. 131. vocat *Itabyrium*.

Durandus in Rationali Divin. Offic. lib. 7. cap. 22. Sequitur de Feste Transfigurationis Domini, quod est in die B. Sixti, non quia tali die Transfiguratio facta sit, sed quia tunc ab Apostolis, qui secum fuerunt in monte, fuit manifestata, & publicata, & predicata. Præceperat enim Dominus, ne alicui dicerent, donec a mortuis resurrexisset. Illi autem usque ad hanc diem super hoc tacuerunt. Transfigurationem enim constat fuisse circa principium veris, eo scilicet die, quo dicitur Evangelium de Transfiguratione, scilicet secunda hebdomada Quadragesimæ. Vide Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 1. cap. 26. num. 8.

*Hic vero, ut primum lux tertia fulsit in orbe,
Surrexit, tumulo profiliitque suo.
Discipulisque suis Galilææ rursus in ora
Spectandum sese non semel exhibuit.*

8. Ede nunc eos versus, quibus colligit Nazianzenus miracula Christi secundum Marcum.

R. Marcus at Ausonie Christi miracula genti
Hæc memorat Petri nixus sermone, fideque. (18)
Viribus ejicitur Christi cum Demone febris,
Lepra cadit, paralysis abit, manus arida tensa est,
Et furor æquoreus cum tempestate quiescit.
Victa fugit Legio. (19) Siccatur vena cruenta.
Tum Jari natam mediis e faucibus Orci
Extrahit, & luci reddit caroque parenti.
Post pelagi rabiem vinxit, sævasque per undas
Incedit siccis pedibus. Tum deinde fugato
Demone, sanatur mulier Phœnissa, deditque
Sidoniis grande hoc facinus, Tyriisque prophanis.
Hinc surdo & mutò linguamque auresque recludit.
Septenis rursus turbas explevit inanes
Panibus, & cæco carissima lumina reddit:
Augustoque suo radios e corpore mittit, (20)

G

Et

(18) Utpote discipulus ejus. Neque ex eo, quod ait Nazianzenus, Marcum scripsisse Italorum commodo, sequitur, ipsum, quod rentur aliqui, Latine scripsisse, non Græce. Nam alioquin illud etiam dicendum esset, omnibus linguis scripsisse Joannem, qui ex eodem Nazianzeno Evangelium suum composuit ului futurum mortalibus omnibus. Vide Historiam nostram Apostolicam in Matthæo, annotatione 9. & in Marco, Interrogat. 5.

(19) Legio nomen est militiæ Romanorum, qui tempore Christi Judææ dominabantur. Una Legio apud veteres 6000 millibus complebatur hominum, ut ait Hieronymus in Matth. cap. 26. pag. 60. quicum sentit Vegetius de re militari lib. 2. cap. 2. Alii aliter censent.

(20) S. Leo serm. 94. de Transfiguratione cap. 3. In qua

Carm. 44.
pag. 103.
tom. 2.

Cap. I.
31. 40.
II. 10.

III. 5. IV.
39.
Cap. V. 9.
22. 25.

Cap. VI.
48. VII.
26. 32.

Cap. VIII. 6.
22.
IX. 2. 16.

Et Satana ejecto depellit vincula linguæ.
 Bartimiusque etiam cæcus Jerichuntis ab urbe
 Amissam lucem recipit, fructuque carentem
 Omnipotens sic Christus sterilem fecit,
 Tum juxta Templum cæcis claudisque medetur. (21)

9. Expone jam quibus verbis completur miracula Christi secundum Lucam.

Cap. X. pag. 102. tom. 2.
 Cap. IV. pag. 33-38. V. pag. 12. 18.

Rx. Bis septena refert Lucas miracula Christi
 Egregium Pauli tutus ob auxilium. (22)
 Et febris, & Damon, paralysis, lepraque Christo
 Cessit, & est prope mortua tensa manus.
 Centurionis ad hæc famulum jam morte propinqua
 Roborat, & natum restituit viduæ.
 Post illam, egregium pedibus qua infuderat unguen
 (23)

Abluit,
 qua transfiguratione illud quidem principaliter agebatur, ut de cordibus discipulorum crucis scandalum tolleretur: nec conturbaret eorum fidem voluntariae humilitatis passionis, quibus revelata esset abscondita excellentia dignitatis. Sed non minore providentia spes sanctæ Ecclesiæ fundabatur, ut totum corpus Christi agnosceret, quali esset commutatione donandum; ut ejus sibi honoris consortium membra promitterent, qui in capite præfisset.

(21) Refert id quidem Matthæus cap. XXI. 14. at apud Marcum nulla hujus rei mentio reperitur.

(22) Fuit enim Apostolorum, præcipue autem Pauli discipulus, quem etiam filium ejus spirituales vocat D. Hieronymus in Esaiam cap. 65. pag. 221. Vide nostram Historiam Apostolicam in D. Luca pag. 337.

(23) *Stans*, ut ait Lucas, cap. VII. 38. retro secus pedes ejus tamquam servus. Nam consueverunt olim servi ad pedes dominorum cœnandi causa discumbentium stare expecturi eorum jussa. Significat id Seneca de Beneficiis lib. 3. cap. 27. Martiali lib. 3. epigram. 23. Accumbebat autem ad mensam Christus veterum more super lectulo tricliniarum aliquantum a terra elevato, facie atque capite ad convivas verso, & pedibus extrinsecus porrectis, iisdemque nudis omnino. Deposuerat enim soleas, & quævis alia calcæantia

Abluit, offensas sustulit atque graves.
 Ventorum rabiem sedat, fluctusque minaces:
 Cogitur & Legio vertere terga fugæ:
 Sanguineum sistit fluxum, Jairoque parente
 Prognatam mortis faucibus ille rapit.
 Hinc homines magno nutrit bonus agmine quinquè
 Panibus & geminis piscibus appositis.
 Emicat Augusto rutilans e corpore fulgor; (24)

G 2 Et

ta juxta consuetudinem. Vide Balduinum de Calceo antiquo cap. 11. & 26. Julium Nigronum de Caliga cap. 2. §. 34.

Eadem mulier serviliter se demisit etiam; cum pedes Christi, quos lacrymis rigaverat, capillis deterfit, imo eo demissis se gessit, quam servi, quod illi, referente Petronio Satyr. extremo cap. 27. editionis Burmanni, solent aliquando capillis manus dominorum abstergere: absterfit hæc etiam pedes:

Utrum mulier hæc, quam D. Lucas peccatricem appellat, & ad pedes Christi cœnantis in domo Pharisei stetit narrat, eadem sit ac Maria Magdalena, itemque eadem ac Maria Lazari & Marthæ soror, quæstio est perantiqua & perobscura, de qua nondum liquet, nec umquam liquebit. Alii arbitrantur, esse tres mulieres omnino diversas; alii duas, alteram Mariam Magdalenam, alteram Mariam Marthæ & Lazari sororem; nam mulierem peccatricem eandem esse volunt, ac Mariam Magdalenam: alii demum unam tantum. Hanc sententiam ponit S. Gregorius Magnus in hom. 25. & 33. in Evangelia; hanc post ipsum Latini Patres & Scriptores plerique propugnarunt; Larina Ecclesia divino precum Officio inseruit, & Parisienses Theologi anno 1521. V. Idus Novembres defendendam esse sanxerunt tamquam Evangelio Christi, & Ecclesiæ Catholicæ ritui consentaneam. Videndus Baronius ad an. 32. §. 17. Michael Maudit dissertat. XI. in Evangelia; Bollandus ad diem 22. Julii pag. 187. Natalis Alexander in Mantissa ad dissertat. 17. sæc. 1. & Augustinus Calmet dissertat. in tres Marias, præposita Evangelio D. Lucæ, pag. 403.

(24) Unus Lucas cit. cap. IX. 31. indicat, sermonem habitum in Christi Transfiguratione pertinuisse ad excessum ejus, quem completurus erat in Hierusalem, in Cruce videlicet, ac passione, ut explicat S. Chrysostomus hom. 62. in Matth. pag. 501.

Cap. VIII. 24. 30. 41. 43.

Cap. IX. 13. 29. 38. XI. 14. XIII. 17.

*Et Satanam a puero cogit inire fugam :
Ac jubet obfessa muti decedere lingua ;
Afflictumque caput femina prona levat .*

Cap. XIV. 2.
XVII. 12.
XVIII.
31.
XXIII.
33. 34.
XXIV. 6.
25. 39.

*Hydropsis gravidum pellit de carne tumorem ,
Leprosisque decem discutit ipse tuem .
Dum quoque vicinam tendit Jerichuntis ad Urbem ,
Quasitam caeco fert miseratus opem .
Denique , more novo quæ tum sunt edita , Christum
Cum dura affixit perfida turba cruci .
Utque etiam ad lucem devicta morte resurgens
Discipulis patuit non semel ipse suis .*

10. Prome tandem eos versus , quibus continen-
tur Christi miracula secundum Joannem .

Cam. 41. R. Joannes Christi miracula pauca recenset : (25)
pag. 10a. At , quæ divino mortalibus edidit ore ,
Tom. 2. Plurima verba refert . Primum mirabile Cana
Cap. II. Vendicat , ex liquidis cum vinum expromitur undis .
9. IV. 46. Di-

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 12. §. 16. pag. 170.
Ipsi (Moyfes , & Elias) transfigurato præsentis facti in monte
Thabor dicebant discipulis exitum , quem completurus erat in
Hierusalem .

Euthymius in Evangelium Matthæi cap. 34. in Bibl. Pa-
trum tom. 19. pag. 547. Quædam exemplaria non Eëdodor , idest
excessum , sed dōgōr , id est Gloriam habent : nam gloria quoque
appellatur Crux ipsa .

(25) S. Chryostomus in Joan. hom. 86. pag. 445. Mul-
ta & alia signa , inquit , fecit Jesus . Nam cum pauciora ,
quam alii , hic meminisset Evangelista , dicit , neque alios omnes
omnia collegisse , sed tantum quæ ad faciendam auditoribus fi-
dem erant necessaria . Nam si omnia , inquit , scriberentur ,
nec ipsum arbitror mundum capere eos , qui scribendi sunt ,
libros . Unde constat , non ambitionis , sed tantum utilitatis
gratia scripsisse : siquidem qui plura omiserunt , quomodo ad
ambitionem scripserunt ? Sed cur non omnia transegerunt ? Mā-
xime propter eorum multitudinem : præterea & illud considera-
runt , quod qui his non crediderit , neque pluribus credet : qui
vero hæc acceperit , non indigebit pluribus ad fidem assequen-
dam .

*Dixit & exemplo curatur regia proles : (26)
Dixit & ille torum tulit haud sanatus ab undis .*

(27)
*Panibus hinc quinis satiat laudabile vulgus ,
Atque per iratos figit vestigia fluctus . (28)
Discipulosque suos sulcit , salvosque tuetur .
Post vero hunc curat , qui matris cæcus ab alvo
Exierat , simul ac cæno consperxit ocellos .
Quarto a morte die devicta morte resurgit
Lazarus . (29) Ipse etiam pro nostro crimine Chri-
stus*

Cap. VI.
9. 19. 20.
IX. 1.

Cap. XI.
17. XIX.
30. XX.
9. 14. 19.
26. XXI.
1.

G 3

In-

(26) Vide annotationem 6. ad cap. III. de Magis .

(27) Neque tantum sanavit , sed ut lectum auferat , jubet ;
ut miraculum crederetur , & nemo falsum , & simulatum opi-
navetur . Nisi enim firmis & robustis membris id ferre non po-
tuisset . Servat hunc morem sepe numero Christus , ut majorem
in modum impudentibus silentium imponat . Siquidem in quin-
que panum miraculo , ne quid suspicionis frigaretur , non tantum
miraculum fecit , sed voluit , ut multe fragmentorum reliquæ
superessent . (Matth. XIV. 20. XV. 37.) & mandato lepro-
so , Vade , ait , ostende te Sacerdoti . (Matth. VIII. 4.)
Simul ut miraculo certam fidem faceret , & calumniantium i-
psum legeri Dei prævaricare impudentia ora comprimeret : idem
in nuptiis fecit . Non enim vinum simpliciter ostendit , sed ferri
arbitrarily imperavit . (Joan. II. 8.) Et cum mortuum
suscitavit : Date , inquit , ei manducare , ut certius resurre-
ctionis signum præberet . (Luc. VIII. 55.) & S. Chryostomus
hom. 36. in Joannem pag. 186 .

(28) Auctor Quæstionum & Responsonum ad Orthodo-
xos apud Justinum pag. 491. Non corporis in spiritum muta-
tione ambulavit Dominus super mare : sed divina sua potestate
impervium ad ambulandum pervium fecit , non suo solum , sed
etiam Petri corpori .

S. Hieronymus in Matth. cap. 14. pag. 29. modum u-
trumque proponit : Tu præcipe , & illico solidabuntur undæ ;
leve fiet corpus , quod per se grave est .

(29) Epiphanius hæc. 63. §. 34. Illud inter Traditiones
reperimus , triginta tum annos natum fuisse Lazarum , cum e-
mortuis excitatus est . Aquæ idem ille postea triginta : illis annis
vixit . Chryostomus in Joan. hom. 65. pag. 339. Multa si-

Interit, & vivis rediens ad lumina vitæ
Sæpe suos inter fidos versatur amicos. (30)

11. Quibus Christus salutem corporis, iisdem ne salutem animæ impertivit?

R. Habe Doctoris Angelici responsum. Christus miracula faciebat virtute divina: Dei autem perfecta sunt opera, ut dicitur Deuter. cap. XXXII, 4. Non est autem aliquid perfectum, si finem non consequatur: finis autem exterioris curationis per Christum facta est curatio animæ: & ideo non conveniebat Christo, ut alicujus corpus curaret, nisi ejus curaret animam: unde super illud Joan. 7. Totum hominem sanum fecit in Sabbato: dicit Augustinus Tract. 30. in Joan. quod curatus est, ut sanus esset

set
gna fecerat Jesus, sed nullum ita eos (Judæos) efferauit. Hoc enim natura admirabilis erat, & post multa factum.

Theophylactus in Joan. cap. 12. pag. 736. Vide consequentiam passionis. Suscitavit Lazarum, miraculo hoc maximo omnium ad finem reservato, propterea multi constuebant & credebant, credentibus multis major nascebatur invidia.

Euthymius in Joan. cap. 11. tom. 19. Bibl. Patr. pag. 702. O maximum ac duplum miraculum! Non solum qui jam olebat, resurrexit, sed etiam qui obvinctus erat, exiit a monumento, S. Basilium hom. de gratiarum actione §. 5. pag. 29. tom. 2. Jam mortuus revocabatur ad vitam, jam alligatus ambulabat. Inest miraculum in miraculo.

A Christo Domino tres mortuos ad vitam revocatos, hoc est Archisynagogi filiam, Viduæ filium, & Lazarum quadrimum, animadvertit S. Irenæus lib. 5. adver. hæreses cap. 13. S. Augustinus plures, quam tres, Tres mortuos, ait ferm. 98. cap. 3. §. 3. invenimus a Domino resuscitados visibilibiter, millia invisibiliter. Quos autem mortuos visibiliter suscitaverit, quis novit? Non enim omnia, quæ fecit, scripta sunt: Joannes hoc dicit: Multa alia fecit Jesus, quæ si scripta essent, arbitror totum mundum non posse libros capere. Multi ergo sunt alii sine dubio suscitati.

(30) Miracula Christi præcipua, seu gesta ejus diviniora narrat etiam Eusebius lib. 3. demonstrat. Evangelicæ cap. 4. pag. 107.

3. Part.
quæst. 44.
art. 3. ad
3.

set in corpore, & credidit, ut sanus esset in anima. (31)

12. Quodnam fuit maximum miraculorum Christi?

R. D. Hieronymo dubium non est, quin maximum, & præclarissimum omnium miraculorum Christi fuerit ejectionis vendentium & ementium, itemque nummulariorum e Templo. (32) Sunt

Matth.
XXI. 12.

G 4 hæc

(31) Idem Doctor Angelicus subjicit e vestigio: Speciatim autem paralytico dicitur: dimittantur tibi peccata, quia ipse Hieronymus dicit super Mattheum: datur ex hoc nobis intelligentia, propter peccata plerasque evenire corporum debilitates. Et ideo forsitan prius dimittantur peccata, ut, causis debilitatis ablatis, sanitas restituatur. Unde & Joan. V. dicitur: Jam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Ubi dicit Chrysostomus hom. 37. in Joan. Difficilis, quod ex peccatis nata erat ei ægrotudo. Quamvis autem, ut Chrysostomus dicit super Mattheum. hom. 39. quanto anima est potior corpore, tantum peccatum dimittere majus sit, quam corpus sanare: quia tamen illud non est manifestum, facit minus, ut demonstret majus, & non manifestum.

Maldonatus in Mattheo. cap. IX. 2. pag. 222. De plerisque, non communiter de omnibus ita credendum. Nam Malchum illum servum Pontificis, cui Petrus auriculam absciderat, a Christo sanatum legimus, justificatum non credimus. Joan. XVIII. 10. Non enim fide sua, sed Christi benignitate, qui volebat arundinem quassatam confringere, sanatus est. Cerevos vero, qui fide curati sunt, non sola, sed eadem tamen fide, quæ corpore sanari sunt, animo etiam credimus esse sanatos.

(32) Hoc est ex atrio Templi, quod Atrium Gentium appellabatur, & omnibus patebat. Facinus autem hoc mirabile edidit Christus die Lunæ post Dominicam Palmarum, decimo mensis Nisan, primo & vicefimo Martii, quarto ante mortem.

S. Chrysostomus hom. 22. in Joan. pag. 117. docet ementes, & vendentes bis a Christo ejectionis e Templo: Semel in operum suorum initio, ut Joannes cap. II. 14. narrat; iterum passionis tempore appropinquante: quare vehementiori castigazione usus latronum speluncam appellavit, quemadmodum

Mat-

hæc verba ejus ex commentario in Evangelium Matthæi cap. 21. Plerique arbitrantur, maximum esse signorum, quod Lazarus suscitatus est, quod cæcus ex utero lumen acceperit, quod ad Jordanem vox audita sit Patris, quod transfiguratus in monte gloriam ostendit triumphantis. Mibi inter omnia signa, quæ fecit, hoc videtur mirabilius esse, quod unus homo, & illo tempore contemtibilis, & in tantum vilis, ut postea crucifigeretur, Scribis, & Pharisæis contra se savientibus, & videntibus lucra destrui sua, potuerit ad unius flagelli verbera tantam excicare multitudinem, mensasque subvertere, & cathedras confringere, & alia facere, quæ infinitus non fecisset exercitus. Igneum enim quiddam & sidereum radiabat ex oculis ejus, & divinitatis majestas lucebat in facie. (33)

CAP.

Matthæus cap. XXI. 12. Marcus XI. 15. Lucas XIX. 45. memorant. Eandem sententiam posuit Chrysostomus hom. 68. in Matthæum pag. 588.

(33) D. Thomas 3. part. quæst. 44. art. 3. statim post recitata verba D. Hieronymi: Et Origenes dicit super Joan. tract. 11. hoc esse majus miraculum eo, quo aqua conversa est in vinum, eo quod illic inanimata subsistit materia, hic vero tot millium hominum domantur ingenia. Et super illud Joan. 18. Abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram, dicit Augustinus Tract. 312. in Joan. Vox una tantam turbam odii ferocem, armisque terribilem sine telo ullo percussit, repulit, stravit. Deus enim latebat in carne. Et ad idem pertinet quod dicitur Luc. 4. quod Jesus transiens per medium illorum ibat. Ubi dicit Chrysostomus (hom. 47. in Joan.) quod stare in medio insidiantium, & non apprehendi, divinitatis eminentiam ostendebat. Et quod dicitur Joan. 8. Jesus abscondit se, & exivit de Templo: Ubi Theophylactus dicit: Non abscondit se in angulo templi quasi timens, vel post murum, aut columnam divertens; sed divina potestate se invisibilem insidiantibus constituens per medium illorum exivit. Ex quibus omnibus patet, quod Christus quando voluit, virtute divina, animas hominum immutavit, non solum justificando & sapientiam infundendo, quod pertinet ad miraculorum finem, sed etiam exterius alliciendo, vel terrendo, vel stupefaciendo, quod pertinet ad ipsa miracula.

CAP. XI.

De Prædicatione Christi.

1. Quandonam Christus prædicare cepit?

R. Christus Dominus prædicare cepit doctrinam suam anno ætatis 31. postquam Joannes Baptista jussu Herodis Antipæ conjectus est in carcerem. S. Marcus cap. I. 14. Postquam autem traditus est Joannes, venit Jesus in Galilæam prædicans Evangelium Regni Dei. S. Matthæus cap. IV. 12. 17. Cum autem audisset Jesus, quod Joannes traditus esset, secessit in Galilæam, & relicta Civitate Nazareth venit & habitavit in Capharnaum. Exinde cepit Jesus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum Cælorum. S. Chrysostomus hom. 14. in Matthæum: Exinde quando significat? Ex quo scilicet tempore Joannes in carcere inclusus est. Cur autem non ab initio statim eis prædicavit? inter ceteras hanc quoque rationem affert: Propterea nec prædicat, antequam Joannes, nec mirabilia operatus est, quoadusque ille incideret in vincula, ne hac existente causa magna pars populi scinderetur. Idcirco ne aliquando signum fecit Joannes, ut ex hoc quoque multitudinem traderet Christo, quæ ad eum signorum admiratione conflueret. S. Hieronymus in commentario ad recitatum locum D. Matthæi: Joanne tradito, recte ipse incipit prædicare, desinente Lege, consequenter oritur Evangelium. (1) Cum autem dicitur

(1) Florentinius in Martyrologium Hieronymianum die 1. Maji pag. 476. ex vetustis Martyrologiis observat, Ecclesiam Occidentalem solemnè memoria ejusdem Prædicationis ini-

tur Christum, Joanne tradito in custodiam, prædicare cœpisse, intelligi volumus, ipsum tunc prædicare cœpisse publice. Nam privatim paullo ante docuerat discipulos, qui ipsum secuti fuerant, & eos, quos per discipulos baptizaverat in Judæa, Nicodemum, & Samaritanos, qui, ut ait Joannes Evangelista, *crediderunt in eum propter sermonem ejus.* (2)

2. Ubi prædicavit?

Luc. XXIII. 5. **R.** Per universam Judæam incipiens a Galilæa, (3) ubi educatus fuerat in Urbe Nazareth, ad quam post susceptum a Joanne baptismum, actumque in deserto quadraginta dierum jejunium rediit, ut est in Evangelio D. Lucæ. Sed cum Nazareni doctrinam ejus aspernarentur, ac respicerent, *descendit in Capharnaum Civitatem Galilææ, ibique docebat illos Sabbatis.* Exinde, referente S. Matthæo, *circumibat totam Galilæam.* Porro Christum Dominum ex Judæa non excessisse docendo,

nec

initium antiquitus recoluisse, non dissimili ratione ab ea, qua initium signorum in Cana Galilææ sub Epiphaniorum nomine celebrabat. Consonant Norveus & Vandelbertus: his verbis ille: Kal. Maji Pausatio Hieremiæ Prophetæ. Initium prædicationis Domini nostri Jesu Christi. Alter hoc carmine:

Majas prima facrat Christi doctrina Kalendas.

(2) D. Thomas in Matth. c. 4. pag. 13. *Vel exinde, id est post incarcerationem Joannis, inceptit publice prædicare. Prius enim occulte & quibusdam, Joan. 1. scilicet Petro, Andree, Philippo, & Natanael: sed hic publice.* Noluisset autem primo prædicare publice, ut daret locum prædicationi Joannis: aliter nihil valuisset, sicut lumen stellarum offuscatur per lumen solis. Idem docet Salianus in Annalibus Ecclesiasticis Veteris Testamenti ad annum Mundi 4084. §. 1. & Melchior Canus lib. 11. cap. 5. in responsione ad 6. Vide Actorum Apostolicorum cap. 1. 22. & X. 37.

(3) Universe Judææ nomine intelligitur Herodis regnum in tres Tetrarchias divisum, ut supra dixi postremo capite quarto.

nec Gentibus Evangelium prædicasse, significant verba ejus apud Matthæum: *Non sum missus, nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel: quorum* ^{Cap. XV. 21. 24.} *verborum hæc est D. Augustini interpretatio tract. 47. in Joan. §. 4. Quid est ergo, Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel, nisi quia presentiam suam corporalem non exhibuit nisi populo Israel? Ad gentes non perrexit ipse, sed misit: ad populum vero Israel & misit, & venit ipse.* (4) Concessit quidem Christus in partes Tyri, & Sidonis, non tamen ut ibi prædicaret. (5) Nihilominus venientes ad se Gentiles in Galilæa, & Judæa docens admisit, quemadmodum intelligi potest ex Matth. cap. IV. 25. Marc. cap. III. 7. 8. & Luc. cap. VI. 17. 18. *Quemadmodum enim, ut ait S. Chryostomus hom. 53. in Matth. rerum consequentia postulat, ne ad Gentes primum proficisceretur, sic non erat humanitatis ultro venientes repellere.* (6)

3. Quam

(4) S. Hieronymus in Matth. cap. 15. pag. 31. docet, idcirco Dominum ne verbum quidem Cananæ mulieri & fratribus Tyri, & Sidonis egressus respondisse, ne ipse sententiæ suæ videretur esse contrarius, per quam jussisset (Matth. X. 5.) in viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis. *Nolebat occasionem calumniantibus dare, perfectamque salutem gentium passionis & resurrectionis temporis servabat.*

(5) S. Chryostomus in Matth. hom. 53. pag. 466. *Si quispiam dixerit: Et quoniam modo, cum discipulis injunxerit dicens: In viam gentium ne abieritis, ille ipse abiit? Primum illud adducemus, quia non tenebatur ipse; quæ discipulis servanda præcepit, omnino servare: Deinde quia non ut prædicandus illuc accessit, quod denotavit Marcus dicens (Marc. 7. 24.) quoniam & occultavit se ipsum, & non latuit. Theophylactus in Matth. cap. 15. pag. 88. *Quare discipulis prohibuit ire in viam Gentium, ipse autem in Tyrum, & Sidonem Gentilium civitates ivit? Disce igitur, quod non ut prædicandus ivit illuc, quia, ut Marcus dicit, & occultavit se.**

(6) Idem S. Chryostomus in Joan. hom. 30. pag. 159.

Si

3. *Quam præsertim Urbem tempore prædicationis incoluit?*Matth.
IV. 13.

R. Capharnaum urbem maritimam ad septentrionalem oram maris Galilææ, & Tiberiadis, seu lacus Genesareth collocatam eo in loco, ubi Jordanis influit in mare; (7) quæ Urbs, ut ait S. Augustinus lib. 2. de confensu Evangelistarum cap. 25. §. 58. ita excellebat in Galilæa, ut tamquam metropolis haberetur. Constat autem, Dominum adeo frequenter in ea commoratum, ut Matthæus illam appellavit Civitatem ejus. (8) Quod autem illic potius, quam in aliis Galilææ urbibus diutissime habitaverit, ea ratio afferri solet, quia frequentior illuc esset accessus hominum, inquit Baronius, cum tam hi, qui Transannanam habitarent regionem, quam ceteri e longinquo mercaturæ caussa eo confluerent.

Cap. IX.
1.

Ad an.

31. §. 56.

4. *Un-*

Si qui accedebant, non prohibebat. Istud enim discipulis dixerat: In civitatem Samaritanorum ne intraveritis, non tamen ut ultro accedentes repellerent. Id enim quam indignissimum erat ejus humanitate.

(7) Bernardus Lamy, & Augustinus Calmet Urbem hanc ponunt ad ripam lacus occidentalem:

(8) S. Chryostomus in Matth. hom. 30. pag. 289. *Propterea hic civitatem ejus Capharnaum appellavit. Bethleem enim ipsum tulit, Nazareth educavit, sed Capharnaum perpetuum ipsius erat habitaculum, unde semel tantum reversum esse in patriam suam Nazareth: ibique magna omnium admiratione in Synagoga docuisse, tradiderunt Matthæus cap. XIII. 54. & Lucas cap. IV. 16. Vide extremam annotationem 1. ad cap. VI. pag. 67.*

Theophylactus in Marcum cap. XIV. 14. pag. 270. & 271. *Manifestum est; Christum non habuisse proprium diversorium, nec discipulos habuisse domum propriam. Nam si habuissent, illis eam suscepissent. Mirrit autem duos e discipulis suis Petrum & Joannem: sicut & Lucas inquit, ad hominem ignotum, ostendens illis, quod posset non pati. Qui enim mentem hominis ignoti conciliare sibi poterat, ut se exciperet, quid non fecisset in aliis?*

4. *Unde prædicationem suam auspicatus est?*

R. Inde, inquit auctor Operis imperfecti, in Matth. hom. 6. *prædicationis suæ sumpsit initium, quod prædicare consuetus erat Joannes: Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum Cælorum: non ut conculcet Joannis doctrinam, sed ut magis confirmet. Eadem sententia S. Chryostomus hom. 14. in eumdem Matthæum: Cumque cœpisset, illud prædicavit in primis, quod certe docuerat & Joannes. Et necdum interim de se aliquid memorat, sed prædicationem, quam prædicaverat ille, confirmat. Idcirco autem initio prædicationis suæ statim pœnitentiam indixit, quia, ut est in Evangelio Matthæi cap. IX. 13. Non venerat vocare justos; sed peccatores: Ut scilicet nullus magnus superbinet; nullus infirmus desperaret, quemadmodum docet S. Augustinus serm. 200. cap. 3. §. 4.*

Pag. 799.

Matth.
III. 2.

Pag. 129.

5. *Quibus diebus, & quibus in locis prædicavit?*

R. Sabbatis sæpissime prædicavit in Templo, quo omnes Judæi conveniebant, (9) & in Synagogis, quæ erant in urbibus, & vicis frequentioribus. (10) Neque mirum est, Christo permixtum fuisse in

Matth.
IV. 23.Marc. I.
21.Luc. IV.
15. 31.

(9) Matth. cap. XXVI. 55. *Quotidie apud vos sedebam docens in Templo. Joann. XVIII. 20. Ego semper docui in Synagoga & in Templo, quo omnes Judæi conveniunt.*

(10) *Sed quandoque Christus solitaria loca quærebat, turbas declinans: ait D. Thomas 3. part. quæst. 40. art. 1. Unde Remigius dicit super Matthæum: Tria refugia legitur Dominus habuisse, navim, montem, & desertum, ad quorum alterum, quotiescumque a turbis comprimebatur, confugiebat. . . . Et ideo ut daret exemplum prædicatoribus, quod non semper se darent in publicum, ideo quandoque Dominus se a turbis retraxit. Quod quidem legitur fecisse propter tria. Quandoque quidem propter corporalem quietem: un-*

in Synagogis ad populum verba facere. Nam con-
fuevit honorem hujusmodi ab Synagogæ Princi-
pibus deferri viris gravibus & eruditis, apparet
ex Actis Apostolorum. Id quod animadvertit e-
tiam Tertullianus lib. 4. adversus Marcionem cap.
7. *Sed etsi passim Synagoga adiretur, non tamen ad
docendum, nisi ab optime cognito, & explorato, &
probato jam pridem in hoc ipsum, vel aliunde com-
mendato cum hoc munere, (11) Quis autem cum
Christo in docendi munere comparandus?*

6. Ele-

de Marc. 6. dicitur, quod Dominus dixit discipulis: Venite
foris in desertum locum, & requiescere pusillum: Erant
enim qui veniebant & redibant, multi, & nec spatium
manducandi habebant. *Quandoque vero causa orationis: Un-
de dicitur Luc. 6. Factum est in illis diebus, exiit in
montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Ubi ait
Ambrosius, quod ad præcepta virtutum suo nos informat
exemplo. Quandoque vero ut doceret favorem humanum vita-
re: Unde super illud Matth. 5. Videns Jesus turbas ascendit
in montem: dicit Chrysostomus: Per hoc quod non in ci-
vitate, & foro, sed in monte, & solitudine fecit, erudi-
vit nos, nihil ad ostentationem facere, & tumultibus ab-
scedere, & maxime cum de necessariis disputare oportet.*

Suidas in Lexico verbo ἱεροῦ, Jesus: Invenimus, Joso-
phum, qui excidium Hierosolymitanum descripsit; in com-
mentariis suis de bello Judaico aperte dicere; Jesum in Tem-
plo cum Sacerdotibus sacra fecisse: Verum, ut annotavit Lu-
dolphus Kusterus, hodie in libris de bello Judaico nihil
tale legitur de Christo Jesu. Mentio quidem fit nonnullor-
um Sacerdotum, quibus nomen Jesus fuit, sed ii a Salvá-
tore nostro longe diversi fuerunt.

(11) Manet hic mos aliquandiu in Ecclesia, ut Episco-
porum concessu viri docti etiam laici sacras ad plebem con-
ciones haberent. Probat id Origenis, & aliorum exemplo
Eusebius lib. 6. cap. 19. At S. Leo epist. 92. alias 62. cap.
6. scribit Maximo Antiocheno cavendum esse, ut præter
eos, qui sunt Domini Sacerdotes, nullus sibi docendi & prædi-
candi jus audeat vindicare, sive ille monachus, sive sit laicus,
qui alicujus scientiæ nomine gloriatur. Vide Baronium ad an-
num 230. §. 3. ad an. 453. §. 30.

6. Elegit ne aliquos doctrinæ suæ testes, & præ-
dicationis adjutores?

R. Prædicante Domino nostro Jesu Christo Evange-
gelium Regni, & diversos per totam Galileam cu-
rante languores, in omnem se Syriam virtutum ejus
fama diffuderat, & multæ ex universa Judæa turba
ad caelestem medicum confluebant. (12) Ut his
confuleret anno prædicationis altero, ætatis suæ
32. post. fufas per noctem totam ad Deum præ-
ces mane ex multis discipulis sibi adjutores elegit
duodecim Apostolos, qui duodecim fundamenta Ec-
clesiæ appellantur in Litteris Sacris, (13) & anno
insequente duos & septuaginta discipulos: hos bi-
nos ad prædicandum misit, illos retinuit apud se,
tum ut essent testes vitæ suæ, sibi que præsto es-
sent, tum ut ab sese discerent rationem Evange-
lii prædicandi, & orbem totum tali modo subi-
gendi. Decreverat enim illos post mortem & re-
surrectionem suam tanquam legatos ad nationes
omnes mittere, facta eisdem potestate agros san-
dandi, Dæmones expellendi, & miracula quan-
tumvis ingentia perpetrandi. Hinc miraculis con-
ciliavit auctoritatem, auctoritate meruit fidem; fide
contraxit multitudinem, multitudine obtinuit vetusta-
tem, vetustate roboravit religionem, quam non solum
hæreticorum ineptissima novitas fraudibus agens, sed
nec gentium quidem veteranos error violenter ad-
versans aliqua ex parte convelleret. (14)

7. Tra-

(12) S. Leo serm. 95. cap. 1. pag. 181. tom. 1.

(13) S. Ambrosius in Luc. lib. 5. cap. 6. pag. 83. *Chris-
tus missurus Apostolos, oravit prius, & solus oravit. Nec ubi
quam alibi, si non fallor, orasse cum Apostolis reperitur: ubi
que solus obsecrat.*(14) S. Augustinus in libro de utilitate credendi, ex-
tremo cap. 14. §. 32.

Eu-

7. Tradidit ne discipulis aliquam orandi formulam?

Matth. VI. 9. *R.* Utique. Rogatus enim ab uno ex illis: *Domine, doce nos orare, sicut docuit & Joannes discipulos suos*, præscripsit eis divinam illam orandi formulam, quæ a Tertulliano *Breviarium totius Evangelii*, a S. Cypriano *Cælestis doctrina compendium*, ab omnibus *Oratio Dominica* nuncupatur, præstantissima, & perfectissima omnium precationum. Nam, ut ait S. Augustinus epist. 130. cap. 12. §. 22. *qualibet verba dicamus, quæ affectus orantis vel precedendo format, ut clareat, vel consequendo attendit, ut crescat; nihil aliud dicimus, quam quod in ista Dominica oratione positum est, si recte & consequenter oramus.... Unde liberum est aliis, atque aliis verbis, eadem tamen in orando dicere, sed non debet esse liberum alia dicere.* (15) Nec solum orandi formulam discipulis tradidit, sed

Eusebius lib. 3. Demonstrat. Evang. cap. 4. pag. 109. *Isdem cum præcepta quoque de rebus agendis tradidisset, eosdem apud omnes gentes supremæ religionis doctores declaravit.* Plura de Apostolis, & aliqua de duobus & septuaginta discipulis legi possunt in nostra Historia Apostolica.

(15) S. Cyprianus de Orat. Dominica pag. 415. *Quæ potest esse magis spiritalis oratio, quam quæ a Christo nobis data est, a quo nobis & Spiritus Sanctus missus est? Quæ vera magis apud Patrem precatio, quam quæ a Filio, qui est veritas, de ejus ore prolata est?.... Agnoscat Pater filii sui verba, cum precem facimus. Qui habitat intus in pectore, ipse sit & in voce. Et cum ipsum habeamus apud Patrem advocatum pro peccatis nostris, quando peccatores pro delictis nostris petimus, advocati nostri verba promamus. Nam cum dicat, qui quodcumque petierimus a Patre in nomine ejus, dabit nobis, quanto efficacius impetramus, quod petimus in Christi nomine, si petamus ipsius oratione?*

S. Petrus Chrylogogus serm. 70. *Orandi thema, materiam petendi, supplicandi normam paucissimis in verbis ipse tibi, qui tibi est exorandus, indulsit; ut ex hoc tu petendi sumas sem-*

sed ipse ad precandum documento fuit & exemplo: quandoquidem in oratione ita frequenter versabatur, ut in ea etiam pernoctaret. (16) 12.

8. Præter discipulos etiam ne femina secuta sunt Christum prædicantem?

R. Secutæ sunt multe, quæ ministrabant ei de facultatibus suis. In earum numero fuerunt Maria Magdalena, ex qua Christus septem Dæmonia eiecerat; Maria mater Jacobi, & Joseph, quam materteram Christi, ac fororem Mariæ Vir-

H
gi-
sensum, intellectum postulandi capias, mensuram capias imperandi.

S. Augustinus in Enchiridio cap. 71. §. 19. *De quotidianis brevibus levibusque peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana fidelium oratio satisfacit. Eorum est enim dicere, Pater noster, qui es in Cælis, qui jam Patri tali regenerati sunt ex aqua & Spiritu. Delet omnino hæc oratio minima & quotidiana peccata.* Vide D. Thomam 1. 2. quæst. 74. art. 8. 6. & 2. 2. quæst. 83. art. 9.

(16) S. Ambrosius in Lucam cap. 6. §. 43. pag. 1366. *Species tibi datur, forma præscribitur, quam debeas emulati. Quid enim te pro salute tua facere oportet, quando pro te Christus in oratione pernoctat? Quid te facere convenit, cum vis aliquod pietatis officium adorari, quando Christum missurus Apostolos, oravit prius, & solus oravit? Nec usquam alibi, si non fallor, orasse cum Apostolis reperitur: ubique solus obsecrat.*

Pouget tom. 2. Inlitur. Catholic. fest. 2. cap. 1. §. 2. pag. 521. *Non agebat quidquam, non suscipiebat quidquam nisi præmissa oratione. Oravit in Templo. Luc. XIX. 47. Oravit in deserto. Marc. I. 35. Luc. V. 16. Oravit in montibus. Matth. XIV. 23. Luc. VI. 12. Oravit privatus in domibus. Matth. XIX. 13. Luc. XI. 1. Oravit ante discipulorum electionem. Luc. VI. 12. Oravit ante qualibet miracula. Matth. XIV. 19. Joan. VI. 11. Oravit post Baptismum, oravit ante Transfigurationem. Luc. III. 21. IX. 28. Oravit in horto. Matth. XXVI. 36. 39. 42. 44. Ubi, quando non oravit?*

Idem in annotat. *Non verisimile est, Christum, qui ante coepit facere, quam docere, ut ait Luc. Act. I. 1. numquam clauso cubiculi ostio orasse, cum Matth. VI. 6. ad expresse discipulis suis præceperit.*

Matth. XXVII. 16.
Luc. VIII. 2. 3.
Pag. 65.

ginis facit S. Hieronymus in Matth. cap. 27. mater filiorum Zebedæi, quæ Salome dicitur a S. Marco, Joanna uxor Chusæ procuratoris Herodis; & Susanna. Nempe, ut ait idem S. Hieronymus, *consuetudinis Judaicæ fuit (nec ducebatur in culpam more gentis antiquo) ut mulieres de substantia sua victum atque vestitum præceptoribus ministrarent.* (17)

9. Passus ne est adversarios tempore prædicationis?

Bar. ad an. 31. §. 78. R. Anno primo, quem acceptabilem fore prædixerat Esaias cap. LXI. 2. prædicavit approbantibus univèrsis, nemine Judæorum, aut Gentilium, aut Samaritanorum repugnante, imo omnibus prædicantem audientibus perlibenter. (18) At secundo

(17) Idem Doctor maximus eodem loco: *Ministrabant Domino de substantia sua, ut meteret earum carnalia, cujus illæ merebant spiritualia. Non quod indigeret cibis Dominus creaturarum, sed ut typum ostenderet magistrorum: quod victu, atque vestitu ex discipulis deberent esse contenti.*

(18) Hunc fortasse annum intelligunt Clemens Alexandrinus, & Origenes, cum asserunt, Christum unius tantum anni spatio prædicasse. Clemens lib. 1. Strom. pag. 340. Erat Jესu veniens ad baptismum quasi triginta annorum. Et quod anno solo oporteret eum prædicare, hoc quoque sic scriptum est: Annum acceptabilem Domini prædicatum misit me. Origenes hom. 32. in Lucam pag. 242. Juxta simplicem intelligentiam ajunt, uno anno Salvatorem in Judæa Evangelium prædicasse, & hoc esse, quod dicitur: Prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis. Et lib. 4. de principiis §. 5. pag. 160. Annum, & menses aliquot docuit. Legenda annotatio postrema cap. XVI.

Idem S. Clemens lib. VI. Strom. pag. 637. *Prædicavit Dominus iis quoque, qui erant apud inferos. Id, quod docuerunt etiam alii ex antiquis Patribus secuti verba illa D. Petri epist. I. cap. III. 19. Et his, qui in carcere erant, spiritibus veniens prædicavit.* Horum Patrum testimonia satis multa legere licet in Spenceri annotationibus ad Origenis lib. 2. contra Cellsum pag. 85. edit. Cantabrig. & apud

do prædicationis anno quam plurimos habuit obrectatores. Ita narrat S. Epiphanius har. 20. §. 2. & har. 51. §. 25. Anno autem tertio quos, & quam graves adversarios & calumniatores passus sit, nemo ignorat. Nam Judæi tam pertinaciter infensi Christo fuerunt; tamque crudeliter inimici; ut Pontium Pilatum, qui Tiberii Cæsaris jussu Judæorum provinciam tunc administrabat, ad mortem illi inferendam, qua calumniis, qua minis, qua clamoribus vel invitum adegerint.

10. Quales fuerunt ejus sermones; & quis omnium præstantissimus?

R. Βραχέεις & σύντομοι παρά αὐτῷ λόγοι γινόμεσαν. Breves & concisi ab eo sermones fiebant, ait S. Justinus Apologia I. §. 14. pag. 52. (19) Præstantissimus omnium est ille, quem initio prædicationis habuit in monte docendi causa discipulos suos, sicut legimus in Evangelio Matthæi cap. 5. 6. & 7. (20) Hunc enim si quis pie, sobrieque con-

H 2

sideret apud Cotelierum in Hermæ Pastorem lib. 3. similitudine 9; §. 16. apud Bellarminum lib. 4. De Christo cap. 13. D. Thomas 3. part. quæst. 52. art. 2. ad 3. Ipsa prædicationis nihil aliud intelligi potest, quam manifestatio divinitatis ejus, quæ manifestata est infernalibus per virtuosum defensum Christi ad inferos. Lege S. Augustini epistolam 164. alias 90.

(19) Arnobius lib. 1. adversus Gentes pag. 27. *Unus fuit e nobis, qui, cum unam emitteret vocem, ab diversis populis, & diversa oratione loquentibus familiaribus verborum sonis, & suo cuique utens existimabatur eloquio:* Quod si ita est, quomodo potuit Melchior Inchofet in Historia Sacre Latinitatis pag. 230. affirmare non esse dubitandum, quin Dominus Latine interrogatus a Pilato Latine responderit?

S. Chrysostomus in Matth. hom. 48. pag. 429. *Nonnulli quam descendens ipse crassius, ut ita dixerim, nonnullamquam, ut res petis, sublimius loquitur.*

(20) Nonnulli, referente D. Hieronymo in Matthæum cap. 5. pag. 5. putant, hunc fuisse montem Olivæti prope Hier-

sideraverit, puto, quod inveniet in eo, quantum ad mores optimos pertinet, perfectum vitæ Christianæ modum. Nam sic ipse sermo concluditur, ut appareat, omnibus præceptis, quibus Christiana vita informatur, esse perfectum, ut loquitur S. Augustinus. (21)

II. Quamdiu prædicavit?

R. Varia admodum & inter se discrepantia de tempore prædicationis Christi veteres tradiderunt, ut legitur in Annalibus Baronii ad an. 34. §. 144. Eos maxime probari video, qui dicunt, Christum Dominum tres circiter annos in cælestem doctrinam evulgandam infumisse. Est in horum numero S. Ignatius Martyr in epist. ad Trallianos scribens, Christum per triennium prædicasse Evangelium. Est etiam Eusebius, qui ita scribit lib. 8. Demonstrationis Evangelicæ: *Proditum est memoria, omne doctrina eruditionisque miraculorum tempus trium annorum, & semis fuisse: quod quidem est hebdomadis unius dimidium.* Et lib. 1. Hist. Eccl. extremo cap. 10. asserit, univrsam prædicationis Dominicæ tempus non totos quatuor annos complecti. Suffragatur eidem sententiæ Autor Chronici Alexandrini his verbis: *Jesus Christus Dei filius, cum tribus annis, & septuaginta sex diebus post baptismum discipulis suis salutaria & divina præcepta vivendi tradidisset, & vaticinia*

Hierosolymam: ipse tamen magis credit, fuisse Thaborem, vel alium montem excelsum in Galilæa. Adricomius pag. 111. num. 9. & alii, qui Terram Sanctam describunt, vocant montem Christi, quod in eo Christus solitus fuerit orare, & prædicare. Abest ab Urbe Capharnaï tria millia passuum in Occidentem.

(21) Cap. 1. lib. 1. de sermone Domini in monte, quem duobus libris exponit; quod breviter exequitur etiam S. Leo serm. 95.

nia Prophetarum de se explicasset, ad crucem transfuit. Tres vero istos annos Baronius numerat a Pascha anni 31. usque ad Pascha anni 34. ætatis ejus. (22) Contendit enim, illum post susceptum a Joanne baptismum quater Pascha celebrasse.

12. Quo anno prædicationis contigit triumphalis ejus introitus in Urbem Hierosolymam, & qualis fuit?

R. Contigit anno postremo, die ante mortem ejus quinto, Martii vigesimo, primo Hebdomadæ, qui nobis nunc Dominicus est. Id colligi potest ex Evangelio Joannis, in quo legitur, Christus venisse Bethaniam die sexto antequam ultimum Pascha celebraret, ac postridie triumphantis in morem Hierosolymam intrasse. Nam eo anno Pascha celebratum est die Jovis ad vesperam. Sex igitur dies ante Pascha fuerunt Sabbatum, dies Dominicus, feria secunda, tertia, quarta, quinta. Christus igitur Sabbato, quo die ramos arborum præcidere minime licuisset, Bethaniam mansit, & die insequente Hierosolymam ingressus est. Nam summo mane Bethania decedens cum ad Bethphage, qui erat situs in monte Oliveti, (23)

H 3 ve-

(22) Baronii verba sunt hæc in Annalibus ad an. Ch. 31. §. 43. *Sic quemque annum prædicationis Christi usque ad ejus passionem a Paschate auspiciari, & in sequens Pascha producere consultius visum est, quam a Kalendis Januarii inchoantes, quid certo suo quoque anno sit factum, divinare.* Vide Ricciolium tom. 1. Chronologiæ Reformatæ lib. 8. cap. 7. §. 3. & Schelstratum tom. 1. Antiquitatis Ecclesiæ illustratæ dissertat. 1. cap. 3. art. 2.

(23) S. Hieronymus in Matthæum cap. 21. pag. 43. Judæi, referente Augustino Calmet in Marcum cap. XI. 1. dicunt, Bethphage æque sacram esse, ac Hierusalem, ibique coqui solitos panes, qui offerebantur in Templo.

Matth. XXI. 1. venisset, eo misit duos discipulos, (24) qui inde
 Marc. XI. 1. afinam & pullum, ad se adducerent, iussos dicere
 XIX. 29. eorum dominis, (25) si prohiberent, Domino
 Joann. XII. 13. his opus esse. Dictis obtemperatum. Afino palliis
 discipulorum exornato Christus infedit, (26) ve-
 ctusque per vias qua vestibus, qua ramis palma-
 rum, & olivarum stratas, (27) a populo gratu-
 lan-

(24) Hôs fuisse Petrum, & Joannem, volunt aliqui: quod hi duo apud Lucam cap. XXII. 8. legantur missi ad parandum Pascha. Alii malunt, fuisse Petrum & Philip-
 pum, & utuntur auctoribus S. Hilario Piclavienfi, Beda, & Scriptore Operis imperfecti.

(25) Hinc audiendi non sunt, qui dicunt, afinam fuisse juris publici, expositamque ad usus pauperum, qui iter facerent.

(26) Sanctus Hieronymus damnat eorum opinionem, qui putant, Salvatorem modo afinæ, modo pullo infedis-
 se. En locus ex commentario in Matthæum cap. 21. pag. 43. *Nunc stringendum breviter, quod secundum litteram in parvo itineris spatio super utrumque animal sedere non quiverit. Aut enim sedit afinæ, & pullus absque sessore fuit; aut si pullo, quod magis competit, usus est ad sedendum, afinæ ducta est libera.* Primis Reipublicæ Hebræorum temporibus equos non adhibitos, & primores viros afinis & mulis usos, docet Lambertinus De Festis D. N. Jesu Christi part. 1. n. 106.

(27) Idem S. Hieronymus verba hæc Matthæi, *Alii autem cedebant ramos de arboribus*, explanans, *De arboribus, inquit, frugiferis, quibus mons Olivæi confitus est.* Igitur ad triumphi pompam adhibiti sunt etiam rami olivarum, quibus adeo mons ille abundabat; ut inde nomen nactus fuerit. De his silent Evangelistæ: duntaxat *palmarum* ramos nominat S. Joannes cap. XII. 13.

Edmundus Martene de antiqua Ecclesiæ disciplina in divinis Officiis celebrandis, cap. 20. *Benedictionis Palmarum nulla apparet mentio apud auctores ante sæculum octavarum, aut nonum. . . . Nec ullum Amalario antiquiorem, qui illius mentionem fecerit, auctorem vidisse me memini. Ipse enim in lib. 1. de Ecclesiasticis Officiis, cap. 10. quod est de Palmarum die, ira habet: In memoriam illius rei nos per Ecclesiæ nostras solemus portare ramos, & clamare Hosanna; quos ramos haud dubitamus aliqua benedictione fuisse consecratos.*

CAP. XII. PASCHAT A. 119
 lante & clamante Hosanna filio David, tanquam
 Messias in Urbem deductus est. (28)

C A P. XII.

De Paschatis a Christo celebratis, & Eucharistia ab ipso instituta.

1. *Quot Paschata a baptismo ad mortem Christi intervenere?*

✠. **Q**Uatuor. Primum anno ætatis Christi 31. **Q**uæ Vulgaris 26. & Urbis conditæ 779. secundum, tertium, & quartum annis deinceps sequentibus. Primum illud est, quod Joannes statim post nuptias in Cana Galilææ celebratas commemorat cap. II. 13. quando Christus ementes ac vendentes de Templo primum eiecit. Secundum, de quo fit mentio apud eundem Joannem cap. V. 1. Tertium, cujus idem Evangelista meminit cap. VI. 4. *Erat autem proximum Pascha*, ad quod Christus eo anno Hierosolymam in Judæam non accessit, sed mansit in Galilæa,
 H 4 *quia*

(28) Vox *Hosanna* præter litteralem illam, vulgatamque interpretationem *Salvator, te precor*, usus obtinuit, ut in acclamationibus significaret popularem illam vocem, *Vivat Rex, Sit salus Regi.* Sunt, qui existimant, ramos ipsos dictos *Hosanna*, quod deferrentur a clamantibus *Hosanna.* Quare *Hosanna filio David* interpreteris, *Vivat filius David, Sit salus filio David:* vel *hec Hosanna sunt in honorem filii David.* Vide Augustinum Calmet in Matth. cap. XXI. 9. Hieronymum epist. 145. pag. 785. & Theophylactum in Joannem cap. 12. pag. 736.

Latini hujus triumphi diem vocant Dominicam *Palmarum*, Græci τῶν Βάτων, Ægyptii, & Syri Dominicam *Hosanna.* Michael Lequien dissertat. 6. ex *Damascenicis.* §. 3. pag. LXXIII.

quia querebant eum Judæi interficere . (1) Quartum, de quo testantur omnes Evangelistæ Matthæus cap. XXVI. 17. 20. Marcus cap. XIV. 12. 17. Lucas cap. XXII. 1. 8. 14. & Joannes cap. XII. 1. & XIII. 1. Itaque, ut ait Baronius ad an. 34. §. 146. *res est in confesso apud omnes recentiores, qui exactiori diligentia Paschata ab Evangelistis recensita numerarunt, post baptismum Christi quatuor per annos singulos esse Paschata revoluta.* (2)

2. Quotuplex de ultimo Paschate a Christo celebrato sententia est?

R. Quadruplex . Prima eorum, qui docent, §. Christum Dominum agni Paschalis cenam cum discipulis suis celebrasse, & Sacramentum Eucharistiæ instituisse Luna XIV. Martii die Jovis ad secundam vesperam, pridie quam mortem pro-

(1) Duplici prætextu, tum quod violasset Sabbatum imperans paralytico, quem sanaverat, ut tolleret grabatum suum die Sabbati, tum quod in sermone habito Hierosolymis anno superiore Patrem suum dixisset Deum, æqualem se faciens Deo. Joan. cap. V. 8. 16. 18.

(2) S. Irenæus lib. 2. adversus hæreses cap. 39. docet, Christum post susceptum baptismum ter Pascha celebrasse. Id enim illi fati erat ad refellendos eos, qui dicebant, Christum annum unum duntaxat prædicasse. Vide Pagium ad an. 32. §. 5. & Vincentium Ludovicum Gotti in Veritate Religionis Christianæ tom. 4. part. 1. cap. 19. §. 5. num. 42. pag. 387.

S. Augustinus in Joan. Tract. 55. §. 1. *Pascha, non sicut quidam existimant, Græcum nomen est, sed Hebræum: opportunissime tamen occurrit in hoc nomine quædam congruentia utrarumque linguarum. Quia enim pati Græce πάσχα dicitur, ideo Pascha passio putata est, velut hoc nomen a passione sit appellatum: in sua vero lingua, hoc est in Hebræa, Pascha transitus dicitur: propterea tunc primum Pascha celebravit populus Dei, quando ex Ægypto fugientes rubrum mare transierunt.*

nobis subiret. Secunda est Græcorum, qui, ut Christi exemplo confirmant ritum suum faciendi Eucharistiæ ex pane fermentato, contendunt, Christum mortis suæ præcium celebrasse Pascha, ideoque etiam Sacramentum Eucharistiæ instituisse pridie ejus diei, qui Paschæ celebrando lege præstitutus erat, quando videlicet pane fermentato vesci Judæis licebat. Tertia est eorum, qui fatentur quidem a Christo Pascha celebratum die a lege statuto, sed volunt, eo anno Pascha a Judæis translatum fuisse in diem Sabbati sequentem. Quarta demum est eorum, qui dicunt, Christum, omissa cœna Judaica, duntaxat Eucharisticam cenam corporis sui consecratione, ac distributione peregrisse. (3)

3. Ex

(3) Opinio hæc sæculo IX. investa est, referente Photio in Bibliotheca cod. 115. & 116. Jamdiu sopitam sub initium sæculi XVII. edito libello excitavit Hieronymus Vecchiatus, ob id jussu Inquisitorum Fidei ad multos annos carcere detentus. Ejus sententia visa contra sacramentum Litterarum fidem, contra Ecclesiæ universæ auctoritatem, contra sanctorum Patrum doctrinam, ut refert Janus Nicius Erythraeus part. 1. Pinacothecæ Virorum illustrium, pag. 196. Nihilominus eandem sententiam postea ausus est propugnare Bernardus Lamy in sua Concordia Evangelica, & in Tractatu Historico de veteri Judæorum Paschate Gallicè conscripto. Hujus argumenta confutarunt viri duo eruditissimi P. Graveson *De mysteriis & annis Christi* dissertat. 19. & P. Honoratus a S. Maria tom. 2. Animadversionum in regulas, & usum Critices lib. 4. dissertat. 3.

Creditur Marcion hæreticus fuisse primus, qui negarit, Christum celebrasse ultimum Pascha. Ejus sententia a Sanctis Patribus confutata venit in oblivionem. Sub initium sæculi VII. eam ab oblivione vindicavit Philoponus hæreticus. Photii ætate habebatur contraria doctrinæ Catholice, sub Pontificatu Leonis IX. habebatur vana, nunc Romæ quidem habetur execrabilis, in Gallia vero & Hispania censetur hæretica, aut hæresi affinis. Ita Vvitalis Doctor Sorbonicus apud Honoratum a S. Maria in Animadversionibus ad Regulas & usum Critices tom. 1. dissertat. 2. art. 6. pag. 142.

3. *Ex his sententiis quænam amplectenda?*

Bar. ad an. 34. §. 35. Pag. 174. **R.** Prima, quæ antiquissima est, & omnium sanctorum Patrum consensu, atque adeo Ecclesiæ ipsius auctoritate comprobatur. Primus Origenes fidem suam proferat, qui tract. 35. in Matthæum testatus est, Apostolos in pervigilio mortis Christi manducasse *Pascha secundum Legis mandatum*, quod nisi de agno Paschali accipi nullo modo potest. Accedat alter testis D. Chrysostomus, cujus vestigiis instituisse omnem Græcam Ecclesiam, affirmat Photius in Bibliotheca cod. 116. pag. 294. ut appareat, Græcos, qui dicunt Christum Dominum Pascha ante diem legitimum celebrasse, antiquissimum Ecclesiæ suæ institutum ignorare. (4) Chrysostomus autem hom. 85. in Matthæum dicit, Christum *tempus Paschæ transgressum non esse*, ideoque legitimum Pascha manducasse: & hom. 82. in Joan. scribit, tunc celebrasse Pascha, quando antiquitus celebratum erat. Græcis Patribus omni ex parte consentiunt Latini. Nam S. Hieronymus commentariis in Matth. cap. 26. *Postquam, inquit, typicum Pascha fuerat impletum, & agni carnes cum Apostolis comederat, assumit panem, qui confortat cor hominis, & ad verum Paschæ transgreditur sacramentum*. Augustinus vero epist. 36. cap. 13. §. 30. *Intermisso, ait, uno die,*

(4) Verba auctoris incerti apud Photium sunt hæc: *Refert idem secundum illos alios presentie suæ annos, Christum Dominum, ac Deum nostrum lege prescriptum Pascha celebrasse, non item eo, quo proditus est: quod consideratione sane dignum, cum Chrysostomus, & Ecclesia tunc ipsum doceant legitimum Pascha perfecisse, antequam mysticam institueret cænam*. Vide Honoratum a S. Maria tom. 2. Animadversionum in regulas & usum Critices lib. 4. differrat. 5. itemque Dissertationem nostram 10. de Azymo Græcorum,

cujus vespera Dominus Pascha cum discipulis manducavit, qui finis fuit ejus diei, quem vocamus quintam Sabbati; deinde traditus est ea nocte, quam ad sextam Sabbati, qui dies passionis ejus manifestus est, pertinebat. Hic dies primus azymorum fuit a vespera incipiens. Aliorum Patrum, qui aliis deinceps sæculis hanc ipsam veritatem profitentur ac docent, testimonia recitare necesse non est; præsertim cum sancta Tridentina Synodus rem extra omnem dubitationis aleam posuerit fest. 22. cap. 1. *De institutione sacrosancti Missæ Sacrificii*. Nam pronunciavit, Christum, celebrato veteri Pascha, quod in memoriam exitus de Ægypto multitudo filiorum Israel immolabat, novum instituisse Pascha, se ipsum ab Ecclesia per Sacerdotes sub signis visibilibus immolandum in memoriam transitus sui ex hoc mundo ad Patrem. (5)

4. *Numquid narras de ablutione pedum?*

R. Hæc, quæ sunt in Evangelio S. Joannis cap. XIII. Christum Dominum prima ac legitima

Bar. ad an. 34. §. 36. 38.

(5) Suarez in 3. Part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 40. sect. 3. *Statuendum primo est, Christum Dominum ante passionem suam legalem cænam cum discipulis celebrasse, agnumque Paschalem ritu Judaico immolasse, & comedisse. Quæ res tam aperta est in Evangelicis, ut mirum sit non desuisse hoc tempore hæreticos, qui eam negarent... Sed hæc sententia est plane hæretica*.

Antonius Bineus apud Lambertinum de Festis D. N. Jesu Christi part. 1. §. 152. pag. 63. *perpensis rationibus tum eorum, qui negant, tum eorum, qui ajunt, Christum Dominum Pascha legitimum celebrasse, ad extremum ita concludit: Tot argumenta docent clarissime, longe præferendam esse eam sententiam, quæ Jesum Pascha suum ultimum celebrasse statuit eadem die, eadem hora cum omnibus Judæis*.

De azymis, ac postremo Christi Paschate longa, & copiosa est Dissertatio Michaelis Lequien, quæ est sexta ex dissertationibus Damascenicis: item illa, quam Augustinus Calmet præponit Evangelio D. Matthæi.

ma cœna jam peracta, inter cœnam secundam; & communem (6) solum aliis recumbentibus furrexisset, vestimenta sua deposuisset, (7) fungentemque munus admodum fervile, (8) aquam fudisset in pelvim, (9) ac pedes discipulorum, ini-

(6) Cornelius a Lapide in Joan. cap. XIII. 2. pag. 445. *Christus hic triplicem cœnavit cœnam cum Apostolis. Prima fuit ceremonialis, qua comedit Agnum Paschalem. Secunda fuit communis, sive usualis: quia enim in amplis familiis multarum & edacium personarum agnus non sufficiebat ad explendam omnium famem, hinc post ejus esum succedebat cœna communis, qua alias carnes & cibos more aliorum dierum comedebant. Tertia fuit cœna Eucharistia. Itaque Christus post duas priores cœnas, ante hanc tertiam lavit Apostolorum pedes.*

(7) Nempe vestem exteriorem. Certo constat, ait, Casaubonus exercitat. 16. ad Annales Baronii §. 25. pag. 438. *Dominum nostrum & in cœna & extra cœnam eandem vestes duas gestasse, exteriorem pallium, interiorem tunicam.*

Grotius in Joannem cap. XIII. 4. tom. 6. Crit. Sacr. pag. 246. *Hœc vox τὴν ἰστένην, vestimenta, ex illis est, quæ plurali sono singularem habent significationem, ut notavimus ad Matth. XVII. 2. Veri ita solet Hebræum vocabulum, quo proprie significatur extimus amictus, qui a ministrantibus deponi solet. Philo de Sacerdotibus: Sine vestibus in solis tunicis victimas, & libamina, & alia sacrificiis necessaria afferunt ad summam celeritatem exerciti. Vide quæ scripsimus de vestibus Apostolorum in nostra historia Apostolica de Apost. in univers. Interrogat. 42.*

Quod si verum est, non probaverim quod Origenes tom. 32. in Joan. pag. 407. tom. 2. dicit, Christum exuisset vestibus omnibus: *Cum accepisset, inquit, linteum, præcinxit se, ut & omnino nudus esset, & cum lavisset, tela ad id accommodatior discipulorum abstergeret pedes.*

Chrysostomus in Joan. hom. 69. pag. 356. *Non priusquam discumberent, sed post omnium discubitum surgit a cœna, in de non simpliciter lavat, sed ponit vestimenta.*

Theophylactus in Joan. cap. 13. pag. 757. *Non ante cœnam lavat, sed postquam omnes recubavissent, surgit solus ipse, illis recumbentibus.*

(8) Vide annotat. 23. ad cap. X. de Miraculis Christi & Maldonatum in Joannem cap. XIII. 4.

(9) Ipse etiam aquam ferebat, & universa cum omni prom-

initio facta a Petro, qui id prius vehementer abnuerat, (10) lavisse, lotosque absterxisse linteo, ac demum mensæ, a qua furrexerat, iterum accubuisse, & humana humilitatis utilitatem suo exemplo commendasse. (11)

5. Quando instituit Christus Eucharistiam?

Æ. Postquam, ut modo dictum est ex Concilio Tridentino, legitimam cœnam fecit, & pedes discipulorum lavit, eodem Jovis die, primo Azymorum, quarto & vicesimo Martii, eadem in domo, (12) atque eadem forte in mensa cum

Bar. ad an. 34. §. 38. 45.

Joan. XIII. 12.

re-titudine propriis manibus faciebat: *ut & nos ministrantes cuncta cum omni promptitudine per nosmet ipsos faciamus, in illum respicientes: neque extollamur: quid enim sumus nos, si ad Deum conferamur? Linteum itaque, pelvim, ac hydriam a patre familias procul dubio in eum tunc usum accepit. Euthymius in Joan. cap. 16. pag. 707. tom. 19. Bibliothecæ Patrum.*

(10) Vide nostram Historiam Apostolicam in Juda Iscar. extrema annotat. 4.

(11) S. Augustinus tractat. 55. in Joannis Evangelium §. 7.

(12) Joannis, cui Marco cognomen. In ea enim Christus, Hierosolymis cum esset, hospitari consuevit, in ea se redivivum Apostolis in conspectum dedit, & D. Thomæ vulnera sua tractanda exhibuit. Vide Baronium ad an. 34. §. 22. & Historiam nostram Apostolicam in Vita Joannis Evangelistæ Interrogatione 6.

Sed fortasse probabilium hac dere Maldonatus in Matth. cap. XXVI. 18. pag. 614. & 615. *Quis homo ille fuerit, cogendi non sumus dicere: nec enim Evangelistis, qui eum nominare noluerunt, sapientiores sumus: sed si sequamur quo veritatis ducit similitudo, probabile nobis videtur esse, Judæum aliquem fuisse, hominem divitem & nobilem, qui in Christum credidisset, illique esset familiaris, sed occulte tamen, qualem Josephum ab Arimathea, & Nicodemum fuisse legitimus Joannis XIX. 38. 39. Itaque si quis aliquem ex illis fuisse suspicetur, temerarium non judicaverim, modo suspicetur, non asserit; nam Cœnaculum magnum, & bene ornatum ostendit non ple-*

recubisset iterum, (13) pane, (14) & calice accepto ac benedicto; corpus suum & sanguinem discipulis distribuit, ac iussit, ut ipsi quoque id facerent in sui commemoracionem. (15) Eandem rem ita explicat S. Irenæus lib. 4. adversus hæ-

bejum fuisse hominem; quod Christus Magister illi appellatur, indicat fuisse discipulum; quod iubet illi dici, tempus meum prope est, declarat fuisse familiarem.

(13) S. Chrysostomus hom. 82. in Matth. pag. 694. Quomodo autem si Pascha comederant (Apostoli) adversus Legem recumbentes comederant? Sed dicere possumus, quia postquam comederunt Pascha (legale) ad cœnandum recubuerunt.

(14) Utrique azymo: Nam a primo Azymorum die usque ad octavam nullus erat panis fermentati usus, imo veterum Judæis aliquid fermentati domi habere. Exodi cap. XII. 19. Vide D. Thomam 3. part. quæst. 74. art. 4.

(15) S. Thomas 3. part. quæst. 81. art. 3. Innocentius III. dicit lib. 4. de Mysteriis Missæ cap. 18. Tale corpus tunc dedit discipulis, quale habuit: Habuit autem tunc corpus passibile & mortale: Ergo corpus passibile & mortale discipulis dedit.

Christianus Lupus in Dissertat. de Sacris Processionibus cap. 2. pag. 358. tom. XI. Christus dum Eucharistiam consecit in novissima cœna, erat solus cum duodecim Apostolis: Virgo Mater non aderat: Quod eam ad ipsam transmisserit, Grecorum Patres testantur. Sed quinam sint Græci isti Patres, nullo modo significat.

Tillemontius in Vita S. Virginis Mariæ Matris Dei art. 6. pag. 67. hæc habet: S. Augustinus in Joan. tract. 109. non credit, illam interfuisse Cœnæ postremæ. Augustini locum, quia longior est, recitare supersedeo.

In gestis S. Martialis reperiri insertum; illum videlicet tam in Cœna Domini, quam in passione, nec non & resurrectione, ascensione quoque præsentem adfuisse, & cum ceteris Apostolis Spiritum Sanctum accepisse, ait Aymo Archiepiscopus Bituricensis in Edicto, quod subjecit Canonibus Concilii Bituricensis anno 1031. celebrati apud Labbeum tom. 9. Conc. pag. 868. & Harduinum tom. VI. pag. 852. Verum S. Martialem interfuisse Cœnæ Domini, repugnat Evangelio, in quo duodecim tantum Apostoli cum Christo discubuisse leguntur apud Matthæum cap. XXVI. 20. Marcum cap. XIV. 18. Lucam cap. XXII. 14.

hæreses extremo cap. 22. Dominus noster suis discipulis dans consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti; sed ut ipsi nec instructuosi, nec ingrati sint; eum, qui ex creatura est panis, accepit, & gratias egit dicens: Hoc est corpus meum. Et calicem similiter, qui est ex ea creatura, quæ est secundum nos, suum sanguinem confessus est, & novi Testamenti novam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in universo mundo offert Deo. Quo Sacrificio, & Sacramento instituto, divitias divini sui erga homines amoris velut effudit, (16) atque re ipsa eos in finem dilexit: Etenim hoc bono nullum optabilem, nullum præstantius neque datum est mortalium generi præpotentis Dei concessu atque munere, neque dabitur: Joan. XIII. r.

6. Usus ne est aliqua verborum forma ad eam conficiendam?

R. Eadem ipsa, qua nos utimur. Tertullianus enim lib. 4. adversus Marcionem cap. 40. *Acceptum panem*, inquit, & distributum discipulis corpus suum illum fecit; Hoc est corpus meum dicendo. Eodem modo Ambrosius De Mysteriis cap. 9. §. 54. *Ipsè clarat Dominus Jesus: Hoc est corpus meum. Ante benedictionem verborum celestium alia species nominatur, post consecrationem corpus significatur. Ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur; post consecrationem sanguis nuncupatur. Latinis consentiunt Græci. S. Justinus in primis Apolog. I. §. 66. Quemadmodum, ait, per Verbum Dei caro factus est Jesus Christus Salvator noster, & carnem, & sanguinem habuit* Luc. XXII. 19. Pag. 339. Pag. 83.

(16) Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 2. apud Labbeum tom. 14. Conc. pag. 805. & apud Harduinum tom. 10. pag. 80.

nostræ salutis causa: sic etiam illam, in qua, per precem ipsius verba continentem gratiæ acta sunt, alimoniam, ex qua sanguis & carnes nostræ per mutationem aluntur, incarnati illius Jesu & carnem & sanguinem esse edocli sumus. Nam Apostoli in commentariis suis, quæ vocantur Evangelia, ita sibi mandasse Jesum tradiderunt: eum scilicet accepto pane, cum gratias egisset, dixisse: Hoc facite in meam commemorationem, Hoc est corpus meum: & poculo similiter accepto, atisque gratiis dixisse: Hic est sanguis meus, ipsisque solis tradidisse. S. Joannes Chrysostomus extrema hom. 2. in epist. ad Timotheum scribit hoc modo: Quemadmodum verba, quæ locutus est Christus, eadem sunt, quæ Sacerdotes nunc quoque pronuntiant: ita & oblatio eadem est. Est porro simile illud Eusebii Emisnini homilia in Ramis Palmarum: Dixit tunc per se, dicit & modo per suos ministros: Hoc est corpus meum. Sed disertissime planissimeque omnium S. Joannes Damascenus libro 4. de Fide Orthodoxa cap. 13. In principio dixit (Deus) Producat terra herbam virentem, & ad hanc usque diem, accedente imbre, divino præcepto impulsus, & roborata fetus suos profert. Dixit perinde Deus: Hoc est corpus meum, & Hic est sanguis meus; & Hoc facite in meam commemorationem: & omnipotenti ejus præcepto, donec veniat, efficitur. Scribit quidem Innocentius III. lib. 4. de sacro altaris mysterio cap. 6. dici posse, quod Christus virtute divina consecravit, & postea formam expressit, sub qua posteri benedicerent. Sed contra hoc, ut ait D. Thomas 3. Part. quæst. 78. art. 1. expresse sunt verba Evangelii, in quibus dicitur, quod Christus benedixit, quæ quidem benedictio aliquibus verbis facta est. Unde prædicta verba Innocentii sunt opinative magis dicta, quam determinative. Quidam autem dixerunt, quod benedictio illa facta est quibus-

Bibl.
Patr.
tom. 6.
pag. 747.

busdam aliis verbis nobis ignotis. Sed neque hoc stare potest: quia benedictio consecrationis nunc perficitur per recitationem eorum, quæ tunc acta sunt. Unde si tunc per hæc verba non est facta consecratio, nec modo fieret. Et ideo alii dixerunt, quod illa benedictio eisdem etiam verbis facta est, quibus modo fit: sed Christus ea bis protulit: primo quidem secreta ad consecrationem: secundo manifeste ad instruendum. Sed nec hoc stare potest, quia Sacerdos consecrat proferens hæc verba, non ut a Christo in occulta benedictione dicta, sed ut publice prolata. Unde cum non habeant vim hujusmodi verba, nisi ex Christi prolatione, videtur, quod etiam Christus manifeste ea proferens consecraverit. Et ideo alii dixerunt, quod Evangelista non semper eundem ordinem in recitando servaverunt, quo res sunt gestæ, ut patet per Augustinum in lib. 2. de consensu Evangelist. cap. 30. 31. & 44. Unde intelligendum est, ordinem rei gestæ sic exprimi posse: Accipiens panem benedixit dicens: Hoc est corpus meum, & inde fregit, & dedit discipulis suis. Sed idem sensus haberi potest etiam verbis Evangelii non mutatis. Nam hoc participium dicens concomitantiam quamdam importat verborum prolatorum ad ea, quæ præcedunt... Ut sit sensus: Dum benediceret, frangeret, & daret discipulis suis, hæc verba dixit: Accipite &c. (17)

7. Sumsit ne ipse quoque Eucharistiam?

R. Ait S. Hieronymus epist. 150. ad Hedibiam
I quæst.

(17) Idem art. 2. ad 5. Conjunctio enim apponitur in hæc forma secundum consuetudinem Romane Ecclesie a B. Petro Apostolo derivatam. Vide eundem D. Thomam in 4. Sent. dist. 8. quæst. 12. art. 1. Catechismus Romanum de Sacramento Eucharistiæ sect. 19. & Honoratum Tournely in Prælectionibus Theologicis de eodem Augustissimo Sacramento quæst. 4. art. 8. conclusione 2. pag. 210.

quæst. 2. Dominus Jesus ipse convivia, & convivium, ipse comedens, & qui comeditur. Et S. Chrysostomus hom. 83. in Matth. Desiderio desideravi, inquit, hoc Pascha vobiscum comedere, hoc est tradere vobis res novas, & Pascha dare, quod vos spirituales faciam. Ipse quoque bibit ex eo, ne auditis verbis illis (Accipite, comedite, hoc est corpus meum: hic est sanguis meus) dicerent: Quid igitur sanguinem bibimus, & carnem comedimus? ac ideo perturbarentur. Nam & quando prius de his verba fecit, multi solummodo propter verba scandalum passi sunt. Ne igitur tunc id quoque accideret, primus ipse hoc facit, ut tranquillo animo ad communicationem mysteriorum induceret. Utriusque sententiam plane aperteque defendit S. Thomas 3. part. quæst. 81. art. 1. hac ratione: quia Christus ea, quæ ab aliis observanda instituit, ipse primitus observavit. Unde & ipse prius baptizari voluit, quam aliis baptismum imponeret, secundum illud Act. 1. Cœpit Jesus facere, & docere: unde & primo ipse corpus suum, & sanguinem sumsit, & postea discipulis sumendum tradidit. Et hoc est, quod Ruth III. super illud: Cumque comedisset, & bibisset, dicit Glossa, quod Christus comedit & bibit in cœna, cum corporis & sanguinis sui Sacramentum discipulis tradidit: unde quia pueri communicaverunt carni & sanguini, & ipse participavit eisdem. Idem quæst. 84. art. 7. ad 4. Sacramentum, ait, Eucharistiæ & ipse sumsit, & aliis dedit, tum ad commendandam excellentiam hujus Sacramenti, tum quia hoc sacramentum est memoriale passionis, in qua Christus est Sacerdos & Hostia. Quod declarat etiam auctor glossæ in cap. 87. distinct. 2. de consecrat. his verbis:

Rex sedet in cœna turba cinctus duodena,
Se tenet in manibus, se cibatur ipse cibus.

Comedit ergo Christus se ipsum, sed non quoad effectum, quia non indigebat. (18)

8. Calix, in quo sanguinem suum consecravit, fuit ne pretiosus?

R. Negant aliqui; auctore S. Clemente Alexandrino; de celebrata a Christo cum discipulis Agni Paschalis cœna scribente hæc lib. 2. Pædagogici cap. 3. Christus in vili catino cibum sumsit, & fecit discipulos super herbam accumbere; & pedes eorum lavit linteo accinctus; Deus a fastu alienus & Dominus omnium; sane non argenteum lacuum e Cœlo deferens. Ex quibus verbis colligunt; sicut cetera vasa cœnæ legalis; ita calicem cœnæ Eucharisticæ ex vili ac nullius pretii materia fuisse constatum. Clarius loquitur Chrysostomus hom. 51. in Matthæum: Non erat; inquit; ex argento illa mensa, nec ex auro ille calix, quo Christus discipulis sanguinem præbuit suum: pretiosa tamen erant omnia, & venerationis plena, quia spiritu abundabant. At Beda; seu alius auctor libelli de Locis Sanctis cap. 2. scribit, cali-

Pag. 161:

Pag. 455:

I 2 cem

(18) D. Thomas cit. part. 3. quæst. 81. art. 1. ad 3. Effectus hujus Sacramenti est non solum augmentum habitualis gratiæ, sed etiam quædam actualis delectatio spiritualis dulcedinis: Quamvis autem Christo gratia non fuerit augmentata ex susceptione hujus Sacramenti; habuit tamen quædam spirituales delectationem in nova institutione hujus Sacramenti: Unde ipse dicebat Lucæ 22: Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum; quod Eusebius exponit de novo Mystero novi Testamenti; quod tradebat discipulis: Et ideo spiritualiter manducavit, & similiter sacramentaliter; in quantum corpus suum sub Sacramento sumsit, quod Sacramentum sui Corporis intellexit & disposuit.

S. Bonaventura Breviloquii part. 6. cap. 4. pag. 41. tom. 6. Christus quædam Sacramenta instituit iniciando, & consummando, & in semetipso suscipiendo, ut Sacramentum Baptismi, Eucharistiæ, & Ordinis. Hæc enim tria & plene instituit, & etiam primus suscepit.

Pag. 364.
tom. 3.

cem illum sua ætate Hierosolymis asservatum argenteum fuisse. In platea, quæ Martyrium, & Golgotha continuat, exhedra est, in qua calix Domini scriniolo reconditus per operculi foramen tangi solet, & osculari: qui argenteus calix duas hinc & inde habens ansulas, sextarii Gallici mensuram capit, in quo est & illa spongia Domini potus ministra. Hoc Bedæ testimonium & probatur a Baronio ad an. 34. §. 63. & videtur congruere cum Evangelio, ubi legimus, Christum iussisse parari sibi Pascha in cœnaculo grandi, strato, cui certe & suppellectilia, & vasa paria esse debuerunt. (19)

Marc.
XIV. 15.
Luc.
XXII. 12.

9. *Quinam est hymnus dictus a Christo post esum Agni Paschalis, & sumtam Eucharistiam?*

Bar. ad
an. 34. §.
65.

R. Verba illa: & hymno dicto, quæ sunt apud Matthæum cap. XXVI. 30. & apud Marcum cap. XIV. 26. nihil aliud significare, quam gratiarum actionem Deo a Christo persolutam, scribunt nonnulli librorum sacrorum interpretes. Alii contendunt, hymnum illum compositum ex Psalmo 112. *Laudate pueri Dominum, & ex quinque sequentibus, quorum partem medio convivio, partem convivio absoluto ad gratias Deo agendas Hebræi canere consueverunt. Alii alia comminiscuntur. (20) Propius vero est, quod Carolo*

(19) Joannes Baptista Scortia lib. 4. De sacrosancto Misse Sacrificio cap. 11. §. 26. ait, plures Hispanos asserere, fuisse ex lapide pretioso, sive agarba, ut vult Henriquez lib. 9. cap. 28. n. 2. sive Chalcedonio, ut sentit Didacus Morilla ser. 3. de institutione Euchar. Valentiaque asseruari. Sicut etiam in Smaragdino Genuensî Catino in eadem cœna comedisse eundem, idem Morilla, & Salmeron tom. 9. tract. 10. scribunt: sed potius videtur credendum Bedæ cap. 2. de locis sanctis scribenti, fuisse ex argento cum duabus ansulis.

(20) S. Augustinus epist. 237. ad Ceretium Episcopum §. 4.

Magno admiranti cur tante dulcedinis hymnus ab Evangelistis omnibus sit prætermisus, scribit Alcuinus epist. 106. hymnum a Christo dictum eum esse, qui recitatur a Joanne cap. XVII. Evangelii, contineturque, si partem primi versus excipias, toto capite. Locus enim hie eam materiam complectitur, quæ ad præcipuum laudis canticum sufficiat. Quæ Alcuini sententia eo etiam verifimilior fit, quod Joannes notat, Christum completa precatione ea egressum esse trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, quo illum ivisse, hymno dicto, Matthæus pariter memorato capite XXVI. 36. & Marcus cap. XIV. 32. subjecerunt. (21)

Cap.
XXVIII.

10. *Quomodo locus ille Joannis hymnus dici potest, cum metricus non sit?*

R. Recte dubitas. Nam Beda Præfatione in Psalterium ita scribit: *Hymnus est proprie laus*

Pag. 310.
tom. 8.

I 3 Dei

§. 4. & 9. scribit, inter Scripturas apocryphas, quibus Priscillianistæ hæretici utebantur, reperiri hymnum ita inscriptum: *Hymnus Domini, quem dixit secreta sanctis Apostolis discipulis suis; quia scriptum in Evangelio, Hymno dicto, ascendit in montem. Deinde hujus hymni partem recitat, atque concludit, ea, quæ in expositione hujus hymni bona & honesta dicunt, etiam in canone reperiri.*

(21) Grotius in cap. 26. Matth. tom. 6. Criticorum Sacrorum pag. 604. *Consent viri eruditi, cantator a Christo hymnos, qui Paschate cani solebant, quales sunt Psalm. 114. & sequentes. Sed sicut ad veterem gratiarum actionem Christus novam addidit suo instituto congruentem, ita & de hymno fecisse credibile est. Ac forte ea ipsa hymni in modum dixit Christus, quæ apud Joannem legimus. Nam solebant pro re nata ex tempore hymnos, quos Hallel vocant, effundere Hebræi nullis numeris adstrictos: qualia sunt carmina Deborah, Anna, Zachariæ, Mariæ, Judæorum, II. Machabæorum X. 36. & hymnus ille Christianorum, qui existat A. IV. 24. Augustinus Calmet in cit. Matthæi cap. XXVI. 30. Grotio non consentit.*

Dei metricè scripta. At S. Augustinus, cujus sententia probabilior visa est viris doctissimis, in Psal. 148. §. 17. docet, hymnum dicere nihil esse aliud, quam Dei laudes canere, neque necessum esse, ut hymni verba metro servire cogantur. *Hymnus, scitis, quid sit?* inquit, *Cantus est cum laude Dei: si laudas Deum, & non cantas, non dicis hymnum: si cantas, & non laudas Deum, non dicis hymnum: si laudas aliud, quod non pertinet ad laudem Dei, etsi cantando laudes, non dicis hymnum. Hymnus ergo tria ista habet, & canticum, & laudem, & Dei. Laus ergo Dei in canticum hymnus dicitur.* (22) Porro autem tria hæc, quæ ad hymnum componendum requirit Augustinus, omnia continentur precatione ea, qua Christus in memorato cap. XVII. Evangelii S. Joannis utitur. Ibi enim præcipuas Dei laudes Christus celebrat, & plerique Sacrarum Litterarum Interpretes secuti antiquos Ecclesiæ Patres vocem illam *hymno dicto* ab Evangelistis Matthæo, & Marco usurpatam ita exponunt: *post canticum Actionis gratiarum.* (23)

¶ I. Di-

(22) Eandem sententiam habet etiam in Psal. 72. §. 1. Quare Estius in Matth. cap. XXVI. 30. pag. 461. *Hymno dicto, id est cantato, Græcè ὑμνωδία, quod proprie cantum significat. Concilium Toletanum IV. cap. 13. apud Lab. tom. V. Concil. pag. 1709. De hymnis canendis in Sacro Officio dicit nos exemplum Domini habere. Erasmus vertit: Et cum hymnum cecinissent: ut intelligas, etiam Apostolos dixisse hymnos, non tantum Christum.*

(23) Vide Joannem Cardinalem Bonam Divinæ Psalmodiæ cap. 16. §. 9. num. 2. & 3.

S. Chrysostomus in Matth. hom. 83. pag. 700. Et hymno dicto, exierunt in montem Olivarum. *Audiant omnes, qui quasi porci cum jam comederint, eversa calicibus mensa re-mulenti conjurgunt, cum agere gratias debeant, & in hymnum a mensa devenire.*

¶ II. *Disclis hætenus subtexere aliquid de festo Corporis Christi.*

R. Festum sanctissimi Corporis Christi Leodii primum hortatu Julianæ consecratæ Deo virginis institutum, atque celebratum est. (24) Anno 1262. summus Pontifex Urbanus IV. qui Ecclesiæ Leodiensis Archidiaconus fuerat, ab universa Ecclesiæ coli mandavit. Hujus mandati causa hæc. Sacerdos quidam Bolsenæ in Dicecesi Urbevetana rem divinam faciens dubitat, sit ne in hostia, quam sacraerat, verum Christi Corpus. Extemplo sanguinem ex hostia, quam præ manibus habebat, manantem videt, totumque linteolum, quod *Corporale* appellant, divino cruore respersum. Urbanus, qui tum Urbevetari degebat, sacrum ad se linteum afferri imperat, ut rei tam admirandæ oculatus testis esset. Atque ut mysterii tanti memoria quotannis recoleretur, Festum sanctissimi Corporis Christi quinta post diem octavum Pentecostes feria ab omnibus Christianis delibus in annos singulos celebrandum indicit. Existit ejus Constitutio lib. 3. Clementinarum tit. 16. de reliq. & venerat. Sanct. quam postea ratam habuit Clemens V. in Concilio Viennensi Oecum. XV. ejusque successor Joannes XXII. iterum promulgavit. Festum hoc tria præsertim commendant. Primum quia proprium in eo Officium recitatur, secundum quia ipsum Christi Corpus sacra ac solemnè pompa circumfertur, tertium quia exponitur Fidelium cultui ac venerationi. Officium a D. Thoma Aquinate compositum fuisse, & consentiunt viri docti, & probat Natalis Alexander in Hist. Eccl. sæc. XIII. & XIV. differat. 6. art. 1.

I 4

De

(24) De quo fide narratur in Vita ejusdem S. Julianæ lib. 2. cap. 2. & 3. apud Bollandianos die 5. Aprilis.

De solemnī, quæ eodem die fieri solet, Corporis Christi circumlacione mentio nulla est in Constitutione Urbani IV. ob eamque causam non ab ipso Urbano, sed ab Joanne XXII. institutam esse, nonnulli arbitrantur. Ad tertium quod attinet, sunt qui velint, sacrosanctum Christi Corpus exponi in Altari consuevisse etiam ante tempora Urbani IV. sed præsertim dum Missæ Sacrificium perageretur. De his fufius Christianus Lupus dissertat. *De sacris processionibus* cap. 3. & 9. itemque Edmundus Martene *de antiqua Ecclesiæ disciplina* cap. 29. ad quos harum rerum studiosos ire jubeo. (25)

Pag. 340.
& 360.
Tom. XI.

C A P. XIII.

De Passione, Morte, & Sepultura Christi.

1. Quoties, & cur passionem suam discipulis Christus prædixit?

R. **T**Er prædixit, ut animadvertit Joannes Stephanus Menochius lib. 6. de Vita Christi cap. 3. §. 2. Primum apud Matthæum cap. XVI. 21. iterum apud Lucam cap. IX. 44. tertio apud eundem Matthæum cap. XX. 18. Prædixit autem ob eam rem, ut *auferret vehementem eorum tristitiam*, ait Euthymius: quemadmodum vero scribit S. Hieronymus, ut *ad tentationem eos pararet, ne cum veniret persecutio, & Crucis ignominia, scandalizarentur.* (1)

Chri-

(25) Tractatum de expositione Sanctissimi Sacramenti edidit Joannes Baptista Thiers.

(1) Euthymius in Matth. cap. 42. tom. 19. Bibl. Patrum pag. 556. S. Hieronymus in eundem Matth. cap. XX. 18. pag. 41.

2. Christi passio unde cœpit?

R. A prodicione Judæ. Judas enim unus ex discipulis, quos assumferat ad Apostolatam, bi-
duo ante Pascha, hoc est die Mercurii, tertio & vicefimo mensis Martii, adiit Sacerdotum Principes in aula Caiphæ Pontificis consultantes, quomodo Jesum dolo comprehensum interficerent, (2) pactusque est cum ipsis mercede triginta argenteorum se Magistrum suum proditurum. (3)
Qua-

Math.
XXVI. 2.
14.
Bar. ad
an. 34. §.
14.

(2) Quia die Mercurii consilium de Christo occidendo Judæi inierunt, eam ob rem dies ille habitus est inter eos dies, qui spectant ad passionem Christi, fuitque olim jejuniū ejus diei commune, & in Ecclesia celebre.

S. Augustinus epist. 36. cap. 13. §. 30. *Cur autem quarta & sexta maxime jejuret Ecclesia, illa ratio reddi videtur, quod considerato Evangelio, ipsa quarta Sabbati, quam vulgo quartam feriam vocant, consilium reperiuntur ad occidendum Dominum fecisse Judæi. Intermissio autem uno die, cujus vespera Dominus Pascha cum discipulis manducavit, qui finis fuit ejus diei, quem vocamus quintam Sabbati, deinde traditus est ea nocte, quæ jam ad sextam Sabbati, qui dies passionis ejus manifestus est, pertinebat... Ex quo colligitur quartam Sabbati fuisse, quando ait Dominus: Scitis (Matth. XXVI. 2.) quia post biduum Pascha fiet, & filius hominis tradetur, ut crucifigatur. Ac per hoc dies ipse jejuniū deputatus est, quia sicut Evangelista sequitur & dicit, Tunc congregati sunt Principes Sacerdotum & seniores populi in atrium Principis Sacerdotum, qui dicebatur Caiphæ, & consilium fecerunt, ut Jesum dolo tenerent & occiderent. Intermissio autem uno die... passus est Dominus, quod nullus ambigit, sexta Sabbati, quapropter & ipsa sexta recte jejuniū deputatur.*

Et in Jure Canonico de Consecrat. dist. 3. cap. 16. *Jejunia sane legitima, id est quarta & sexta feria, non sunt solvenda, nisi grandis necessitas fuerit, quia quarta feria Judas de traditione Domini cogitavit, & sexta feria crucifixus est Salvator. Vide Baronium ad an. 34. §. 168.*

(3) Triginta argentei consensu peritissimorum sunt triginta sicli, qui Florenos Belgicos triginta, aut libellas Ven-

ne-

Quare ad eum postea reversus nihil magis curavit, quam ut tempore ad eam rem capto nefariæ pactioni satisfaceret.

3. Quando Judas Christum Judæis prodidit?

Matth. XXVI. 20. 36. Luc. XXII. 39. Joan. XVIII. 1. 2. 4. Bar. ad an. 34. §. 67. Pag. 419.

R. Nocte, quæ Jovis diem quartum & vicesimum Martii proxime secuta est. Christus enim cœna tum Legitima, tum Eucharistica cum duodecim discipulis suis, atque ideo etiam cum Juda proditore, vespere celebrata, egressus ex Urbe, ac media nocte, ut ait Chrysoströmus hom. 82. in Joan. transiens torrentem Cedron in montem Olivarum se contulit, & in hortum Gethemani Patrem oraturus secessit. (4) Itaque Judas præclaram sibi occasionem ad promissum solvendum oblatam ratus, eo, ubi erat Christus, venit cum militibus Præsidis, & ministris Pontificum, ut servato ordine legitime potestatis, nullus tenentibus auderet obfistere, (5) eumque osculatus, quod inter ipsos convenerat, signum dedit manus in ipsum injiciendi. (6) Christus vero inimicis suis obviam

pro-
netas circiter 150. pretio æquant. Vide nostram Historiam Apostolicam in vita Judæ pag. 265.

Idecirco autem triginta argenteis tantum, seu siclis argenti Christus venit, quia servus, qualem Judæi per contemptum tunc Christum habuerunt, secundum Moyseis legem triginta duntaxat siclis æstimabatur. Namque Exodi cap. XXI. 29. 32. præceptum est, ut si bos cornupeta servum, vel ancillam occidisset, triginta sicli argentei Domino numerarentur.

(4) S. Augustinus lib. 3. de consensu Evangelistarum cap. 13. §. 50. Quando a Judæis apprehensus est Dominus, ab hac nocte primæ partes erant.

Torrentes Cedron fertur per mediam vallem Josaphat, quæ est inter montem Oliveti, & Hierusalem ad ortum. Latius dicitur sex vel septem pedes.

(5) S. Augustinus in Joannis Evangelium tract. 112. §. 2.

(6) Ter prædixit Christus, futurum, ut proderetur ab uno

procedens non modo non resistit, sed prostratos e-
rexit, turbatos confirmavit, trepidos provocavit,
seque ultro satellitibus vincendum obtulit, & Pe-
trum ad sui defensionem distracto gladio decertan-
tem cohibuit. (7)

4. Quid & quoties oravit?

R. Ter eundem sermonem repetiit dicens: Pater, Matth. si possibile est, transeat a me calix iste: verumtamen XXVI. non sicut ego volo, sed sicut tu. Prima petitio, ait 39. 42. S. Leo serm. 54. cap. 2. infirmitatis est, secunda De Pass. virtutis. Illud optavit ex nostro, hoc elegit in pro- Dom. 5. prio. Quod erat hominis, divinam desideravit poten- tiam, quod erat Dei, ad causam respexit humanam. Superiori igitur voluntati voluntas cessit inferior. I- ta-

uno ex discipulis suis. Primum sub initium cœnæ, ut Matthæus cap. XXVI. 21. & Marcus XIV. 18. narrat; deinde postquam abluit pedes discipulorum, ut refert Joannes cap. XIII. 18. ad extremum postquam instituit Sacramentum Eucharistiæ, ut est apud Lucam cap. XXII. 21.

Maldonatus in locum citatum S. Matthæi: Queritur a multis, cur hoc Christus dixerit. Respondent Chrysoströmus, Hieronymus, Beda, Theophylactus, Euthymius, ut Jude penitentia occasionem daret, illique ad respiscendum stimulum admoveret, cum videret, consilia sua Christum latere non potuisse. Videtur etiam mihi ideo dixisse, ut ostenderet, se non involutum, non circumventum, & nec opinantem, sed scientem, prudentem, volentem mori, cum cognito proditore, ejus consilium impedire posset, nec tamen vellet.

(7) S. Chrysoströmus hom. 82. in Joan. pag. 420. & 421. Admirari quis posset, cur non comprehenderint etiam cum Jesu, ut verberarent, discipulos, & Petrum maxime, qui eos servi aurem abscindendo irritaverat. Quis ergo eos continuit? Nemo alius, quam quæ eos retrorsum procecerat, potentia: quod Evangelista, non eorum mentis, sed superæ virtutis eorum coercerentis fuisse significat, inquit, ut sermo impleretur, quem dixit, Non perdidit ex eis quemquam.

taque ut homo erat, aiebat: *Transseat a me calix iste: ut homo Deus: Fiat voluntas tua.* (8)

5. *Quid passus est in oratione ea?*

R. Passus est tristitiam illam ingentem, quæ eum ita affectit, ut etiam post adhibitam ab Angelo consolationem fieret *sudor ejus sicut gutta sanguinis decurrentis in terram.* (9) Causa vero tristi-

(8) Idipsum sentit Augustinus in Psal. 32. ferm. 1. §. 2. Similiter Ambrosius, & Origenes, & Chrysostomus dicunt, quod hoc petiit quasi homo naturali voluntate mortem recusans, ut legere est apud D. Thomam 3. part. quæst. 21. art. 4. ad 1. ubi etiam diversas aliorum sententias refert.

Calicis nomine intelliguntur *passiones*, ac pœnæ in Sacris Scripturis. Matth. XX. 22. Esaiæ LI. 17. Psalm. X. 7. LXXIV. 9.

(9) Nec sane ignorandum a nobis est, & in Græcis, & in Latinis Codicibus complurimis vel de adveniente Angelo, vel de sudore sanguinis nil scriptum reperiri. Ita S. Hilarius lib. 10. de Trinitate §. 41. Ad eundem modum S. Hieronymus lib. 2. adversus Pelagianos cap. 6. pag. 580. In quibusdam exemplaribus tam Græcis, quam Latinis invenitur scribente Luca: Apparuit illi Angelus de Cœlo confortans eum: haud dubium, quin Dominum Salvatorem: Et factus in agonia prolixius orabat; factusque est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. *Salvator in passione ab Angelo confortatur.* S. Epiphanius in Ancorato §. 31. & 37. monet, Catholicos timore quodam indultos vocem illam substilisse, neque finem illius, & quod utilissimum est, satis intellexisse. Nam nihil est loci illius auctoritate præstantius. Quippe hoc ipso, quod dixit, in anxietate constitutum fuisse, Dominicum hominem verum hominem fuisse declarat. Eo testimonio S. Ireneus libro contra hæreses (3. cap. 32.) ad eos refellendos utitur, qui Christum specie tenuis apparuisse dicebant. In quam sententiam utitur etiam eodem testimonio S. Hippolytus contra hæresim Noeti cap. 18. Idem invenitur in Dialogo S. Justinii cum Tryphone Judæo §. 99. & in Ammonii Harmonia Evangeliorum cap. 160. pag. 295. tom. 3. Bibl. Patrum. Denique S. Chrysostomus in Matthæum hom. 84. pag. 707. illud profert tamquam certum ac minime dubium. Et quidem nullus remanet de eo dubitan-

stitiæ fuit non solum objecta animo species suppliciorum, pedes & manus clavis cruci affixæ, caput spinis compunctum, arundine percussum, facies sputis fœdata, alapis cæsa, totum corpus flagellis laceratum: Sed præsertim Judæi proditio, Petri negatio, discipulorum fuga, obstinata Judæorum improbitas, excidium Hierusalem, omnium hominum & maxime Christianorum errata, complectar uno verbo, peccati gravitas ac turpitud. (10)

6. Su-

di locus cum Sancta Tridentina Synodus Sessione 4. eum anathemate damnaverit, qui sacros libros integros, quos ibidem recenset, cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro Sacris & Canonicis non susceperit. Vide Bellarminum lib. 1. de Verbo Dei cap. 16.

S. Augustinus in Psal. 93. §. 19. Fuit prorsus tristis, sed voluntate suscipiens tristitiam, quomodo voluntate suscipiens carnem: quomodo voluntate carnem veram, sic voluntate tristitiam veram. Lege D. Thomam 3. part. quæst. 15. art. 4.

Baronius ad an. 34. §. 66. Locus ille, ubi hæc contigerunt, ad radices montis Olivæi postus, tantæ rei nobilitatis insignibus, quasi trophæis victoriæ Christi, præclara postmodum desuper erecta Ecclesia: ut auctor est Hieronymus de locis Hebræicis) est mirifice illustratus. Subjicit Baronius ex Beda de locis Sanctis, lapidem, cui Dominus genibus flexis innixus oravit, genuum recepit vestigia, & in Ecclesiam translatum. Sed non probat id Casaubonus exercitat. 16. §. 63. pag. 521. quia neque Eusebius, neque Hieronymus Beda multo antiquiores, & testes oculati ullam ejus rei mentionem fecerunt.

(10) S. Hieronymus in Matth. cap. 26. pag. 59. Contristabatur non timore patiendi (quia ad hoc venerat, ut pateretur, & Petrum timiditatis arguerat) sed propter infelicissimum Judam, & scandalum omnium Apostolorum, & rejectionem populi Judæorum, & eversionem miseræ Hierusalem.

Ambrosius in Luc. lib. 10. cap. 22. §. 57. pag. 1516. Dolens ergo, Domine, non tua, sed mea vulnera, non tuam mortem, sed nostram infirmitatem, & nos æstimavimus, te esse in doloribus, cum tu non pro te, sed pro me doleres. Infirmitas enim es, sed propter peccata nostra. Eadem est sententia S. Hilarii in Matthæum cap. 31. §. 5.

6. *Sudor ejus fuit ne vere sanguineus?*

R. Quoniam Lucas cap. XXII. 44. scriptum reliquit: ἐγένετο ὁ ἰδρῶς αὐτοῦ ὡσεὶ ῥοῦβοὶ αἵματ' & καταβαίνοντες ἐπὶ τῷ γλῶ: Factus est sudor ejus sicut gutta sanguinis decurrentes in terram; idcirco sudorem Christi fuisse vere sanguineum, negarunt Theophylactus in memoratum locum D. Lucæ; & Euthymius, qui cap. 64. in Evangelium Matthæi loquitur hæc: *Lucas autem latius dixit, quod factus est sudor ejus sicut grumi sanguinis decurrentes in terram: Grumi sanguinis, hoc est crassissima sanguinis gutta; significans non quod sanguinem sudaverit; sed quod crassos deduxerit Dominus sudores. Non aliter ante utrumque videtur sensisse Justinus in Dialogo cum Tryphone Judæo §. 103. ubi nulla facta sanguinis mentione dixit: ἰδρῶς ὡσεὶ ῥοῦβοὶ καταχέων αὐτῷ ἄχροναι: Sudor sicut gutta diffundebatur ipso orante. At S. Irenæus & Græcus ipse & Justino æqualis lib. 3. cap. 32. eos; qui negabant Christum veram carnem fuisse; confutat etiam ex eo; quod ἰδ' ἂν ἰδρῶσε ῥοῦβος αἵματ' &: nec sudasset guttas sanguinis. Hoc ipsum Hieronymus adversus Pelagianos lib. 2. cap. 6. his verbis docuit: *Tam vehementer orabat, ut gutta sanguinis prorumperent ex parte, quem totum erat in passione susurus. Augustinus quoque in Psal. 140. §. 4. Cum hic esset; carnem portans oravit, & ex persona corporis oravit Patrem, & dum oraret, globi sanguinis de toto corpore ejus distillabant. Et de Consensu Evangelistarum lib. 3. cap. 4. §. 12. Lucas dixit; & orantem ab Angelo confortatum; & prolixius orantis sudorem fuisse sanguineum; & guttas decurrentes in terram. Id etiam ex S. Hilario lib. 10. de Trinitate**

tate §. 41. & ex Bedæ in Lucam cap. 22. cognosci potest. Sunt hæc verba Bedæ eadem ferme, ac verba Hilarii: *Nemo sudorem hunc infirmitati deputet, quia & contra naturam est sudare sanguinem. (II)*

7. *Comprehensum & vinctum quo perduxerunt?*

R. Ad Annam primum, seu Annanum socerum Caiphæ, deinde ad Caipham ipsum ejus anni Pontificem: (12) Hic Jesum tamquam nocentem aliquem, & nefarium impijque hominem interrogavit, subornatis testibus eum accusantibus, & aliis omni contumeliarum genere tota nocte reliqua afficientibus; (13) Mane diei insequentis VIII. Kal. Aprilis, qui dies Veneris solemnus Paschæ erat, cum Sacerdotes, Seniores populi, & Scribæ eum ad mortem dare habito concilio decrevissent, vinculis constrictum in Prætorium ad Pilatum; postea jussu Pilati ad Herodem, rursus ab Herode ad Pilatum; qui Præfes Romanus Judæam provinciam administrabat; perduxerunt, expetentes, ut ait S. Leo, *executorem magis sententiæ, quam arbitrum causæ. Offerebant enim*

(11) Cajetanus in Lucam cap. 22. *Deficiente aquositate sanguinis, quæ est materia sudoris, nonnihil quoque sanguinis erisit. Erat enim corpus Jesu exhaustum, & magnitudo passionum pellens violenter sudorem pepulit simul aliquid sanguinis, deficiente sudoris materia. Vide Franciscum Collium de sanguine Christi lib. 3. cap. 4. & Augustinum Calmet dissertatione de sudore Sanguinis Jesu Christi in Evangelium S. Lucæ pag. 418. & Lambertinum De Serw. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 1. cap. 26.*

(12) S. Chrysostomus in Joan. hom. 82. pag. 421. *Quidve ad Annam? Ut rem ostentarent; & tamquam triumphum ducerent.*

(13) *Hæc intelligitur passus Dominus usque ad mane in domo Principis Sacerdotum. D. Augustinus lib. 3. de consensu Evangelistarum cap. 6. §. 21.*

enim Jesum duris nexibus vinctum, colaphis & alapis frequentibus casum, sputis oblitum, clamoribus prædamnatum, ut inter tot præjudicia, quem omnes vellet perire, non auferet Pilatus absolvere. (14)

8. Quid Christo accidit in ædibus Pilati, & Herodis?

Æ. Apud Pilatum triplicis criminis reus factus est, tum quod perverfa doctrina populum in errores induceret, tum quod Romanis tributa solvere prohiberet, tum demum quod regnum affectaret. (15) Post hæc Pilatus cum cognovisset, Jesum esse Galilæum, ut a negotio tam molesto se expediret, eum ad Herodem Antipam Galilææ Tetrarcham, qui id temporis Paschæ celebra-

(14) S. Leo serm. 57. de passione Domini 8. cap. 2.

S. Chrysostomus in Joan. hom. 82. pag. 423. Τις ἐπι-
κει αὐτῶν κὶ αἰτίαι, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Πιλάτου ἤγαγον; ὑπόμνημα μὲν
τὸ πολὺ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν, & τῆς ἐξουσίας ὑπετέτυκτο λοιπὸν,
ὑπὸ ρωμαϊκῆς τῶν πραγμάτων νεμεσίων: Cujus rei causa ipsi
non sustulerunt, sed ad Pilatum duxerunt? Præcipue quod
magna pars imperii eorum, & quod supererat dominationis
succisum erat, rebus omnibus sub Romanis positis.

Pontium Pilatum quintum Judææ Præsidem, seu Procuratorem constituit Tiberius anno Imperii sui Proconsularis 13. Christi 29. Æræ Vulgaris 24. Anno hujus procuratoris secundo Christus baptizatus est, & quinto crucifixus. Administravit Pilatus Judæam provinciam annos decem. Erat perversi ingenio, ut ait Philo de Legatione ad Cajum pag. 1034. ubi detegit ejus crimina, venditatas sententias, rapinas, injurias, clades, tormenta, caedes indemnatorum, crudelitatem severissimam. Viennam Allobrogum seu Galliæ in exilium missus ibidem sibi mortem conscivit. Vide Baronium ad an. 41. §. 20. & annotat. 1. ad cap. VII. De baptismo Christi.

(15) S. Hieronymus in Matth. cap. 27. pag. 64. Non
possunt digne admirari proevi magnitudine, quod redemptis pre-
tium falsis testibus, & ad seditionem, clamoremque infelici po-
pulo concitato, nullam aliam invenerint causam interfectionis
ejus, nisi quod Rex Judæarum esset.

brandi causa verfabatur Hierosolymis, misit, fecitque Herodi pergratum jamdiu cupienti Christum videre. (16) Sed cum Herodes illum de multis interrogasset, nec ullum ab eo responsum tulisset, veluti fatuum ac stolidum hominem, illudum & indutum veste alba ad Pilatum remisit. (17)

9. Quid tum Pilatus?

Æ. Pilatus ubi vidit, præter spem evenisse, ut Luc. Herodes remitteret Jesum, id maxime curavit, XXIII. ut Judæis persuaderet, satis esse, si Jesus flagellis castigaretur, ut ejus injuriis Judæi sariati sufficere sibi existimarent, & usque ad ejus mortem scire desisterent, quemadmodum tract. 116. in Joannem §. 1. loquitur Augustinus. (18) Traditus est ita-

K que

(16) Theophylactus in Lucam cap. 23. pag. 528. Romanorum Legem sequens Pilatus mittit Dominum ad Herodem. Illa enim cavet, ut unusquisque a Principe sua regionis iudicetur: ideo & tamquam Galilæum Jesum mittit Principi Galilææ. Herodes autem gaudebat, non ut animæ suæ utile quid lucraretur ex spectaculo Jesu: sed quia audierat de eo, quod sapiens esset, & mira operaretur, habuit stultum desiderium, laborans curiositatis morbo etiam ipse, ut videret alienum hominem, & audiret quid ipse diceret.

(17) Græcus D. Lucæ textus cap. XXIII. 11. pro veste alba habet ἐσθῆτι λευκῶν, vestem candidam, illustrem, splendidam. Hujusmodi ergo veste induit Herodes Christum, ut derideret eum tamquam majora captu suo appetentem, atque ut vestis illa candida esset jocularis indicium affectati regni. Etenim non minus candida, quam purpurea vestis regia erat.

Eusebius lib. 2. Hist. Eccl. cap. 10. de hoc eodem Herode Antipa Christi derisore ita loquitur: Cum Casaream profectus esset, ibique die festo candida ac regia veste indutus populum e tribunali alloqueretur. Vide Casaubonum exercit. 16. §. 73.

(18) Idem in Psal. 63. §. 4. Institit quantum potuit, ut illum ex eorum manibus liberaret. Nam propterea flagellatum pro-

que Iesus militibus verberandus, & illud sacratissimum Corpus, pectusque Dei capax flagella secuerunt, ut scribit S. Hieronymus in Commentariis ad Evangelium Matthæi cap. 27. (19)

Pag. 63.

10. Quomodo flagellatus est?

R. Sic. Omnino nudus (20) ad columnam li-

ga-
produxit ad eos. Non persequendo Dominum flagellavit, sed eorum furori satisfacere volens, ut vel sic jam mitescerent & desinerent velle occidere, cum flagellatum viderent.

Sanctus Ambrosius in Luc. lib. 10. §. 57. pag. 1525. Hic Pilatus absolvit, sed absolvit iudicio, crucifixit mysterio. Pilatus quinquies conatus esse eripere Iesum ex manibus Judæorum legitur in Evangelio, ter apud Lucam cap. XXIII. 4. 20. 22. bis apud Joannem cap. XIX. 4. 12.

(19) Idem S. Hieronymus in eundem locum S. Matthæi pag. 63. Sciendum est, Romanis eum (Pilatum) legibus ministrasse, quibus sancitum est, ut qui crucifigitur, prius flagellis verberetur.

Beda in Marcum cap. 15. pag. 201. tom. 5. arbitratur, Iesum flagellis cæsum non ab alio, quam ab ipso Pilato: nimium opinor adhærens verbo flagellavit, quo utitur S. Joannes initio capituli XIX.

Lyranus in Joan. cap. 19. dicit, Pilatum flagellasse Iesum non per seipsum immediate, sed per milites suos & ministros. Nempe hic locum habere videtur vulgatum illud Capituli 72. de Regulis juris in 6. Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per seipsum.

(20) Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 36. sect. 4. Christus, cum alligatus fuit columnæ, ut flagellaretur, omnium sententia omnino nudus fuit.

Maria Virgo ita alloquitur Brigittam lib. 1. Revelat. cap. 10. Deinde ductus ad columnam personaliter se vestibus exiit. Personaliter ad columnam manus applicuit, quæ inimici sine misericordiâ ligaverunt. Alligatus autem nihil omnino operimentum habebat, sed sicut natus est, sic stabat, & patiebatur erubescentiâ nuditatis suæ... Cumque Filius meus totus sanguinolentus, totus sic laceratus stabat, ut in eo non inveniretur sanitas, nec quod flagellaretur, tunc unus concitato in se spiritu quæsit: Numquid interficietis eam sic insudicatum? & statim secuit vincula ejus. Et lib. 4. cap. 70. Jubente hâc

se

gatus more Romanorum, non procumbens more Judæorum, (21) nec virgis instar hominis libe-

K 2

ri,

Je ipsum vestibus exiit, columnam sponte amplectens veste ligatur, & flagellis aculeatis, infixis aculeis & retractis, non revellendo, sed sulcando totam corpus ejus laceratur.

Post hæc ita subjicit e vestigio Lambertinus de Festis D. N. Jesu Christi part. 1. §. 248. pag. 108. Nos nihil ejusmodi scire fatemur cum Lipsio lib. 2. de Cruce cap. 3. An tale aliquid flagri genus, quo Christus etiam noster cæsus? Imaginantur, aut pingunt per pietatem nonnulli. Haud ego aspero: sed illud Evangelistæ, cæsam esse, & quidem flagro.

Volunt plerique, Christum cæsum flagellis atque nodosis funiculis; qui ἀσπράλατοι ὑσρύες dicuntur. Apulejus sub finem libri octavi Metamorphos. appellat flagra pecuinis ossibus catenata. Plura de hac re legi possunt apud Alphonsum Paleotum, & Danielelem Mallonium de Stigmatibus Christi cap. 5.

Quidam, ut observat memoratus Lambertinus de Festis D. N. Jesu Christi part. 1. §. 246. pag. 106. quod Matthæus & Marcus flagellationem ponant ante latam mortis sententiam; Joannes vero insuper nonnihil temporis inter utramque interjiciat, binas fuisse flagellationes colligunt, alteram ante latam mortis sententiam, quam sedando Judæorum odio Pilatus fieri iussit; alteram, ut verberum consuetudo servaretur, antequam Crucis supplicium executioni mandaretur; que est Calmeti sententia in caput 26. Matthæi vers. 26. Sed nullus est in Evangelio locus, cui duplex flagellatio inniri possit; proindeque Saggiarius duplicem flagellationem vehementer rejicit tom. 1. de Pass. Christi Par. 2. pag. 587. num. 118. itidemque Bineus tom. 3. de Morte Christi lib. 3. cap. 4. num. 5. Gresserus lib. 1. de Cruce cap. 9. §. Nec quiddam causæ, & Cardinalis Goutus de verit. Relig. Christi. tom. 4. Par. 2. cap. 25. §. 2. num. 8. Quamobrem D. Augustini sententiam amplecti juvat, rejectæque duplici illa flagellatione, Evangelistis adhibita Liviani doctrina conciliabimus, qui in Cap. 27. Matthæi ita scribit: Licet ista flagellatio Christi ponatur hic post sententiam Judicis, tamen fuit ante facta, ut habetur Joannis 19. Quare ad hanc intentionem eum præcepit Pilatus flagellari, & illudi, ut Judæi essent satiati sanguine ejus, videntes eum sic punitum etiam ultra condignum, & ideo ponitur hic quasi per recapitulationem.

(21) Prudentius in Enchirid. tom. 5. Bibl. Patr. pag. 1057.

Vin-

ri, sed flagellis tamquam servus cæsus est. (22) Quot vero ictibus cæsus fuerit, certum affirmare non licet. Non enim ut apud Judæos, (23) etiam apud Romanos finitum fuisse plagarum numerum, certo scimus. Hinc *ministrorum immanitate multos sub ejusmodi flagellis interisse*, scribunt ex Ulpiano Jurisconsulto Baronius ad an. 34. §. 82. & Lipsius De Cruce l. 2. c. 3. atque hinc fortasse factum, ut Echius 5375. Lanspergius 5460. Ludolphus 5475. verberibus percussum fuisse Christum, existimarent. (24) Sed his haud ita facile credendum arbitror, tum quia nihil de plagarum numero Christo infligitarum apud antiquos invenio, tum quia, ut ait Franciscus Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 15. sect. 2. *tot verbera sufficerent ad necandum hominem; cum ergo Pilatus flagellaret Christum, ne illum necaret, non est verisimile, permisisse, eum tam atrociter ver-*

Vinctus in his Dominus stetit adibus, atque columnæ

Annexus tergum dedit, ut servile, flagellis.

Contra vero Judæi prostratos flagellabant. Deuteronom. cap. XXV. 2. *Sin autem eum, qui peccavit, dignum vide- rint plagis, proferent, & coram se facient verberari.*

(22) Baronius ad an. 34. §. 84. *Liberos quidem homines virgis ac fustibus, servos vero flagellis affici solitos, Paulus, Marcellus, Ulpianus, atque Callistratus tradiderunt. Verba Marcelli seu potius Macri sunt hæc in lege 10. ff. de poen- nis: Ex quibus caussis liber fustibus cæditur, ex iis servus fla- gellis cædi, & Domino reddi jubetur.*

(23) Existat lex Deuteronom. cap. XXV. 3. Ictus autem undequadragesima reis infligebant, seu humanitatis, seu potius religionis causa, quia cum facile possent ictu uno ex- cedere, satius esse putabant infra, quam supra numerum verberare. Paulus 2. ad Cor. cap. XI. 24. *A Judæis quin- quies quadragenas una minus accepi.* Vide Augustini Calmet Dissertationem de Suppliciis præpositam Deuteronomio, pag. 387.

(24) Echius de Christi passione Act. 4. confid. 4. Joannes Lanspergius hom. 50. de Passione Dominica, Ludolphus de vita Christi part. 2. cap. 58.

verberari. Nihilominus quadragenarium numerum plagas excessisse, haud equidem negaverim. Nam præterquamquod, ut supra dixi, non more Judæorum, sed Romanorum flagellatus est, verisimillimum mihi videtur, a Judæis, qui aderant, incitatos milites, & data etiam pecunia corruptos, ut Christum crudelius verberarent. (25)

11. Quid verberationi successit?

R. Post verbera milites, quia Rex Judæorum fuerat appellatus, & hoc ei Scriba, & Sacerdotes crimen objecerant, quod sibi in populo Israel usurparet imperium, illudentes hoc faciunt, ut nudatum pristinis vestibus induant chlamydem coccineam pro rufo limbo, quo Reges veteres utebantur: (26) & pro diademate ponunt ei coronam spineam: pro sceptro regali dant calamum, & adorant quasi Regem, (27) ludibrii & crudelitatis spectaculum exhibentes. Quibus adde voces improbas, & sputa, & omnes alias insanæ multitudinis contumelias. Utrum vero hæc excogitata sint atque peracta militari licentia ac feritate Pilato inscio, an Pilati ipsius permisso, vel jussu, neque patet ex Evangelio, neque convenit inter sanctos Patres. Primum affirmat Tertullianus de corona militis cap. 9. alterum Chrysostomus in Joan. hom. 83. Augustinus in Joan. tract. 116. §. 2. &

K 3 Leo

(25) Vide inferius positam annotationem 28.

(26) Chlamydem, quam Matthæus cap. XXVII. 28. vocat coccineam, ideo Marcus cap. XV. 17. *purpuram*, & Joannes cap. XIX. 2. *purpuream* appellat, quod color coccineus purpureum imitetur colorem. Sic Horatius lib. 2. satyr. 6. ver. 103. 106. vestem eandem dicit *cocco sinisiam*, & *purpuream*.

(27) S. Hieronymus in Matthæum cap. 27. pag. 63.

Leo Magnus serm. 59. qui est 10. de Passione Domini, cap. 2. (28)

12. *Hominem tam fæde laceratum conspicientes Judæi desierunt ne eum ad mortem postulare?*

Loc. cit.
Matth.
XXVII.
25. 26.
Joan.
XIX. 5.

R. Nihil profecto minus; sed pertinax malitia, ut ait S. Leo, propriis crescebat augmentis, & in quem obtinuerat jus illusionis, exigebat & mortis. Quin conspectus ille adeo efferavit animos, ut clamarent non Jesum sibi a Pilato dimitti velle per Pascha, sed Barabbam latronem, non salvatorem, sed interfectorem, non datorem vitæ, sed ademto-rem, (29) atque illud etiam furore abrepti optarent, ut pœna mortis ejus in se, & filios suos

re-

(28) Chrysofomi verba sunt hæc pag. 427. quæ probant id, quod supra dixi de militibus pecunia corruptis a Judæis, ut crudelius Jesum verberarent. Tunc flagellavit eum Pilatus: Fortasse ut ita sedato Judæorum furore, inde eum dimitteret. Cum enim prius eum liberare non potuisset, in hoc ei satisfacere arbitratus est, si verberaret, & ea, quæ tunc facta sunt in eum, fieri permitteret, ut purpurea veste circumdaretur, & corona spinea ejus capiti imponeretur: ideo ita coronatum ad Judæos eduxit, ut ea ignominia eorum iram, & furorem aliquantulum sedaret. Et quomodo milites hæc faciebant, siquidem non præceperat Pilatus? Ad Judæorum gratiam. Neque enim noctu a Pilato jussi cum Juda profecti sunt, sed pecunia a Judæis allekti omnia audebant... Nos non modo hæc legamus, sed animo recondamus, hoc est coronam spinæam, vestimentum, arundinem, alapas, spura, irrisiones, quæ frequenter mente repetita satis omnem iram sedare poterunt: & si ludibrio erimus, si quid injuste patiemur, frequenter dicamus: Non est servus major Domino suo: & allavarrum Judæorum verba nobis subeant, cum dixerunt: Dæmonium habes, & Samaritanus es, & in Beelzebub principè Dæmoniorum ejicis Dæmonia. Et ideo hæc omnia pertulit, ut ejus vestigia imitemur, & maledicta perferamus, quæ ipsè gravissima non solum pertulit, sed omnia fecit, ut ipsos illatores salvos faceret, & ad eorum salutem Apostolos misit.

(29) S. Augustinus: tract. 116. in Joan. §. 1.

recideret. (30) Tum Pilatus & nomine Casaris territus, ut loquitur S. Leo Serm. 57. cap. 2. & illorum clamoribus, & Herodis Tetrarchæ instigatione metuentis, ne Regno pelleretur, victus, ut est apud Lactantium Institut. lib. 4. cap. 18. furentibus concessit, & circa horam diei tertiam Jesum crucifigendum tradidit. (31)

13. *Damnavit ne Pilatus Jesum ad crucem, an tantummodo crucifigi permisit?*

R. Nullam in Jesum mortis sententiam Pilatum protulisse, sed tradidisse eum Judæis, ut ipsi de illo secundum legem suam judicarent, scribit Lactantius lib. 4. divin. Institut. cap. 18. a quo non dissentit S. Chrysofomus hom. de Eleemosyna. (32) At contrarium apparet ex Evangelio. Nam Pilatus, ut est apud Lucam, adjudicavit fieri petitionem eorum, & quidem sedens pro tribunali, ut est apud Joannem, quæ utique judicii forma est. Adde responsum a Judæis datum Pilato: Nobis non licet interficere quemquam. (33) Adde crucis

Cap.
XXIII.
24.
Cap.
XIX. 13.
Joan.
XXIII.
31.

K 4 sup-

(30) S. Hieronymus in Matthæum cap. 27. pag. 63. Perseverat usque in præsentem diem hæc imprecatio super Judæos, & sanguis Domini non auferetur ab eis. Etiam nunc Judæorum genus vagum, atque odiosum est.

(31) Hora diei tertia causæ a Romanis agebantur, & judicia fieri consueverunt. Martialis lib. 4. epigram. 8.

Exercet vaucos tertia causidicos.

Addictus est Christus supplicio Crucis tamquam seditionis auctor. Hoc enim Pilato inculcabant Judæi apud Lucam cap. XXIII. 5. Commovet populum: & apud Joannem cap. XIX. 12. Qui se Regem facit, contradicit Casari. Seditionis vero auctoribus statuebant leges Romanorum crucis supplicium, ut docet Paulus Jurisconsultus lib. 5. sent. tit. 22.

(32) Num. 2. pag. 251. tom. 3. editionis postremæ studio Bernardi de Montfaucon.

(33) D. Thomas 3. part. quæst. 47. art. 3. ad 3. Dicendum, quod sicut Augustinus dicit (Tract. 114. in Joan.)

supplicium Romanorum, non Judæorum legibus receptum, (34) crucis titulum a Pilato scriptum, Jesum a militibus Romanis crucifixum, crucifixi corpus a Pilato, non a Judæis postulatum. Adde etiam rationem illam, quam affert S. Augustinus in Joan. tract. 116. *Non est enim dictum, Tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigerent eum, sed ut crucifigeretur. id est, ut iudicio ac potestate præsidis crucifigeretur.* Et initio tractatus sequentis 117. ita subjungit, *Judicante, ac damnante Pilato pro tribunali Dominum Jesum Christum.* (35) Quod scripsit etiam Cor. Tacitus in Animalibus lib. 15. cap. 44. *Auctor ejus nominis Christus*

Judei dicentes: Nobis non licet interficere quemquam, intellexerunt non sibi licere interficere quemquam propter festi diei sanctitatem, quam celebrare jam ceperant. Vel hoc dicebant, ut Chrysostronus dicit (Hom. 87. in Joan.) quia volebant eum occidi non tamquam transgressorem legis, sed tamquam publicum hostem, quia Regem se fecerat, de quo non erat eorum judicare. Vel quia non licebat eis crucifigere (quod cupiebant) sed lapidare; quod in Stephano fecerunt. Vel melius dicendum est, quod per Romanos, quibus erant subiecti, erat eis potestas occidendi interdicta. Vide Augustinum Calmet in Matth. XXVIII. 2. in Joan. XVIII. 31. & superius positam annotat. 14.

(34) Quatuor tantum erant apud Judæos poenæ capitales, de quibus tum in Sacris Litteris, tum in Rabbinarum scriptis mentio fit, lapidatio nimirum, ustio, decollatio, strangulatio. Talmud in tractatu Sanhedrin cap. 7.

(35) Idem S. Augustinus in Psal. 63. §. 4. *Ille dixit in eum sententiam, & jussit eum crucifigi, & quasi ipse occidit.*

S. Leo ferm. 57. qui est 8. de Passione, cap. 2. *Pilatus judex, quem innocentem pronunciat, damnat, addicens iniquo populo sanguinem justæ, a quo abstinendum sibi & intellectu proprio senserat, & somnio uxoris noverat.*

Somnium hoc ei immisum a Dæmone, censet auctor epistolæ ad Polycarpum, seu ad Philippenfes, quem credens Ignatium sequitur Baronius ad an. 34. §. 83. Immisum a Deo Origenes, Hilarius, & alii apud Cornelium a Lapide in Matthæum cap. XXVII. 19. quibus addi potest S. Athanasius in epistola ad Maximum Philosophum tom. 2. pag. 928.

stus Tiberio imperitante per procuratorem Pontium Pilatum supplicio affectus erat.

14. *Damnatus ad crucem Jesus quid primum pati coactus est?*

R. *Traditus Dominus servientium voluntati ad irrisionem regie dignitatis supplicii sui jussus est esse gestator.* (36) Nam ut Matthæus, & Marcus Matth. XXXVII. 31. Marc. XV. 20. narrant, chlamyde coccinea exutus vestibus propriis induitur. Spinea corona capiti ablata non legitur, ut verisimile sit, quod ait Origenes, semel impostam nunquam fuisse detractam. (37) Ita crucem in numeros suos efferre cogitur (qui mos erat Romanorum) a Prætorio Pilati ad montem *Calvarie* deportandam. (38) *Ibat ergo ad*

Procle vocatur Pilati uxor a Nicephoro lib. 1. cap. 30. Eandem *Proculam* dicunt Vincentius Bellovacensis lib. 7. Seculi Historiæ cap. 41. & falsus Lucius Dexter pag. 21. qui addit, eam in Christum credidisse, & salutem obtinuisse. In numero Sanctorum habitam a Græcis in Menologio, docet laudatus Cornelius a Lapide, sed diem non notat, neque apud Ferrarium, neque in Menologio Canisii S. *Procle* aut *Procula* invenitur. Non est S. Augustini sermo 150. Appendicis, in quo §. 4. legitur: *Pilatum uxor provocat ad salutem.*

(36) S. Leo ferm. 57. de passione Domini 8. cap. 4.

(37) In Matth. tract. 35. pag. 196. & 197. tom. 2. *De chlamyde scriptum est, quoniam denuo spoliaverunt eum chlamydem coccineam: de corona autem spinea nihil tale Evangelistæ scripserunt, propterea quod & nos querere voluerunt exitum rei de corona spinea semel imposta, & nunquam detracta.*

Tertullianus adver. Judæos cap. 13. *Christus lignum humeris suis portavit in hærens cornibus crucis, corona spinea in capite ejus circumdata.*

(38) Synopsis Criticorum, aliorumque Sacræ Scripturæ interpretum in Matth. cap. 27. pag. 673. *Cum jam ante Christum ipse patibulum tulisset per Urbem, ut Pilatus loquitur Joan. 19. 17. more haud dubie Romano, juxta quem, ut jam*

locum, ubi fuerat crucifigendus, portans crucem suam
 Jesus. Grande spectaculum! sed si spectet impietas,
 grande ludibrium! si pietas, grande mysterium! si
 spectet impietas, grande ignominia documentum! si
 pietas, grande fidei munimentum! (39) Sed cum
 ille jejuniis, vigiliis, verberationibus confectus,
 ac pæne exanimis tot acceptis spinarum vulneri-
 bus oneri succumberet, obvium quemdam homi-
 nem Cyrenæum nomine Simonem arripuerunt,
 qui tolleret crucem ejus, eamque solus deferret. (40)

15. Quid

jam omnibus notum, ὃ μέλλων (σαυρῶν, ut addit Ham.) προ-
 σηλάσει πρότερον αὐτῶν ἐβράσε, qui cruci affigendus erat,
 crucem prius portabat. Sic Plutarchus de sera Numinis vin-
 dicta: ἐβρασε τῶν κηρύγων ἐκέρει τὸν αὐτῶν σαυρῶν. Hinc no-
 men Furcifer proverbiale jactum. Sic Nonius ex Plauto: Pati-
 bulum ferat per urbem, deinde affigatur cruci.

Calvaria mons, seu potius tumulus, positus est inter
 Occidentem, & Septemtrionem Urbis Hierusalem. Destina-
 tus erat fontibus extremo supplicio afficiendis, Judæorum,
 & Romanorum more, quibus ad hæc locus solebat esse ex-
 tra Urbem. Unde ei inditum Calvaria nomen, parum con-
 venit. Nam alii sic dictum existimant ab Adami primi o-
 mnium parentis calvaria, seu capite ibidem sepulto: alii a
 calvariis, seu capitibus decollatorum, quæ ibidem sæpius
 projiciebantur inhumata. Utramque sententiam concilies,
 si dicas ita appellatum simul ob calvariam Adami, simul
 ob calvarias decollatorum. Vide Baronium ad an. 34. §. 12.
 Casaubonum exercitat. 16. §. 82. & Lambertinum de Festis
 D. N. Jesu Christi part. 1. §. 271. pag. 117.

(39) S. Augustinus in Joan. tract. 117. §. 3.

B. Virgo apud S. Brigittam lib. 1. Revelat. cap. 10. *Eun-
 te Filio meo ad locum passionis, alii percusserunt eum in col-
 lo, alii in faciem ceciderunt.* Sontes, dum traherentur ad
 supplicium, fuisse vexatos, & stimulis etiam actos, docet
 Lipsius lib. 3. de Cruce cap. 6.

(40) Ethnicus ne fuerit, an Judæus ambigitur. Ethni-
 cum faciunt non pauci ex antiquis Patribus, Judæum re-
 centes plerique interpretes, qui pariter volunt oriundum ex
 Cyrene in Lybia, & coactum a militibus succedere in o-
 nus Christi, insignantibus Judæis, quod scirent eum Chri-
 sto favere.

15. Quid vero postea?

R. Ubi ventum ad Calvariam, dederunt ei vi-
 num

Solus crucem Christi gestavit. S. Augustinus lib. 3. de
 consensu Evangelistarum cap. 10. §. 37. Cui, Simoni, postea
 data est Crux portanda usque ad locum.

S. Hieronymus in Matth. cap. 27. pag. 63. *Intelligendum
 est, quod egrediens de Prætorio Jesus, ipse portaverit Crucem
 suam, postea obvium habuerint Simonem, cui portandam Cru-
 cem imposuerunt.*

S. Leo serm. 57. qui est 8. de Pass. Dom. cap. 4. *Eun-
 tis cum Jesu turbis ad locum pæne, Simon quidam Cyrenæus
 inventus est, in quem lignum Crucis transferretur a Domino.*
 Quod legitur etiam apud S. Brigittam lib. 1. Revelat. cap.
 10. & lib. 4. cap. 70. ubi hanc sententiam pluribus confir-
 mat Confalvus Durantus annotat. 5.

Idem docet Hyacinthus Serry exercitat. 53. §. 2. Sed
 quod, ut rem amplius confirmet, ad extremum subjungit,
 verbum Græcum αἶμα, quod vulgatus interpres vertit tol-
 leret, non solum oneris lationem, sed oneris ex uno in alte-
 rum translationem significare, id nulla nititur Lexicorum fi-
 de. Quod si quando Evangelistæ utuntur verbo αἶμα tolle
 ad explicandam translationem ab uno in alterum, non eo
 solum utuntur: addunt aliquid, quod id ipsum aperte si-
 gnificet. Matthæus cap. XXV. 28. Ἀρατὸς δὲ ἀπ' αὐτῶν τὸ πῶ-
 λαντον, καὶ δέτε τῆ ἔχοντι τὰ δέμα. τάλαντα: Tollite itaque ab
 eo talentum, & date habenti decem talenta. Itaque existimo,
 Patres Græcæ Linguæ scientissimos Origenem, Athanasium,
 Hieronymum non eo dixisse, Simonem Cyrenæum solum
 gestasse Crucem a Christo Domino in se translata, quod
 id aperte significet verbum αἶμα, sed ideo potius, quod se-
 cuti sint D. Lucam scribentem cap. XXIII. 26. Ἐπέθηκεν
 αὐτῷ τὸν σαυρῶν ὅραρον ἐπίθετον τῷ Ἰησοῦ: Imposuerunt ipsi Cru-
 cem portare post Jesum.

Pisiores effingunt Christum gestantem priorem partem
 Crucis, Simonem vero posteriorem. Vide Suarez in 3. part.
 D. Thomæ tom. 2. disputat. 26. sect. 2.

S. Irenæus lib. 1. adver. Hæreses cap. 23. & S. Epipha-
 nius hæ. 24. §. 3. referunt, hunc inter alios fuisse erro-
 rem Basilidis, Christum Dominum cruce in Simonem trans-
 lata clam subduxisse se Judæis, & Simonem pro Christo ab
 illis crucifixum. In eandem insaniam incidisse etiam Lu-
 cium Carinum, scribit Photius in Bibliotheca cod. 114.
 pag. 291.

num bibere cum felle mixtum, ut refert Matthæus, *myrrhatum vinum*, ut Marcus. Hinc fuerunt viri clarissimi, qui existimarent, duplex vini genus Christo oblatum, & de altero apud Matthæum, de altero apud Marcum esse mentionem, illud ex odio exhibitum, hoc ex miseratione, illud utpote cum felle mixtum gustasse solum, hoc utpote suave & perjucundum accepisse quidem, ut ait S. Marcus, sed non gustasse, quia oblatam quamlibet consolationem gustavit. At D. Augustinus De consensu Evangel. l. 3. cap. 11. §. 38. cujus auctoritate quisque facile moveri se patiatur, de uno eodemque potu loqui utrumque Evangelistam censet, docens vinum, quod Marcus dixit *myrrhatum*, Matthæum dixisse *cum felle mixtum*: *fel quippe pro amaritudine posuit; myrrhatum enim vinum amarissimum est: quamquam fieri possit, ut & fel & myrrha vinum amarissimum redderent. Quod ergo ait Marcus, non accepit, intelligitur non accepit ut biberet. Gustavit autem, sicut Matthæus testis est, ut quod idem Matthæus ait, noluit bibere, hoc Marcus dixerit, non accepit, tacuerit autem, quod gustaverit. Sequitur Augustinum Beda in Evangelium Marci cap. 15. (41)*

16. *Ductus ne est ad Calvariam precedente Titulo, qui causam mortis ejus indicaret?*

℞. Est inter peritissimos homines summa ea de re consensio: quia moris fuit Romanorum, ut fonti plectendo præferretur titulus, seu inscriptio index criminis, propter quod plectebatur. (42)

Con-

(41) Vide Baronium ad an. 34. §. 95. & Jacobum Gretserum Disputat. de Vino Myrrhato, quæ est in Mantissa ad Tomum primum de Sancta Cruce.

(42) Suetonius in Caligula cap. 32. *Romæ publico epulo servum ob detractam lectis argenteam laminam carnifici constitim*

Constat autem ex Evangelio, eundem Titulum & cruci impositum, & scriptum fuisse Hebraice, Græce, & Latine, quo facilius crudelissimi teterimique supplicii causa omnibus innotesceret. *He quippe tres linguæ, ut ait S. Augustinus in Joan. tract. 117. §. 4. ibi præ ceteris eminebant: Hebræa propter Judæos in Dei lege gloriantes, Græca propter Gentium sapientes, Latina propter Romanos multis ac pæne omnibus jam tunc gentibus imperantes. Hinc Prudentius in Apotheosi ver. 383.*

*Fronte crucis Titulus sit triplex, triplice lingua,
Agnoscat Judæa legens, & Græcia norit,
Et venerata Deum percensseat aurea Roma. (43)*

17. *Titulus hic quibus verbis exaratus erat?*

℞. His apud Matthæum cap. XXVII. 37. *Hic est Jesus Rex Judæorum*: apud Marcum cap. XV. 26. *Rex Judæorum*: apud Lucam cap. XXIII. 38. *Hic est Rex Judæorum*: & apud Joannem cap. XIX. 19. *Jesus Nazarenus Rex Judæorum. Itaque, ait*

sim tradidit, ut manibus abscessis, atque ante pectus e collo pendentibus, precedente titulo, qui causam pænæ indicaret, per cæus epulantium circumduceretur. Similia habet in Domitiano cap. 10. Eusebius lib. 5. Hist. Eccl. cap. 1. de Attalo martyre per amphitheatrum circumducto: Precedente ipsum tabella, in qua Latino sermone inscriptum erat: Hic est Attalus Christianus. Vide Gretserum de Cruce lib. 1. cap. 28. 29. 30. & Augustinum Calmet in Matthæum cap. XXVII. 37.

(43) S. Chryostomus in Joan. hom. 84. pag. 432. *Scriptum autem & titulum Pilatus, cum ut Judæos ulcisceretur, tum ut Christum excusaret. Nam cum tamquam pravum tradidissent, & sententiam hanc læstronum societate confirmare volent, ne quis tam turpem mortis notam inurere, & tamquam malum & perditum eum accusare posset, ut calumniantium os obstrueret, in Regem suum insurrexisse denunciat, & tamquam tropæo cupiam litteras insculpsit, clara voce & victoriam & regnum profertentes, quamvis non perfecte*

ait Maldonatus, cum omnes Evangelistæ tituli sententiam expresserint, nemo tamen eorum videtur omnia Tituli verba posuisse. Ex omnibus autem hæc fuisse verba, colligere nobis licet: Hic est Jesus Nazarenus Rex Judæorum. E contrario Janfenius in Concordia Evangelica cap. 143. Baronius ad an. 34. §. 119. Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 28. alique nec pauci nec ignobiles, quos recenset Nicquetus in historia Tituli S. Crucis cap. 8; ajunt, omnia Tituli verba ab Joanne relata fuisse: (44)

18. Est ne affixus cruci erectæ, an humi positæ?

R. Ex antiquis Patribus nihil habeo certi: ita enim loquuntur, ut possint duci in partem utramque. (45) Doctissimi inter recentiores Gretserus lib. I. de Cruce cap. 11. Suarez in 3. part. D.

(44) V. adnotationem 13. cap. 15.

Idem Nicquetus cap. 11. Ex solo Evangelistarum Luca, & Joannis textu non liquet, quo ordine scriptæ lingue fuerint. Erat autem, inquit Lucas, & superscriptio scripta super eum litteris Græcis, & Latinis, & Hebraicis: At Joannes: Erat autem scriptum Hebraice, Græce, & Latine. Uter ex duobus ordinem verum retulit? Pars Tituli, quæ Romæ servatur; hoc Joannem fecisse planum facit; infima est enim Latina, superior Græca, Hebræa suprema. Hujus ordinis causam aliam alii afferunt, ut legete est apud eundem Nicquetum.

Baronius loc. cit. In ipsius ordine nobilior locus ac proinde prior ille visus; qui Christo vicinior esset: scilicet Latina prior, novissima vero Hebræica, ut quæ Græca inferior & barbæra a Romanis haberetur.

S. Joannes Chrysostomus hom. 84. pag. 432. Latronum Crucis titulum non habebant.

(45) Alfonso Salmeron tom. 10. Commentariorum in Evangelicam Historiam; tract. 35. de Crucifixione Domini pag. 295. postquam retulit eorum sententiam, qui putant, Christum affixum Crucis humi positæ, ita subjicit e vestigio: Idcirco in die Veneris Sancti ad hujus rei memoriam Crucem in terra prostratam adoramus.

D. Thomæ tom. 2. disputat. 36. sect. 3. alique rem in medio relinquunt. Lipsius lib. 2. de Cruce cap. 7. sæpius in crucem erectam, quam humi positam fontes agi consuevisse, existimat, quicum sentit Bynæus lib. 3. de morte Christi cap. 6. Nicquetus in historia Tituli sanctæ Crucis lib. I. cap. 19. alique Sacrarum Litterarum interpretes. Quare Christum erectæ affixum potius credam, præsertim ob D. Bonaventuræ auctoritatem, qui id verbis clarissimis confirmat cap. 78. Meditat. vitæ Christi. (46)

19. Est ne affixus omnino nudus?

R. Christum omnino nudum in crucem sublatum

(46) Synopsis Criticorum in Matth. cap. 27. pag. 674. 675. Crucifixionis modum hunc fuisse tradunt, ut ambae manus brachiis expansis in ligno Crucis transverso clavis affigerentur, ut constat ex Luc. 24. 39. & Joan. 20. 25. 27. & Joan. 21. 18. ambo vero pedes ligno cuidam ab hasta seu erecto ligno crucis justo loco prominenti velut basi insistentes, & juxta se mutuo positi itidem clavis affigerentur. Ex quo liquet, Christum quatuor clavis crucifixum. Vide cap. XV. Interrog. 14.

Theodoretus in Psal. 21. n. 18. Hoc autem, dinumeraverunt omnia ossa mea, hoc significat, quoniam sic me distenderunt crucifigentes, ut facile foret cuilibet ossa enumerare.

S. Joannes Damascenus edit. Michaelis Lequien lib. 4. de Fide Orthodoxa cap. 12. Dominus cum in cruce penderet, verso ad occasum vultu erat, eaque de causa ita adoramus, ut in eum oculos intendamus. Vide Lucam Tudesem lib. 2. adverb. Albigenses cap. 12. in Bibl. Patr. Lugdunensi tom. 25. pag. 226.

Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 21. Alii probabilius existimant, Christum affixum Crucis adhuc humi jacenti, quia, ut multi testantur, in Terra sancta demonstratur locus, in quo Crux est infixæ terra. Deinde quia sententia hæc est convenientior piorum cognitionibus & meditationibus de passione Domini. Tertio quia modus hic figendi multo est facilior & expeditior, quam si corpus jam Crucis erectæ affigatur. Res iam de finiri certo nequit, cum Scriptura neque de hoc, neque de illo crucifixi modo aliquo clare & perspicue tradat.

Pag. 1527.

tum fuisse, docent veteres Patres. Nam S. Ambrosius in Lucam lib. 10. §. 110. Refert, inquit, considerare, qualis crucem ascendit. Nudum video. Et talis ascendit, quales nos auctore Deo natura formavit: talis in Paradiso primus homo habitavit, talis ad Paradisum homo secundus intravit. Et e-

Pag. 915.

narrat. in Psalm. 43. §. 69. Tota die, inquit, confusio mea contra me est. Quae autem confusio Christi, nisi crux, quod nudus pendit in ea? In sententiam præceptoris sui ivit S. Augustinus tum lib. 16. de Civit. Dei cap. 2. §. 2. tum lib. 12. contra Faustum cap. 23. ubi Christum Dominum cruci affixum comparat cum Noe domi suæ nudato. Quod idem scriptum est a D. Cypriano in epistola 63. ad Cæcilium. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 20. Mystagoga 2. §. 2. Exuti, ait, nudi fuistis, in hoc quoque nudatum in cruce Christum imitantes. Sanctus quoque Bonaventura loco supra memorato dicit, Christum nudum fuisse tunc tertia vice coram totâ multitudine, renovatasque fracturas per pannos carni applicatos. Præterea morem fuisse, ut rei omnino nudi agerentur in crucem, docet Lipsius lib. 2. de Cruce cap. 7. Jure igitur ac merito sententia hæc etiam viro piissimum Francisco Suarez videtur probabilior. (47) Nolim tamen pictoribus succenseas, quod Chri-

(47) In 3. part. D. Thomæ tom. 2. disput. 36. sect. 4. Consentit Lorinus in Psal. XXI. 18. & Augustinus Calmet in Matthæum cap. XXVII. 35.

Abulensis Paradox. 5. cap. 42. apud citatum Lorinum putat, Christum Dominum crucifixum, ac sepultum cum femoralibus, quia nemo tam durus foret, ut immemor humanæ verecundia hæc auderet detrabere. Vide Lambertinum de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 3. cap. ult. num. 17.

S. Augustinus in Joan. tract. 36. §. 4. Creator hominis homo esse dignatus est. Factus est, qui fecerat, ne periret, quem fecerat. Quid huic misericordie addi potest? Et tamen addidit. Parum fuit hominem fieri, sed voluit etiam ab hominibus re-

Christum & de cruce pendentem, & ad columnam cæsum, & in Jordane baptizatum velo tectum effingant. Pudori enim atque honestati consulunt, quamvis historiae veritati contradicant.

20. Quo anno cruci affixus est?

R. Anno Orbis conditi 4034. Periodi Julianæ 4744. Olympiadis CCII. 1. Urbis conditæ 782. Æræ Vulgaris 29. duobus Geminis Consulibus, & anno Tiberii 18. ex quo Imperii collega senatus auctoritate ab Augusto assumptus fuerat, anno autem 15. ex quo solus post mortem Augusti cœperat imperare. (48) Aliud alii censent.

I

21. Quo

probari. Parum fuit reprobari, & exonorari: parum erat exonorari, & occidi: sed & hoc parum est, morte crucis. Nam & cum ejus obedientiam usque ad mortem factam commendaret Apostolus, parum illi fuit dicere: Factus obediens usque ad mortem; non enim qualemcumque mortem, sed addit: mortem autem crucis. Illa morte pejus nihil fuit inter omnia genera mortium. Denique ubi dolores acerrimi exagitant, cruciatu vocatur a cruce nominatus. Pendentes enim in ligno crucifixi, clavibus ad lignum pedibus manibusque confixi, producta morte necantur. Non enim crucifigi hoc erat occidi, sed diu vivebatur in cruce, non quia longior vita eligebatur, sed quia mors ipsa protendebatur, ne dolor citius finiretur. Mori voluit pro nobis: parum dicimus: crucifigi dignatus est, usque ad mortem crucis obediens factus. Elegit extremum & pessimum genus mortis, qui omnem fuerat ablaturus mortem. De morte pessima occidit omnem mortem.

Sozomenus lib. 1. cap. 8. Supplicium crucis, quod apud Romanos antea erat usitatum, lege lata sustulit Constantinus Magnus Imperator. S. Augustinus in Psal. 36. serm. 2. §. 4. Cum sub antiquis sceleratis crucifigerentur, modo nullus crucifigitur. Honorata est & facta. Vide Lipsium de Cruce lib. 3. cap. 14.

(48) Vide annotat. 1. ad cap. 7. de Baptismo Christi & Antiquitatem Ecclesiæ illustratam ab Emmanuele Schelstrato tom. 1. dissertat. 1. cap. 4.

21. Quo die?

Bar. ad
an. 34 §.
153.

Pag. 99.

R. Dies quoque variat apud auctores. Duodecim inter se dissidentes opiniones numerat Ricciolius lib. 8. Chronologiæ Reformatae cap. 10. (49) Quartam ex eo numero, quæ in diem Veneris 25. Martii & 15. Lunæ mensis Nisan mortem Christi refert, apud antiquissimos Patres reperio. S. Justinus Apologia 2. *Præ die Saturni diei ille in crucem actus est, & post die ejusdem, qui scilicet Solis est dies, Apostolis & Discipulis suis apparuit*: S. Irenæus lib. 5. *adversus hæreses* cap. 23. *Parasceve, que dicitur Cæna pura, id est sexta feria, quam & Dominus ostendit passus in ea*. Theophylactus in Matth. cap. 27. *Cum autem sexta hora homo formatus sit, & sexta hora de ligno comederit (hec enim est hora comestionis) Dominus reformans hominem; & lapsum sanans, sexta die, & sexta hora ligno affigitur*. Tertullianus in libro adversus Judæos cap. 8. *Passio hujus exterminii intra tempora septuaginta hebdomadarum perfecta est, sub Tiberio Cesare, Coss. Rubellio Gemino, & Fusio Gemino; mense Martio temporibus Pascha, die octavo Kalendarum Aprilium, die prima Azymorum*. S. Gaudentius Brixia Episcopus serm. 1. *Sexta feria, qua hominem fecerat, pro eodem passus est*: Et S. Augustinus epist. 36. cap. 13. §. 30. *Passus est Dominus, quod nullus ambigit, sexta Sabbati: quapropter & ipsa sexta jejuniis deputatur*: Et lib. 4. de Trinitate cap. 5. §. 9. *Sicut a majoribus traditum suscipiens*

Ec-

(49) Prima vult, Christum passum die 20. Martii: Secunda die 23. Tertia die 24. Quarta die 25. Quinta die 26. Sexta die 29. Septima die 30. Octava die 2. Aprilis: Nona die 3. Decima die 6. Undecima die 11. Duodecima die 16.

Ecclésiæ custodit auctoritas, octavo Kal. Aprilis conceptus creditur, quo & passus. Et lib. 18. de Civit. Dei cap. 54. §. 1. *Mortuus est ergo Christus duobus Geminis Consulibus octavo Kal. Aprilis*. Quod scribit etiam in libro de diversis quæstionibus octoginta tribus quæst. 56. His accommodat se Beda de ratione temporum cap. 45. ubi cum dixisset; *sexta feria crucifixum, ac sepulitum*, subjungit hæc: *Quod autem VIII. Kalendarum Aprilium crucifixus VI. Kalendarum earumdem die resurrexerit, multorum late doctorum Ecclésiasticorum constat sententia vulgatum*: Eadem tradit S. Isidorus Hispalensis lib. 6. Etymolog. cap. 17. Cassiodorus in Chronico; Martyrologium Hieronymianum illustratum a Florentinio; Martyrologium Romanum vetus editum a Rosvveido: (50) Opinionem hanc, quæ una cum sæculis inveteravit; demum sæculo Christi XIII. exeunte Rogerius Bachonus; & proxime insequente Alfonso Tostatus, rationes Astronomicas secuti; in primis oppugnarunt; docentes Christum die tertio Aprilis crucifixum: Ob id tamquam ambiguae fidei vir suspectus habitus est Bachonus, teste Lu-

L 2 ca

(50) P. Henri. Philippe in *questionibus Chronologicis de annis nati & passi Christi* cap. 19. colligit recentes auctores non ignobiles amplius triginta, qui Christum VIII. Kal. Aprilis crucifixum probant. Et Honoratus a S. Maria tom. 2. *Animadversionum in Regulas & usum Critices* dissert. 1. art. 7. ostendit, tabulas Astronomicas; quas adversarii tantopere urgent; inter se dissidere, ac proinde ex iis nihil certi effici posse:

Quod ante ipsum docuit Petavius de doctrina Temporum lib. 12. cap. 11. ubi ita concludit: *Desinant itaque Chronologi in anno dieque Passionis evendo Mathematicorum calculis; Noviluniorum; & Pleniluniorum minutis ac scrupulosis ratiociniis sibi ac lectoribus suis negotium facere. Quo in genere nimis sane nebulosa Curiositas quorundam existit: sed in primis Pauli Forosempromiensis, & ante hunc Abulensis, post vero Joannis Lucidi, atque Scaligeri.*

ca Wadingo de Scriptoribus Ordinis Minorum: Tostatus vero in iudicium vocatus atque damnatus; qua de re fufe Joannes Mariana lib. 21. de rebus Hispaniæ cap. 18. (51)

22. Quota hora?

R. Erat hora tertia, inquit S. Marcus, & Crucifixerunt eum: Joannes autem, erat Parasceve Pasche hora quasi sexta. Utrumque verum. Alter respicit finem horæ tertiæ in meridiem definentis, alter initium sextæ a meridie incipientis. Tunc enim quatuor præsertim horas numerabant, Primam, Tertiam, Sextam, & Nonam, singulas constantes horis tribus modo longioribus, modo brevioribus juxta diversam anni tempestatem. Prima inchoata ab ortu Solis durabat usque ad horam diei tertiam: inde Tertia usque ad meridiem, & horam diei sextam: a meridie incipiebat Sexta, & tribus post meridiem horis Nona, quæ hora diei duodecima, & occidente Sole finiebatur, unde noctis vigiliæ pariter quatuor ducebant exordium. Itaque Marcus horam Crucifixionis Christi ex fine vocavit Tertiam, Joannes autem ex initio quasi Sextam. (52) Ex quo appa-

(51) Alfonso Tostatus, qui Abulensis dicitur, enunciata quædam Senis in Hetruria publico certamini exposuit. Unum erat: Christum vigesima quinta die Martii non esse mortuum, sed tertia Aprilis, idque anno ætatis sue trigesimo tertio non completo, sed incunte. Hinc offensionem erroris non vitavit, & multorum animos ita commovit, ut de Religione postularetur. Res jussu Eugenii IV. qui tunc Senis cum tota Curia morabatur, ad judices delata, qui Abulensem condemnarunt. Qui ut se purgaret, & omnem erroris suspicionem a se removeret, Defensorium trium confessionum edidit.

(52) S. Augustinus lib. 3. de consensu Evangelistarum cap. 13. Et in Joan. tract. 117. §. 1. Hora tertia crucifixus est.

paret, Christum Dominum in crucem actum fuisse sub meridiem, ideoque sub finem horæ, quæ nunc Italis duodevicesima, & Transalpinis duodecima nuncupatur.

23. Quot horis complectur tota Christi passio?

R. Horis quindecim. Die Jovis, media circiter nocte, ut supra dixi Chrysofostomo & Augustino auctoribus, dum oraret in horto Gethsemani, comprehensus est. Ad Annam primum, atque inde ad Caipham perductus, in cujus aulam intromissus Petrus ter illum negavit ante gallicinium, quod noctem mediam sequitur. Mane diei insequentis, qui dies Veneris erat, quinrus & vicesimus mensis Martii, e domo Caiphæ Pontificis ad Pilati Romani Præfidis prætorium ducitur. A Pilato ad Herodem mittitur, ab Herode rursus ad Pilatum. Tum flagellis cæditur,

L 3 spi-

est Dominus linguis Judæorum, hora sexta manibus militum. Idem utrobique narrat, alios aliter interpretari. Vide Thomæ Itiigii Hist. Eccl. selecta capita sæc. II. cap. 3. sect. 2. §. 24. pag. 127.

Horum sententiam, usus fere verbis Augustini, ita coarctavit D. Thomas 3. part. quæst. 46. art. 5. ad 2. Quamquam non desunt, qui per Parasceven, quam Joannes commemorat dicens: Erat Parasceve hora quasi sexta, horam diei tertiam velint intelligi. Parasceve quippe interpretatur preparatio. Verum autem Pascha, quod in Passione Domini celebratur, incepit preparari ab hora noctis nona, quando scilicet omnes principes Sacerdotum dixerunt: Reus est mortis. Ab illa ergo noctis hora usque ad Christi Crucifixionem occurrit hora Parasceves sexta secundum Joannem, & hora diei tertia secundum Marcum.

Rursus alii alio modo nodum solvunt, ut videre licet in Synopsi Criticorum ad Evangelium Marci cap. 15. pag. 826. 827. in commentariis Toleti ad Evangelium Joannis cap. 19. annotat. 8. & Augustini Calmet ad Evangelium Matthæi cap. XXVII. 45.

spinis coronatur, modis omnibus illuditur, (53) & hora diei tertia, nobis nunc decima quinta, aliis nona matutina, a Pilato sedente in tribunali mortis sententia in ipsum profertur. Tres insequentes horas usque ad meridiem consumpsit deductio Christi extra Urbem ad montem Calvariae, apparatus crucifixionis, crucifixio. Etenim dum pergit, ut ait S. Augustinus lib. 3. de confensu Evangelistarum cap. 13. §. 46. & dum crucifigitur cum duobus latronibus, dum vestes ejus dividuntur, & in sortem illa tunica mittitur, atque inter haec variis conviciis illuditur (simul enim cum illa gererentur & convicia jaciebantur) completa est hora sexta. Eo suspenso atque affixo, Sol repente retraxit radios suos, & pendentem in cruce Dominum suum spectare non ausus est. (54) & ab hora sexta usque in nonam, quae juxta morem nostrum est vigesima prima, tenebrae fuerunt, quibus discussis exclamavit ad Deum voce magna, & ultro spiritum posuit. (55)

24. Quot

(53) Euthymius in Matth. cap. 67. tom. 19. Bibl. Patr. pag. 588. Considera totum Salvatoris corpus injuriis affectum. Caput quidem per spineam coronam, & arundinis percussione, faciem per sputa, maxillas autem per alapas, os vero per fet & acetum, aures per blasphemias, collum per colaphos, dorsum & pectus flagellis & verberibus, manus autem & pedes clavibus, latus vero lancea, veluti scribit Joannes, ceteras quoque partes chlamyde ac nuditate, & ut semel dicam, totum corpus, quod in cruce spectaculo est expositum.

(54) Hieronymus comment. in Amos lib. 3. cap. 8. pag. 121.

(55) S. Chrysostomus in Matth. hom. 89. pag. 737. Hoc est illud, quod dixerat: Potestatem habeo ponere animam meam, & potestatem habeo rursus sumere eam. Idcirco enim magna voce clamavit, ut ostenderet sua haec potestate fieri.

S. Augustinus in Joan. tract. 119. §. 6. Quis ita dormit, quando voluerit, sicut Jesus mortuus est, quando voluit? Quis ita vestem ponit, quando voluerit, sicut se carne exiit, quan-

24. Quot & quoniam fuerunt Christi e cruce pendentes voces?

R. Septem fuerunt: quatuor recensentur a Matthæo, Marco, & Luca, tres a Joanne. Prima illa fuit, qua praestans re, quod docuerat verbo, inter ipsas injurias non verborum, sed mortis illatae, (56) petiit a Patre, ut iis ignosceret, qui poenarum omnium, quas pertulit, auctores & ministri fuerunt: Pater dimitte illis, non e-

L 4

Luc.
XXIII.
34. 43.

do voluit? Quis ita cum voluerit, abit, quomodo cum voluit, obiit? Quanta speranda, vel timenda potestas est iudicantis, si apparuit tanta morientis?

S. Bernardus in sermone de passione Domini, feria 4. hebdomadae sanctae, §. 4. pag. 892. Propter nimiam caritatem suam, qua dilexit nos Deus, ut serum redimeret, nec Pater filio, nec sibi Filius ipse pepercit. Majorem, inquit, caritatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Tu majorem habuisti, Domine, ponens eam etiam pro inimicis. Cum enim adhuc inimici essemus, per mortem tuam & tibi reconciliati sumus, & Patri. Quenam ergo alia videbitur esse vel fuisse vel fore huic similis caritatis? Vix pro justo quis moritur, tu pro injustis passus es, moriens propter delicta nostra, qui venisti iustificare gratis peccatores, servos facere fratres, captivos coheredes, exules reges.

Theophylactus in Matth. pag. 176. Tenebrae facta non erant juxta naturam ordinem ex eclipsi solis naturaliter facta. Neque enim quando est decima quarta luna, fit solis deliquium: cum autem crucifigeretur, omnino decima quarta luna erat. Pascha enim Hebraeorum tunc fiebat, unde super naturam erant. Erant autem in toto mundo, non in parte mundi, sicut in Aegypto: ut monstraret, quod luceat in passione conditoris creaturae, & quod a Iudaea lux recesserit, Iudaei quoque petentes signum e Caelo, nunc videant, solem obtenebrari.

De tenebris in morte Christi habes Dissertationem Augustini Calmet Evangelio Matthæi praepositam, & plura apud Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 1. cap. 25. num. 7.

(56) S. Augustinus Enarrat. in Psal. 85. §. 20.

enim sciunt quid faciunt. (57) Secunda illa, quam dixit latroni homini pœnaliter pendenti, & salubriter confitenti: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in Paradiso. Nempe etiam ipso die cum illo in paradiso esse poterat, unde ille, qui ubique semper est, non recesserat. (58) Tertia illa, qua Matrem suam, & Joannem Apostolum affatus iussit, ut altera alteri mater, & alter alteri filius esset: *Mulier, ecce filius tuus, & ad discipulum conversus, Ecce Mater tua, docens exemplo suo, ut a filiis impendatur cura parentibus.* (59) Quarta est ingens illa vox, *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Quæ vox ostendit, Christo inter summos dolores nullum animi solatium di-

Joan.
XIX. 16.
27.
Matth.
XXVII.
46.
Marc.
XV. 34.

(57) D. Thomas 3. part. quæst. 47. art. 5. ubi quærit, utrum Christi persecutores eum cognoverint, hæc habet: *Apopud Judæos quidam erant Majores, quidam Minores. Majores quidem, qui eorum principes dicebantur, sicut & Demones, cognoverunt, eum esse Christum promissum in lege... Minores, id est populares, qui mysteria Scripture non noverant, non plene cognoverunt ipsum esse nec Christum, nec Filium Dei. Licet enim aliqui eorum in eum crediderint, multitudo tamen non credidit.*

(58) S. Augustinus in Joannis Evangelium tract. 3. §. 2. S. Chrysostomus in Oratione de cæco a nativitate pag. 440. tom. 6. *Nusquam homini apparet Dei ore promissum esse paradysum, postquam ejectus Adamus est, nisi huic primum latroni.*

(59) S. Augustinus in Joannis Evangelium tract. 119. §. 2.

S. Ambrosius in Luc. cap. 23. §. 131. pag. 1532. *Testabatur de cruce Christus, & testamentum ejus signabat Joannes, dignus tanto testatore testis. Et de institutione Virginis cap. 7. §. 48. & 50. pag. 261. Testatur de cruce Dominus Jesus, & paulisper publicam differt salutem, ne Matrem inhonoram relinquat. Subscribitur Joannes in testamento Christi. Legatur Matri pudoris defenso, testimonium integritatis. Legatur & discipulo Matri custodia, pietatis gratia... Eademque postea Joanni Evangelista est tradita conjugium nescienti. Unde non miror præ ceteris locutum mysteria divina, cui præsto erat aula cælestium Sacramentorum.*

divinitus datum, & humanam ejus naturam sensiffisse tormenta omnia, perinde ac si personæ divinæ conjuncta non fuisset. (60) Quinta: *Sitio.* Joan. XIX. 28. *tantum laboraverat, & de sanguine emisferat, quod corpus ejus erat desiccatum, & adustum: & propter hoc sitiebat supra modum.* (61) Sexta: *Consummatum est:* hoc est, ut ait S. Leo ferm. 53. de Passione Domini 4. cap. 4. *complete sunt Scriptura, non est amplius, quod insaniam populi furentis expectem, nihil minus pertuli, quam me passurum esse prædixi.* Septima & postrema ingens perinde, ac quarta, & divinæ ejus naturæ index est illa vox quam emittens expiravit: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.* (62) *Luc. XXIII. 46.*

(60) S. Augustinus in Psal. 49. §. 5. *Unde ergo, Deus, Deus meus, ut quid me dereliquisti? nisi quia in carne infirmitatis agnoscebatur vox peccatoris? Qui enim suscepit similitudinem carnis peccati, cur non susciperet similitudinem vocis peccati?*

S. Leo ferm. 65. de passione Domini 16. cap. 7. *Vox ista doctrina est, non querela. Nam cum in Christo Dei & hominis una persona sit, nec ab eo poruerit relinqui, a quo non poterat separari; pro nobis trepidis & infirmis interrogat, cur caro pati metuens exaudita non fuerit:*

(61) Synoplis Criticorum in Joan. cap. 19. pag. 1373. *Acetum pro crucifixis paratum erat, vel ut citius morerentur: nam acetum valde vulneratis nocet: vel potius, ut diutius in tormentis viverent: acetum enim & semidames recreat appositum ori aut naribus, & sanguinem copiose fluentem sistit admotum vulneribus; vel ut sitim restingerent. Certissimum est, milites Romanos, & pauperes alios acetum vini loco bibisse. Christo autem dederunt, ut ei illuderent, pro juvante & jucundo potu nocentem & acerbum offerentes.*

Spartianus in Pescenio Negro cap. 10. *Idem jussit, vinum in expeditione neminem bibere, sed aceto universos esse contentos.*

(62) S. Marcus cap. XV. 39. *Videns autem Centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Vere hic homo filius Dei erat. Non enim poterat homo, qui non etiam*

Qua precatione monuit suos, ut constituti in extremo vitæ momento quanta maxima possent animi contentione se Deo commendarent.

25. *Lacrymatus ne est Christus pendens e Cruce?*

R. S. Paulus in epistola ad Hebræos cap. V. 7. *In diebus carnis suæ preces supplicationesque ad eum, qui possit illum salvum facere a morte, cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia. Hoc autem, inquit D. Thomas in citatum locum D. Pauli extrema Le&t. 1. non legitur in Evangelio, sed probabile est, quod sicut ipse lacrymatus est in resurrectione Lazari, ita & in passione sua. Nam ipse multa fecit, quæ non sunt scripta. Non tamen flevit pro se, sed pro nobis, quibus passio sua profuit. His plane gemina illa sunt, quæ scribit Nicolaus de Lyra in eundem locum D. Pauli. (63)*

iam Deus esset, confectus cruciatu summo dolorum magnam vocem moriens emittere.

S. Thomas 3. part. quæst. 47. art. 1. ad 2. *Ut Christus ostenderet, quod passio illa per violentiam ejus animam non eripiebat, naturam corporalem in sua fortitudine conservavit, ut etiam in extremis postrema voce magna clamaret, quod inter alia miracula mors ejus computaretur. . . Fuit etiam mirabile in Christi morte, quod velocius mortuus fuit aliis, qui simili pœna afflictebantur. . . Sicut enim ejus voluntate, natura corporalis conservata est in suo vigore usque ad extremum; sic etiam quando voluit, subito cessit nocimento illato.*

Beda in Lucam cap. 23. pag. 440. tom. 5. *Patrem invocando filium Dei se esse, declaravit, Spiritum vero commendando, non defectum suæ virtutis, sed confidentiam ejusdem cum Patre potestatis insinuat.*

(63) S. Chrysothomus in Matth. hom. 6. pag. 51. *Ipse flevit, & cum Lazarum suscitavit (Joan. XI. 35.) & cum ad expugnandam respiceret Civitatem. (Luc. XIX. 41.) Sed etiam de Judæ prodicione simul, ac prodicione turbatus est. Itaque sentem quidem illam frequenter invenias, nunquam vero videntem, sed nec leviter. saltem subridendo gaudentem.*
Nul-

26. *Utrumque ne Christi jam mortui latus lancea confossum est?*

R. Utrumque confossum fuisse existimavit Prudentius *œd. 5. 22. 23. hym. 8.*

*Ipse loci est Dominus, laterum cui vulnere utroque
Hinc cruor effusus, fluxit & inde latex.*

At repugnat id Evangelicæ narrationi. Ita enim narrat Joannes: *Ad Jesum autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura: sed unus militum lancea latus ejus aperuit; (64) & paulo post Thomam Apostolum ita loquentem facit: Nisi mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam. Dextrum vero, an sinistrum confossum fuerit, ponitur in controversia. Pugnat pro sinistro Lucas Brugensis sæculi XIV. scriptor in Joan. cap. 19. Stat pro dextero Beda, qui sub initium sæculi VIII. floruit. Nam in libros Regum quæst. 12. Passio, ait, in cruce Domino, unus militum lancea latus ejus dexterum aperuit. Stat S. Bernardus in Psal. *Qui habitat* Bibl. Patr. tom. 5. pag. 1024.*

Nullus certe hoc Evangelista memoravit. Idem Chrysothomus in epist. ad Hebræos hom. 8. pag. 1511. Nusquam hoc dicit Evangelium, neque quod orans sit lacrymatus, neque quod clamorem ediderit. Christus igitur versans inter homines tantum lacrymasse legitur.

Alii alias eum flevisse, colligi putant ex diversis Scripturæ locis: ut ex Sapientia cap. VII. 3. flevisse in Nativitate: ex epistola ad Hebræos cap. II. 17. flevisse in Circumcisione: ex Joan. cap. XIII. 21. in Judæ prodicione: ex Luc. cap. XXII. 44. in Agone in horto. Vide Joan. Christ. Artst. Dissertationem de lacrymis Christi tom. 9. Criticorum Sacrorum part. 2. pag. 330. & Augustinum Calmet in Joannem, & Lucam locis memoratis. Cap. XIX. 33. 34.

(64) Vide Clementinam 1. de sum. Trin. & Fide Catholica, ubi Pontifex confirmat, Joannem rectum ordinem tenuisse narrando, quod Christo jam mortuo unum militum lancea latus ejus aperuit. Pag. 851.

latus fodi. Stat S. Bonaventura in Meditationibus Vitæ Christi cap. 80. his verbis: *Unus Longinus nomine latus Domini Jesu dextrum vulnere grandi aperuit*. Sic Innocentius III. lib. 2. de sacro Altaris Sacramento cap. 54. *Calix ponitur ad dextrum latus quasi sanguinem suscepturus, qui ex latere Christi dextero creditur vel cernitur profluxisse*. Lucas item Tudenſis lib. 2. adver. Albigenſes cap. 11. hoc adeo perſuaſum habuit, ut nihil ſupra: quod tradidit etiam Brigitta lib. 7. Revelationum cap. 15. *Unus accurrens infixit lanceam in latere ejus dextero tam vehementer & valide, quod quaſi per aliam partem corporis lancea valuit pertranſire*. (65) His conſentit Evangelii Joannis verſio Æthiopica, quæ nominat *latus ejus dexterum*, itemque Evangelium infantia, ex Arabico tranſlatum cap. 25. (66) *Quibus testimoniis ſi non uteris ad auctoritatem, utere ſaltem ad antiquitatem*. (67)

Bibl.
Patr.
tom. 25.
pag. 225.

27. Quo anno atatis mortuus eſt?

Æ. Varias eſſe opiniones intelligo. Antiqui Ecclēſiæ Patres, qui minimum numerant, anno ætatis trigeſimo: qui vero maxime immodici ſunt in

(65) Joan. Jacobus Chiffletius de linteis Sepulcralibus Chriſti Servatoris cap. 31. pag. 193. *Vulneris ad latus inſiſſi cicatrix, ſiniſtra eſt in utraq; imagine (Veſontino Sudario, & Sindone Taurinenſi) ut nimirum dextro Chriſti lateri reſpondeat*.

S. Bonaventura in Legenda S. Franciſci cap. 13. Operum tom. 7. pag. 295. loquens de Sacris Stigmatibus eidem Sancto Viro divinitus impreſſis, nominat *dextrum laſus quaſi lancea tranſfixum*. Vide Sagittarii Diſſertationem de Lancea cap. 3. quæ eſtat tom. 9. Criticorum Sacrorum pag. 385.

(66) Apud Joannem Albertum Fabricium in Codice apocrypho Novi Teſtamenti part. 1. pag. 197.

(67) S. Hieronymus lib. 3. Dialogorum adverſus Pelagianos cap. 1. pag. 591. Vide Lambertinum de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 1. cap. 31. n. 6.

in numero augendo, anno ferme quadrageſimo; aut etiam quinquageſimo mortuum eſſe, ſcribunt. (68) Hi autem duo tantum ſunt, Chryſoſtomus in Joan. hom. 54. & Irenæus lib. 2. adver. hæreſes cap. 39. quorum primus ait, Chriſtum prope jam ad quadraginta annorum acceſſiſſe ætatem: alter vero anno quinquageſimo docuiſſe, atque ideo annum illum jam expleſſe, quo tempore in crucem ſublatus eſt. Sed vulgatæ opinioni, qua creditur Chriſtus Dominus deceſſiſſe annos natus amplius tres & triginta, fidem potius accomodaverim. Poſito enim atque conſeſſo, quod ſupra dixi, Chriſtum natum eſſe die 25. Decembris anno Urbis conditæ 748. mortuum autem die 25. Martii anno Urbis conditæ 782. efficitur, ut in vivis fuerit annos triginta tres & meſes tres: in quam ſententiam tum Baronius ad an. 34. §. 147. tum Ricciolius tom. I. Chronologiæ Reformatæ lib. 8. cap. 7. multa diſputarunt. (69)

pag. 379.

28. Narra nunc prodigia conſecuta mortem Chriſti.

Æ. Velum Templi ſciſſum eſt in partes duas, Matth. XXVII. 51.

70

(68) Legendus Natalis Alexander Diſſertat. 2. ſæculi 1. quæſt. 3. & Auguſtinus Calmet in Joan. cap. VIII. 57.

(69) S. Thomas 3. part. quæſt. 46. art. 9. ad 4. *Chriſtus in juvenili ætate pati voluit, ut ex hoc magis ſuam dilectionem commendaret, quod vitam ſuam pro nobis dedit, quando erat in perfectiſſimo ſtatu*.

(70) terra mota, (71) petrae disruptae, (72) reserata sepulcra; erecta plurima iacentia corpora Sanctorum, qui deinde post resurrectionem eius exeuntes e sepulcris; profectique Hierosolyman, se in conspectum multis dederunt: Inde tanta, ut ait S. Chrysostomus in Matth. hom. 89. Crucifixi virtus apparuit; ut post illas contumelias, post vituperationem & eadem tam Centurio, quam populus compuncti fuerint; & praeter dolorem percutientes pectora sua a monte Calvariae in Urbem redierint. (73.)

pag. 739.

Luc.
XXIII.
48.

29. Ex-

(70) Duplex erat velum in Templo, ut docet Iosephus lib. 5. de bello Judaico cap. 5. §. 4. & 5. unum ante locum Templi Sanctum, quo Sacerdotes quotidie ingrediebantur: alterum ante Sanctum Sanctorum, quo ingrediebatur solus Pontifex semel in anno. Velum primum extimium & omnibus conspicuum scissum fuisse, existimavit Origenes tract. 35: in Matth. pag. 203. tom. 2. & Hieronymus epist. 150. ad Hedibiam quaest. 8. pag. 805. velum secundum intimum, quod dicebatur praecipue velum; quia semper velabat Sanctum Sanctorum; S. Leo serm. 59. de passione Domini 10. cap. 3: S. Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Joan. cap. 37. pag. 693. aliique. Hinc diversi sunt etiam recentes Sacram Scripturarum interpretes.

(71) De hoc terramotu duplex sententia est: alii putant factum esse Orbe toto, alii solum in Judaea, ac praesertim in Templo:

(72) Origenes in Matth. tract. 35. pag. 200. Nec extra Judaeam petrae disruptae sunt, aut monumenta aperta sunt alia; nisi ea tantum, quae in Hierusalem erant; aut forte in terra Judaea: Nec alia tremuit tunc; nisi terra Hierusalem.

Ab scissura in monte Golgotha tempore passionis Christi facta; & sua aetate conspicua testimonium petit S. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 13. §. 39. Lucianus martyr apud Rufinum lib. 9. Hist. Eccl. cap. 6: ita Praesidi Fidei suae rationem reddit: Si minus adhuc creditur, adhibebo vobis etiam loci ipsius, in quo res gesta est, testimonium: Adscipulatur his ipse in Hierosolymis locus, & Golgothana rupes sub paribuli onere disrupta: Etiam nunc hiatus hic profundissimus advenis ostenditur. Vide Adricomium in descriptione Hierosolym. num. 252.

(73) Idem S. Chrysostomus eodem loco. Quidam autem

29. Explicata mihi jam Christi sepulturam.

R. Postquam Christus Dominus sexta feria, hora diei nona in cruce spiritum emisit, eodem die vespere corpus ejus de Cruce acceptum diligenter atque honorifice tegendum sepeliendumque curarunt (74) Iosephus ab Arimathaea; & Nicodemus viri illustres ac nobiles: (75) hic mixturam

Matth. XXVII.
57.
Joan. XIX. 38.
Bar. ad an. 34. 9.
myr. 134.

dicunt, hunc Centurionem in fide postea roboratum adeo fuisse, ut etiam martyrio sit coronatus.

S. Athanasius epistola ad Maximum Philosophum §. 2. pag. 919. tom. 1. Tunc palam verum omnium agnitus est Dominus, cum scilicet sol radios contraxit suos; terra tremuit; scissa petrae sunt; ipsique carnis agnoverunt, crucifixum verum Filium Dei esse. Nec enim hominis cuiuspiam; sed Dei erat corpus; quod cernebatur; in quo cum esset; & cum crucifigeretur, mortuus excitabat.

(74) S. Augustinus lib. 1. de Civitate Dei cap. 13.

(75) S. Chrysostomus in Joannem hom. 83. pag. 435. Ioseph ab Arimathia discipulus Jesu, non ex duodecim, sed fortasse ex septuaginta.... Mibi videtur nobilissimus fuisse Ioseph, quod ex sepulcro constat; & Pilato erat notus; quare impetravit, & sepelivit Jesum; non ut reum; sed magnifice servandum Judaeorum consuetudinem, tamquam magnum aliquem & admirabilem. Cum autem tempore urgeretur, non enim hora mortuus erat, & dum peterent eum a Pilato, & dum lavarent, iam vespere adventarat, quo tempore nihil licebat operari, in proximum monumentum posuerunt. Dispensatum est enim; ut in novo monumento sepeliretur; in quo nemo postus fuerat, ne quis alium resurrexisse arbitraretur, & ut discipuli eo facile se conferre possent, & quae fierent, in propinquo intuerentur; & ut sepultura testes non ipsi tantum; sed & inimici essent.

Graeca Ecclesia Iosephum colit die 31. Julii; Romana in suo Martyrologio de eo meminit die 17. Martii. Plura de hoc Iosepho in Actis Sanctorum ad dictam 17. diem Martii pag. 507. tom. 2.

Nicodemus nepos est Gamalielis praepetoris D. Pauli, ut legitur in Actis Apostolorum cap. XXII. 3. Ex iis fuisse, qui crediderant in nomine Christi, videntes signa & prodigia, quae

myrrhæ & aloes pondo librarum ferme centum corpori curando & ungendero suppeditavit: ille corpori reponendo novam findonem, novumque sepulcrum excavatum in rupe horti, passus circiter quinquaginta a supplicii loco distantis, versus Urbem ad Orientem. Ordo autem pollinēturæ fuit hujusmodi. Corpus permissu Pilati Præfidis cruce depositum laverunt primum, lotum unxerunt, cum unxissent, nova mundaque findone (76) cum aromatibus involutum a pedibus ad collum usque fasciis infantium more colligarunt, & sudario capiti superposito intulerunt in propinqui horti monumentum novum, quod deinde saxo ingenti ad ostium appposito occluserunt. (77) Postero die magno Sabbati saxum a Prin-

que faciebat, dicit Augustinus Tract. XI. in Joannis Evangel. §. 3. Baptizatum a Petro & Joanne, narrat ex Chrysippo Hierosolymorum Presbytero Photius in Bibliotheca Cod. 171. pag. 483. & Martyrologium Romanum mentionem ejus facit III. Nonas Augusti.

(76) Hinc Ecclesie mos obtinuit, ut sacrificium Altaris non in serico, neque in panno tincto, sed in lino terreno celebraretur, sicut corpus est Domini in findone munda sepultum, juxta quod in gestis Pontificalibus a B. Papa Silvestro legimus esse statutum. Beda in Marc. pag. 207. tom. 5. c. 15.

(77) Nicephorus lib. 1. cap. 32. Traditum nobis est ab antiquis, Judæos lapidem eum, qui in saluterum illud sepulcrum pro operculo positus fuerat, ad summum monumenti perstramque inferne illi se conjungentem ferramentis quibusdam fabricili lapididarum arte perforasse, ferrumque ingens a fabro ex propinquo acceptum per utrumque foramen immisisse, & in circuli sive anuli formam circumegisse, atque ita firmiter capitibus commissis omni ex parte quasi vinculum circumduxisse, ut lapis qualicumque modo loco suo revelli, aut saltem ratione aliqua removeri (nisi arte quadam & vi adhibita, necessario aut ferrum confringeretur, aut petra porrumperetur) non posset. Atque ad hunc modum cum magna cura, atque etiam signo impresso, cum sepulcrum firmissime communiissent, custodia in Super competentem adhibita, eos abiisse.

Grotius in Matth. cap. XXVII. tom. 6. Crit. fact. pag. 968.

Principibus Sacerdotum concessu Pilati obfirmatum est, & milites sepulcri custodes positi: ita volente Deo, ut quo magis cavet perfida gens, ne Apostoli, corpore Christi per fraudem sublato, resurrectionem ejus spargerent in vulgus, eo minus id causari posset, ex quo Christus ad vitam rediisset. Quanto enim amplius referatur, ut ait S. Hieronymus in Matth. c. 27. tanto magis resurrectionis virtus ostenditur. Unde & in monumento novo, quod excisum fuerat in petra, conditum est, ne si ex multis lapidibus edificatum esset, suffossis tumuli fundamentis ablatus furto diceretur. (78)

30. Explica etiam formam sepulcri.

R. Constat sepulcrum Christi duplici specula in rupe excavata: altera alteri pro vestibulo erat more gentis antiquo, ut legitur Genesios cap. XXIII. 19. XXV. 9. Prima atque exterior patens omnibus ingredi volentibus, de qua Juvenus lib. 4. Historiæ Evangelicæ.

Bar. ad an. 34. §. 187.

Limem concludunt immensa volumina petra. Secundam & interiorem ita describit Paschasius Radbertus lib. 12. in Matthæum, ut domus fuerit rotunda post ostium monumenti intus infra rupem vastissimam præcisa, tanta altitudinis, ut intra stans

M ho-

968. credit, Pilati annulo tunc lapidem signatum. Similiter enim Daniele in lacum leonum misso, allatus est lapis unus, & positus est super os laci, quem obfirmavit Rex annulo suo. Daniel. cap. VI. 17.

(78) Idem S. Hieronymus loc. cit. pag. 65. In novo ponitur monumento, ne post resurrectionem, ceteris corporibus remanentibus, resurrexisset alius fingeretur.

Eadem de causa corpus ejus nova findone involutum est, novoque sepulcro includum, ne videretur aliena vi ac virtute revixisse, quemadmodum revixit ille, cujus cadaver in sepulcro Elisæ positum est. 4. Regum cap. XIII. 21. Vide D. Thomam 3. part. quæst. 51. art. 2. ad 4.

homo vix manu extenta possit ejus culmen attingere; & est illud ostium ab Oriente, cui lapis ille magnus valde advolutus atque oppositus fuit. Illuc ingredientibus erat a dextris ille locus in parte Aquilonis, qui specialiter Dominici corporis receptu paratus est, septem quidem pedibus longus, trium vero mensura palmorum reliquo pavimento eminentior. (79) Qui non vulgari more sepulcrorum desuper patulus idem factus est locus, sed a latere meridiano per totum, a qua parte corpus posset imponi. Ex quo manifestius potest intelligi, quod Marcus ait, quia introeuntes in monumentum mulieres viderunt juvenem sedentem in dextris. Quia nimirum locus Dominici corporis, ubi Angelus sedebat, intrantibus in dextris erat, nec tamen divisa erant ibi loca, sed continuata hac omnia, nec divisa ab invicem, utpote in una eademque petra excisa. (80) Eodem prorsus modo, atque iisdem ferme verbis integro amplius sæculo ante Paschasium Radbertum Christi Domini sepulcrum descripserat Beda commentariis in Evangelium D. Marci cap. 15. Sepulcrum hoc totum Hadrianus Imperator humo aggesta penitus abdidit, & loco ad mediocrem altitudinem erecto, lapidibusque substructo ædem ac simulacrum Jovis imposuit, quod referente Hieronymo Epist. 13. ad Paulinum usque ad imperium Constantini per annos circiter centum octo-

(79) Hic sedentes Angelos duos, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Jesu, vidit Maria Magdalena stans in ostio interioris speluncae, atque inclinans se, ut videret, propter exiguam ostii altitudinem. Altum enim dicitur pedes tres, & uncias duas cum dimidio, latum vero pedem unum, & uncias decem. Joan. XX. 12. Legendus Calmet in Matthæum cap. XXVII. 2. ubi totius Dominici sepulcri figuram exhibet, eamque per singulas partes explicat.

(80) Juvenens tom. 4. Bibliothecæ Patrum pag. 76. & Paschasius Radbertus tom. 14. pag. 698.

ostiginta in loco resurrectionis stetit. Magnus enim ac pius Imperator; dejectis omnibus impietatis monumentis, sepulcrum egesta humo aperuit, sacramque resurrectionis specum convertit in Ecclesiam eximii operis; rotundam; triplici pariete distinctam; in cuius medio monumentum erat, quem admodum subjungit loco memorato Paschasius. Ut vero novæ Ecclesiæ locum aliquanto ampliore pararet, magnam rupis partem; & sepulcri ipsius priorem speluncam destruere necesse habuit: (81) Hinc ædes excitata fatis capax; cui nomen Ἀνάστασις, Resurrectio; & Μετρόσιον, testimonium impositum fuit. (82)

M 2 C A P.

(81) S. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 14. §. 9. Speluncam petre dicit eam, quæ tunc fuit ante Salvatoris monumenti ostium, speluncam ex eadem petra, sicut hic in foribus monumentorum fieri solet, excisam. Nunc vero jam non apparet, eo quod presentium ornamentorum instruendorum gratia olim evasa sit exterior spelunca. Ante enim hanc monumenti ædem magnificentia structuram erat ante petram spelunca.

(82) S. Hieronymus epist. 61. cap. 4. pag. 455. Nonne cum de Ἀναστάσει pergeretis ad crucem. S. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 14. §. 6. Vides etiam Prophetam prævidisse locum Resurrectionis, qui Martyrium appellandus erat. Nempe ut Ecclesiæ supra martyrum sepulcra ædificatæ Martyria dicebantur: ita Ecclesia ad Christi martyrum omnium Principis ac Ducis sepulcrum condita; Martyrii nomen præcipuo quodam jure acquisivit; quoniam ibi Christus præclarum testimonium reddidit, ut loquitur Paulus 3. ad Tim. cap. VI. 13. Hinc ab Eusebio aliisque sequentium sæculorum scriptoribus Martyrium, vel Magnum Martyrium, vel Martyrium Salvatoris dici consuevit. Hujus Ecclesiæ descriptio & historia posita est ad calcem operam S. Cyrilli Hierosolymitani, editorum cura & studio Antonii Augustini Tootee Monachi e Congregatione S. Mauri. Vide Henricum Valesum in epist. de Anastasi & Martyrio Hierosolymitano ad calcem Eusebii pag. 14. & Fontaninum in Historia Litteraria Aquilejensi lib. 4. cap. 4. §. 4.

Petrus Daniel Huertius Alneranarum Quæstionum lib. 2. cap. 21. pag. 172. & 173. In Sanctum Christi Domini sepulcrum Sabbati Sancti die sub nocte Calo delabi ignem Sanctum,

Cap. XVI. 5.

Pag. 29. tom. 5.

Pag. 106.

C A P. XIV.

De Christi tortoribus, & latronibus crucifixis cum eo.

1. Tortores Christi cujates esse, dicis?

Bar. ad
an. 34. §.
84.

Ex. **O**pinio est, fuisse Bruttios incolas extremi illius tractus Italiae, qui nunc Calabria appellatur. Bruttii enim, ut est apud Gellium lib. 10. Noctium Atticarum cap. 3. quod primi totius Italiae ad Annibalem descivissent, coacti sunt a Romanis ignominiae causa magistratibus in provincias euntibus apparere, eisque operam suam in puniendis fontibus navare. Ex quo creditum est a multis, Pilatum Judaeae Procuratorem ac Praesidem ex more Romano usum fuisse Bruttiorum ministerio ad supplicia & necem Christo inferendam. Baronius tamen non audet hoc affirmare. Nam alicubi, ut in Aegypto, diversorum ministrorum id erat munus; siquidem honoris causa, qui erant Alexandrini, non a Praesidum lictoribus, sed tantum ab Alexandrinis, virgis cadebantur; ceteri vero Aegyptii a communibus Praesidum apparitoribus hisce poenis afficiebantur, ut Philo testatur. Sed ut Bruttios hac calumnia omnino reddamus liberos, dicimus, quod etsi olim Bruttii ejusmodi fuerint adscripti muneribus, tamen postea id

ce-

stum, Graecis, Armenis, Syris, Coptis, aliisque Schismaticis persuasissimum est. Nec ea hodie, vel heri nata est opinio. Proditum exstat in Gestis Francorum, Balduino Hierosolymis regnante, magnum timorem ac dolorem Christianis incessisse, ob tardum nimis ignis adventum. Meminerunt ejusdem prodigii Perdiccas Ephesus, Anonymus alter, & Wilbrandus Oldenburgicus, ab Allatio editi in Symmetis pag. 27. 33. & pag. 17. edit. Venetae.

CAP. XIV. TORTORES. 181

ceteris cujusque regionis militibus constat cessisse officium, ut ex lege, jussu judicum, fontes punirent. Certe quidem non de Bruttiiis tantum, sed de omnibus militibus loquitur Tertullianus, dum suadens homini Christiano, ne militet, haec ait: Et vincula, & carcerem, & tormenta, & supplicia administrabit, nec suarum ultor injuriarum? Sic igitur cum haec facitari solita indistincte a cujusque nationis militibus ille demonstrat: nihil est quod magis Bruttiiis, quam ceteris, Christo illata poena atque crucifixio adscribantur. (1) Haec autem Ba-

De Corona
Militis c. XI.
Pag. 117.

M 3 ro-

(1) Sit ita porro, ut Baronius observat: quid hoc, quaeſo, ad Christi flagella, atque supplicia, ne & ipse a Bruttiiis caesus dicatur, & crucifixus? cum Christus Alexandrianus non fuerit, ut eo privilegio frueretur, sed Galileus, nec in Aegypto caesus, & crucifixus sit, sed in Judaea. Imo, inquit ego, si Alexandrinorum hoc erat privilegium, ut non a Bruttiiis, sed a suis popularibus caderentur, argumento est, ceteros, atque ita Judaeos a Bruttiiis lictoribus pro more & usu Romanorum fuisse flagellis caesos, extremoque supplicio affectos, ubi esset lata sententia. His verbis primam Baronii rationem detorqueere videtur Hyacinthus Serry exercitat. 56. §. 6. Illum enim ita ratiocinantem facit. Alexandrinorum hoc erat privilegium, ut a suis popularibus caderentur: Christus igitur Galileus, perinde atque Alexandrini, a suis caesus est. Nihil tale Baronius, qui hoc solum dicit ex probabili conjectura: Non erat hoc commune omnibus populis Romano Imperio subjectis, ut a Bruttiiis lictoribus caderentur, quia Alexandrini verbi gratia non ab iis, sed a suis tantummodo popularibus torquebantur. Ergo dici in universum non debet, ubique Bruttii ad id muneris fuisse adhibitos: ac proinde certo affirmare non possumus, Christi tortores Bruttios fuisse. Hoc solum dicit Baronius. Non igitur, ut contendit memoratus Theologus in Animadversionibus Anticriticis cap. 5. §. 2. pag. 43. Baronium induco ratiocinantem in hunc modum: Alexandrini honoris causa non cadebantur a Bruttiiis, sed a suis popularibus: ergo pari ratione etiam Judaei a suis popularibus, non a Bruttiiis cadebantur: sed ita proflus: Alexandrini non torquebantur a Bruttiiis, sed a suis popularibus: non igitur Bruttii communes erant omnium tortores. Utrum autem, dum ita dif-

ronii sententia mirum in modum congruens est Evangelio. Namque ab Evangelistis Christi tortores semper milites, numquam lictores vocantur. (2) Unus est locus apud Joannem Cap.

XVIII.

disputantem facio Baronium, tenuerim sententiam ejus, facile judicabit, qui paulo attentius Baronii verba cum verbis meis contulerit.

Secundam vero rationem, qua tamen maxime nititur Baronius, nescio qua de causa Serry exercitat. cit. dissimulat, nihilque affert, quo refellat.

Baronii sententiam contra Hyacinthum Serry tuetur auctor libri *De Tortoribus Christi Domini* anno 1731. Neapoli editi industria Sacerdotis Genialis Pofferarii, & dissertat. 3. cap. 1. offendit, illum falso citare testes sententiae suae Strabonem lib. 6. & Diodorum Siculum: nullibi enim apud istos legi, Bruttios propter eorum perfidiam ad servile lictorum munus a Romanis coactos fuisse.

Auctor libri, qui inscribitur *Dicta & interpretationes Parabolarum Sacrae Scripturae*, quaest. 76. apud S. Athanasium tom. 2. pag. 323. *Quidnam est: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Responso: Gentes dicit Romanorum, Francorum videlicet genus, qui Christum crucifixerunt.*

(2) Non docti modo, sed Christiani omnes valde mirabuntur, quomodo Theologus Serry in Animadversionibus Anticriticis in Historiam hanc cap. 5. §. 3. pag. 45. tam fidenter pronunciet, me errare longe turpissime, cum dico *Christi tortores semper milites, nunquam lictores ab Evangelistis vocari*, & idem ipse contra hanc apertissimam veritatem nihil haeritans jactet, *nusquam in Evangelio, qui Christo Domino supplicia ex sententia judicum decreta intulere, milites vocitari*. Reclamat S. Matthaeus cap. XXVII. 27. his verbis: *Tunc milites Praefidis suscipientes Jesum in Prætorium congregaverunt ad eum universam cohortem... Postquam autem crucifixerunt eum*. Reclamat S. Marcus cap. XV. 16. *Milites autem duxerunt eum in atrium Prætoris; & convocant totam cohortem... Et crucifigentes eum dividerunt vestimenta ejus*. Reclamat S. Joannes cap. XIX. 23. cujus verba sunt in response ad interrogationem proxime sequentem, in qua est etiam locus S. Augustini, ex quo patet Christum crucifixum non militari licentia, sed Pilati sententia, atque decreto.

Laudatus Auctor libri *De Tortoribus Christi Domini* dissert.

XVIII. 12. ubi ministrorum nomine appellantur ii, qui cum cohorte, & tribuno Jesum in horto comprehenderunt. Sed quorum erant ministri? scilicet Judaeorum. Non ergo fuere Bruttii, quibus utebantur Romani Praefides; sed potius lictores, quos (Judæi) ad comprehendendos reos jussu

M 4 Pon-

3. cap. 6. *Quid est, cum Evangelistae omnes uno ore constanter asserant, milites Christo passionem ac necem intulisse, cur lictores quoque gentiles ad eum torquendum, occidendumque adducamus? An non distinctis appellationibus in quocumque universarum gentium idiomate percenserent Miles, & Lictor? An non in cunctis Evangeliorum versionibus Milites leguntur Christi tortores? Num soli Evangelistae aut ignari vocis Lictorum fuerunt, aut eos appellatione Militum cum istis confundere voluerunt? An non Cohors, & Tribunus ab Judæis conducti, Juda apostata muniente viam, comprehenderunt Jesum, & ligaverunt eum? quod nimirum officium proprium in antecessum lictorum erat, qui a ligando nomen sortiti sunt. An non milites Praefidis suscipientes Jesum in Prætorium, postquam ipsum flagellaverant, congregaverunt ad eum universam cohortem prætoriam? Hi profecto milites, cum crucifixissent eum, acceperunt vestimenta ejus, & fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem. Et milites quidem hæc fecerunt. Videns autem Centurio, (ipsorum procul dubio militum Christi tortorum caput) qui ex adverso stabat, suis utique militibus assistens, quod factum fuerat, glorificavit Deum. Judæi ergo rogaverunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura. Ad Jesum autem cum venissent, ut viderunt eam jam mortuum, non fregerunt ejus crura, sed unus militum lancea latus ejus aperuit.*

Hæc omnia apud quatuor Evangelistas. Quae quidem ita perspicua sunt, ita firma pro asserenda veritate, quam tractamus, ut impius omnino sit, qui de ea dubitare vel minimum audeat. Nam milites cohortis Prætorianae, ut Evangelium tradit, tot se in Christum tormentis exercuerunt, non lictores: milites flagellis ceciderunt: milites crucifixerunt: milites venerunt frangere ejus crura, unusque ipsorum lancea latus ejus aperuit. Lancea, inquam, cujus sane usus erat militibus, non lictoribus: horum quippe insignia erant fasces, & securae, fasces ad fontes verberandos, securae ad eos ministerio carnificis obrucandos. Et hanc veritatem in dubium Catholicis revocamus? Et quoniam pro ea stare vult Eminentissimus piissimisque Annalium parens Baronius, sustibus excipitur?

Pontificum, Sacerdotum, & populi adhibebant, ut ait Sigonius lib. 7. de Republ. Hebræorum cap. 13. (3)

2. Quot fuerunt?

R. Quatuor fuisse illos, qui Christum cruci affixerunt, ita ex Evangelio Joannis colligit Augustinus in eundem Joannem tract. 118. §. 2. *Joannes autem & quot partes de vestimentis ejus fecerint, dixit, id est quatuor, ut singulas tollerent. Unde apparet, quatuor fuisse milites, qui in eo crucifigendo Præsidi paruerunt. Manifeste quippe ait: Milites ergo cum crucifixissent eum, acceperunt vestimenta ejus, & fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem. (4)*

3. Quid habes de milite, qui lancea latus Christi aperuit?

R. Martyrologium Romanum Idibus Martii habet hæc: *Cesarea in Cappadocia passio S. Longini militis, qui latus Domini lancea perforasse perhibetur. Eodem modo scriptum est in Martyrologio Ufuardi, & Rhabani. Baronius vero ad an. 34. §. 131. Longini nomen Centurioni tribuit. Porro, inquit, Centurionem hunc Longinum nomine appellatum fuisse, Christi que fidem secutum abdicasse a mi-*

(3) S. Hieronymus extrema epistola I. ad Heliodorum: *Cerne manus, Judæe, quas fixeras: cerne latus, Romane, quod foderas.*

(4) S. Chrysofomus in, Matth. hom. 88. pag. 731. *Vestes ejus inter se partiuntur quod in condemnatis vilibus & abjectis fieri solet, ac omnino destitutis. Partiuntur ea vestimenta, per quæ miracula facta sunt: sed tunc nihil efficiant, Christo ineffabilem illorum virtutem cohíbente. Adeo autem magnus hic fuit contemptus, quia in abjectum quasi atque viliissimum agebatur, ut in latrones nihil tale gestum fuerit.*

militia, ac denique ad martyrii palmam advolasse, qui ejus res gestas scripserunt, testantur. Ex quibus redarguuntur, qui ex apocryphis quibusdam scriptis tradiderunt, Longinum nomine eundemque secum fuisse militem illum, qui lancea latus Domini aperuit. Hyacinthus autem Serry exercitat. 54. §. 6. conjicit, ex sinistra Græci Textus (apud Joan. cap. XIX. 34.) intelligentia natum esse errorem, lanceæque nomen (λόγχη) qua perfoſsum est Christi latus, in nomen militis incaute imprudenterque translatum fuisse. (5) Sed hoc minus caute videtur dictum. Constat enim nomina ex variis rebus & actionibus sæpe hominibus fuisse imposita: ut propterea licuerit etiam Christianis martyrem hunc Lon-

(5) De Longini nomine hæſitantibus verbis ita scribit Vossius lib. 2. Harmoniæ Evangelicæ cap. 11. Porro miles, qui lancea perfoſus Christi latus, Longinus dicitur etiam in Martyrologio Romano Idibus Martii. *Quæritur. verum ne id nomen, an fictum ἐπὶ τῆς λόγχης, qua voce lancea vel hasta intelligi solet, σμυροδοχίως videlicet, cum proprie signet cuspidem hastæ, vel sagittarum ferrum, ut ex Xenophonte atque aliis constat, ac Iovni etiam Villomari observatum contra Roberti Titii locos controversos lib. 1. cap. IX. Et paucis interjectis: Adtexam aliquid de nomine ejus militis. Si Longino nomen fuerit, plane id fuerit Romanum. Notum nomen Velii Longini Grammatici, cujus de orthographia liber superest, & Dionysii Longini Rhetoris, cujus exstat elegans liber deſchbaræteve sublimi. Ut a Justus Justinus, ab Augustus Augustinus, a Marcellus Marcellinus: sic a Longus Longinus. Sed multum metuo, ne primo miles, cujus nomen nesciretur, a Lancea, qua aperuit Christi latus, Longini nomine sit donatus: posteaque ita etiam centurio dici ceperit, idque occasione ea, quod miles idem, ac centurio ille crederetur. Interim sub Cesare Maximino Longinus miles fuit, qui privatus militari zona. Sed id sine dubio Romanum nomen putandum. Nihil igitur certi de Longini nomine ἐπὶ τῆς λόγχης a lancea derivato tradit Vossius. Utrum vero id pro certo tradant Urſæus, ac Valentionius, quos pariter id tradidisse usi certissimum, scribit memoratus Theologus cap. 6. Animadversionum Anricriticarum pag. 59. viderint alii. Horum enim mihi scripta non suppetunt.*

Longinum appellare ἐπὶ τῆς λόγχης, a lancea, qua latus Christi Domini aperuerat. Quamquam Jacobus Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 34. Longinum, negat, ὁ δὲ τῶν λόγχων dictum. Nam Longinus a longitudine nomen habet, sicut apud Græcos Macrinus, & Macrina ὁ δὲ τῶν μικρότερον. Quare & Græci non λογγίνοι sed λογγίνοι nominant: & ut a nomine Justus fit Justinus, sic a nomine Longus Longinus, quod utrumque Romanum est, multis olim impositum: quod idem auctor multis exemplis confirmat. Utrumque tamen de ratione nominis res se habeat; si non placet appellare Longinum, appelles per me licet alio quocumque velis nomine, dummodo fatearis, militem illum, Christiana religione suscepta, vitam pro Christo dedisse, ideoque sub Longini nomine martyrem Christi ab Ecclesia coli. (6)

4. Quid nunc de latronibus?

R. De latronibus vero, qui cum eo crucifixi sunt, ait S. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 13. §. 30. dictum est illud: Et cum iniquis deputatus est, & ambo quidem prius iniqui fuere: unus autem esse desit. Alter enim ad finem usque legum contemtor inflexibilis ad salutem: qui dum manibus affixus esset, lingua per blasphemias voces cædebat. Judæi prætereuntes movebant capita crucifixo illudentes, dum

(6) Vide Coquæum tom. 2. Antimornæi pag. 305.

Longinum equo insidentem exhibent pictores, & equitem fuisse opinantur aliqui. Pars major auctores sunt, fuisse militem ex peditum cohorte. Hanc sententiam, ut alios mittam, proferret Sagittarius dissertat. de Lancea cap. 2. tom. 9. Criticorum Sacrorum pag. 383. & Augustinus Calmet in Joan. cap. XIX. 34.

De S. Longino milite, itemque de S. Longino Centurione plura Bollandus ad diem XV. Martii pag. 376.

adimplent quod scriptum erat: Viderunt me, mo-
verunt capita sua. Et ille quidem una cum ipsis
conviciabatur, alter vero conviciantem increpabat:
fuitque illi vitæ finis & emendationis initium;
ma traditio & salutis ante alios perceptio. Similiter
Theophylactus in Lucam cap. 23. Verisimile est
inquit, quod primum quidem duo eum conviciati
sint, deinde unus eorum cordatior agnovit bonitatem
& divinitatem Jesu ex voce, quam fecit pro cruci-
figentibus, Pater, dicens, remitte eis. Non enim
dixit, Domine oro, dimitte eis, sed simpliciter sic
& magna potestate, Remitte eis. Latronem hunc
insidiatorem viarum fuisse dicit S. Leo serm. 51.
cap. 1. Gregorius vero Magnus lib. 18. Moralium
cap. 40. §. 64. addit, mortem fratri intulisse.

5. Sunt ne affixi clavus, an funibus alligati?

R. Clavis affixus fuisse cruci perinde, atque Christum, existimo. Utuntur enim Evangelistæ eodem verbo crucifigendi & in latronum & in Christi supplicio enarrando. Suppetit etiam ex inventione Crucis Christi gravissimum & firmissimum argumentum. Inventa enim una cum latronum crucibus, non potuit nisi miraculo internosci, quod miraculum nullo modo opus fuisset ad eam distinguendam, nisi etiam aliæ foramina habuissent & vestigia clavorum. (7) Hinc a S. Chrysostomo in Epist. ad Rom. hom. 15. Latro
in crucem sublatu, & clavis affixus dicitur: in
quam sententiam loquitur etiam S. Augustinus
enarratione in Psal. 39. §. 11. Erat ille omnibus
membris crucifixus, manus clavis inhaerebant, pedes
transfixi erant. Quod item affirmat S. Gregorius
Ma-

(7) Lege responsum ad interrogationem 11. capituli sequent.

Luc.
XXIII.
32.
Efaix
LIII. 12.

Matth.
XXVII.
38.

Pag. 174.

Magnus loco supra memorato scribens, *in cruce clavos manus ejus pedesque ligasse.* (8)

6. *Uter ad Christi dexteram crucifixus est?*

R. Ille, qui scelera sua detestatus, & Christum confessus se eidem commendavit. Hoc enim tradit S. Hilarius cap. 33. in Matthæum §. 5. *Unus e duobus ad dexteram situs fidei justificatione salvatur.* Hoc etiam tradit Goffridus Vindocinensis ferm. 10. *In dextris positus non quia crediderat Christo, patiebatur, sed credidit, dum pateretur.* Hoc demum tradunt Sancti Augustinus in Joan. tract. 31. §. 11. & Leo Magnus ferm. 53. c. 1. Docent enim justos ac pios supremo universalis judicii die ad eam partem Christi morientis fuit poenitens latro: impios vero ad illam, ad quam fuit latro blasphemus. Pii autem, ut constat, tunc erunt ad dexteram, impii ad finiftram. Sequitur ergo, ut bonus latro crucifixus fuerit ad Christi dexteram, malus autem ad finiftram.

7. *Quan-*

(8) Abulenſis Paradox. 3. cap. 44. *Nec quisquam existimet, latrones cum Christo pendentes nullis clavibus in manibus & pedibus vulnera pertulisse, dicens, eos funibus alligatos Crucis, ita ut manus brachiis crucis singulis funibus necerentur, pedes quoque simul trunco sive pedi crucis firmo verinaculo ligarentur, sicut in Ecclesiis insipienter valde pictores describunt: ita ut hanc injuriam de nobis infideles in quibusdam dicant, quod pingimus quomodo volumus: Nulla, inquam, ratione hoc arbitrari quispiam debet, ut immediate ratio subjungitur. Hoc autem quorundam, ut in quibusdam aliis affolet, introductum indiscreta devotione reor. Pleraque quidem alia in hunc modum facta sunt, que jam apud simplices in religionis transire cultum. Volunt enim penas Domini Jesu & pœnis latronum distinguere. Eodem modo Bellarminus de imaginibus Sanctorum lib. 2. cap. 17. eodem Nicquetus lib. 1. de Titulo Crucis Christi cap. 8.*

7. *Quando hic ad Christum conversus est?*

R. Dum e cruce penderet, ut fert opinio plurimorum. Cyprianus in primis epist. 73. *latronem* Pag. 186. *in ipsa passione credentem facit.* Cyprianum sequitur Augustinus lib. 4. de baptismo contra Donatistas cap. 22. §. 29. Ita enim loquitur de latrone: *Dum patitur, credidit: & lib. 1. de anima & ejus origine cap. 9. §. 11. Unde & latro ille, non ante crucem Domini sectator, sed in cruce confessor, a Cypriano sancto inter martyres computatur, qui suo sanguine baptizantur, quod plerisque non baptizatis servente persecutione provenit.* (9) Sequitur D. Hieronymus epist. 4. scribens hæc: *Latro* Pag. 36. *credit in cruce, & statim meretur audire: Amen dico tibi: hodie mecum eris in Paradiso.* Sequitur S. Gregorius Magnus, a quo ita scriptum est extrema hom. 20. in Evangelia §. 15. *Latro iste cruentus manibus abstractus a fauce itineris, suspensus est in patibulo crucis, ibi confessus, ibi sanatus est.* Ac Sanctus quidem Chrysostomus, ut alios omitram, hom. 84. in Joan. profiteretur, *non* Pag. 434. *minus fuisse, in cruce latronem converti, & Paradisum intrare, quam petras collidi.* Ex his perspicuum est, latronem pendentem e cruce ad Dominum esse conversum. Conversum autem esse

an-

(9) Idem Augustinus eodem loco referens aliorum opinionem subjungit in huac modum: *Huc accedit, quia non incredibiliter dicitur, latronem, qui tunc credidit, juxta Dominum crucifixum aqua illa, que de vulnere lateris ejus emicuit, tanquam sacratissimo baptismo fuisse perfusum.*

Hanc opinionem rejicit Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thomæ in commentario articuli XI. quæst. 46. *Tum quia nullus ibi erat baptizans, cum Christus esset mortuus, & fortasse etiam ipse latro, tum etiam quia nulla fuit forma. Denique quia vix est credibile, aquam tanto impetu e latere exiisse, ut latronem attingeret.*

ante prodigia in Domini morte parata intelligi potest ex D. Luca, qui non meminit tenebrarum, & aliorum miraculorum nisi post memoratam latronis conversionem. Hinc S. Leo serm. 51. cap. 1. *Non viderat, inquit, prius acta miracula, & ea ipsa, quæ mox erant gerenda, non aderant, & tamen Dominum constitetur & regem, quem videt supplicii sui esse consortem.* (10)

8. Ulla ne assignatur hujus conversionis causa?

Cap. pag. 209. 61. FERIA IV. post Palmas serm. 1. §. 3. ita legitur. *Ratio, quam assignant Doctores aliqui devoti, quare latro, qui erat suspensus a dextris Christi, fuit conversus, & non ille, qui erat a sinistris, fuit umbra brachii Christi, quæ ipsum tetigit.* (11) *Dic quomodo? Crux Christi erat altior, ac si Christus fuisset*

(10) *In qua sententia Leonis notanda sunt illa verba: Ea ipsa, quæ mox erant gerenda, non aderant. Videtur enim illis tacite reprehendere id, quod apud Hieronymum in cap. 27. Matth. pag. 64. reperimus scriptum: Sole fugiente, terra commota, saxisque disruptis, & ingruentibus tenebris, unum latronem capisse credere, & confiteri Jesum. Quam sententiam pene eisdem verbis habet Chrysostomus hom. 2. de cruce & latrone, & significat Origenes tract. 25. in Matth. Sed mirum est, hos Patres non animadvertisse, hanc sententiam pugnare cum Evangelio, quia exceptis tenebris, cetera signa occiderunt mortuo jam Christo (ut plane ex Evangelio constat) cum tamen ex eodem Evangelio perspicuum sit, latronem conversum esse vivente Christo. Solis autem defectio, & tenebræ post latronis conversionem a Luca narrantur. Suarez tom. 2. in 3. Part. D. Thomæ comment. ad art. 11. quæst. 46. Eadem omnino verba sunt apud Cornelium a Lapide in Lucam cap. XXIII. 40. a quibus non dissentit Tillemontius annot. 34. ad vitam Christi Domini pag. 448.*

(11) *Brachii dicitur, quia facilis umbra brachii, quam umbra corporis Christi potuit latronem tangere: quod illa longius, quam hæc in Septemtrionem extenderetur, eo proorsus modo, quo in arbore latius diffunditur ramorum umbra, quam trunci, aut stipitis.*

fuisset capitaneus latronum. Sententiam hanc rejicit Hyacinthus Serry exercitat. 55. §. 6. his verbis: Falsa denique, quæ a Jacobo de Voragine sermone 3. de Innocentibus, & a S. Vincentio Ferrerio Sermone 4. Majoris Hebdomadæ memoratur conversionis causa: quod nempe Christi de Cruce pendens umbra in illum ad Septemtrionem positum inclinavit, non item in alterum, qui, cum penderet ad Austrum, a Christi corpore inumbrari perinde non potuit. Quomodo enim ipso meridie, (12) quo Christus in crucem est actus, latronem perinde sublimem attingere potuit salutaris umbra? Aut quæ illi ex Christi corpore inumbratio fieri potuit; si, quod habet Evangelium, ab hora sexta usque ad nonam, hoc est a meridie ad horam inde tertiam, quæ Christus spiritum Patri reddidit, tenebræ factæ sunt super universam terram? Sed hæc non convenire cum iis, quæ scribit S. Vincentius Ferrerius, attente legenti perspicuum est. Primum enim rationem illam conversionis latronis non affert ipse S. Vincentius Ferrerius, sed ab alijs afferri dicit: deinde non ait, latronem a Christi corpore, sed a brachio inumbratum: postremo non perinde sublimem utramque Crucem, sed altiorem illam Christi facit, (13) quo fit, ut facilis umbra bra-

(12) *S. Marcus cap. XV. 25. Erat hora tertia, & crucifixerunt eum: & S. Joannes cap. XIX. 14. Erat Parasceve Paschæ, hora quasi sexta: non igitur ipso meridie.*

Serry exercitat. 56. §. 4. pag. 389. Alii demum, quorum & major est numerus, & expeditior nodi solutio, reponunt, Christum crucifixum esse hora tertia, ut loquitur Marcus, non quidem inchoante, sed finiente, ac desinente in sextam, unde a Joanne dictum sit, fuisse horam non omnino sextam, sed quasi sextam. Non igitur ipso meridie.

(13) *Non igitur ego, quod ait Serry in Animadversionibus Anticriticis cap. 7. pag. 55. sublimiorem Christi Crucem fuisse, quam latronum, dico: sed id apposite ad sententiam suam dixisse S. Vincentium Ferrerium commemorato.*

brachii Christi latronem tangere potuerit. Quod porro idem Theologus subiungit, nullam ex Christi corpore inumbrationem fieri potuisse, quia *ab hora sexta usque ad nonam tenebræ factæ sunt*, id vel ipso iudice nihil efficit. Scribit enim exercitatione sequenti 56. §. 4. Christum crucifixum *tertia hora Judaica desinente* (nempe sub meridiem) *quasi hora sexta, qua eum crucifixum Joannes asseruit*. Potuit igitur umbra brachii Christi ante horam sextam, qua tenebræ factæ sunt, latronem tangere. Præterea Lucas, ut modo dixi, primum latronis conversionem, postea tenebras, atque alia miracula narrat: (14) & S. Leo Serm. 51. cap. 1. ait, latronem ad Christum conversum esse, priusquam miracula in passione perpetrata videret. (15) Conversus igitur est ante tenebras, at-

(14) Contradicit Serry in Animadversionibus Anticriticis cap. 7. pag. 58. *Neque enim solent Evangeliorum scriptores, quasunque res narrant, ex ordine temporum enarrare.* Sit ita sane. Non solent *quascumque*, ergo aliquas solent. Quid autem vetat, quominus in eorum numero ponatur ea Latronis conversio, quam post tenebras Lucas narrat?

(15) At negant Patres alii bene multi, reponit Serry in Animadversionibus Anticriticis cap. 7. pag. 57. *qui Latronem ex haurum offusarum tenebrarum, solisque obscurati observatione, non minus quam aliorum miraculorum consideratione ad conversionem excitatum dicunt, Joannes Chrysostomus Oratione in Parasceve, & hom. 2. de Cruce, & Latrone, Athanasius sermone in Parasceve, Hieronymus in Commentario ad cap. 27. Matthæi, Clemens Romanus, aut alius quisque auctor Constitutionum cap. 19. Theophilus Alexandrinus Epistola 2. Paschali, Auctor libri de Operibus Cardinalitibus, sermone de Resurrectione, Theophanes Ceramæus in Expositione passionis Christi: quos omnes sibi anteponi, non egre tulerit Leo Magnus.*

At Oratio illa in Parasceven non est S. Joannis Chrysostomi: supposititia est, & inter spuria ejus opera rejicitur a doctissimo viro Bernardo de Montefaucon tom. 2. pag. 816. Sermo item S. Athanasii in Parasceven in spuris habetur a Monachis Ordinis S. Benedicti & Congregatione S. Mauri tom. 2. pag. 447. In nullo autem cap. 19. quod sit

in

atque ideo tenebræ non potuerunt esse impedimento, quominus salutatis umbra brachii Christi ipsum tangeret, tangendoque converteret. Nunc de Jacobo de Voragine sic habero, eum in sermone 3. de Innocentibus, qui est 44. de Sanctis, de causa, ob quam latro conversus fuerit, ne verbum quidem proferre, ideoque falsum esse, quod ait Theologus Serry, illum affirmare, causam conversionis ejus fuisse umbram Christi de Cruce pendentis, quæ in illum ad Septemtrionem positum inclinavit. Sunt hæc verba ejus de latrone nec plura, nec pauciora. *Tertio manifestavit (Jesus) suam potestatem, quia parentes suos a latronibus defendit. Cum enim in latrones incurrisset, qui eos expoliare volebant, unus eorum respiciens puerum ait, vere dico vobis, si possibile esset, Deum incarnari, dicerem istum puerum Deum esse. Et sic socios suos induxit, ut eos illasos abire permitterent. Iste dicitur fuisse ille latro, cui postea Dominus dixit: Hodie mecum eris in Paradiso.*

N

9. An-

in libris octo Constitutionum editarum sub nomine Clementis Romani, aliquid legere licet, quod pertineat ad Latronem, ac tenebras factas in Christi morte. Ac si legeretur, nihil tamen efficeret. Nam *Constitutiones ille priorum seculorum Patribus vel ignota prorsus fuerunt, vel Apocryphorum numero ab illis habita sunt*, ut Dissert. XIX. in Hist. Eccl. sæc. 1. pag. 207. tom. 3. ait Natalis Alexander, scriptor Theologo Serry acceptissimus. Apud auctorem vero de Operibus Cardinalitibus, sermone de Resurrectione, inter Opuscula vulgo adscripta S. Cypriano, pag. CXV. nihil legitur quod istuc efficiat. Chrysostomus quidem hom. 2. de Cruce, & Latrone, & S. Hieronymus in Matth. 27. id referunt: sed horum *sententiam pugnare cum Evangelio docet Suarez superiore annotat. 10. citatus, aliique.* Quod si asserere licet de Chrysostomo, atque Hieronymo, licebit etiam de Theophilo Alexandrino, & Ceramæo, quos quidem sibi anteponi egre tulerit Leo Magnus.

9. *Antequam ad Christum converteretur, eum ne conviciis incessit?*

R. Matthæus cap. XXVII. 44. hæc habet: *Latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperebant ei: & Marcus cap. XV. 32. Qui cum eo crucifixi erant, conviciabantur ei.* Ob id nonnulli ex sanctis Patribus opinantur, ab utroque latrone, atque ideo etiam a poenitente Christum contumeliis initio vexatum. Alii e contrario latronem impium dumtaxat ejus sceleris reum faciunt, quoniam Lucas cap. XXIII. 39. 40. aperte asserit, altero blasphemante; alterum in Christum credidisse, & increpasse blasphemantem: Matthæum vero & Marcum ita cum Luca conciliant, ut velint, illos breviter locum hunc perstringentes pluralem numerum pro singulari posuisse. S. Augustinus in primis lib. 3. de consensu Evangelistarum cap. 16. §. 53. confirmat id multis exemplis, atque etiam ex eo, quod dictum est latrones, vel qui cum eo crucifixi erant, nec additum est ambo. (16). Quo constituto sequitur, dumtaxat latronem improbum contumelias in Christum jecisse. (17)

10. *Fuit*

(16) Synopsis Criticorum in Matth. cap. 27. pag. 677. *Synecdoche, vel Syllepsis, qua de uno in plurali numero loquitur: vel Enallage numeri. Pluralem numerum usurpari, ubi unus e multis, sed indefinite indicatur, veteres novique Interpretes monuerunt.*

(17) Christo cruci affixo, qui antea colebant, fugam ceperunt, inimici autem & hostes patibulo pendenti circumfusi contemnebant insultantes, & deridebant omnes una, Judei, ac milites inferius, latrones utrique superius: ambo enim ipsi contumeliabantur. Quomodo igitur Lucas de uno dicit, quod alterum increparet? Utrumque profecto factum est: uterque antea, postea vero alter solummodo deridebat. S. Chrysostomus in Matth. hom. 88. pag. 733.

S. Am-

10. *Fuit ne Martyr?*

R. S. Hieronymus ita scribit epist. 13. *Latro crucem mutat paradiso, & facit homicidii poenam martyrium.* (18) Hilarius quoque lib. 10. de Trinitate. N 2 ta-

S. Ambrosius in Lucam lib. 10. §. 122. pag. 1530. *Fortasse & iste prius conviciatus est, sed repente conversus est.* Etiam S. Hieronymus in Matth. cap. 27. pag. 64. ait, latronem utrumque prius blasphemasse. D. Thomas 3. part. quaest. 46. art. 11. ad 3. & hanc D. Hieronymi, & supra memoratam D. Augustini sententiam juxta probat.

(18) Glossa in hunc locum S. Hieronymi, qui citatur cap. Importuna 58. dist. 1. de poenitentia, est hujusmodi: *Martyrium non in rei veritate fuit martyrium, sed propter similitudinem facti, vel ideo dicitur poena conversa in martyrium, quia per fidem & patientiam, quam tunc habuit, dignus fuit aeterno premio, scilicet ut intraret statim ad vitam, sicut & illi, qui pariuntur martyrium: ut 1. de consec. d. 4. baptismi vicem contra. Ibi enim dicitur, quod latro non pro nomine Christi crucifixus est, sed pro meritis facinorum suorum: & poena non facit martyrem, sed causa, ut dicit Augustinus. Quare martyrium non fuit: quod & verum est. Ergo ergo poena martyrium dicitur ratione aeterni premii, quod quasi martyr recepit confitendo, vel ratione confessionis, quam in patibulo habuit; sicut enim martyr, sic latro inter poenas Christum confiteri non timuit.*

S. Bonaventura in 4. sent. dist. 4. part. 2. dub. 1. pag. 52. *Ad martyrium completum duo concurrunt, justa voluntas, & justa causa. Primum defecit in Innocentibus, secundum vero in Latrone: & ita de se neutrum fuit completum martyrium: Sed Dominus Innocentibus, quia simul cum ipso nati sunt, & propter hoc, quod erat coetaneus illis, supplevit; quod deerat ex parte voluntatis: sic in latrone, quod deerat ex parte causae. Unde optime dicit Hieronymus: Quod fecit esse martyrium, quod Dominus de se suppleverit: & sic pater controversa, quia de se non fuit martyrium completum, sed Dominus fecit.*

Humbertus Cardinalis Episcopus Silvae Candidae lib. 2. adversus Simoniacos extremo cap. 42. in Edmundi Martene Thesauri novo Anecdotorum tom. 5. pag. 760. dicit, Latronem, qui Christum Regem & Dominum etiam in cruce

tate §. 34. refert, Christum latroni martyri suo paradisum promississe. Ab Augustino lib. 1. de anima & ejus origine cap. 9. §. 11. inter Martyres computatur, qui suo sanguine baptizantur; quod plerisque non baptizatis fervente persecutione provenit. Tanto namque pondere appensum est, tantumque valuit apud eum, qui haec novit appendere, quod confessus est Dominum crucifixum, quantum si fuisset pro Domino crucifixus. Etiam ab Avito Episcopo Viennenfi epist. 3. martyr ex fure dicitur: in hanc sententiam extant quoque extremo libro 3. Poematum ejusdem carmina:

Ille tamen nexus membris, nec corde ligato
 Et si confixas clavis extendere palmas
 Non potuit, liber mentem cum voce tetendit,
 Sicque reus scelerum dum digna piacula pendit,
 Martyrium de morte rapit.

II. Quo nomine vocabatur?

R. Ei nomen *Mattha*, quemadmodum improbo latroni *Joca*, fuisse, legitur in Collectaneis, quae Bedæ, non sine magna tanti viri injuria, adscribuntur. In historia Christi Xaveriana pag. 480. alter dicitur *Vicinus*, alter *Justinus*: in Evangelio Apocrypho infantiae Christi cap. 23. alter *Titus*, & *Dumachus* alter: & in Evangelio Pseu-

morientem corde credere & ore confiteri non dubitavit, ex pœna latronis meritum esse triumphum martyrii.

Fuere tamen, qui negarent, ut ait Stephanus Baluzius in annotat. ad S. Cyprianum epist. 73. num. 53. pag. 291. istum honorem ei tribui posse, quia, ut ait Hugo Archiepiscopus Rothomagensis lib. 5. cap. 9. dialogorum suorum, neque baptismo regeneratus erat, nec causa Christi in cruce fuerat affixus. Unde sequebatur illum non esse martyrem. Et tamen Rupertus lib. 3. in Evangelium Joannis videtur existimasse, illum baptizatum fuisse in aqua, quae fluxit de latere Christi. Vide supra annotat. 9. & Lambertinum de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 2. cap. 12. num. 10.

Pseudo-Nicodemi extremo cap. 9. nomen probò est *Dimas*, improbo *Gestas*. (19) Id quod etiam Goffridus Vindocinensis in fine sermonis decimi prodidit. Contra vero alii (adeo nihil certi est) *Disnam* vocarunt latronem improbum, & *Gestam* probum. Nota sunt carmina illa:

Imparibus meritis tria pendent corpora ramis:

Dismas, *Gestas*: in medio est divina potestas:

Dismas damnatur, *Gestas* super astra levatur.

Sacella nonnulla sub eodem *Dimæ*, seu *Disma* nomine Sancto Latroni consecrata, scribit Baronius in annotationibus ad Martyrologium Romanum VIII. Kal. Apriles. At in Martyrologio ipso nulum ei imponitur nomen. Sic enim legas: Hierosolymis commemoratio sancti Latronis, qui in cruce Christum confessus ab eo meruit audire: Hodie mecum eris in Paradiso. (20)

N 3

12. Quid

(19) Apud Joannem Albertum Fabricium in Codice Apocrypho Novi Testamenti pag. 186. & 258.

(20) Gerardus Joannes Vossius Harm. Evangelicæ lib. 2. cap. 8. §. 20. Nec Chrysolomo assenserim existimanti (tom. 2. edit. Græcolat. serm. 7. additio) huic latronem fuisse hominem gentilem. Potius Judæum censo; quia & Euclynius inclinatur, propterea quod crederet, Christum esse promissum Messiam. Nam unde alioqui ea Gentili foret noticia? Ne illud quidem pro certo admisero, quod Chrysolomus (hom. 55. in Genes.) Eulogius (in Apoget.) Cosinas Hierosolymensis (in canone de exaltatione Crucis od. 7.) putant eum solitum noctu insidias struere, ac multis fuisse homicidiis instamem. Quod item ab annis amplius triginta latrocinatus dicitur: imò Jesum intercepisse in via, cum Maria & Josephus cum puero fugerent in Ægyptum. Hisce fabulis occasionem præbuit, quod Scripturis dicitur $\lambda\eta\sigma\tau\acute{\iota}\varsigma$; quasi non ea vox habeat locum posse, si zelo nimio in seditione commiserit homicidium. Quò inclinatur Innocentius III. (serm. 1. de convers. S. Pauli) & Idiota (contemplatione de conspectu carn. & anim. cap. 4.) Potuit igitur non modo prima ætate esse religione Judaica imbutus, sed etiam in provecia diu bene vitam composuisse, sed ob unum infigne facinus addici cruci.

Græci in Menæis celebrant XXIII. Martii memoriam pii

ARMA

12. Quid hic intelligitur nomine Paradisi?

B. Interroganti hac super re Dardano Augustini dat responsum duplex epist. 187. cap. 3. §. 7. Habe secundum, quod Augustino ipsi videtur esse verius & melius. *Est autem, inquit, sensus multo expeditior, & ab aliis omnibus ambiguitatibus liber, si non secundum id, quod homo erat, sed secundum id, quod Deus erat, Christus dixisse accipiatur: Hodie mecum eris in Paradiso. Homo quippe Christus illo die secundum carnem in sepulcro, secundum animam in inferno futurus erat: Deus vero idem ipse Christus ubique semper est. . . . Ubi-cumque ergo sit Paradisus, quisquis beatorum ibi est, cum illo ibi est, qui ubique est. (21) Augustino, ut fere solet, consentit D. Thomas: Illud verbum Domini est intelligendum non de Paradiso terrestri corporeo, sed de Paradiso spirituali, in quo esse dicuntur, quicumque divina gloria perfruuntur. Unde latro loco quidem cum Christo ad infernum descendit, ut cum Christo esset, quia dictum est ei, Me-cum*

latronis cum Christo crucifixi. Bolland, ad diem 25. ejusdem mensis Martii pag. 543.

Edmundus Martene apud citatum Baluzium in annotat. ad S. Cyprianum epist. 73. num. 53. pag. 292. in descriptione itineris sui per Gallias pag. 24. testatur singulis annis celebrari Missam de Sancta latrone in Ecclesia Bituricensi in die Sabbati Sancti.

(21) Idem lib. 12. de Genesi ad litteram cap. 34. §. 6. *Anima illius latronis, cui dixit; Hodie mecum eris in Paradiso, non utique inferos præstitit, ubi poenæ sunt peccatorum: sed aut illam requiem sinus Abrahæ; non enim alicubi non est Christus, cum ipse sit sapientia Dei attingens ubique propter suam munditiam: aut illum Paradisum sive in tertio Cælo, sive ubicumque alibi est, quo post tertium cælum raptus est Apostolus: si tamen unum non est diversis nominibus appellatum, ubi sunt animæ beatorum. Vide nostram Historiam Apostolicam in S. Paulo Interrogatione 9.*

CAP. XIV. LATRONES. 199
cum eris in Paradiso, sed præmio in Paradiso fuit, quia ibi divinitate Christi fruebatur, sicut & alii Sancti. Itaque Paradisus latroni a Christo promissus est beatitudo illa optatissima, quæ in Dei visione consistit. (22)

(22) Ita etiam Bellarminus lib. 1. de septem verbis a Christo in cruce prolatis cap. 4.

S. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 13. §. 31. scribit, latronem ingressum esse Paradisum ante Abraham, Moysen, & Prophetas. Verum etsi latro primus est, cui Paradisus promissus fuisse legatur: cum tamen Christus momento eodem, quo expiravit, ad inferos descendens sanctos illos Patres, ceterosque pios e carcere liberatos secum adduxerit in Paradisum, non ante eos ingredi potuit latro, qui duntaxat post Christum fractis cruribus extinctus est. Ita docet Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. in commentariis art. 11. quæst. 46. Antonius Augustinus Touthé in annotat. ad hunc locum S. Cyrilli opinatur, illum forsan credidisse (quod etiam docuit auctor libri de Virginitate apud Athanasium tom. 3. num. 16.) Christum hora diei tantum duodecima, quæ nobis dicitur vigesima quarta, transalpinis sexta vespertina, ad inferos descendisse, ac priusquam eo se conferret, latronem deduxisse in Paradisum: quæ fuit sententia Titi Bostrorum Episcopi, seu alterius auctoris Commentariorum in Evangelium D. Lucæ, quæ sub ejus nomine habentur tom. 4. Bibl. Patr. pag. 441. Addit præterea, S. Cyrillum existimare potuisse, latronem quidem statim a morte sua in Paradisum introductum; Patriarchas vero non nisi post triduum ab anima Christi in subterraneis exactum, quod videtur significare Catech. 4. §. 14. & Catech. 14. §. 18.

C A P. XV.

De instrumentis passionis ac
mortis Christi.

1. *Quid a veteribus traditum de Columna?*

Pag. 177. Bar. ad an. 34. §. 85.
Bibl. Patr. tom. 5. pag. 1057. tom. 11. pag. 833.
R. S Hieronimus epist. 27. cap. 4. de Paula lo-
quens, sancta loca Hierosolymis perlu-
strante, hæc habet: *Ostenditur illi Columna Eccle-
siae porticum sustinens, infecta cruore Domini, ad
quam vinctus dicitur & flagellatus.* (1) Concinit
Prudentius in Enchirid.

*Perstat adhuc, templumque gerit veneranda Colu-
mna.*

Gregorius Turonensis lib. I. de Gloria Martyrum
cap. 7. addit, a Fidelibus magno in honore ac
pretio habitam: *Ad hanc vero Columnam, inquit,
multi fide pleni accedentes, corrigias textiles faciunt,
eamque circumdant, quas rursus pro benedictione reci-
piunt diversis infirmitatibus profuturas.* Beda ve-
ro in Lucam cap. 23. *Quæ videlicet columna in
Ecclesia montis Sion posita, Dominici cruoris usque
hodie cernentibus vestigia certa demonstrat.*

2. *Quam-*

(1) *Quibus verbis significat, Columnam illam esse majorem ea, quæ Romæ conspicitur: & ideo fortasse illa Romana tantum est pars ejus columnæ: nisi loquatur Hieronymus de inferiori porticu, quæ humiliori columnæ poterat sustentari.* Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 35. sect. 2. Vide disputationem XI. de flagellationis Christi columna apud Franciscum Collium lib. 3. de sanguine Christi, & Lambertinum de Festis D. N. Jesu Christi part. 1. §. 247. pag. 107.

2. *Quamdiu Columna hæc Hierosolymis stetit?*

R. Usque ad sæculum Christi tertium decimum. Etenim Nicephorus Callistus, qui vixit sæculo insequente decimo quarto, scribit, eam olim quidem, non autem ætate sua in Templo Hierosolymis fuisse. *In eo Templo, ait lib. 8. cap. 30. marmorea quoque Columna fuit, ad quam, cum flagellis cæderetur, alligatus est Servator.* Inde vero Romam translata fuit anno Christi circiter 1213. sub Pontificatu Honorii III. ab Joanne Cardinale Columna, Apostolico ad Orientales Legato. Posita est in Æde S. Praxedis ad Exquilias. Etiam nunc conspicitur & colitur in ejusdem Ecclesiæ Sacello, cui inscriptus legitur hic translationis index: *Columna, quæ in hac sacra Capella reconditur, hæc est . . . quam Joannes Cardinalis Columna Legatus Apostolicus in partibus Orientalibus sub Honorio III. circa annum Domini 1213. huc asportavit.* (2)

3. *Corona ex quo spinarum genere contexta erat?*

R. Id ambigitur inter peritissimos. Nam alii Bar. ad an. 34. §. 80.
ex spinis, quæ circa Hierosolymam nasci sole-
rent; alii ex rhamno; plerique ex juncorum ma-
ri-

(2) Aliqui putant columnam hanc Romanam esse duntaxat partem columnæ, de qua loquitur S. Hieronymus, superiorem, vel inferiorem; alii probabilius esse integram. Quæcumque sit, constat ex marmore cœruleis albisque maculis distincto: ejus longitudo habet pedes duos: diametros pedem unum in parte inferiori, & oſſoni pollicis crassitudinem in parte superiori, cui annexus est ferreus anulus, fontium manibus post tergum vinctis religandis accommodatus, ut corpus totum flagellis ac virgis pateret. Vide Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 2. cap. 10. num. 21.

rinorum acuminibus quasi spinis prælongis contextam putant. Hoc postremum testatur S. Anselmus Cantuariensis, seu alius auctor Dialogi de Passione Domini. Ait enim cap. 7. *Hæc Corona non fuit de spinis, sed de juncis marinis, qui habent acutiores aculeos, quam veræ spinæ.* Consentit Gulielmus Durandus in Rationali Divinorum Officiorum lib. 6. cap. 77. §. 17. *Corona fuit de juncis marinis, sicut etiam vidimus in thesauris Regis Francorum, quorum acies non minus spinis duræ sunt & acutæ.* Franciscus Suarez eamdem sententiam habet in 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 35. sect. 3. *Qualis autem fuerit illa corona, & quales spinæ, ex quibus fuit contexta, communiter fertur fuisse ex juncis, qui habent oblongas & acutas spinas duriores terrestribus, & ita indicant spinæ illæ, quæ in Ecclesia asservantur.* Sed Martinus de Rio, qui perinde ac Durandus, Parisiensem illam coronam se vidisse testatur, Lect. 9. de passione apud Lambertinum asserit, spinas ejus nil quidquam cum juncis marinis commune habere. (3) Itaque hoc unum certo scimus, coronam de spinis a militibus impositam capiti Jesu.

4. Qua forma contexta erat?

℞. Instar pilei, ut totam superiorem capitis partem tegeret, non instar vittæ, ut frontem duntaxat ac tempora cingeret. Docet id S. Vincentius Ferrerius ferm. 64. Feria VI. Parasceves §. 3. *Et plectentes coronam de spinis marinis, quæ acutiores, & longiores spinas habent ceteris spinis, capiti ejus imposuerunt, quæ eum in capite in septuaginta duobus locis crudeliter vulneravit. Nam erat ad modum pilei, ita quod undique caput tegebat,*

(3) De Festis D. N. Jesu Christi part. 1. §. 255. pag.

& tangeret, ita ut aculei ossa penetrarent. S. Brigitta lib. 4. Revelat. cap. 40. *Corona spinea capiti ejus arctissime imposita est, quæ ad medium frontis descendebat.* (4)

5. Expone nunc formam Crucis.

℞. Ut salutiferæ Crucis forma cognoscatur, prius sciendum est ex Gretsero lib. 1. de Cruce cap. 1. & Lipsio, pariter lib. 1. de Cruce cap. 6. 7. 8. 9. *Crucem aliam esse simplicem unico constantem ligno, cui fontes vel clavis infiguntur, vel funibus alligantur: aliam compositam, quæ ex duplici ligno obliquato constituitur.* Rursus hanc dividi in *decussatam, commissam, & immisam.* *Decussatam*, ut patet ex nomine ipso, constare lignis duobus decussatis in similitudinem Græcæ litteræ & Latinæ X, qualis fuisse dicitur *Crux*, in quam S. Andreas Apostolus actus est. *Commissam* fieri, cum ligno erecto brevius alterum atque transversum in ipso vertice ita committitur, ut nihil emineat, cujus similitudinem habet littera majuscula Græcorum Tau, & Latinorum T. *Immisam* demum hanc esse †, in qua stipes supra lignum transversum eminet. Quibus positis habendum est pro certo, Christum neque *simplici*, neque *decussatæ* affixum fuisse, sed *commissæ*, vel *immissæ*.

6. Qui.

(4) Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 12. *De numero spinarum nihil Scriptura, aut veteres Patres tradunt, licet aliqui dicant fuisse duas & septuaginta, alii plures, alii pauciores. Sed res hæc incerta est: hoc constat, satis multas fuisse, cum ex illis integra corona fuerit contexta.* Idem docet Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 35. sect. 3.

6. *Quinam ex Sanctis Patribus docent, Christum affixum Cruci commissæ, & quinam immissæ?*

R. *Commissæ affixum sentire videntur Tertullianus & Hieronymus, qui litteram Græcam Tau, & Latinam T Crucis speciem exhibere scribunt. Tertulliani verba sunt in libro 3. contra Marcionem cap. 22. Ipsa est littera Græcorum Tau, nostra autem T species Crucis. (5) Hieronymi in commentariis ad cap. 9. Ezechielis: Antiquis Hebræorum litteris, quibus usque hodie utuntur Samaritani, extrema Tau littera Crucis habet similitudinem. Id quod scripsit etiam S. Paulinus Episcopus Nolanus epist. 24. ad Severum his verbis: Christus non multitudine, nec virtute legionum, sed jam tum in Sacramento Crucis, cujus figura per litteram Græcam T numero trecentorum exprimitur, adversarios Principes debellavit. (6) Cruci vero immissæ suffixum putant, qui quatuor fuisse Crucis extremitates seu fines censent, S. Iustinus in Dialogo cum Tryphone §. 91. pag. 188. S. Irenæus l. 2. adversus hæreses cap. 42. Damascenus lib. 4. de Fide Orthodoxa cap. 12. Sedulius lib. 3. atque ut alios omittam a Gretsero lib. I. de Cruce cap. 3. recensitos, S. Augustinus in Psal. 103. ferm. 1. §. 14. Erat latitudo, in qua porrectæ sunt manus: longitudo a terra surgens, in qua erat corpus infixum: altitudo ab illo devexo ligno sursum quod eminet: profundum, ubi fixa erat Crux. Qui etiam*

tra-

(5) Nicolaus Rigaltius in annotat. ad hunc locum Tertulliani: Hoc ipsum imitati videntur Patres nostri, dum, ut in Missalibus antiquis initio Canonis in littera T ubi legitur: Te igitur clementissime Pater, solent pictam exhibere Crucem Christi, in cujus hodie locum successit ipsa Crucis imago pagina proxime præcedenti.

(6) Vide Muratorii dissertationem 21. quæ est de Cruce Nolana, & exstat tom. 1. Anecdotorum pag. 210.

tractatu 118. in Joan. §. 5. *Lata est in transverso ligno, quo extenduntur pendentis manus: Longa est a transverso ligno, usque ad terram, ubi dorsum pedesque figuntur: Alta est in cacumine, quo transversum lignum sursum versus exceditur.*

7. *Est ne via & ratio aliqua conciliandi Patres istos inter se?*

R. Viam monstrant Innocentius III. summus Pontifex, Nicephorus Callistus, & auctor Glossæ in Clementinam de summa Trinitate, & Fide Catholica. Innocentius ferm. 1. habito in Concilio Oecum. XII. Lateranenfi IV. ita loquitur: *T est ultima littera Hebraici Alphabeti exprimens formam Crucis, qualis erat antequam Domino Crucifixo Pilatus titulum superponeret. (7) Nicephorus lib. 8. cap. 29. Dominicæ Crucis inventionem narrans, Tres, inquit, sparsim disjecta Cruces, & tabula præterea alba inventa, in qua diversis litteris Pilatus Regem Judæorum scripserat, eaque supra caput Christi collocata in morem columnæ crucifixum illum Judæorum Regem esse promulgarat. Auctor demum Glossæ affirmat. Tabulam supra Crucem loco quarti brachii fuisse. Quæ si ita sunt, facile Patres inter se conciliantur. Nimirum qui Crucem Christi litteræ T similem, atque ideo commissam faciunt, Crucem a tabula seu titulo instar columnæ Cruci imposito sejunctam describunt: qui vero dicunt eam habuisse quatuor extremitates seu fines, ac proinde immissam fuisse, Cru-*

(7) Apud Labbeum tom. XI. Conc. part. 1. pag. 133.

Crucem cum tabula superposita conjungunt, & de utraque simul loquuntur. (8)

8. Numquid insuper spectat ad formam Crucis?

R. Spectat lignum medio stipiti annexum, de quo Justinus, Irenæus, ac Tertullianus memorant. Justinus in Dialogo cum Tryphone §. 91. *Unicornis cornua nemo dicere aut demonstrare possit in alia re aut figura inveniri, nisi in ea; quæ Crucem exhibet. Rectum enim unum lignum est; a quo summa pars in cornu attollitur, cum adaptatum fuerit aliud lignum; & utrimque extrema, veluti cornua uni adjuncta cornu, apparuerint. Et illud, quod in medio figitur, ut ei infideant, qui crucifiguntur; ipsum etiam veluti quoddam cornu eminet, & cornu speciem exhibet cum aliis cornibus conformatum; & fixum.* Irenæus lib. 2. ad ver. Hæreses cap. 42. *Ipse habitus Crucis fines & summitates habet quinque. Duos in longitudine; & duos in latitudine; & unum in medio; in quo requiescit, qui clavis affigitur.* Tertullianus lib. 1. ad Nationes cap. 12. *Pars Crucis, & quidem majus est omne robur; quod de recta statione desigatur. Sed nobis tota Crux imputatur, cum antenna scilicet sua; & cum illo sedilis excessu.* Idem adversus Judæos cap. 10. & adversus Marcionem lib. 3. cap. 18. *In antenna navis; quæ Crucis pars est; extremitates cornua vocantur; unicornis autem, media stipitis palus.* Gregorius vero Turonensis, qui anno Christi 573. annis amplius trecentis post Tertullianum floruit; tabulæ affixos Christi pedes narrat lib. 1. de Gloria Marty-

(8) S. Isidorus in Judic. cap. 5. *Notandum vero est, quod iste trecentorum numerus (militum Gedeonis) in T littera continetur, quæ Crucis speciem tenet: cui si super transversam lineam id, quod in Cruce eminet, addatur, non jam Crucis species, sed ipsa Crux esset.*

tyrum cap. 6. *In stipite erecto foramen factum manifestum est. Pes quoque parva tabula in hoc foramen insertus est: super hanc vero tabulam tamquam stantis hominis sacra affixa sunt plantæ. Non dissimilia sunt verba illa Innocentii III. serm. 1. de uno Martyre: Fuerunt in Cruce Domini ligna quatuor; stipes erectus, & lignum transversum: truncus suppositus, & titulus superpositus. His & talibus auctoribus usi; præter sedile etiam ἐπιπόδιον suppedaneum Cruci aptatum fuisse; & utrumque alii suppedaneum tantummodo admittunt existimantes; rem unam & eandem esse; quamvis non eisdem verbis a laudatis Patribus memoratam: & rursus alii; rejecta Gregorii sententia; sedile duntaxat agnoscunt eminens ut cornu, quod certe non habet formam tabulæ, sed potius ligni palo infixi; cui; ut ait S. Justinus; ἐποχὴν ὡς ἑσπεροῦ ἐπιπόδιον; insidentes vehuntur Crucifixi: In tanta diffensione sapientum exactam Dominicæ Crucis formam cogimur ignorare.*

9. Ex quo ligno constabat?

R. In diversis diversa lego. (9) In re dubia me

(9) Auctor Glossæ in Clementinam I. de sum. Trin. & Fide Catholica: *Fertur etiam Crux quatuor genera lignorum habuisse, scilicet cedrum in stipite, palmam in palo per longum, cupressum in ligno ex transverso, olivam in tabula super Crucem loco quarti brachii; & datur versus.*

Ligna Crucis sunt palma, cedrus, cupressus, oliva.

Auctor Collectaneorum, quæ Bedæ porperam adjudicantur, pag. 495. tom. 3. *Crux Domini de quatuor lignis facta est, quæ vocantur Cupressus; Cedrus, Pinus, & Buxus. Sed Buxus non fuit in Cruce, nisi in tabella de ligno illo supra frontem Christi fuit, in quâ conscripserunt Judæi titulum: Hic est Rex Judæorum.* Joannes Cantacuzenus in *Affert. contra Mahumetanos* apud Vincetium Ludovicum Gotti in *Veritate Religionis Christianæ* tom. 4. part. 2. cap. 27. §. 1. num.

me inter eos poni malo, qui cum Justo Lipsio, & Angelo Rocca ex una tantum ligni specie, & quidem quercu compactam fuisse opinantur. (10) Primum quia viri fide digni affirmant, sanctissimi ligni frusta, quæ pluribus in locis hodie coluntur, (11) quercus speciem referre: deinde quia crebra & frequens in Judæa olim fuerit, atque etiam nunc fit arbor illa, & verisimile videatur, Cruces ex obvio & prompto aliquo ligno & robusto ad sustinenda corpora fabricatas. Hinc Proba Falconia doctissima, & spectatissima femina, Hieronymo, Augustino, Chrysostomo æqualis, & illorum epistolis ad eam missis notissima, in Centone de Fidei nostræ mysteriis ex Virgillii carminibus contexto cap. 34.

Bibl.
Patr.
tom. 5.
pag. 1226.

In-

1. num. 2. pag. 127. ponit Cupressum in summo, Pinum in transverso, Cedrum in imo.

Lipsius lib. 3. de Cruce cap. 13. hæc curiose magis dicta arbitratur, quam vere; & Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 6. concludit, incertum esse, ex quo ligno Crux Domini confecta fuerit.

(10) Lipsius lib. 3. de Cruce cap. 13. pag. 672. tom. 3. Rocca de particula Sanctissimæ Crucis cap. 2. pag. 257. tom. 1.

(11) S. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 10. §. 19. *Multa exstant, dilecti, vera de Christo testimonia... Sanctum Crucis lignum, quod ad hodiernum usque diem apud nos conspicitur, ac per eos, qui fide impellente ex eo frusta decerpunt, orbem fere totum hinc jam oplevit. Testatur palma in valle sita, quæ ramos pueris Christum olim encomio celebrantibus ministravit. Idem supra dixit catech. 4. §. 10. & repetit infra catech. 13. §. 4.*

S. Paulinus epist. 31. alias 11. *Crux in materia insensata vim vivam tenens ita ex illo tempore innumeris pæne quotidie hominum votis lignum suum commodat, ut detrimenta non sentiat, & quasi intacta permaneat, quotidie dividua sumentibus, & semper tota venerantibus. Vide Baronium ad an. 326. §. 50. & Natalem Alexandrum Hist. Eccl. sæculo IV. cap. 6. art. 12. pag. 219. tom. 4. ubi confutat Rivetum improbantem ea, quæ S. Cyrillus narrat.*

*Ingentem quercum decisis undique ramis
Constituunt.*

10. *Quæ erat ejus magnitudo?*

R. Vix equidem ausim affirmare, quod quidam auctores sunt, eam quindenos pedes altam fuisse, octonos latam: tum quia nullam apud antiquos Patres hujus rei mentionem invenio: tum quia, ut docet Baronius in annot. ad Martyrologium VII. Idus Aprilis, *altiores cruces* parabantur duntaxat *eminentioris status* ac fortunæ viris, qualem profecto nec Judæi, nec Romani Christum Dominum habebant, sed *fabri filium, & fabri fructum*: tum etiam quia nec Christus verberibus, & multa sanguinis effusione debilitatus ac pæne confectus, nec Simon Cyrenæus fessus de via Crucem hujusmodi ferre potuisset, præsertim si fuit ex quercu, arbore valde gravi & ponderosa. Itaque crediderim non excessisse magnitudinem Crucis ordinariam, atque ex earum genere fuisse, quæ vulgaribus hominibus parari consueverant. (12)

Matth.
XIII. 55.
Marc.
VI. 3.

11. *Quid de inventione Crucis narrant
veteres Patres?*

R. S. Cyrillus in epist. ad Constantium Imperatorem §. 3. ita narrat: *Ac tempore quidem Deo amicissimi ac felicitis recordationis Constantini Patris tui salutare Crucis lignum in Hierosolymis est reperi-* Bar. ad an. 326. §. 42. 43. 44.
tum, divina gratia viro pietatem recte quærenti hoc
O lar-

(12) Erant aliquando Cruces adeo humiles, ut Crucifixi quadrupedum ferarum morsibus peti possent. Legitur id de Blandina martyre apud Eusebium lib. 5. cap. 1. Vide Lipsium de Cruce lib. 3. cap. 11. & Gretserum pariter de Cruce lib. 1. cap. 7.

largiente, ut absconditos sanctos locos inveniret. Fufius rem exponit S. Ambrosius in oratione de obitu Theodosii §. 43. & 45. Venit ergo Helena, cepit revifere loca sancta, infudit ei Spiritus, ut lignum Crucis requireret. Accessit ad Golgotha, & ait: Ecce locus pugna; ubi est victoria? Quæro vexillum salutis, & non invenio.... Aperit itaque humum, decutit pulverem, tria patibula confusa reperit, quæ ruina contexerat, inimicus absconderat. Sed non potuit obliterari Christi triumphus. Incerto hæret: hæret ut mulier, sed certam indaginem Sanctus Spiritus inspirat, eo quod duo latrones cum Domino crucifixi fuerint. Querit ergo medium lignum. Sed poterat fieri, ut patibula inter se ruina confunderet, casus inverteret. Redit ad Evangelii lectionem, invenit, quia in medio patibulo prælatus titulus erat: Jesus Nazarenus Rex Judæorum. Hinc collecta est series veritatis, titulo Crux patuit salutaris. Hoc est, quod petentibus Judæis Pilatus respondit: Quod scripsi, scripsi, id est non eam scripsi, quæ vobis placerent, sed quæ atas futura cognosceret, non vobis scripsi, sed posteritati, propemodum dicens: Habeat Helena, quæ legat, unde Crucem Domini recognoscat. Etiam S. Chrysofomus ex titulo recognitam Crucem Salvatoris docet hom. 84. in Joannem. Rufinus autem lib. 1. Hist. Eccl. cap. 8. Socrates lib. 1. cap. 17. & Theodoretus lib. 1. cap. 18. cognitam putant ex miraculo repente sanatæ mulieris, quæ erat morti proxima; Paulinus epist. 31. & Sulpitius Severus lib. 2. Hist. Sacr. cap. 34. ex miraculo mortui contactu ejus ad vitam revocati: Sozomenus vero lib. 2. cap. 1. & Nicephorus lib. 3. cap. 29. ex utroque. (13)

12. Quo

(13) Partem sanctissimæ Crucis; ac Titulum Romam detulit Helena, ac reposuit in Ecclesia inde appellata Sanctæ Crucis in Hierusalem. Titulus latuit mille circiter an-

nos

12. Quo anno inventa est?

R. Anno Christi 326. proximo post Concilium Nicænum Œcumenicum I. Imperii Constantini Magni 21. Silvestri Pontificis 13. Id satis apparet ex Chronico Eusebii; ex Rufino lib. 10. Hist. Eccl. cap. 7. & ex Sozomeno; qui lib. 2. cap. 1. refert; eodem ferme tempore; quo memoratum Concilium dimissum est; Crucem ab Helena inventam fuisse: (14)

0 2

13. Re-

nos in altiore pariete testudinis dicte Ecclesie; ut ait Alexander VI. in Constitutione anno 1496. edita, in eo inclusus vel ab ipsa Helena; vel a Valentiniano III. qui anno 425. Imperium cepit. Inventum autem est sub Innocentio VIII. anno 1492. in capsula plumbea cum inscriptione hac: Hic est Titulus vera Crucis. Erat autem hujusmodi tabella lignea longitudinis unius palmi cum dimidio; in quam incisa erant verba hæc rubro colore notata: Jesus Nazarenus Rex Judæor corroso um. Vide Constitutionem Alexandri VI. supra memoratam tom. 1. Bullarii, Baronium ad an. 326. §. 49. Spondanum ad an. 1492. §. 7. & Honoratum Nicquetum in Historia Tituli Crucis lib. 1. cap. 23. 24. 25. & 26.

(14) Tertullianus De Corona militis cap. 3. Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem aditum & exitum; ad vestitum & calceatum; ad lavacra; ad mensas; ad lumina; ad cubilia; ad sedilia; quacumque nos conversatio exercet, frontem signaculo terimus.

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 4. §. 14. Ne Christi Crucem erubescamus, sed etiam si alter abscondat; tu palam in fronte obfigna; ut Dæmones regionum intuentes procul fugiant tremebundi. Fac verò hoc signum; dum manducas & bibis; sedes, recubas, exurgis; loquaris; ambulas; verbo dicam, in omni negotio: Vide Petavium tom. 5. Theologic. Dogmat. lib. 15. cap. 10. & Annotat. ad S. Epiphanium pag. 57. Durantum de ritibus Eccl. Cath. lib. 1. cap. 6. & lib. 2. cap. 45.

Micrologus de Ecclesiasticis Observationibus cap. 55. pag. 488. tom. 18. Bibl. Patrum: Eusebius Papa. & B. Petrus tri-

ge-

13. Reperti ne eodem tempore etiam Clavi?

R. Etiam. Ambrosius enim postquam narravit Crucem ab Helena repertam, ita statim ait loco citato §. 47. *Quæsit etiam Clavos, quibus crucifixus est Dominus, & invenit. Quod item apud Gregorium Turonensem lib. 1. de Gloria Martyrum cap. 6. scriptum legimus: Speciosi omnique metallo nobiliores Dominicæ Crucis clavi, qui beata membra tenuerunt, ab Helena Regina post ipsius sanctæ Crucis inventionem reperti sunt.*

Pag. 121.

Bibl. Patr. tom. 11. Pag. 832.

14. Quot fuerunt?

R. Constat inter omnes, nec pauciores, quam tres, nec plures fuisse, quam quatuor. Sed quaternarius numerus doctissimis sapientissimisque magis placuit, utpote receptior apud antiquos. Gregorius enim Turonensis, quem proxime nominavi, hæc habet: *Clavorum Dominicorum gratia, quod quatuor fuerint, hæc est ratio: duo sunt affixi in palmis, & duo in plantis. Hoc idem sentit Innocentius III. Pontifex Maximus serm. 1. de uno martyre. Ejus testimonio utitur Lucas Tudenis lib. 2. adversus Albigenfes cap. 11. Quatuor, inquit,*

Bar. ad an. 34. §. 118.

Bibl. Patr. tom. 25. pag. 224.

gestus secundus constituit, ut omnes Christiani Inventionem S. Crucis V. Nonas Maji solemniter celebrarent.

Joannes Fronto in annotat. ad Kalendarium Romanum pag. 170. *Hic tertia Maji nulla mentio Inventionis S. Crucis. Antiquam hanc celebratæm credit Pamelius ob illa, que ait Micrologus: sed qui animum adverterit ad ea, que dicit Micrologus, videbit, ad fabulam eum alludere. Hujus etiam nulla mentio apud Græcos. Itaque non nisi post annum a Christo 720. cæpit celebrari.*

Bollandus die 3. Maji num. 25. pag. 365. *Merito Joannes Fronto censuit, tale Festum (Inventionem Sanctæ Crucis) post annum 720. celebrari cœpisse, id est inter universalis Ecclesiæ Festa communia numerari.*

quit, clavos in Domini corpore fuisse fixos magnus ille Dei Vicarius, Ecclesiæ Doctor, & hæresum persecutor Innocentius III. testatur dicens: Fuerunt in Passione Domini quatuor Clavi, quibus manus affixæ sunt & pedes affixi. Et post pauca. Duos, inquit, pedes & duas manus quatuor clavis debet configere Christianus. Quid hac auctoritate clarius? Quid his verbis verius, que a throno Dei, hoc est a Romana Ecclesiæ per os sacrum cunctorum Patris Innocentii exierunt? Est etiam in Revelationibus S. Brigittæ, Christum Dominum quatuor clavis crucifixum fuisse, lib. 1. cap. 10. lib. 2. cap. 6. & lib. 7. cap. 15. (15)

15. Quis fuit horum Clavorum usus?

R. Helena, ut supra laudatus Ambrosius auctor est, *de uno clavo frenos fieri præcepit, de altero diadema intexuit: unum ad decorem, alterum ad devotionem vertit. Misit filio Constantino diadema. Misit & frenum. Utroque usus est Constantinus. In vertice corona, in manibus habena.* Rufinus vero lib. I. cap. 8. non Helenam, sed Constant-

O 3 stan-

(15) Baronius ad an. 34. §. 118. *De Christo Domino nostro antiquiores imagines quatuor ipsum affixum clavis representant, nempe seorsum singulis pedibus singulis confixis clavis. Sed aliam sententiam de tribus clavis recentior probavit usus: Franciscus Quaresmius de Vulneribus Christi tom. 2. lib. 1. cap. 9. sect. 5. probat eos, qui clavos quatuor fuisse, sect. vero 6. eorum argumenta infirmat, qui tres fuisse contendunt.*

Gretferus lib. 1. de Cruce cap. 20. *Nec quidquam pietatis officit, tribus ne an quatuor clavis Christus crucifixus venerantium oculis subjiciatur, dummodo pax & concordia animorum inconcussa permaneat, utpote in controversia nec a Sacris Litteris, neque a Conciliis, neque a Doctoribus Ecclesiæ definita. Nam quod Innocentius III. quatuor clavos deprædavit: ad ut Concionator e pulpito, non ut Judex supremus ex Apostolica Cathedra decernendo facit.*

stantinum Clavos in frenum & coronam verten-
dos curasse prodit, quæ verborum discrepantia
rei & facti veritatem non turbat. Sunt hæc Ru-
fini verba: *Clavos quoque, quibus corpus Domini-
cum fuerat affixum, portat ad filium, ex quibus il-
le frenos composuit, quibus uteretur ad bellum, &
ex aliis galeam nihilominus belli usibus aptam fer-
tur armasse.* Perinde ac Rufinus, etiam Ambro-
sius *Frenos* primo loco scripserat, at postea scri-
psit *Frenum, & Habenam.* *Frenum* pariter habet
Cyrillus Alexandrinus ad cap. 14. Zachariæ, &
Gregorius Turonensis lib. 1. de Gloria Martyrum
cap. 6. qui tamen in eo non probatur, quod ait,
ex duobus clavibus frenum confectum fuisse. Itaque
Ambrosio & Cyrillo magis credens, quam Gre-
gorio Turonensi, qui sexto Christi sæculo vixit,
illud affirmo, ex clavo uno frenum fabricatum,
ex altero coronam, quæ galeæ speciem superne
referebat, galeam propterea a Rufino appellatam.
Tertius, ut refert memoratus Gregorius Turo-
nensis, *projectus est in fretum ad sedandos motus
maris Adriani.* Quamquam, quod recte animad-
vertit Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 93. forte non
tam demersus est in mare, quam immersus. Vix e-
nim credibile sit, Helenam tanto thesauro, & sola-
tio tam se, quam alios penitus præpare voluisse.
Quod significasse videtur Gregorius ipse scribens
paullo ante: *Provida Regina condolens excidia mi-
serorum, unum ex quatuor clavibus deponi jubet in
pelagus.* Quartum, ut narrat idem paucis interje-
ctis, *asserunt esse defixum in capite statuæ Constan-
tini Constantinopoli.* (16) Sed qui id asserunt

(16) Est hic integer Gregorii Turonensis locus lib. 1.
de Gloria Martyrum cap. 6. *Speciosi autem omnique metallo
nobiliores Dominicæ Crucis clavi, qui beata membra tenuerunt,
ab Helena Regina post ipsius sacræ Crucis inventionem reperti
sunt: & de duobus quidem frenum Imperatoris munivit, qua*

recentiores Græci mendaces esse inveniuntur.
Nam Socrates, qui omnium primus de statua hæc
scripsit lib. 1. cap. 17. meminit quidem de particu-
cula Dominicæ Crucis inclusa in ea: at de Clavo
capiti ejus inserto nihil prorsus dicit, quam-
vis mox loquatur de Clavis ab Helena repertis
& ad Constantinum filium missis. Cedrenus quo-
que in Compendio historiarum pag. 234. statuat
illam describens, nullam facit Clavi mentionem.
Similiter Nicephorus lib. 7. cap. 49. ubi singilla-
tim recenset *Reliquias* sub ejus basi repositas,
Clavum nullum memorat, eodemque modo filet
lib. 8. cap. 29. ubi partem Crucis eidem statuæ
insertam, & Clavos quosdam ab Helena ad Con-
stantinum missos, narrat. Quamobrem aliis plu-
ribus & antiquioribus, ut ait Gretserus, magis cre-

O 4 den-

facilius, si adversæ gentes restitissent Principi, hac virtute su-
garentur. De quibus non est ignotum, Zachariam vaticinasse
Prophetam. Erit, inquit, quod in os equi ponitur, sanctum
Domini. Eo enim tempore Adriaticum mare magnis fluctibus
movebatur, in quo tam frequentia erant naufragia & demersio
hominum, ut Vorago navigantium diceretur. Tunc provida
Regina condolens excidia miserorum, unum ex quatuor clavibus
deponi jubet in pelagus, confissa de Domini misericordia, quod
sevas fluctuum commotiones facile posset opprimere. Quo facto
redditur mare quietum, tranquillaque deinceps navigantibus
flabra præstantur. Unde usque hodie navæ sanctificatum mare
venerantur, & cum ingressi fuerint, jejuniis, orationibus, &
psalterio vacant. Clavorum ergo Dominicorum gyaria, quod
quatuor fuerint, hæc est ratio: duo sunt affixi in palmis &
duo in plantis: & queritur, cur plantæ affixæ sint, quæ in
Cruce sancta dependere potius visæ sunt quam stare. Sed in
skipite erecto foramen factum, manifestum est. Pes quoque par-
væ tabule in hoc foramen insertus est: super hanc vero tabu-
lam tamquam stantis hominis sacræ affixæ sunt plantæ. Qua-
eritur etiam, quid de his clavis fuerit factum. Duo sunt, quos
supra diximus aptatos in freno; tertius projectus in fretum:
quartum asserunt esse defixum in capite statuæ Constantinæ, quæ
in civitate, ut ajunt, tota excelsior esse suspicitur, scilicet: ut to-
ta, cui eminet munitione salutis, quodam modo galea corona-
ta esset.

dendum est, qui clavum vel in diadmate, vel in galea ipsius Constantini positum affirmant. Etsi fortassis corona seu galea coronata statuae imposita ad illius, quam gestare solebat Imperator, similitudinem fuerit efficta.

16. *Quamdiu clavi & frenum Constantinopoli fuerunt?*

R. Usque ad annum Christi 550. asservatos esse Constantinopoli, certum affirmo. Nam Vigilius summus Pontifex, cum esset in ea Urbe, pollicitus est Justiniano Imperatori, se damnaturum Tria Capitula jurans per virtutem sanctorum Clavorum, & per virtutem sancti Freni. (17) Datum est hoc juramentum quinto decimo die mensis Augusti, Indictione XIII. Imperii Domini Justiniani XXIV. novies post Consulatum Basilii, quæ Chronologica notæ respondent anno Christi 550. ut a viro doctissimo Antonio Pagio animadvertum est. Post annum hunc a Græcis ad Latinos translati sunt, fortasse per Gregorium illum Magnum, quem Constantinopoli Apocrifarii munere functum apud Constantinum Tiberium Augustum, magnis donatum muneribus, nempe sacrosanctis Reliquiis, Romam rediisse, docet Baronius ad an. 586. §. 25.

Ad an.
550. §. II.

17. *Quot*

(17) Refertur hoc jusjurandum a Stephano Baluzio in addendis ad Concilium V. Oecumenicum tom. 1. novæ Collectionis pag. 1544. Tria autem illa Capitula in eo jurejurando fuisse dicuntur hæc: Theodorum Mopsuestenum cum scriptis suis; & Epistolam, quæ dicitur Iba; & Conscripta Theodoretæ contra orthodoxam fidem, & contra XII. Capitula sancti Cyrilli dicta. De tribus Capitulis diximus in annotat. 3. & II. ad vitam Vigilii Pontificis LXI. in Vitis, Pontificum Romanorum descriptis a nobis.

17. *Quot nunc apud Latinos coluntur?*

R. Quinque & viginti numerat vir eruditissimus Justus Fontaninus in dissertatione de Corona Ferrea Langobardorum anno 1717. Romæ edita, cap. 13.

- I. Romæ in Basilica S. Crucis in Hierusalem.
- II. Modoetia in Basilica Præcursoris.
- III. Mediolani in Æde Metropolitana.
- IV. Turni ad lacum Larium.
- V. VI. VII. Venetiis in Basilicis Patriarchali Ducali, & Clarissarum.
- VIII. Torcelli in Æde Antoniana.
- IX. Spoleti in templo sancti Salvatoris.
- X. Ancone in Cathedrali Basilica.
- XI. Senis in nosocomio sanctæ Mariæ de Scala.
- XII. Apud Collenses in Tuscia.
- XIII. Neapoli in canobio Sanctæ Patritiæ.
- XIV. Catina in Sicilia.
- XV. Apud Hispanos in Æde Laurentiana Escorialensi.
- XVI. Carpentoracti.
- XVII. XVIII. Lutetia in adibus Sancti Dionysii, & Carmelitarum.
- XIX. Treviris.
- XX. Tulli Leucorum.
- XXI. Aquisgrani.
- XXII. Colonia Agrippina.
- XXIII. Viennæ Augustæ.
- XXIV. Apud Andecenses monachos in Bavaria.
- XXV. Norimberga.

18. *Qua ratione adeo auctus clavorum numerus?*

R. Alii alio modo auctum existimant, at simul docent singulis clavis jure a Fidelibus honorem

Bibl.
Patr.
tom. 25.
pag. 225.

rem tribui. Lucas Tudenſis, qui anno 1236. clauit, lib. 2. aduerſus Albigenſes cap. 11. *Omnibus, inquit, pie deſerimus, licet tantum quatuor clavi fixi fuerint in corpore Redemptoris. Potuerunt enim per partes dividi, vel Crucis compages in tranſverſo ligno, & Titulo fuerunt clavis ferreis colligata: qui omnes conſecrati ſunt ipſo Dei Filio in Cruce pendente, & merito a Fidelibus cunctis devotiſſime adorantur. Non enim decipitur juſtus in Catholica Fide fundatus, nec amitteret mercedem ſuam, ſi loco vivifici Ligni, vel Clavorum Chriſti, a miniſtris Eccleſiæ aliquid aliud ſibi oblatum devotione Fidei, ut lignum, vel ferrum, fuerit amplexatus. Non longe abeſt ab hac ſententia Baronius ad annum 326. §. 54. Forte accidit, ut ex aliquo clavorum Chriſti modica ſingulis acceſſerit ferri portio, vel potius deperditis antiquioribus rem teſtantibus monumentis, clavi illi, quibus compaſta ſunt ligna ſanctiſſima Crucis, crediti ipſi fuerint, quibus Chriſti membra cruci fuerunt infixi: niſi forte alicubi accidit, ut clavus aliquis inter ſacras reliquias aſſervatus, quo myſtica membra Chriſti, nempe martyr quiſpiam crucifixus eſt, idem unus ex ipſis Chriſti clavis fuerit exiſtimatus. Quidquid ſit, fides (quod ait Ambroſius) purgat ſacinus: cum nemo Fidelium ferrum colat, ſed Chriſti potius paſſionem veneretur & adoret in ferro. Baronium, quod attinet ad poſtremam partem, ſequitur Gerardus Joannes Voſſius in Harmonia Evangelica lib. 2. cap. 7. §. 35. Quia Chriſtus in membris ſuis ſæpe ſit crucifixus. Nempe ea loquendi forma, qua Chriſtus ipſe Saulo dicebat: Cur me perfequeris? Cornelius Curtius de Clavis Dominicis cap. 6. ſuſpicatur, ex Urbe Syriæ Beryto per varias orbis plagas clavos eos diviſos eſſe, quibus Chriſti imago ab Judæis veteri odio & furore percitis crucifixa eſt, ut legere licet*

Act.

Act. 4. Concilii Nicæni II. Oecumenici VII.
(18)

19. De Lancea quid habes dicere?

R. Lancea eodem tempore & loco, quo Crux & Clavi, a S. Helena inventa eſt, ſi credere libet Andree Cretenſi Epifcopo, qui ſeptimo Chriſti ſæculo vixit. Scribit enim, illam ſimul cum aliis instrumentis paſſionis Chriſti deſoſſam eſſe. (19) Beda, ſeu alius cap. 2. de locis ſanctis hæc habet: *Lancea militis inſerta habetur in Cruce lignea in porticu Martyrii, id eſt in Eccleſia ſancti Sepulcri, cujus haſtile in duas intercifum partes a tota veneratur civitate. Anno 1092. reperta eſt Antiochiæ in Templo Principis Apoſtolorum, S. Andree Apoſtolo illam manifeſtante Sacerdotei cuidam Maſſilienſi. Antiochia Hieroſolymam, atque in-*

pag. 363.
tom. 3.

(18) Apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 744. & apud S. Athanaſium tom. 2. pag. 345. §. 4.

Huc referri poteſt, quod de Reliquiis Sanctorum ait Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 1. diſputat. 55. ſect. 2. *Suppoſita diſta approbatione (Pontificis vel Epifcopi) abſolute adorari poſſunt abſque explicita conditione: tum quia in rebus humanis non eſt major certitudo requirenda, & periculum formalis erroris, ut ita dicam, nullum eſt, cum in ratione formalis adorandi non poſſit eſſe error, in qua ratione virtute continetur conditio errorem excludens: tum etiam quia ſi interdum materialiter erretur, nulla erit culpa, cum bona fide & prudenti modo procedatur. Et pie credendum eſt, non permiſſurum Deum huiusmodi errorem in hoc publico cultu. Vide Juſtum Fontaninum in diſſertat. de Corona Ferrea cap. 13. §. 5.*

(19) Orat. in Venerabilem Crucis exaltationem, quæ eſt apud Gretſerum de Cruce tom. 2. pag. 74. & 75. *Postquam a morte in Cruce vita & mortis Dominus tribus poſt diebus revixit, invidia ſtimulis agitati Judæi, & timore percuſſi, ne quid ex venerabilibus & ſacris paſſionis illius instrumentis, Judæis quidem in vindictam, Chriſtianis autem in tutelam reſervaretur, depoſitum theſaurum in ima terra deſoderunt, crucem intelligo, & omnia, quæ ad crucem pertinent, clavos, lanceam, & titulum a Pilato ſcriptum, crucique aſſum.*

Act. IX.
4.

de Constantinopolim, quo tempore Godēfridus Bullionius hanc Urbem cepit, translata est. Imperator Balduinus II. ararii inopia compulsus ejus cuspidem, & spongiam, qua potus Christo in Cruce sitienti oblatus, simul cum filio Venetis oppigneravit pro magna pecuniæ vi. Utramque S. Ludovicus IX. Francorum Rex Imperatoris concessu redemptam in Regio sacello Luteriæ condidit. (20) Quod reliquum erat Lanceæ ferrum, servatum Constantinopoli in Ecclesia S. Joannis. Hoc Mahumetes II. Urbe anno 1453. capta, una cum thesauro Imperatoris, Reliquiis Sanctorum, & ornamentis Ecclesiarum custodiri iussit, & Bajazthes ejus filius ac successor anno 1492. per Legatum muneri misit Innocentio VIII. a quo in Æde Vaticana repositum est. (21)

CAP.

(20) Jacobus Philippus Bergomensis in supplem. Chronici lib. 13. ad an. 1246. *Balduinus cum ægre se ab hostibus tueretur, ararii inopia compulsus Venetis proprium filium ob æt mutuo acceptum pignori dedit, partemque Lanceæ, spongiamque Christi eadem sub conditione tradidit. Quas postea Ludovicus Francorum Rex, cum ipse Balduinus redimere non posset, ab ipsis Venetis, Balduino permittente, redemit, & in Franciam perduxit.* Porro illam Lanceæ partem fuisse cuspidem, docet Stephanus Infirmaria apud Raynaldum ad annum 1492. §. 16. testimonio Legati ipsius Bajazthesis: *Et cuspis ejus est apud Regem Franciæ, prout ipse magnus Turca nunciavit Papæ per prædictum ejus Oratorem.* Vide Quarelmium de vulneribus Christi tom. 2. lib. 1. cap. 11. sect. 9. & 10.

Spongia hodie summo honore asservatur Romæ in Basilica Lateranensi. Baronius ad an. 34. §. 126. Auctor libelli de locis sanctis cap. 2. apud Bedam tom. 3. pag. 364. ait, illam sua ætate fuisse Hierosolymis in Calice Domini reconditam.

(21) Vide Baronium ad an. 1098. §. 16. Spondanum ad an. 929. §. 2. & ad an. 1492. §. 8. Raynaldum ad annum eundem §. 15. Gretserum lib. 1. de Cruce cap. 96. & Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 2. cap. XIV. num. 13. 15. XXII. 2. XXIV. 7. 55. XXX. 6. 14.

CAP. XVI.

De Christi resurrectione, & ascensu ejus in Cælum.

1. Quando Christus resurrexit?

R. TERTIO a morte die, qui fuit Dominicus, Matth. vigesimus septimus Martii, summo ma-xxviii. ne; quo tempore Christi anima, quæ ad inferos^{2. 6.} descenderat, corpori iterum conjuncta est: atque Bar. ad an. 34. §. ita is, qui triduum mortuus fuerat, egressus e^{169.} sepulchro clauso & obsignato, custodibus, quos attonitos obstupescerat pavor, nihil videntibus, ad vitam, ex qua moriens discesserat, virtute sua primus omnium rediit, & surrexit. (1)

2. Quomodo dicis tertio die resurrexisse?

R. Scripturarum usitatissimo loquendi modo, quo Bar. ad a parte totum intelligitur, ut lib. 3. de consensu an. 34. §. Evangelist. cap. 24. §. 6. scribit Augustinus, cu-177. jus verba explanans S. Thomas 3. part. quæst. 51. art. 4. ad 1. Ita scilicet, inquit, quod unam noctem, & unam diem accipiamus pro uno die naturali (qui a nocte media ad mediam extenditur), & sic pri-

(1) S. Augustinus in Psal. 54. §. 18. *Vespere Dominus in Cruce, mane in Resurrectione, meridie in Ascensione.* Et epist. 55. cap. 13. §. 23. *Dies Dominicus non Judæis, sed Christianis resurrectione Domini declaratus est, & ex illo habere cepit festivitatem suam.* Et tract. 120. in Joan. §. 6. *Una Sabbati, quem jam diem Dominicum propter Domini resurrectionem nos Christianus appellat.*

Quo modo beatissimum Dominicæ resurrectionis locum, quæ est Hierosolymis, illustrem ac venerabilem cunctis mortalibus efficere curavit Imperator Constantinus, ut scribit Eusebius de vita ejus lib. 3. cap. 25. & sequentibus.

Quamvis anima Christi a corpore discesserit, numquam tamen divinitas vel ab anima, vel a corpore separata est.

primus dies computatur ab extrema parte sui; quæ Christus in sexta feria est mortuus & sepultus. Secundus autem dies est integer cum viginti quatuor horis nocturnis & diurnis: nox autem sequens pertinet ad tertium diem. Quamobrem præclare S. Leo ferm. 69. cap. 2. Ne turbatos discipulorum animos longa mæstitudo cruciaret; denunciatam tridui moram tam mira celeritate breviavit; ut dum ad integrum diem pars primi novissima; & pars tertii prima concurrir, & aliquantulum temporis spatio decideret; & nihil dierum numero deprerit: (2)

De Resurrectione 1.

(2) S. Augustinus de doctrina Christiana lib. 3. cap. 35. §. 50. Hoc modo locutionis; quo significatur a parte totum; etiam illa de resurrectione Christi solvitur quæstio: Pars enim novissima diei; quo passus est; nisi pro toto die accipiatur; id est adjuncta etiam nocte præterita: & nox; in cuius parte ultima resurrexit; nisi totus dies accipiatur; adjuncto scilicet die illucescente Dominico; non possunt esse tres dies & tres noctes; quibus se in corde terræ prædixit futurum. Matth. XII. 40.

Eadem habet lib. 1. Quæstionum Evangelicarum quæst. 7. Et lib. 4. de Trinitate cap. 6. §. 10. Ipsum autem triduum non totum & plenum fuisse; Scriptura testis est: sed primus dies a parte extrema totus annumeratus est; dies vero tertius a parte prima & ipse totus; medius autem inter eos; id est secundus dies absolute totus viginti quatuor horis suis; duodecim nocturnis & duodecim diurnis: Crucifixus est enim primo Judeorum vocibus hora tertia; cum esset dies sexta Sabati. Deinde in ipsa cruce suspensus est hora sexta; & spiritum tradidit hora nona. Sepultus est autem; cum jani sero factum esset; sicut sese habent verba Evangelii; quod intelligitur in fine diei. Unde libet ergo incipias; etiamsi alia ratio reddi potest; quomodo non sit contra Evangelium Joannis; ut hora tertia ligno suspensus intelligatur; totum diem primum non comprehendens: Ergo a parte extrema totus computabitur; sicut tertius a parte prima. Nox enim usque ad diluculum; quo Domini resurrectio declarata est; ad tertium diem pertinet. . . . Ab hora mortis usque ad diluculum resurrectionis horæ sunt quadraginta; ut etiam ipsa hora nona connumeretur. Cui numero congruit etiam vita ejus super terram post resurrectionem in quadraginta diebus. . . . A vespere autem sepultura usque ad diluculum resurrectionis tringinta sex horæ sunt: . . . Nox tota cum die toto; & nocte tota:

3. Quid traditum est a Patribus de hora resurrectionis?

R. Tres fuerunt de hora resurrectionis Christi sententiæ Patrum antiquorum. Una eorum; qui negarent; eam hominibus notam esse; in qua sententia fuit etiam S. Hieronymus epist. 150. ad Hedibiam quæst. 6. Angelum autem; inquit; non putemus idcirco venisse; ut aperiret sepulcrum Domino resurgenti; & revolveret lapidem; sed postquam Dominus resurrexit hora; qua ipse voluit; & qua nulli mortalium cognita est: (3) Altera eorum; quibus

vi-

Manet in eadem ratione S. Hieronymus in cap. 2. Jonæ pag. 137. & in cap. 12. D. Matthæi pag. 23.

S. Isidorus Pelusiora lib. 1. epist. 114. & lib. 2. epist. 212. pag. 35. & 220. varie copioseque disputat De tribus diebus sepulture Domini.

(3) S. Chrysostomus in Matth. hom. 90. pag. 745. Post resurrectionem venit Angelus. Qua igitur de causa venit Angelus; & abstulit lapidem? Propter mulieres: ipse enim cum viderat in sepulcro. Ut igitur cum resurrexisset credant; vident sepulcrum corpore vacuum. Ideo lapidem abstulit; ideo etiam terra motus factus est; ut surgerent & a somno excitarentur. Venerunt enim; ut corpus ungerent; ac noctu ista fiebant; & verisimile erat quasdam etiam obdormivisse.

Inter mulieres; quæ venerunt; ut corpus ungerent; fuisse Mariam Deiparam credere consensaneum esse; ait S. Gregorius Nyssenus Orat. 2. de resurrectione Domini; & cum eo consentit Sedulius lib. 5. ver. 23. pag. 1671.

Hoc luminis ortu

Virgo Parens; aliæque simul cum munere matres

Messis aromaticæ notum venerè gementes

Ad tumulum; vacuumque vident jam corpore factum.

Id tamen sibi haud facile persuaderi posse; dicit Maldonatus in Matth. cap. XXVIII. 1. quod videt; neminem Evangelistarum de ea mentionem fecisse:

Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thomæ quæst. 53. disputat. 46. sect. 2. putat; S. Hieronymum; aliosque Patres ei contentientes exponi posse de hora & puncto indivisibili resurrectionis Christi: hoc enim modo ignotum esse nobis tempus resur-

videretur, Christus resurrexisset hora proxima post noctem mediam, seu hora noctis septima; in qua sententia Gregorius Nyssenus, Cyrillus Alexandrinus, Victor Antiochenus, Euthymius fuerunt. Tertia eorum, qui censerent, resurrexisset diluculo, quod docent Cyprianus, Hilarius, Ambrosius, Augustinus, Augustini discipulus Profer Aquitanicus, Leo Magnus, D. Thomas. Horum sententia receptior est. Neque enim alio modo ita commode dicta videri possunt verba illa D. Marci: *Surgens autem mane prima Sabbati apparuit primo Mariae Magdalene.* (4)

Cap.
XVI. 9.

4. Qui revixerunt cum Christo, iis ne iterum moriendum fuit?

R. Duplex est opinio, ait D. Thomas in 3. Part. quæst. 53. art. 3. ad 2. *Quidam enim asserunt, quod redierunt ad vitam tanquam non iterum morituri, quoniam magis illis esset tormentum, si iterum morerentur, quam si non resurgerent. Et secundum hoc intelligendum erit, sicut Hieronymus dicit super Matthæum, quod non ante surrexerunt, quam resurgeret Dominus. Unde & Evangelista dicit, quod exeuntes de monumentis post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam civitatem, & apparuerunt multis. Sed Augustinus in epistola ad Evodium 164. cap. 3. §. 9. hanc opinionem commemorans dicit: Scio quibusdam videri, morte Domini Christi jam talem resurrectionem præstitam justis, qualis nobis in fine promittitur. Qui si non iterum re-*

Matth.
XXVII.
53.

surrectionis. Nam licet dicamus, Christum resurrexisset post incubitam lucem diei Dominici, ignoramus tamen quantum temporis illius diei fuisset transactum.

(4) Locus hic diligentissime tractatus est a Francisco Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thomæ disputat. 46. sect. 2. & 3. Vide Augustinum Calmet in Matthæum cap. XXVIII. 2. & supra positam annotat. 2.

positis corporibus dormierunt, videndum est, quomodo intelligitur Christus *primogenitus a mortuis*, si cum in illa resurrectione tot præcesserunt. *loc. I. 19.*

(5) Quod si responderetur, hoc esse dictum per anticipationem, ut monumenta illo terræ motu aperta intelligantur, cum Christus in Cruce penderet, resurrexisset autem iustorum corpora non tunc, sed cum ille prior resurrexisset; illud adhuc restat, quod moveat, quomodo Petrus non de David, sed de Christo asseruit fuisse prædictum, carnem ejus non vidisse corruptionem, *Ast. II. 27. 29.* per hoc, quod apud eos erat monumentum David, & sic illos non convincebat, si corpus David ibi jam non erat: quia etsi ante in recenti sua morte resurrexisset, nec caro ejus vidisset corruptionem, posset *nihilominus* illud monumentum manere: durum autem videretur, ut David non fuerit in illa resurrectione iustorum, si eis jam æterna donata est, cujus Christus ex semine commendatur. Periclitabitur etiam illud, quod ad Hebræos de justis antiquis dicitur: *Ne sine nobis consummarentur*, si jam in illa resurrectionis incorruptione constituti sunt, quæ nobis perficiendis in fine promittitur. *Cap. XI. 40.* Sic ergo Augustinus sentire videtur, quod resurrexerint iterum morituri. Ad quod etiam videtur pertinere, quod Hieronymus dicit super Matthæum, quod sicut Lazarus resurrexit, sic & multa corpora Sanctorum resurrexerunt, ut Dominum ostenderent resurgentem: *quamvis hoc in sermone de Assumptione sub dubio relinquat. . . rationes tamen Augustini multo efficaciores*

(5) Apocalypsis cap. I. 5. *Primogenitus mortuorum. I. Cor. XV. 20. Nunc autem Christus resurrexit a mortuis primus dormientium: non ob mortem, sed ob vitam immortalis, quam omnium hominum primus post mortem est consecutus.* Grotius in hunc locum inter Criticos Sacros pag. 1205.

res videntur. (6) Cum Augustino consentiunt etiam Græci Patres, Chrysothomus hom. 40. in r. ad Cor. & hom. 28. in epist. ad Hebræos, ac Theodoretus in eadem epistolam cap. XI. 40. Quibus adde illud B. Virginis ad S. Brigittam: Revel. 1. Scias, quod nullum corpus humanum in celo est, nisi 6.c. 94. l. corpus gloriosum Filii mei, & corpus meum. (7) 7.c. 26.

5. Quinam primum resurrectionem Christi audiverunt?

R. Feminae omnium primæ, ut ait S. Augustinus Serm. 232. cap. 2. §. 2. resurrexisset Dominum ab Angelis audiverunt: (8) feminae viris nuntiaverunt. Nam hoc est quod egit Dominus Jesus Christus, ut prius illum sexus femineus resurrexisset nuntiaret. Quia per sexum femineum cecidit homo, per se-

(6) Sermonem de Assumptione non esse D. Hieronymi, consentiunt hæc ætate viri doctissimi.

(7) Ita docet ac sentit etiam Augustinus Calmet in Dissertatione de Resurrectione sanctorum Patrum præposita Evangelio D. Matthæi, quo itidem loco inquit quinam illi fuerint, quando resurrexerint, qua forma & quo corporis habitu se conspiciendos præbuerint.

E contrario Pineda in Job cap. 19. ver. 25. num. 21. potius sequitur Patres illos, ac Interpretes, qui censent eos, qui cum Christo surrexerunt, ad immortalem vitam fuisse translatos. Hi a Tertulliano in libro de anima cap. 55. dicuntur Appendices Dominicæ resurrectionis.

(8) S. Hieronymus in Matthæum cap. 28. pag. 66. Angelorum ministeria ab initio natiuitatis ejus Deum probabant. Ad Mariam Gabriel venit: cum Joseph Angelus loquitur: idem pastoribus nuntiat: Angelorum postea auditur chorus dicentium: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Tentatur in solitudine, & post victoriam statim seruiunt Angeli. Triflatur in horto, etiam hoc addi poterat, præsto est Angelus consolator. Nunc quoque Angelus venit custos sepulcri Dominici, & in vestitu candido signat gloriam triumphantis. Nec non ascendente ad Cælos Domino duo Angeli in Oliveti monte cernuntur pollicentes Apostolis secundum Salvatoris adventum.

sexum femineum reparatus est homo, quia Virgo Christum pepererat; femina resurrexisse nuntiabat. Idem tract. 3. in Epist. Joannis §. 2. Viris resurrectio ejus per feminas nuntiata est, ut contraria arte serpens vinceretur. Quia enim ille mortem primo homini per feminam nuntiavit, & viris vita per feminam nuntiata est. Hilarius quoque in Matt. cap. 33. §. 9. similiter ait: Ut quia a sexu isto coacta mors esse, ipsi primum resurrectionis gloria & visus & fructus & nuntius redderetur. Item Euthymius: Mulieribus pro Apostolis usus est ad Apostolos, honorans genus, quod ex serpentis seditione infame factum fuerat. (9)

6. Quibus viris resurrectionem Domini feminae nuntiarunt?

R. Iis, quibus eam nuntiare ab Angelo jussæ fuerant, Christi videlicet Discipulis, & nominatim Petro. Quoniam, ut animadvertit S. Gregorius hom. 21. in Evangelia, §. 4. si hunc Angelus nominatim non exprimeret, qui Magistrum negaverat, venire inter Discipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine, ne desperet ex negatione. Theophylactus comment. in Marcum cap. 16. aliam subijcit causam, quod primus erat Discipulorum. Petrum, inquit, ab aliis Discipulis ut præcipuum segregat, ac ob excellentiam nominat illum præ aliis. Eodem scilicet modo, quo Lucas in Actis Cap. I. 14. ex mulieribus, quæ erant perseverantes unanimiter in oratione, unam tantum Mariam Matrem Jesu proprio nomine appellat.

P 2

7. Cui

(9) Enarratione in Evangelium S. Matthæi cap. 68. pag. 593. tom. 19. Bibliothecæ veterum Patrum.

Matth.
XXVIII.
7.
Marc.
XXI. 7.

Pag. 289.

7. Cui primum Christus post resurrectionem apparuit?

Pag. 110.

Marc.
XVI. 9.Luc.
XXIV.
II.

R. Rupertus Abbas sentit, apparuisse primum B. Mariæ Virgini matri suæ. Sic enim lib. 7. de divinis officiis cap. 25. scribit : *Redivivus Filius illi ante omnes fortasse mortales, materno Virginem non defraudans honore, victoriam suam annuntiavit; & dulcia carnis sue vulnera, quam illa carnem de carne sua conceptam peperit, deosculanda præbuit. Quid ergo repugnare videbitur Evangelio referenti, quod surgens Jesus primo Mariæ Magdalene apparuit? Absit. (10) Sed omnibus (Beatam Virginem matrem excipimus) testibus præordinatis, quos solos nominare ad Evangelistas pertinuit, vel quos Christi resurrectionem annuntiare decuit. Numquid illam nuntiare decebat, ut verba ejus tamquam deliramenta viderentur ante Apostolos? Si enim extranearum verba seminarum visa sunt eis tamquam deliramenta, quomodo non magis matrem amorem filii delirare crederent? Verissime ergo matri filius resurgens apparuit: sed illa ut ab initio cœperat, ita & nunc conservabat omnia verba hæc conferens in corde suo. Quod si idcirco verum non videtur, quia nullus Evangelistarum scriptis hoc attestatur, consequens est, quod numquam post resurrectionem suam visus sit matri, quia quando, vel ubi apparuerit illi, nullus eorum edixit. (11) Sed absit*

(10) Primo ante omnes Mariæ Magdalene Christum apparuisse, negare videtur etiam D. Hieronymus. Ait enim epist. 16. pag. 122. primam ante Apostolos (non ante Mariam Virginem) Christum videre meruisse resurgentem.

(11) Eadmerus, seu Edmerus S. Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi auditor & discipulus in libro de excellentia Virginis Mariæ cap. 6. Si aliquis querit, cur Evangeliste non referant ipsam piissimum Dominum a morte resurgentem huic

absit hoc ab illo, qui in lege sua patrem & matrem honorare præcepit. Absit, inquam, ut matrem propter se doloris gladio transverberatam tam dura negligentia talis filius inonoraverit. Neque vero scriptis hoc Rupertus, nullo Patrum pralucente suffragio, ut falso pronunciat Hyacinthus Serry exercitat. 60. §. 7. Præluxit S. Ambrosius lib. de Virginitate extremo cap. 3. Vidit ergo Maria resurrectionem Domini, & prima vidit, & credidit. Vidit & Maria Magdalena, quamvis adhuc ista nuntaret. (12) Præluxit Poeta Sedulius, cujus hi

Exod.
XX. 12.
Math.
XV. 4.

Pag. 217.

P 3 ver-

sue dulcissimæ matri, ut ejus dolores mitigaret, primo ac præcipue apparuisse; dicimus, quod a quodam sapiente de hoc ipso sciscitantibus audivimus. Ait ergo: Tanta esse scitur auctoritas narrationis Evangelicæ, ut nihil in eo dependens, nihil inane, nihil superfluum reperitur: itaque si matri Domini, si Domine mundi ipse filius ejus ab infero resurgens scriberetur, sicut alii cuilibet, apparuisse, eamque de sua resurrectione docuisse; quis non tale scriptum superfluum duceret? reginam videlicet Cæli & terræ, omnisque creaturæ coæquaret illi vel illi, quibus apparuit, viro aut mulieri. Spiritus ejus in illa plene perfecteque quiescebat, qui sibi & esse illius, & facta ejus omnia luce clarius revelabat: & Evangeliste scriberent tunc vel tunc illi talem ac talem semet exhibuisse. Exst. cum Operibus memorati S. Anselmi editis studio Gabriellus Gerberon.

(12) Viri doctrinæ fama præstantes Monachi Congregationis S. Mauri in hunc locum S. Ambrosii ira scribunt: Adverte, Ambrosium aut labi memoria, quando contra expressum Marci cap. 16. vers. 9. testimonium Christum Magdalene secundo tantum loco apparuisse affirmat: aut pie illorum opinioni subscribendum esse, qui, ut Estius ait, Dei genitricem hic in Maria volunt significatam.

Auctor gravissimus atque doctissimus Franciscus Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thomæ disputat. 49. sect. 1. Nihilominus absque ulla dubitatione credendum est, Christum post resurrectionem primum omnium Matri suæ apparuisse. Quæ sententia ex ipsis terminis adeo est per se credibilis, ut fere sine controversia omnium Fidelium, & Doctorum animis insederit: atque ita docent omnes scriptores Catholici, qui hanc questionem attigerunt. Unde videtur hic fuisse perpetuus Ecclesiæ sensus, quia nullum reperimus initium, quando hoc cœperit ita

Ec-

versus sunt in lib. 5. Operis Paschalis ver. 362.

*Qua cum clarifico semper sit nomine mater,
Semper Virgo manet. Hujus se visibus astant
Luce palam Dominus prius obtulit, ut bona mater
Grandia divulgans miracula, que fuit olim
Adventientis iter, hac sit redeuntis & index.*

In eadem sententia est S. Bonaventura cap. 87. Meditat. vitæ Christi. Prorsus ut jure Baronius ad an. 34. §. 183. *Traditio per manus majorum ac per subsequencia secula ad posteros dilapsa testatur, eundem Dominum nostrum apparuisse primum omnium san-*

Pag. 394.
tom. 6.

Ecclesia doceri. Et quamvis antiqui Patres id frequenter non asserant, non ideo est, quia contrarium sentirent (numquam enim hoc negarunt) sed quia solum enarrabant, quæ ab Evangelistis scripta sunt. Neque vero omnino desunt nobis antiquitatis vestigia & testimonia. Nam D. Ambrosius lib. 3. de Virginitibus (juxta antiquam editionem) aliquantum a principio expresse id affirmat his verbis: Vidit ergo Maria resurrectionem Domini, & prima vidit & credidit. Vidit & Maria Magdalena, quamvis adhuc ista nuraret. Hinc fit, ut ea saltem defensio mihi deesse non possit, quæ est ipsi Theologo Serry familiaris: ita accepi S. Ambrosium, ut acceperunt alii. Utitur enim defensione istiusmodi in Animadversionibus Anticriticis cap. I. pag. 12. 13. 15. 20. cap. II. pag. 23. cap. VI. pag. 50. cap. XI. pag. 82. 83. 84. 85. cap. XII. pag. 93. cap. XIII. pag. 95. cap. XIV. pag. 100. & in Mantissa, Animadversione 6. pag. 21.

Idem Serry cit. exercitat. 60. §. 7. numerat Cornelium Jansenium Episcopum Gandavensem inter eos, qui de prima Christi resurrectionis apparitione Mariæ matri suæ facta non ambigunt modo, verum etiam constantissime dissentent, aitque id illum asserere cap. 45. Concordantiarum.

Cap. 45. Concordantiarum nihil habetur hujusmodi, cap. autem 145. ita loquitur Jansenius: *Quamquam Dominus primo dicatur apparuisse Magdalena, pietas tamen non parum suadet, ut credamus, Dominum prius apparuisse dilectissimæ suæ Matri, licet eam prætermiserint Evangelistæ, quod ad confirmandam Filii resurrectionem inefficax esset Matris testimonium.*

sanctissimæ genitrici, Mariæ, quod nemo pius, puto, negabit. (13)

P 4

8. Quot

(13) Quesnellus in observatione ad Judicium Chrodober-
ti Turonensis Episcopi de muliere adultera: *Scio Jansenium utrumque in hac verba: Apparuit primo Mariæ Magdalene; scribere, hæc non ob stare, quin Dominus antea apparuerit beatissimæ Mariæ suæ. Pietas non parum suadet, ut credamus Dominum prius apparuisse dilectissimæ suæ Matri. Maldonatus in Cap. 28. Matth. Merito, inquit, a Catholicis creditur, quamvis scriptum non sit, Christum primum omnium Matri suæ apparuisse. Et infra, Primum quidem Matri suæ apparuisse, non quod Evangelistæ factum dicant, sed quod fieri decuerit, credendum est: nec eorum mihi placet diligentia, qui in hac opinione in animis omnium fere Catholicorum jam inhærente refutanda multum operæ consumunt. Quin B. Matri ante omnes apparuerit, nemo dubitat, inquit Tolerus in Joan. cap. 10.*

Estius in Marcum cap. 26. pag. 484. *Non ignoro esse piam multorum persuasionem, Christum post resurrectionem primo omnium apparuisse dilectissimæ Matri suæ. Quæ opinio non pro-
sus est improbanda. Ita enim sentire videtur Ambrosius lib. 3. de Virginitibus. Hanc opinionem si recipimus, dicendum erit, Dominum primo apparuisse Mariæ Magdalena inter eos, qui resurrectionis testes erant futuri... Quale est, ex quibusdam rationibus congruentia velle probare, Christum a morte redi-
vum primo suæ Matri apparuisse; cum Scriptura tam clare dicat, eum primo apparuisse Mariæ Magdalena, nec umquam alibi diversum insinuet? Quod si secundum hujusmodi rati-
onulas procedendum sit, oportebit, ut Christus etiam Matrem suam adhibuerit cœnæ novissimæ, eamque primo loco honoris causa collocaverit, & ei primum corpus & sanguinem suum distribuerit, ut bene argumentatur Hesselius. Adde, quod Chris-
tus voluerit iis primum apparere, qui consolatione, aut confortatione fidei indigebant, ut Mariæ Magdalena, que valde diligebat, Petro, qui peccaverat; Discipulis aliis, qui dubitabant & scandalizati fuerant. At Mater Domini firma in fide & fortis in patientia his non egebat. Num Estii rationes hæc potiores habendæ sint rationibus Ruperti Abbatis, aliorum judicium facio.*

Fevardentius Annotat. in S. Irenæum lib. 5. cap. 31. pag. 492. *Non inficiatur Irenæus, eundem (Christum redivivum) sanctissimæ Matri suæ Virgini Mariæ prius & privatis maxi-
festum se fecisse, cum id ex veterum traditione sequentium sa-*

8. *Quot numerantur ab Evangelistis Christi apparitiones?*

R. *Invenimus*, ait S. Augustinus lib. 3. de consensu Evangelistarum cap. 25. §. 83. *apud quatuor Evangelistas decies Dominum visum esse ab hominibus post resurrectionem. Semel ad monumentum mulieribus. Iterum eisdem regredientibus a monumento in itinere. Tertio Petro. Quarto duobus euntibus in castellum. Quinto pluribus in Hierusalem, ubi non erat Thomas. Sexto ubi eum vidit Thomas. Septimo ad mare Tiberiadis. Octavo in monte Galilee secundum Matthæum. Nono, quod dicit Marcus, novissime recumbentibus, quia jam non erant in terra cum illo convivaturi. Decimo in ipso die, non jam in terra, sed elevatum in nube, cum in Calum ascenderet, quod Marcus, & Lucas commemorant. (14)*

Cap.
XVI. 14.

9. *Explica latius memoratas ab Augustino apparitiones.*R. *Christum Dominum ipso resurrectionis die quin-*

culorum Patribus persuasissimum fuerit, & ante nos Hylaretus noster in Concionibus Paschalibus observavit. De hoc enim scripsit Ambrosius: Vidit Maria (Virgo) resurrectionem Domini, & prima vidit, & credidit.

Calaubonus Exercitat. 16. §. 118. pag. 600. *B. Virgini Christum a resurrectione apparuisse omnium primæ, asserit Baronius ex veteri, ut ait, traditione. Neque ego sane velim contra tendere. Scio Sedulium Poetam id olim dixisse, postea alios.*

(14) *Rodolphus De Vita Christi part. 2. cap. 81. quatuordecim fuisse dicit has Apparitiones, quarum decem tantum Evangelistas meminisse, putat. At Maldonatus in Cap. 28. Matthæi, tredecim in Sacris Litteris Apparitiones se invenisse dicit. Lambertinus De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 3. cap. 50. §. 6.*

quingies apparuisse, docent S. Augustinus loco, quem modo indicavi, & S. Thomas 3. part. quæst. 55. art. 3. ad 3. Primum dedit se in conspectum Mariæ Magdalenæ ad sepulcrum ejus ploranti sub olivariæ specie, ideoque habitus culor horti, in quo erat sepulcrum, sed mox agnitus tamquam magister. Postea occurrit eidem Magdalenæ, aliisque mulieribus revertentibus a sepulcro Hierosolymam, quæ, cum singula Apostolis narrassent, vana narrare visæ sunt. Quod divino consilio factum existimo, ut Petro subinde nuntianti, sibi Christum apparuisse, tamquam summo Ecclesiæ universæ inter homines Antistiti, ab Apostolis primum crederetur, & primus Apostolorum primus testis esset resurrectionis. (15) Eodem die vesperascente cælo, idem Christus Dominus in aëlia effugie, viatoris nimirum, se itineris socium adjunxit duobus Discipulis proficiscentibus Hierosolyma Emmauntem, estque ab iis cognitus in fractione panis, quem fuisse Eucharistiam, veteres Patres referente Calmeto docuerunt. (16) S.

Marc.
XVI. 9.
Joan.
XX. 15.

Matth.
XXVIII.
9.
Luc.
XXIV.
10. 34.
35.

Marc.
XVI. 12.

In Luc.
XXIV.
30.
Cap.
XXIV.
18.

(15) *Euthymius in Marcum cap. 48. tom. 19. Bibl. Patrum pag. 614. Sane his non est habita fides. Petro vero tamquam summo ac principi ceterorum creditum est: & ita duo, qui apud Lucam ab Emmaus reversi sunt, invenerunt Apostolos, dicentes: Surrexit Dominus vere, & visus est a Simone.*

(16) *Id certum & exploratum non esse, contendit Natalis Alexander epist. 34. Appendicis ad Tom. 1. Theologiæ Dogmaticæ & Moralis.*

Auctor Quæst. & Respons. ad Orthodoxos apud Justinum quæst. 116. pag. 490. Si resurgens Dominus ex monumento linteos in sepulcro reliquit; quomodo illum post resurrectionem nudum apparuisse, aut aliunde vestimenta sumsisse, Scriptura non enarravit? Quod si nec aliunde amiculum sumsit, nec nudus his, qui eum tunc viderunt, apparuit; quomodo verum est vestimenta illum in sepulcro reliquisse?

Resp. Salvatoris quidem vestimenta milites, postquam illum crucifixe, partiti sunt, quæ autem cum eo in sepulcrum illata sunt,

Ad

Lucas discipulorum alterum vocat Cleopham, qui ab aliis S. Josephi frater, & Christi patruus, ab aliis vir Mariæ fororis Mariæ Virginis, & Christi avunculus fuisse creditur: (17) alterum, cu-

ad usum viventis idonea non erant. Quæ vero post resurrectionem Dominus vestimenta gestavit, ea vel creavit, vel aliunde sumpsit, quemadmodum & pullum sumpsit, cui insideret. Utrumque enim poterat, & creare, & aliunde sumere. Cum autem multa sint de Domino dicta, quorum historiam divina Scriptura non continet; necessario & Christi vestimenta cum in hoc numero ponenda sint; æquum non est ex tot rebus, quæ narratæ non fuerunt, de hac una causam querere, cur narratæ non fuerit: neque ex eo quod narratæ non fuerit, dubitatio constanda de Domini vestimentis, sed ex ejus potentia fides Domini vestimento revetenda.

D. Thomas 3. part. quæst. 55. art. 3. *Ad veritatem resurrectionis manifestandam sufficit, quod pluries eis apparuit, & cum eis familiariter est locutus, & comedit, & bibit, & si eis palpandum probuit: ad gloriam autem resurgentis manifestandam noluit continue conversari cum eis, sicut prius fecerat, ne videretur ad talem vitam resurrexisse, qualem prius habuerat. Et ad 2. Incognitum est quibus in locis intermedio (quadraginta dierum) tempore corporaliter esset, cum hoc Scriptura non tradat, & in omni loco sit dominario ejus. Et art. 4. Christi quibusdam ad credendum dispositis post resurrectionem apparuit in sua effigie. Illis autem in alia effigie apparuit, qui jam videbantur circa fidem tepescere. Unde dicebant: Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israel. Unde Gregorius dicit in hom. 23. super Evang. quod talem se exhibuit eis in corpore, qualis apud illos erat in mente: quia enim adhuc in eorum cordibus peregrinus erat a fide, ire se longius finxit, scilicet ac si esset peregrinus.*

(17) Apud Augustinum Calmet in Lucam cap. XXIV. 13. pag. 176. Cleophæ autem domum a Paula in Ecclesiam fuisse mutatam discimus ex S. Hieronymo epist. 27. cap. 3. Repetitoque itinere Nicopolim, quæ prius Emmaus vocabatur, apud quam in fractione panis cognitus Dominus, Cleophæ domum in Ecclesiam dedicavit. Quam dedicationem non Paulæ, sed Christo Eucharistiam celebranti tribuit Maldonatus in Lucam cap. XXIV. 45. quem sequitur Calmet in eundem Lucam ver. 29.

Latina Ecclesia Cleophæ memoriam colit die 25. Septembris, Græca die 13. Octobris.

cujus nomen Lucas non expressit, Origenes lib. 2. contra Celsum §. 62. appellat Simonem, S. Epiphanius hæc. 23. §. 6. Nathanaelem, S. Ambrosius in Lucam lib. 10. §. 173. Ammaonem, & Nicephorus lib. 1. cap. 34. Lucam ipsum fuisse, prodit contra Lucæ ipsius testimonium, qui Evangelii initio profiteretur, se non esse ex numero Discipulorum, qui Christum viderunt. Jam vero noctis exordio, ut ait S. Augustinus lib. 3. de conf. Evang. cap. 25. §. 82. januis clausis ingressus est ad Discipulos, absente Thoma, in unum locum congregatos, eisque data prius pace concessit potestatem remittendi peccata, & Sacramentum Pœnitentiæ instituit, ut Lucas cap. XXIV. 36. & Joannes cap. XX. 21. narrant. Octavo autem ab resurrectione die III. Nonas Apriles, ut idem Joannes refert, eosdem Discipulos foribus pariter oclusis adivit, ac Thomæ, qui tunc præsens aderat, vulnera tractanda offerens nostram fidem roboravit. (18) Septimo ostent-

(18) Chrysostronus in Joan. hom. 86. pag. 445. *Ut resurrectio crederetur, talem se exhibuit, & ut ipsum, qui crucifixus fuerat, esse, & neminem alium pro eo resurrexisse, intelligas, propterea cum signis Crucis resurrexit, & manducavit: quod resurrectionis signum Apostoli plurimifecerunt dicentes: Qui cum eo manducavimus & bibimus.*

S. Augustinus de Civit. Dei lib. 13. cap. 22. *Fides Christiana de ipso Salvatore non dubitat, quod etiam post resurrectionem jam quidem in spiritali carne, sed tamen vera cibum ac potum cum Discipulis sumpsit. Non enim potestas, sed egestas edendi ac bibendi talibus corporibus auferretur.*

S. Leo serm. 61. de Ascensione 1. cap. 3. *Ad sananda infidelium cordium vulnera clavorum & lanceæ erant servatæ vestigia: ut non dubia fide, sed constantissima scientia renouretur, eam naturam in Dei Patris consecranda throno, quæ jacuerat in sepulcro.*

S. Augustinus serm. 88. §. 2. *Numquid non poterat Dominus sine cicatricibus resurgere? Sed in corde discipulorum vulnera noverat, propter quæ sananda cicatrices in corpore suo servaverat.*

stendit se ad mare Tiberiadis quatuor Apostolis Petro, Thomæ, Jacobo, & Joanni, item Nathanaeli, quem eundem esse, ac Bartholomæum, falso rentur aliqui, (19) itemque duobus Discipulis, quos nominatim Joannes non memoravit. Tum Petro ter interrogato, an diligeret se, Agnos & Oves pascendas verbis amplissimis commendavit, *quarum curam*, ut ait S. Chrysofomus lib. 2. de Sacerdotio cap. 1. *tum Petro, tum Petri successoribus committebat*. Post hæc eundem in monte Galilææ, qui Ithabyrius seu Thabor dicitur, Discipuli undecim viderunt, quo pariter tempore *visum esse plus quam quingentis fratribus simul*, ut scribit Paulus ad Corinthios, censent interpretes, atque hanc omnium celeberrimam Domini manifestationem esse confirmant. Nonam describit Marcus cap. XVI. 14. verbis illis: *Novissime, id est ipso quadragesimo die, ut explicat Augustinus loco citato §. 83. recumbentibus illis undecim apparuit; Et convescens*, ut addit Lucas in Actis Apostolorum, *præcepit eis, ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris Spiritum Sanctum, cujus virtute atque ubertate Idibus Maji ita confirmati sunt atque repleti, ut non solum illum haberent in se ipsis, sed & per impositionem manuum suarum communicationem ejus credentibus impertirent, quemadmodum loquitur S. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 14. §. 25. (20)*

Cap. XXI. 1.
Pag. 14. tom. 4.
Matth. XXVIII. 16.
Epist. 1. cap. XV. 6.

Cap. I. 4.
Act. VIII. 17. 18.

(19) Lege Historiam nostram Apostolicam in S. Bartholomæo Interrog. 1.
(20) S. Chrysofomo in Acta hom. 1. pag. 451. vox Græca *συναλιζόμενοι* non est congregans in unum locum, ut aliquibus placet, sed convescens, ut habetur in Vulgata. Inquit enim: *ἡ δὲ τὰ τὴν ἡμέραν, ἕκαστος ἐ τραπεζῶν προσετίθει: ὁ περ δὲ ἐ προῖον λέγει, ἐ συναλιζόμενοι αὐτοῖς*: Ac neque hoc contentus fuit, sed & mensam apposuit: quod igitur & progressus dicit: & convescens cum illis.
Oecumenius in Act. cap. I. pag. 3. *Et convescens. Simul edens.*

Peracto convivio deduxit eos in Bethaniam, ac montem Olivarum, sexcentos viginti quinque passus ab Urbe distitum, (21) unde cum prius *eis elevatis manibus benedixisset*, videlicet sancta & felicia omnia precatus esset, eidem videntibus in Cælum sublatus est III. Nonas Majas die Jovis *hora diei nona*, ut est in Chronico Paschali, *meridie*, ut tradit ex Augustino discipulus ejus S. Prosper Aquitanicus. (22)

Luc. XXIV. 50.
Act. I. 9.
Pag. 130.

10. Præter has sunt ne alia Christi apparitiones?

R. Est illa certe, quam inter alias D. Paulus

Bar. ad epist. an. 34. §. 211.

edens ac bibens. Dicitur enim *συναλιζων*, hoc est sale & mensa communicans.

Chrysofomus hom. 83. in Matth. pag. 700. *Non aquam, sed vinum post resurrectionem bibit.*

Vide Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 51. sect. 2.

D. Thomas 1. part. quæst. 51. art. 3. ad 5. *Quamvis sic corpus Christi post resurrectionem cibis non converteretur, sed resolveretur in præjacentem materiam: tamen Christum habebat corpus talis naturæ, in quod posset cibus converti. Unde fuit vera comestio.*

(21) Josephus lib. 20. Antiquit. Judaic. cap. 8. §. 6. ait, *montem Olivarum e regione Urbis situm quinque abesse stadia*. stadia autem quinque faciunt passus 625, cum singula passus 125. complectantur.

(22) S. Chrysofomo in Acta hom. 3. pag. 467. *videntur hæc in Sabbato gesta fuisse*: at hujusmodi opinio repugnat traditioni Ecclesiæ, quæ Christo in Cælum ascendenti honorem habet die quadragesimo ab ejus resurrectione.

Christum Dominum benedixisse Apostolis suis adhibito Crucis signo, opinantur aliqui. Eo inclinare videtur sententia Hieronymi in Esaiam cap. 66. pag. 226. & 227. *Et ponet in eis signum, quod in Ezechielis principio sub Tau litteræ Hebraicæ interpretatione monstratur. . . . Hoc nobis ad Patrem ascendens Dominus dereliquit, sive in nostris frontibus posuit, ut libere diceremus: Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.*

Verba S. Prosperti sunt hæc sent. 204. alias 203. pag. 372.

epist. 1. ad Corinthios cap. XV. 7. memorat ver-
bis his: *Deinde visus est Jacobo. Non tunc autem
primam accipere debemus visum esse Jacobo, sed a-
liqua alia propria manifestatione singulariter, ut in-
terpretatur S. Augustinus lib. 3. de consens. E-
vangel. cap. 25. §. 85. (23) Sane cum Paulus Ja-
cobum nominatim perinde ac Cepham seu Pe-
trum exprimat, satis significat, sicut Petro, ita
Jacobus singulariter Christum apparuisse. Quando
autem apparuerit, haud ita certo constat. Qui-
dam dicunt apparuisse ipso die resurrectionis sum-
mo mane, propterea quod, ut Hieronymus de
Script. Ecclesiasticis ex Evangelio secundum He-
bræos refert, Jacobus jurasset, se non comesturum*

In Jaco-
bo pag.
266.

*pa-
572. Vigor fidei Christiane tribus temporibus initiatur, vespe-
re, mane, & meridie. Vespere enim Dominus in cruce, mane
in resurrectione, meridie in ascensione.*

S. Augustinus in Psal. 90. serm. 2. §. 8. *Sublatus est Chri-
stus in manibus Angelorum, quando assumptus est in Cælum,
non quia si non portarent Angeli, ruiturus erat; sed quia ob-
sequabantur Regi. Idem de Civit. Dei lib. 18. cap. ultimo
54. Post quadraginta dies ascendit in Cælum; post decem dies,
id est quinquagesimo post suam resurrectionem, misit Spiritum
Sanctum... per Idus Majas. Ex his vides, Christum III.
Nonas, seu die 5. Maji in Cælum ascendisse. Ab hoc e-
nim die ad Idus Majas dies decem numerantur.*

S. Thomas 3. part. quest. 57. art. 1. ad 4. *Dicit quædam
Glossa, quod quia per quadraginta horas mortuus fuerat, qua-
draginta diebus se vivere confirmat.*

Qui Christum ascendentem in Cælum spectaverant, *ado-
rantes*, ut ait Lucas cap. XXIV. 52. *regressi sunt in Hieru-
salem cum gaudio magno, Græce, ut est apud Maldonatum
in hunc locum, & αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτόν. & ipsi cum
adorassent eum. Non legimus, nisi hoc loco Christum a disci-
pulis suis adoratum. Nam etsi Deum esse credebant, tamen
quia solum in eo videbant hominem, tamquam cum homine
versabantur. Nunc demum adorant, cum in Cælum ferri vi-
dent, coacti ve ipsa confiteri Deum, quem ante sola fide con-
fitebantur. Exorquet ab illis nunc adorationem rei evidentia.*

(23) Idem Augustinus: *Novissime autem omnium, in-
quit, quasi abortivo apparuit & mihi: sed hoc jam de Cælo
post non parvum tempus Ascensionis sua.*

*panem ab illa hora, qua biberat Calicem Domini,
donec videret eum resurgentem a mortuis. Sed hæc
ratione rejecta, D. Thomas lect. 1. in memora-
tum Pauli locum ait, dicendum, quod ideo singu-
lariter Christus apparuit Jacobo, quia specialem de-
votionem Jacobus ad Christum habuit. Et ex ver-
bis Augustini modo recitatis liquet, apparitio-
nem hanc factam esse post eas, de quibus Paulus
antea fecerat mentionem. (24)*

Pag. 86.
tom. 16.

II. *Qua potissimum de re cum discipulis egit
in istis apparitionibus?*

R. *De Regno Dei, ut ait Lucas in Actis Apo-
stolorum cap. I. 3. non Cælesti solum, æterna-
que beatitate, qua illi donandi erant post exan-
tatos in evulganda ejus doctrina labores: sed etiam de Ecclesia, quam fundare jam cœperat, re-
busque ad ipsam pertinentibus. Etenim quemad-
modum scribit S. Cyprianus extremo libro de I-
dolorum vanitate: Apparuit discipulis suis talis
qualis & fuerat, & agnoscendum se videntibus præ-
buit, simul junctus & substantia corporalis conspi-
cuis, ad dies quadraginta remoratus est, ut de eo
ad præcepta utilia instrui possent, & discerent, quæ
docerent. Similiter Tertullianus Apologetici cap.
21. Cum discipulis autem quibusdam apud Galileam
Judeæ regionem ad XL. dies egit, docens eos quæ de-
cerent. Dehinc ordinatis eis ad officium prædicandi
per orbem, circumfusa nube in Cælum est ereptus:
(25)*

(24) Fuit hic Jacobus Alphæi cognomento *Parvus* seu
Minor, frater Domini, Episcopus Hierosolymorum. Vide
nostram Historiam Apostolicam in S. Jacobo min. Interrog.
4. & 6.

S. Leo serm. 71. de Ascensione Domini I. cap. 2. *Non
ergo ii dies, qui inter Resurrectionem Domini, Ascensionemque
fluxerunt, otioso transiere decursu: sed magna in his confirma-
ta Sacramenta, magna sunt revelata mysteria.*

(25) atque, ut est in extremo Sedulii libro 4: Operis Paschalis

Ad dextram sedet ipse Patris, totumque gubernat. (26)

12. *Christus ascendens in Cælum reliquit ne pedum suorum vestigia?*

R. Id testatur in primis auctor libelli de locis Hebraicis in Actis Apostolorum apud S. Hieronymum, quem libellum Scaliger & Erasmus valde probant. Mons Oliveti, inquit, ad Orientem Hierosolymæ, torrente Cedron interfluente, ubi ultima vestigia Domini humo impressa hodieque monstrantur. Cumque terra eadem quotidie a credentibus hauriatur: nihilominus tamen eadem sancta vestigia pristinum statum continuo recipiunt. Denique cum Ecclesia, in cujus medio sunt, rotundo schemate & pulcherrimo opere conderetur, summum tantum cacumen, ut perhibent, propter Dominici corporis meatum nullo modo contegi & concamerari potuit: sed transitus ejus a terra ad cælum usque patet apertum. Similia in sua sacra historia lib. 2. cap. 33. sic tradit Sulpitius: Helena mater Constantini

Ba-

(25) Oecumenius in Act. cap. I. vocem illam de regno Dei explanans: Hinc discimus, quod etiam post resurrectionem docebat discipulos. Unde creditur, ut ait Fromondus in eundem locum, hoc tempore inter alia instituisse & explicuisse discipulis materias & formas quorundam Sacramentorum, quæ ante Passionem nondum instituerat: item multa eos docuisse, quæ scripta non sunt, sed viva voce Apostoli posteris suis tradiderunt, quæ Traditiones Apostolicæ vocantur.

(26) Catechismus Rom. de sexto Symboli art. cap. 7. §. 3. Sedere autem hoc loco non situm, & figuram corporis significat, sed eam regni summæque potestatis ac gloriæ firmam & stabilem possessionem, quam a Patre accepit, declarat. Sedere igitur regnare est. Sic dicitur Benedictus XIV. nunc Romæ federe.

Basilicam in loco Dominicæ passionis, & resurrectionis, & Ascensionis constituit. Illud mirum, quod locus ille, in quo postremum insisterant divina vestigia, cum in Cælum Dominus nube sublatus est, continuari pavimento cum reliqua stratorum parte non potuit. Siquidem quacumque applicabantur, insolens humana suscipere terra respueret, excussis in ora apponentium sæpe marmoribus. Quin etiam calcati Deo pulveris adeo perenne documentum est, ut vestigia impressa cernantur. Et cum quotidie confluentium fides certatim Domino calcata diripiat, damnum tamen arena non sentit, & eadem adhuc sui speciem velut impressis signata vestigiis terra custodit. S. Paulinus quoque Nolanus Episcopus epist. 31. ad Severum §. 4. eadem scribit. Augustinus vero in Joan. tract. 47. §. 4. Ibi sunt, inquit, vestigia ejus, modo adorantur, ubi novissime stetit, unde ascendit in Cælum. Quod Augustinus sæculo quarto, & quinto, id postea dixit auctor libelli de locis Sanctis cap. 7. seu Beda is fuerit, seu quispiam alius. Quare Casaubono exercitat. 16. §. 154. Miraculum de sanctis Domini vestigiis pristinum statum continuo recipientibus, quidquid homines moliverunt, propter consensum tot scriptorum, & in his magni Hieronymi, qui fuit oculatus testis, fide videtur dignissimum. Illa igitur ad verbum impleta est Zachariæ vaticinatio: Et stabunt pedes ejus in die illa super montem Olivarum, qui est contra Hierusalem ad Orientem. (27)

Pag. 366.
tom. 3.

Pag. 678.

Cap.
XIV. 4.

Q

13. Qui-

(27) Eusebius de vita Constantini lib. 3. cap. 41. scribit, locum ascensionis Christi fuisse in montis vertice: & cap. 43. subjungit ibi fuisse speluncam, in quam abductos a Christo discipulos arcanis mysteriis initiatos esse, λέγει αὐτῶν ἐξῆς, traditio vera habet.

Synopsis Criticorum in Act. cap. 1. pag. 1395. A monte Oliveti) Inde ergo Christus in Cælum ascendit: idque primo quia hic inchoavit passionem suam in horto sudans, a Juda præ-

13. *Quinam spectarunt Christum ascendentem in Cælum?*Cap.
XVI. 14.
19.

R. Undecim Apostoli, ut Marcus narrat, qui præter hos nullum memorat. Si quis alios addere velit, maxime vero ejusdem Christi matrem Mariam Virginem; non ausim repugnare. Illud admo-
neoo, nullam hujus rei mentionem aut in Sacris Litteris, aut in sanctis Patribus, quod sciam, inveniri. Nec illud prætereundum censeo, alienos esse a veritate, qui in commentariis ad cap. I. Act. Apost. scribunt, Christi ascendentis spectatores ac testes fuisse numero centum viginti notatos his verbis: *Erat autem turba hominum quasi centum viginti.* Hoc enim loco sermo est de iis, qui convenerant ad electionem Matthiæ in locum Judæ proditoris. (28)

14. *Quaproditus, captus: hic sæpe oravit & pernoctavit, Luc. 21. & 22. Secundo ut in conspectu impiæ Hierosolymæ gloriose ascenderet. Erat enim hic mons tantæ altitudinis, ut inde paterent omnes Urbis plateæ conspicerentur. At Christus dicitur eduxisse eos in Bethaniam, & inde elatus in Cælum, Luc. 24. v. 50. Resp. Hæc non discrepant. Nam Bethania erat pars montis, in ejus descensu sita.*

Narrant, qui loca sancta perlustrant, vestigia Christi versa esse in Occidentem, ideoque Christum in Cælum ascensurum ad Occidentem spectasse.

Simile quid Deus Optimus Maximus indulst Justina Virgini Patavinæ Protomartyri nostræ, cuius genibus & digitis marmora aliqui durissima cessere; velut Veneti ostendunt, & nos alias ostendebamus in veteri columna, quæ temere, ne dicam impie, in alios usus concessit. Laurentius Pignorius in Symbolis Epitolicis Epist. 10. ad Cæsarem Nighefolam.

(28) S. Augustinus epist. 205. ad Consentium cap. 1. §. 2. *Queris, utrum nunc corpus Domini ossa & sanguineam habeat, aut reliqua carnis lineamenta: Quid si adderes, utrum etiam vestimenta, non ne auferetur questio? ... Nam si vestis Israelitarum per tot annos in eremo sine ritura esse posuit, si morticina pellis calceamentorum tandem sine labi-*

14. *Quando coeptum est celebrari festum Ascensionis?*

R. Initio sæculi quinti ab universa Ecclesia celebrabatur, teste Augustino, & quidem die quadragesimo ab resurrectione Christi, ut a nobis celebratur, quod docet S. Leo serm. 71. cap. 1. & Augustinus ipse serm. 267. cap. 3. §. 3. ubi festum hoc vocat *Quadragesimam*, id est festum diei quadragesimæ. (29) Libro quarto Constitutionum Apostolicarum cap. 19. statuitur celebrandum

Q 2

duravit, potest ubique Deus quorumlibet corporum per quantum voluerit tempus incorruptam protendere qualitatem. Ego protinde Domini corpus ita in Cælo esse credo, ut erat in terra, quando ascendit in Cælum. Dixerat autem discipulis, ut in Evangelio legimus (Luc. XXIV. 39.) de sua resurrectione dubitantibus, & illud, quod videbant, non corpus; sed spiritum esse putantibus. Videte manus ossa & pedes: palpat & videte, quia spiritus ossa & carnem non habet, sicut me videtis habere. Sicut eorum, cum esset in terra, contractus est manibus; sic eorum est, cum iret in Cælum, deductus aspectibus. Ibi vox Angelica sonuit: Sic veniet, quem admodum eum vidistis euntem in Cælum. (Act. I. 11.) Fides adsit, & nulla questio remanebit.

(29) Idem S. Augustinus epist. 54. cap. 1. §. 1. *Illæ autem, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum Orbe servantur, dantur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri, sicut ut quod Domini Passio, & Resurrectio, & Ascensio in Cælum, & Adventus Spiritus Sancti anniversaria solemnitate celebrantur, & si quid aliud tale occurrit, quod observatur ab universa, quacumque se diffundit, Ecclesia.*

S. Bernardo serm. 2. in Festo Ascensionis §. 1. pag. 918 dicitur *Consummatio & adimpletio reliquarum solemnitatum, & felix clausula itinerarii Filii Dei.*

Festa Nativitatis, Epiphaniæ, & Transfigurationis Domini instituta fuisse sub exitum sæculi IV. scribit Spanhemius part. 2. Theologic. Oper. pag. 925.

dum die Jovis feria hebdomadæ quinta . (30) Sæculo, quo Beda seu alius auctor libelli de laicis sanctis vivebat, celebrabatur magno lucernarum apparatu, quæ tota nocte ardebant in Ecclesia Ascensionis, ut non illustrari tantum, sed & ardere mons & supposita loca viderentur . (31) Idemque tradit, in die Ascensionis Dominica per annos singulos Missa peracta, validi flaminis proclamam desursum venire consuevisse, & omnes, qui in Ecclesia essent, terra prosternere .

15. Sunt ne alia gesta Christi præter ea, quæ narrant Evangelista?

R. Sunt & alia multa, quæ fecit Jesus, inquit S. Joannes, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. Quæ verba secundum Hieronymum in Matth. cap. 21. significant, Christi gesta, si singula scripta essent, superatura legentium fidem, & secundum Augustinum in Joan. tract. 124. §. 8. legentium capacitatem, qui tamen e vestigio subjungit, S. Joannem locutum per superlationem seu

(30) Durandus in Rationali Divinorum Officiorum lib. 4. cap. 6. §. 21. Primitiva Ecclesia observabat quintam feriam, & fiebat in ea processio in memoriam Dominicæ Ascensionis, sed multiplicatis Sanctorum festivitibus, sublata est solemnitas quinta feria, & ejus processio per Agapitum Papam in Dominicam translata est, ut a populo tunc ad Ecclesiam convenientem simul & solemniter valeat celebrari, ut propter hoc dies Jovis dicatur vulgariter cognata diei Dominicæ, quia videlicet antiquitus per sollemnia fuit utriusque.

(31) Ecclesiam hanc in monte Oliveti Helena condidit: matris suæ magnificentiam aureis argenteisque ornamentis & aulæis auxit Magnus Constantinus, referente Eusebio lib. 3. de vita ejusdem Constantinus cap. 43. Vide Baronium ad an. 326. §. 32.

seu hyperbolem, quæ figura etiam in nonnullis aliis divinis litteris invenitur. (32)

C A P. XVII.

De forma & statura Corporis Christi.

1. Scire ne licet qua forma Christus & statura fuerit?

R. SI Nicephoro Callisto credere libet, Egregio **S**is vividoque vultu fuit. Corporis statura ad Lib. I. palmos profus septem. (1) Cæsariem habuit sub- Cap. 40. flavam ac non admodum densam, leniter quodammodo

(32) S. Philastrius Brixie Episcopus hæc. 106. pag. 78. Dominus, quæ in uno anno gessit & docuit, hæc sola precepit conscribi. Nam quæ ante facta sunt ab eo ac dicta primis triginta annis, scripta non sunt secundum Beatum Joannem, qui dicit mundum non capere posse, si univérse scriberentur, quæ fecerat. S. Gaudentius proximus Philastrii successor tract. 3. pag. 249. Post illud baptismum, quod pro nobis in Jordane suscepit, usque ad Passionis suæ diem unius anni tempus impletur; & ea tantum scripta sunt in Evangelis, quæ in illo anno vel docuit, vel fecit, nec ipsa tamen omnia. Sic enim dicit Evangelista Joannes: Multa quidem & alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum (eorum quippe, quos post baptismum scribitur elegisse) quæ non sunt scripta in hoc libro. De his autem, quæ ante illum gessit annum sic idem Joannes in postremis sermonibus libri testatur: Sunt autem & multa alia, quæ fecit Jesus; quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror Mundum capere eos libros, qui scriberentur. Vide Baronium ad an. 34. §. 144. Scaligerum de emendatione Temporum lib. 6. pag. 551. Grotium in Lucam cap. IV. 19. tom. 6. Critic. Sacr. pag. 355. & annotat. in cit. locum S. Philastrii.

(1) Franciscus Vavassor de forma Christi cap. 3. §. 5. existimat, Nicephorum numerum mutasse, proque pedibus sex, quos Epiphanius, cujus vestigia sequitur, differte litterarum notis, non numerorum consignatos habet, septem subsistuisse.

do ad crispus declinantem: supercilia nigra, non perinde inflexa. Ex oculis fulvis, & subflavescentibus mirifica prominebat gratia. Acres ii erant, & nasus longior. Barba capillus flavus, nec admodum demissus. Capitis porro capillos tulit prolixiores. Novacula enim in caput ejus non ascendit, neque manus aliqua hominis, præterquam Matris in tenera duntaxat ætate ejus. Collum fuit sensim declivè, ita ut non arduo & extento nimium corporis statu esset. Porro tritici referens colorem non rotundam aut acutam habuit faciem: sed qualis Matris ejus erat, paullum deorsum versus vergentem ac modice rubicundam: gravitatem atque prudentiam cum lenitate conjunctam, placibilitatemque iracundiæ expertem præ se ferentem. Persimilis denique per omnia fuit divine & immaculatæ suæ Genitrici. (2)

2. A quibus hæc Nicephorus accepit?

Æ. A Veteribus accepisse se statim initio profertur, legentium fidem sibi concilians. Non credit tamen ei Theologus Serry exercitat. 47. §. 1. quod nullos ex nomine appellaverit; nec appellare vere potuerit, cum nulli unquam tam accurati tamque diligentes Christi delineatores tota retro antiquitate inventi sint. At id quod affirmare certo velit, necesse est, ut totam antiquitatem cognitam habeat, nullumque ea de re monumentum aut latere, aut periisse probe sciat. (3) Ego itaque ver-

(2) Non minus accurate describitur forma Christi in epistola Lentuli nescio cujus apud Joannem Albertum Fabricium in Codice Apocrypho Novi Testamenti tom. 1. pag. 302.

(3) S. Augustinus lib. 2. de baptismo contra Donatistas cap. 4. §. 5. Neque enim omnia, que illo tempore inter Episcopos gesta sunt, memoria literis que mandari potuerunt, aut omnia, que mandata sunt, novimus. Lege Mabillonium in li-

verbis Nicephori nihil detraho fidei, præsertim cum Eusebius lib. 7. Hist. Eccl. cap. 18. scriptum reliquerit, se Christi pictas imagines ad suam usque ætatem religiose servatas vidisse, quas ad posteriores deinceps potuisse pervenire, nemo inficiabitur. (4) Quia tamen neminem antiquiorem Nicephoro alium auctorem habeo, neque affirmata res mea opinione fit, nec pro vana prætermissa.

3. Quid præterea contra Nicephorum esse dicitur?

Æ. Idem Theologus Serry in eadem exercitatione 47. §. 2. & 7. scribit, primum esse illud, quod ignoretur, ubinam existent hodie visæ ab Eusebio pictæ (Christi) imagines, numve ad vivum expressæ fuerint. Quasi vero quod hodie ignoratur, Nicephori ætate notum esse non potuerit. Secundum illud, quod videri possint periisse ea ipsa Eusebii ætate, ad quam servata fuerant: quoniam Eusebius Constantiæ Licinii uxori petenti, ut mitteret ad se imaginem Christi, rescripsit, id quod petebat, fieri non posse. Sed manifestum est, ut capite sequenti ostendam, ita respondi se Augustæ feminae, quia profitebatur sectam Ari-

Q 4 no-

libro de studiis Monasticis part. 2. cap. 13. de Critica & regulis in ipsa servandis, & annotat. nostram 18. ad cap. XIX.

(4) Etiam S. Augustinus lib. 1. de consensu Evangelistarum cap. 10. §. 16. scribit, pictas Christi imagines pluribus locis visas. S. Irenæus lib. 1. adversus Hæreses cap. 24. de Gnosticis loquens: Etiam imagines quasdam quidem depictas, quasdam autem & de reliqua materia fabricatas habent, dicentes formam Christi factam a Pilato illo in tempore, quo fuit Jesus cum hominibus.

S. Epiphanius Hær. 27. quæ est Carpocratianorum §. 6. Habent porro depictas coloribus imagines quidam aureas aut argenteas, vel ex alia materia factas, quas esse Jesu effigies affirmant, easdemque a Pontio Pilato ad Christi similitudinem effictas, quo tempore inter homines debebat.

norum seu Theopaschitarum; qui imagines Christi non admittebant: alioquin Christi imaginem ad eam mittere poterat, cum lib. 7. Hist. Eccl. cap. 18. scribat, se Christi pictas imagines ad suam usque ætatem servatas in tabulis vidisse. (5) Tertium illud, quod ait S. Augustinus lib. 8. de Trinitate extremo cap. 4. §. 7. *Ipsius Dominica facies carnis innumerabilium cogitationum diversitate variatur, & fingitur, quæ tamen una erat, quæcumque erat.* At quis non videt, Augustinum ibi loqui de variis illis Christi simulacris, quæ sibi quisque animo fingit, cum Christum cogitat, ejusque gesta & dicta legit, vel audit: Nicephorum vero talem nobis exhibere formam Christi, qualem a veteribus acceperat?

4. Consentiant ne Sancti Patres Nicephoro?

R. Et sunt, qui consentiunt, & sunt, qui contradicunt. Qui consentiunt, illud Psalmi XLIV. 3. *Speciosus forma præ filiis hominum*, non ut alii, ad pulchritudinem divinitatis vel animæ duntaxat, sed etiam ad speciem corporis referunt. In his Chrysofostomus, & Hieronymus. Chrysofostomi hæc sunt ex hom. 28. in Matthæum: *Ut in faciendis signis erat mirabilis; sic visui gratiosissimus traditur fuisse; Id ipse Propheta significans multo ante clamaverat: Speciosus pulchritudine super filios hominum.* (6) Hieronymi autem hæc

(5) Locum integrum Eusebii habes infra pag. 253. & Fragmenta epistolæ ejus ad Constantiam Augustam annotat. 6. ad cap. XIX.

(6) Idem Chrysofostomus eodem loco: *Quod autem dicit Esaias: Non habebat speciem neque pulchritudinem, aut quoniam ad Deitatis suæ ineffabilem gloriam, aut quoniam passionis cruentam deformitatem, & lividos tumores respexit, id ita dixit: vel etiam quia tenui eum & vultu & vestitu usurum significare voluit.*

hæc in eundem Matthæum cap. 9. *Certe fulgor ipse, & majestas divinitatis occultæ, quæ etiam in humana facie relucebat, ex primo ad se videntes trahere poterat aspectu. Et Epist. 140. Nisi habuisset & in vultu quiddam oculisque sidereum, numquam eum statim secuti fuissent Apostoli, nec qui ad comprehendendum eum venerant, corruissent.* (7)

Pag. 13.

Pag. 769.

Pro-

Hieronymus quoque ac Thomas locis citatis docent, Esaiam Davidi non esse contrarium; sed verba Esaiæ, ut ait Thomas, *exprimere contemptum Christi in passione, in qua deformata fuit sui corporis forma præ multitudinem afflictionum.*

(7) Origenes contra Celsum lib. 6. §. 7. pag. 689. tom. 1. *Constat ex Scripturis, Jesu corpus fuisse aspectu deformem, sed non etiam abjecto vultu, ut Celsus exposuit: nec exigua statura illud fuisse, clare indicatur. Hæc sunt Esaiæ verba cap. LIII. 1. 2. 3. quibus prædicit illum venturum huc esse non decora specie, nec excellenti pulchritudine: Domine, quis credidit auditui nostro? Et brachium Domini cui revelatum est? annunciamus in conspectu ejus, ut parvulus, ut radix in terra sitiente. Non est species ei, neque gloria, & vidimus eum, & non habebat decorem, neque pulchritudinem: sed species ejus indecora, & deficiens præ filiis hominum.*

Carolus Delarue locum Origenis illustrat hoc modo: *Thadæus unus ex septuaginta discipulis apud Eusebium lib. 1. Hist. Eccl. cap. 13. Abgaro regi promisit se postridie locuturum esse De exiguitate, villitate, & abjectione exterioris ejus humanitatis. In eundem modum Clemens Alexandrinus lib. 3. Pædagogii cap. 1. Dominum vero ipsum facie deformi natum, per Esaiam Spiritus testatur: Et vidimus eum, & non habuit speciem, neque decorem, sed species ejus inhonorabilis, deficiens citra filios hominum. Et quis melior aut præstantior est Domino? Ar non ea pulchritudine carnis, quæ oculis corporis videtur, quæ solet oculis & imaginatione concipi; sed veram & animæ, & corporis pulchritudinem Propheta innuit, animæ quidem beneficentiam, carnis vero immortalitatem. Idem Strom. vi. Non sine causa Dominus habere voluit vilem corporis formam, ne quis videlicet formositatem laudans, & pulchritudinem admirans abisteret a sermonibus Domini, & in rebus mortalibus & transituris ad hærens, abscinderetur ab iis quæ sunt mentis & intellectus. Tertullianus libro de Patientia: Nasci se Deus in utero patitur matris, & expectat; & natus adolescere sustinet;*

net; & adultus non gestit agnosci, sed contumeliosus in super sibi est. *Idem lib. de Carne Christi*: Adeo nec humanæ honestatis corpus fuit, nedum cœlestis claritatis: tantibus apud nos quoque Prophetis de ignobili aspectu ejus, ipsæ passiones, ipsaque contumeliæ loquuntur: passiones quidem humanam carnem; contumeliæ vero inhonestam. An ausus esset aliquis ungue summo perstringere corpus novum? sputaminibus contaminare faciem nisi merentem? *Adde contra Judeos cap. 14. Cyprianus item lib. 2. adversus Judæos pariter ex Esaia colligit, Christum, quamdiu vixit, figuram non habuisse, nec speciem, figuram ejus fuisse sine honore, & deficientem præter ceteros homines. Idem habere videntur Basilium in psalm. 44. Isidorus Pelusiota epist. 130. lib. 3. & Theodoret. in psalm. 44. Eadem tradit Cyrillus Alexandrinus libro primo Glaphyrorum in Exod. ad illa verba psalm. 45. Speciosus forma præ filiis hominum. Ut intelligamus ea quæ carnis sunt, collata cum gloria Deitatis, proflus nullius esse momenti aut pretii. Filius enim in specie apparuit admodum deformi. Augustinus in psalm. 43. Ut homo, inquit, non habebat speciem, neque decorem, sed speciosus forma, ex eo quod est præ filiis hominum. Idem ad psalm. 118. Et ipse sponfus non carne, sed virtute formosus. Idem ad psalm. 127. Ergo persequentibus fœdus apparuit. Et nisi eum tœdum putarent, non insilirent, non flagellis cœderent, non sputis inhonestarent. Sed quia fœdus illis apparebat, fecerunt illi ista. Non enim habebant oculos, unde Christus pulcher videretur. Sic igitur illi veteres de forma Christi senserunt, arbitrati id non in Christi contumeliam, sed in mascula potius ac divine religionis argumentum cedere. Verum dici non potest, quantum recentiores ab eis discesserint, qui secum invicem in eo certasse videntur, ut ad Christi formositatem aliquid adderent, vati id suæ esse in ipsum observantia, aut etiam religionis. Atque ut pictores prætrimitam, quibus audere quidlibet semper licuit, Græci sane ac Latini nihil, quod ad eam rem pertineret, omiserunt, figuræ nimium maiestatem, dignitatem frontis, conjunctionem superiorum, oculorum vim & aciem, capillitii crispæ ac promissæ venustatem, nasi aquilini iustum modum, eximiam oris conformationem, barbæ bifide decus, cervicis mediocrem flexum, digitorum longitudinem, pedum gratiam, triticeum cutis colorem, & cetera id genus minutissime persecuti antiquis ignorata Patribus. His certe lineamentis depinxerunt Christum Joannes Damascenus, Theophanes, Nicephorus, Antoninus in Itinerario terre sanctæ. Fatendum his recentioribus veteres aliquot quædam tenus prævisse. Origenes tractatu 35. in Matth. testatur*

Probabilior visa est D. Thomæ sententia, eoque fere ab omnibus accepta. Pulcritudo consistit in *In Psal. 44. pag. 56. tom. 13.* proportionem membrorum & colorum. Et ideo alia est pulcritudo unius, alia alterius: & sic hanc pulcritudinem Christus, secundum quod competebat ad statum & reverentiam suæ conditionis, habuit. Non est ergo intelligendum, quod Christus habuerit capillos flavos, vel fuerit rubeus: quia hoc non decuisset eum: sed illam pulcritudinem corporalem habuit summe, quæ pertinebat ad statum & reverentiam & gratiositatem in aspectu; ita quod quoddam divinum radiabat in vultu ejus, quod omnes eum reverebantur, ut Augustinus dicit. Idemque in illud Esaia cap. *Pag. 43. tom. 13.* 53. Et non erat aspectus: magnificus, inquit, secundum quod dicitur, quod species Priami digna est imperio. (8)

ex Christi vultu splendorem quemdam insolitum, quo homines ad se traheret, identidem erupisse, pro eorum qui ipsum aspicerent dignitate & merito. Id autem ad omnem ejus vitam extendere Hieronymus, ac Chrysostomus. Hieronymus enim ad Principiam scribens ait, Christum, nisi in vultu & oculis quiddam sidereum habuisset, nunquam uno verbo Apostolos fuisse tracturum. Chrysostomus vero ad Matth. 8. v. 18. hom. 27. asseverat, Christum, non modo cum miracula ederet, sed etiam ipso aspectu gratum fuisse. Vide Natalem Alexandrum in Hist. Eccl. sæc. II. dissertat. 8. pag. 395. tom. 3.

(8) Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 1. disputat. 31. sect. 2. docet, assumpsisse Christum perfectam corporis pulcritudinem, quam in corpore humano ac civili esse oportebat: quod sine causa ac temere negare ausus est Michael Medina, de reſta in Deum fide cap. 7. Vide Francisci Vavassoris librum de forma Christi, & Augustini Calmet Dissertationem de forma ejusdem præpositam commentariis in Esaia pag. 594. tom. 5.

CAP. XVIII.

De statua Christo posita in Urbe
Pancade ab Hæmorrhoiſſa.

1. Cur Hæmorrhoiſſa ſtatuum Christo poſuit?

R. UT exſtaret aliquod accepti ab ſe beneficii monumentum. Cum enim, ut Evangelista Mattheus, Marcus, & Lucas narrant, fluxu ſanguinis annos duodecim laborans, magnos ſuntus erogaffet in medicos, & quotidie magis ingraveſceret morbi vis, & auditu tranſitu Chriſti Jeſu, coniecit ſe in turbam, & a tergo accedens ad eum tanta fide veſtium ſimbrias tetigit, ut non ſolum a profluvio ſanguinis, ſed etiam a plaga ſanaretur. Itaque in Phœnicis Urbe Pancade, in qua orta erat, & domicilium habebat, ſtatuas æneas duas, Christo unam, ſibi alteram erexit, quæ rem poſteris indicarent: atque ita ſimul miraculi a Chriſto patrati, ſimul beneficii a Chriſto accepti memoriam honore quanto poterat maximo conſecravit. (1)

2. Qui-

(1) Auſtor Sermonis 46. de Salomone cap. 4. §. 14. in Appendice S. Ambroſii pag. 454. tom. 2. arbitratur, mulierem Hæmorrhoiſſam fuiſſe Martham Lazari & Mariæ ſortem. At Baronius ad an. 31. §. 74. id negat, cum non liceat ullo pacto Judeis ſimulacrum cujuſvis quavis occasione formare. Quare Joſephus lib. 8. Antiquit. cap. 7. §. 5. contendit, Salomonem in legis præceptis obſervandis lapſum eſſe, quando boum ænearum ſimulacra fecit mari ſubtus attollendo, & leonum effigies ſuum circa ſolum (neque enim iſtas facere licitum erat) fabricari curavit. De hoc mari mentio eſt lib. 3. Reg. cap. VII. 23.

Macarius, cognomine Magnus, quarti, ut creditur, ſæculi ſcriptor, mulierem Hæmorrhoiſſam facit Edæſæ Præ-

2. Quinam de hac ſtatua ab Hæmorrhoiſſa
Christo poſita teſtantur?

R. Eufebius in primis. Verba ipſa, quibus rei totius hiftoriam exponit, præſtat, ut opinor, adſcribere. Sunt autem in lib. 7. Hiſt. Eccl. cap. 18. juxta editionem Valeſii hoc modo: *Sed quandoquidem hujus Urbis (Pancadis, ſeu Cæſarea Philippi) mentionem fecimus, non incongruum fuerit rem quamdam memoria in primis dignam poſteris tradere. Etenim mulierem illam ſanguinis profluvio laborantem, quam ex ſacris Evangeliiſ diſcimus a Servatore noſtro curatam fuiſſe, ex hac civitate originem traxiſſe ferunt, domumque ejus ibidem conſpici, & collati in eam a Servatore noſtro beneficii illuſtria exſtare monumenta. Quippe juxta januam domus illius ænea mulieris effigies ſtare dicitur, columna lapidea impoſita, genibus flexis, prorenſiſque manibus inſtar ſupplicantis. Ex adverſa autem effigies viri ex eodem metallo conſtata ſtantis ac diploide decenter induti, manumque mulieri porrigentis. Ad cujus pedes in ipſa baſi ignota quædam naſci dicitur planta, que ad ſimbriam uſque ænea diploidis aſſurgens depellendis omnis generis morbis præſentiſſimum remedium eſt. Hanc ſtatuum Jeſu Chriſti ſpeciem reſerre, aiebant. Manſit porro ad noſtra uſque tempora, noſque adeo urbem illam ingreſſi ipſam conſpeximus. Nec vero mirandum eſt, Gentiles a Servatore noſtro beneficiis affectos hæc præſtiſſe, cum & Apoſtolorum Petri ac Pauli, Chriſti que ipſius pictas imagines ad noſtram uſque memoriam ſervatas in tabulis viderimus. Quippe præſci illi abſque ullo discrimine cunctos de ſe benemeritos,*

Gen-

cipem, ac vult, nomen ejus tunc notum ac celebre fuiſſe etiam in Meſopotamia, referente Tillemontio in vita Imperatoris Conſtantini art. 93. pag. 309. tom. 4.

Gentili quadam consuetudine, tamquam servatores colere hujusmodi honoribus consueverunt. Hæc Eusebius. Sanctus vero Asterius Amafenus apud Photium in Bibliotheca cod. 271. affirmatissime scripsit, Christum ænea statua ab Hæmorrhoiſſa in Urbe Paneade ornatum, & statuam per multos annos durasse ad redargutionem eorum, qui Evangelistis mendacium adscribere audebant, non tamen stetit ad sua usque tempora, hoc est usque ad annum Christi 400. quo hæc scribebat. De eadem statua meminere Rufinus lib. 7. cap. 14. Philostorgius lib. 7. cap. 3. Sozomenus lib. 5. cap. 21. Theophanes in Chronographia: Glycas in annalibus part. IV. & postea Nicephorus Callistus lib. 6. cap. 15. Antipater quoque Bostrensis in Arabia Episcopus, qui medio circiter sæculo quinto floruit, & scripsit Ἀντίπτερον, seu Refutationem Apologiae Eusebii Cæsariensis pro Origene, ejusdem rei testis est clarus: cujus testimonium recitavit Gregorius Diaconus act. 4. Concilii Nicæni II. Oecumenici VII. (2) Sanctus etiam Gregorius hujus nominis II. in epistola ad Germanum Episcopum Constantinopolitanum, & Sanctus ipse Germanus in epistola ad Thomam Episcopum Claudiopoleos, positum ab illa femina monumentum, ut esset indicium grati animi erga Christum, laudant, atque commendant. (3) Demum Epiphanius Diaconus (præterea auctorem vitæ Sancti Martyris Procopii, itemque auctorem vitæ S. Artemii apud Surium die 8. Julii, & 20. Octobris) coram Patribus memorati Concilii Nicæni II. act.

(2) Apud Lab. tom. 7. Conc. pag. 207. & apud Harduinum tom. 4. pag. 170. Hæc salutari fimbria comprehensa dicebat mulier, quæ fluxum sanguinis patiebatur... perceptoque dono statuam erexit Christo. Et quidem divitias in medicos expendit, sed divitiarum residua obtulit Christo.

(3) Apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 286. & 315. apud Harduinum tom. 4. pag. 234. & 259.

act. 6. asseveranter pronuntiavit, historiam statuae ab Hæmorrhoiſſa Christo positæ ex diversis historiis testimonium habere, & multis scriptoribus confirmari posse. (4)

3. Statua hæc quamdiu stetit?

R. Nullo modo probari potest, quod tradit Asterius Episcopus Amafenus apud Photium in Bibliotheca cod. 271. statuam hanc sublatam a Maximino impio idolorum cultore, qui ante Constantinum Romanorum Imperator fuit. Nam Eusebius, qui post mortem Maximini scripsit, aperte docet, se Paneadem profectum illam conspexisse, & Sozomenus, Theophanes, & Glycas superius citati, impium facinus Juliano Apostatae tribuunt. (5) Illud tamen verissime dictum ab Aste-

(4) Apud Lab. tom. 7. Conc. pag. 451. & apud Harduinum tom. 4. pag. 371. Præterea cum multis, quæ nobis sine scripto tradita sunt, etiam imaginum factio in Ecclesia ab Apostolorum prædicatione dilatata est. Indicat autem hoc & historia de Hæmorrhoiſſa, quæ ex diversis historiis testimonium habet, & secundum quod sanctum Evangelium refert, sanitatem adeptæ est; quia hæc statuam erexit Domini, & se tangentem fimbriam statuae posuit. Inter illam autem & Christi imaginem verba quedam oriebatur, appropinquans pedes statuae omnis languoris remedium.

Rursus apud eundem Labbeum pag. 838. & apud Harduinum 371. Quod autem cum multis aliis, quæ in Ecclesia observantur sine Scriptura, nobis imaginum veneratio tradita sit ab Apostolorum temporibus, late per historias traditum est, de imagine maxime Hæmorrhoiſſæ, quam multis scriptoribus confirmare possumus.

(5) Sozomenus lib. 5. cap. 21. Ex iis porro, quæ regnante Juliano acciderunt, illud minime prætereundum est, quod & potentia Christi, & divinæ adversus Imperatorem iræ argumentum est maximum. Nam cum Imperator didicisset, Castarea Philippi (urbs est Phœnicæ, quam Paneadem nominant) insignem esse statuam Christi, quam mulier sanguinis profusio, quo jamdudum laborabat, liberata ibi dedicavit, ea sub-

Asterio, hoc æneum Christi trophæum sua ætate non extitisse, ab Ethnicis jam confractum.

4. *Sunt ne, qui hujus statuæ historiam fabulosam dicant?*

R. Sunt enimvero heterodoxi nescio qui, sacrarum imaginum hostes. Ajunt enim, mulieri, quam Christus a profluvio sanguinis liberaverat, non potuisse suppetere sumtus in statuas æneas: namque ex D. Marco Evangelista fuerat multa perpe-
 Cap. VI. 26. *pressa a compluribus medicis, & erogaverat omnia sua: & ex D. Luca in medicos erogaverat omnem substantiam suam.* Deinde dicunt, scriptores ante Eusebium in Apologeticis, quibus Christianorum causam tuentur, nusquam harum statuarum meminisse: miraculum perpetratum a planta ad basim statuæ Christi enascente dubium esse, tum quod Eusebius id narrans utatur verbo dicitur, tum quod planta virtutis plane divinæ tempore Eusebii multo notior fuisset: Eusebium dixisse quidem statuam a se visam esse, sed non affirmasse Christo positam, quandoquidem rogatus a
 Cap. VIII. 43. Con-

versa imaginem suam ejus loco posuit. Statim vero ignis summo vi e caelo delapsus pectus statuæ & vicinas pectori partes discidit, caputque una cum collo deiecit, & pronum humi infixit quatenus pectoris pars disrupta erat. Atque ex eo tempore statuæ ad hanc usque diem ejusmodi specie perseverat, fuligine sulminis obsita. Christi vero statuam tunc quidam Pagani irabentes per Urbem confraxerunt. Postea vero Christiani collectam in Ecclesia reposerunt, ubi etiamnum servatur. Neque dissimili modo narrat Cassiodorus lib. 6. Hist. Tripartitæ cap. 41. & Nicephorus lib. 6. cap. 15. ut constat ex his, statuam illam stetitisse usque ad annum Christi 362. quo Julianus Apostata in Christianos sævire coepit.

Hanc statuam a Pancadenisibus a basi revulsam, narrat Philostorgius lib. 7. cap. 3. at id factum esse Juliani jussu, statuamque ejus substitutam in locum statuæ Christi, non dicit.

Constantia Licinii Imperatoris uxore, ut mitteret ad se imaginem Christi, præcise respondit, id fieri nullo modo posse: vix credibile esse, ænea illa simulacra annos trecentos Paneade integra & inviolata mansisse, sævientibus persecutionibus: demum auctorem librorum Carolinorum lib. 4. cap. 15. de hac historia dubitare.

5. *Argumenta hæc quomodo confutantur?*

R. Ita videlicet. Nam quod Evangelistæ Mar-
 Cap. III. 26. *cus & Lucas dicunt, Hæmorrhoißam erogasse in medicos omnia sua, omnem substantiam suam; id non ad verbum, sed ad sententiam intelligendum est, ut nimirum significare voluerint, eam sumtus maximos fecisse valetudinis causa. Ita enim verba illa accipienda esse, Antipater Bostrorum Episcopus docet: Perceptoque dono, ait, statuam erexit Christo: Et quidem divitias in medicos expenderat, sed divitiarum residua obtulit Christo.*
 Cap. VIII. 43. (6) Præterea in pristinam valetudinem restituta potuit res suas componere, & eas opes acquirere, quæ ad statuarum impensas satis essent: rursus si non ipsa potuit, potuit aliquis Pancadenis Civis id præstare ad miraculi memoriam retinendam. Scriptores, qui Eusebium ætate præcesserunt, vel non viderant, quod ipse Eusebius oculis suis conspexit, vel judicarunt, id esse haud magni momenti ad Ethnicos convincendos. Quam enim rationem habuissent statuæ Christo positæ, qui Christi nomen summo odio prosequerantur? Eusebius non solum referens miraculum plantæ utitur verbo dicitur, sed etiam referens historiam statuarum Hæmorrhoißæ, & Christi, quas fuisset oculis viderat. Quare verbo illo dicitur non significa-

R vit,

(6) Apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 207. & apud Harduinium tom. 4. pag. 170.

vit, miraculum plantæ dubium esse; nisi dicere velis, ipsum dubitasse etiam de statuis, quas intuitus fuerat. Quemadmodum autem fieri facile potuit, ut quamplurimi admirabilem ac plane divinam hujus plantæ virtutem cognoverint; ita difficile est reddere rationem, cur de ea siluerint, sicut etiam difficile est causam asserere, cur siluerint de statua, quæ multo notior erat, quam planta. Porro quod scribit idem Eusebius: *hanc statuam Jesu Christi speciem referre aiebant*: id non indicat, illum dubitasse de statua Christo posita, sed tantum dubitasse, num statua illa Christi speciem referret. Qui enim Christum numquam de facie noverat, non potuit nisi aliorum testimonio asserere, effigiem Christi ac lineamenta per statuam illam æneam designari. Quoniam autem sequebatur sectam eorum Arianorum, qui dicebant, carnem Christi conversam esse in divinitatem, ob eamque causam nulla imagine exprimi posse: ideo respondit Constantiæ Augustæ, non posse fieri, quod petebat. (7) Persecutores Christianorum non sustulerunt Christi statuam, quia fortasse eam Christi esse non noverant: & Deus, qui servari voluit tam illustre monumentum, efficere potuit, atque adeo effecit, ne umquam de eo evertendo cogitarent. Auctor Librorum Carolinorum quadringentis annis post Eusebium vixit. Itaque magis credendum Eusebio, qui Pænædensium testimonio permotus memoriæ prodidit, eam fuisse statuam Christi a muliere Hæmorrhoïssa collocatam. (8)

CAP.

(7) Hoc idem argumentum pluribus refutabimus capite sequenti, ubi eos refellemus, qui non manu factam imaginem Christi Edeffenam oppugnant.

(8) Vide Natalem Alexandrum sæc. VIII. dissertat. 6. §. 2. Ludovicum Vincentium Gotti in Vera Ecclesia tom. 2. part. 2. art. 16. de veneratione sacrarum imaginum §. 3. num.

C A P. XIX.

De imaginibus Christi non manu factis.

I. Quot feruntur imagines Christi non manu factæ?

R. **T**res. Prima illa est, quam Christus misit ad Abgarum Regem Edeffendorum sui vendendi cupidum: secunda habetur Sudarium Berenices, seu Veronicæ: tertia est sanctissima Sindon illa, quæ nudo corpori Christi demortui circumposita, & fasciis ligata jacentis in sepulcro imaginem exhibet. (1)

2. Tres iste imagines agnoscuntur ne ab omnibus?

R. Minime vero. Nam quod attinet ad primam, rejicitur illa a nonnullis tamquam com-

R 2 men-

num. 10. & §. 15. n. 88. Pamelium in Apologeticum Tertulliani annotat. 184. & annotat. 5. ad Hadrianum s. Pontif. XCVII. in Vitis Pontificum, quas nos ipsi descripsimus.

(1) Gretserus in Syntagmate de imaginibus non manu factis cap. 1. pag. 179. tom. 15. recenset Camuliensem, agitque de ea cap. 12. 13. 14. & 15. Cosmas Diaconus act. 5. Concilii Nicæni II. Oecum. VII. apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 378. & 806. apud Harduinum tom. 4. Conc. pag. 314. & 674. *Invenimus, inquit, & codicem hunc in Scevophylacio venerabilium Oratoriorum Patriarchii, continentem diversorum Martyrum agones: cum his autem & de imagine non manu facta Camulienstem. Porro reciderunt folia, in quibus erant de imaginibus scripta.*

Eandem imaginem Constantinopolim translata esse anno Justini II. nono, Christi 574. scribit Cedrenus in Compendio Historiarum pag. 308. *Allata quoque tunc est imago nulla manu effecta Camulienis pago Cappadocis. Vide Baronianum ad annum 574. §. 1.*

mentitia: sed perperam. Etenim de illa quamplurimi testes sunt. Primum ejus imaginis a Christo ad Abgarum missæ mentio invenitur in Actis Samonæ & Gurixæ martyrum Edessenorum, quæ non ita multo post eorum mortem anno Christi 306. conscripta sunt, & habentur apud Surium ad diem XVII. Kal. Decembres, ipsiusque Bailiæti judicio ex Codice probato depromta videntur. Deinde ex Procopio sæculi VI. scriptore meminit Evagrius lib. 4. Hist. Eccl. cap. 27. vocat-
 pag. 401. que *θεοτάκτων*, a Deo consecratam. Præterea mentionem ejus facit Nicephorus Callistus lib. 2. extremo cap. 7. qui licet sit Evagrius junior, antiquius tamen testimonium asserre videtur, quam Procopius sit, scilicet *tabularia & archiva Civitatis Edessæ*. Ineunte sæculo VII. de eadem imagine narrat Theophylactus Simocatta lib. 2. Historiarum cap. 3. & sub initium sæculi VIII. S. Joannes Damascenus, & Gregorius II. quo pariter sæculo ad exitum vergente Hadrianus I. (2.) & Sy-

no-

(2) S. Joannes Damascenus lib. 4. de Fide Orthodoxa cap. 16. Fertur autem etiam ejusmodi historia quedam: puta, cum Abgarus Edessenorum Rex pictorem misisset, qui Domini exprimeret effigiem, neque id pictor ob splendorem ex ejus vultu emicantem assequi posset; Dominum ipsum admoto divine vivificæque faciei sue pallio imaginem suam in eo depinxisse, quam ad Abgarum misit, ut hoc pacto desiderio ejus faceret satis.

Gregorius II. in epistola ad Leonem Isauricum apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 14. & Harduinum tom. 4. pag. 6. Cum Hierosolymis ageret Christus, Abgarus, qui tam temporis dominabatur, & Rex erat Urbis Edessenorum, cum Christi miracula inaudisset, epistolam scripsit ad Christum, cui manu sua responsum, & sacram gloriosamque faciem suam ad eum misit.

Hadrianus I. in epistola ad Carolum Magnum pro Synodo Nicæna II. apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 923. & Harduinum tom. 4. pag. 782. Quod si faciem meam corporaliter cornere cupis: en tibi vultus mei speciem transformatam in lin-

nodus Nicæna II. Oecum. VII. quæ act. 5. ejusdem imaginis testimonium protulit ad convincendos hæreticos Iconoclastas. (3) Sæculo autem insequente IX. Haymo Episcopus Halberstadiensis lib. 2. de Christianarum rerum memoria cap. 5. post memoratam epistolam Christi ad Abgarum, & Abgari ad Christum, imaginem quoque suam a Christo ad Abgarum missam, subjungit. His adde Græcos scriptores nec paucos, nec ignobiles, Georgium Cedrenum, Michaellem Glycam, Photium, Zonaram, Joannem Curopalatum, Constantinum Porphyrogenitum, aliosque a Jacobo Gretsero laudatos in Syntagmate de Imaginibus non manu factis cap. 5. & ab Augustino Calcaïno in Observationibus Historicis de imagine Edessena observat. 2. Potest autem verum non esse, quod tam magno testium numero confirmatur?

3. Cur igitur eam imaginem aliqui rejiciunt? u

R. Primum quia Eusebius lib. 1. Hist. Eccl. cap. 13. ubi refert epistolam Abgari ad Christum & Christi ad Abgarum, de ea non meminit.

R 3 deinde

linleo dirigo, per quam & desiderii tui fervorem refrigeres, & quod de me audisti, impossibile nequaquam fieri existimes.

Quod si non constat inter omnes de ortu hujus imaginis, ait Constantinus Porphyrogenitus de translatione ejusdem imaginis, attamen in eo, quod est precipuum in hac historia; omnes consentiunt, & consentiunt ex facie Dominica admirabiliter in linleo fuisse formam expressam: in nonnulla autem rei circumstantia, seu in tempore differunt; quod quidem nihil ledit veritatem, seu prius factum sit, seu posterius. Existat Constantini Porphyrogeniti narratio de non manu facta Christi Dei nostri imagine missa ad Abgarum, & ex Edeffa Constantinopolim translata apud Surium die 16. Augusti.

(3) Apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 379. & apud Harduinum tom. 4. pag. 315.

deinde quia primus omnium Evagrius meminit. At quod spectat ad primum, unius vel alterius scriptoris silentium non est anteponendum testimoniis scriptorum, qui rem expresse memorant & exponunt: deinde idcirco Eusebius nihil dixit de imagine Christi Edeffena, quia Arianus erat, & quidem ex illis, qui dicebant, quod postea ab Eutyche pertinacius & perniciosius assertum est, carnem Christi in Divinitatem mutatam esse, ac proinde nulla imagine describi, aut circumscribi posse. (4) Id quod animadversum est ab Epiphanio Diacono act. 6. Concilii Nicæni II. (5) ac patet ex ipsius Eusebii epistola ad Constantiam Licinii Imperatoris uxorem. Petenti enim, ut mitteret ad se Christi Salvatoris imaginem, respondet, non posse fieri quod petebat: Quia cum duplici natura constet Christus Dominus, divina scilicet & humana, neutrius imago exprimi potest: non divina, quam nemo intelligentia consequitur, nedum exprimit penicillo: non humana, cujus mortalitas a gloria divinitatis absorpta est. (6)

At

(4) Gretserus de imaginibus non manu factis cap. 9. pag. 190. tom. 15. Lege Photii epistolam 144. ad Constantinum Patritium.

(5) Apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 498. & apud Harduinum tom. 4. pag. 410. Ex his ergo scriptis ejus (Eusebii) ostenditur Arii, & comparium ejus dogmata predicare... constat, eos Theopaschitas esse: & qui hujus hæreseos participes sunt, imagines non admittunt, quemadmodum nec impius Scæverus, & Petrus Cnaphæus, & Philoxenus, & omnis, que circa eos est polycephalos, & sine capite hydra. Hujus ergo factionis etiam Eusebius existens, sicuti demonstratum est tam ex epistolis, quam ex historicis ejus conscriptis, imaginem Christi tanquam Theopaschianus abiecit, & hac pro causa Constantiam uxori Licinii scribit, non aliquando apud se inveniendam imaginem. Quoniam & in ea epistola dicit, quia mutata est incarnata ejus forma in divinitatis ejus naturam.

(6) Verba ipsa Eusebii ex memorata epistola ad Constantiam Augustam refert Gregorius Episcopus, qui Concilio

At Eusebius lib. 7. cap. 18. meminit statuæ Christi positæ ab Hæmorrhoida in Urbe Pancade. Verum: sed ita meminit, ut animum suum imaginibus Christi adversum satis patefaciat: namque subjicit, id fecisse Gentilem feminam *Gentili quadam consuetudine*. (7) Quod attinet ad secundum, jam dictum est supra, ejus mentionem inveniri in Actis sanctorum Guria & Samonæ, qui initio sæculi IV. multo ante Evagrium vixerunt, mortemque pro Christo cubere: quamquam idem Evagrius Procopium citat: meminit igitur ante Evagrium etiam Procopius. Quod si Procopii locus non habetur in digressionem libri 4. de bello Gothico cap. 14. ubi miracula nonnulla obsidionis Edeffensæ commemoratur, dici debet, eum alibi ea de re scripsisse. Non enim Evagrius suæ assertionis auctorem citasset Pro-

R 4
pium

lio Nicæno II. interfuit, apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 494. & apud Harduinum tom. 4. pag. 406. *Quia vero*, inquit, *de quadam imagine quasi Christi scripsisti, hanc vultis tibi a nobis mitti; quam dicis & qualem hanc, quam prohibes Christi imaginem? Utrum veram & incommutabilem, & natura characteres ejus referentem? an istam, quam propter nos suscepit, servi formæ schemate circumamictus? Sed de forma quidem Dei nec ipse arbitror te quæere, semel ab ipso edoctam, quoniam neque Patrem quis novit, nisi Filius, neque ipsum Filium novit quis aliquando digne, nisi solus Pater qui eum genuit. Et post aliqua. Sed utique servi formæ imaginem quæris, & corpusculi, quo amictus est propter nos. Sed & id gloria divinitatis temperatum didicimus, & absorptum esse mortale a vita. Et post pauca. Quis ergo hujusmodi dignitatis & gloriæ vibrantes & præfulgentes splendoris exarare potuisset mortuis & inanimatis coloribus & scripturis umbraticis? quandoquidem nec aspicere in eum in monte egregie sustinuerunt discipuli, qui etiam cadere in faciem, importabile quod sibi visum fuerat contentes. Integram Eusebii epistolam ex Codice Regio exhibet Joannes Rivin in Annotationibus ad Nicephorum Gregoram lib. 19. pag. 65. & 66. editionis Venetæ.*

(7) Integrum Eusebii locum habes superiore capite XVIII. Interrogat. 2.

pium scriptorem suæ ferme ætatis, nisi legisset in scriptis ejus id, quod assererat. Insuper Casaubonus ipse, quem ducem sequuntur imaginis Christi Edessenæ oppugnatores, Exercitat. 13. §. 31. fatetur, Procopii librum secundum rerum Persarum mutilum esse, & finem Edessenæ obsidionis hodie desiderari. Quidni igitur mutilus sit etiam liber quartus Gothicorum, & mentio illius imaginis desideretur? Nam quod addunt, Gregorium II. Joannem Damascenum, & Concilium Nicænum II. meminisse tantum imaginis Christi Edessenæ, nullam autem rationem rei probandæ causâ attulisse, id nullo negotio excluditur. Non enim necessum est in historia probare singula facta rationibus Dialecticorum more conclusis, præsertim si nota sint Traditione majorum, cujusmodi erat Christi imago Edessena. Vides hinc adversariorum argumenta infirma esse ad probabilitatem hujus historiæ fidem penitus convellendam. (8)

4. Ge-

(8) Veteres criminationes, quibus in Edessenam Imaginem usus est Hyacinthus Serry exercitatione 46. §. 9. secutus Casaubonum exercitat. 13. §. 31. luculenter confutavit Augustinus Calcagninus de imagine Edessena, observatione 2. & 3. atque ante huic Jacobus Gretserus in Syntagma de Imaginibus non manu factis cap. 9. pag. 189. Quod Syntagma existat etiam cum Codino de Officiis magnæ Ecclesiæ pag. 249. editionis Venetæ.

Quod autem memoratus Theologus Serry in Animadversionibus Anticriticis cap. 10. pag. 76. queritur, me illi calumniam impingere, dum illum Casauboni in criminanda Edessena Christi Servatoris imagine succedaneum, & pedisequum dicto, id obligat fidem meam, ut alterum cum altero conferendam, æquissimo legentium judicio miram utriusque concordiam fidelissime exponam. Dicit igitur Casaubonus exercitat. 13. §. 31. pag. 257. *Historiam de imagine a Christo expressa, & ad Abgarum missa, falsam esse & commentitiam.* Dicit Serry exercitat. 46. §. 9. pag. 315. *confictam esse a Græcis fabularum avidissimis media ætate. Alterum (Christum*

4. Cedo nunc hujus imaginis historiam.

R. Cum Abgarus Christi imaginem suscepisset eo honore, quo prosequi par erat munus ejus, quem

stum videlicet expressam linteo imaginem suam ad Abgarum illius cupidissimum transmisisse) nulla veterum auctoritate nititur; sed a Græcis fabularum avidissimis media ætate confictum est, ab Evagrio scilicet lib. 4. Histor. cap. 26. & Joanne Damasceno lib. 4. de Fide cap. 17. quibus secutus inde temporibus ad stipulatus est Nicephorus Callistus, qui & fabellam novis pigmentis obduxit, lib. 2. Histor. cap. 7.

Pergit Casaubonus: *Primus omnium, qui fecit illius mentionem, est, opinor, Evagrius, scriptor a fabulosis narrationibus, ut res arguit, non nimis alienus: & paulo post: Meminit ejusdem & Joannes Damascenus de Fide Orthodoxa lib. 4. cap. 17. Serry non opinatur, sed asserit, a Græcis fabularum avidissimis media ætate confictam esse, ab Evagrio scilicet lib. 4. Histor. cap. 26. & Joanne Damasceno lib. 4. de Fide cap. 17.*

Casaubonum, ut commentitiam putet, movet silentium Eusebii, qui post epistolam a Christo missam ad Abgarum, nullum inter illos commercium intercessisse ostendit. Serry quoque *nevis ac fabellis* ab Evagrio, S. Joanne Damasceno, ac Nicephoro memoratis Eusebii Cesariensis silentium opponit.

Casaubonus, *Concilium Nicænum secundum, inquit, si inter tot faceta argumenta, & pavidas fabellas, quæ in Actis ejus leguntur, imaginem refert, nihil hoc ad rem: nullum enim argumentum inibi asseritur, quo rei veritas probetur.* Serry: *Haud me fugit, transmissæ hujus a Christo Domino ad Abgarum prodigialis imaginis mentionem fieri actione quinta Septima Synodi Oecumenicæ, Nicænæ secundæ. Sed nec illud ignotum, falsa & apocrypha documenta non pauca Septima Synodi actis fuisse inserta pro tuenda sacrarum imaginum causa, quæ spongia Eruditorum omnium judicio egeant.*

Quæ cum ita sint, sequitur primo, omnia Hyacintho Serry hac in causa cum Casaubono fuisse communia: sequitur deinde, eundem Serry non fecisse Imaginis hujus historiam dubiam duntaxat, sed commentitiam ac fabulosam: sequitur tandem, me ad neutrius judicium accedere, cum affirmantem opinionem de Edessena Christi Domini imagine probabilem voco, & adversariorum argumenta minus firma ad ejus fidem penitus convellendam esse ostendo.

quem ut Deum colebat, auro ornatam supra Urbis suæ Edessæ portam exponi iussit, ut ingredientibus simul & egredientibus spectaculo esset, & venerationi, sub eaque figi auream laminam his incisam litteris: *Christe Deus, qui in te sperat, a spe non excidit.* (9) Ex inscriptione hac orta fides Edessenorum, numquam futurum, ut Urbs sua ab hostibus caperetur: de qua fide meminere Comes Darius, & S. Ephræm, qui quidem existimavit, postrema verba epistolæ Christi ad Abgarum significare, patrocinium Urbis Edessæ in perpetuum a Christo susceptum. (10) Sed Evagrius lib. 4. Hist. Eccl. cap. 27. recte monet, ea, quæ a Fidelibus jactabantur, Edessam numquam in potestatem hostium venturam esse, non legi in ea Epistola, quam Christus Deus noster ad Abgarum misit, ut studiosi colligere possunt ex historia Eusebii Pamphili, qui Epistolam illam iisdem plane verbis Operi suo inseruit. (11) Traditio hæc quamvis falsa ad sextum usque sæculum viguit, & ad ipsius Chosroes I. Persarum Regis aures pervenit, qui re intellecta Edessam obsidere constituit, ut ostenderet, vanam esse opinionem illam, Edessenos invictos fore. Sed pravum consilium in ipsius

(9) Tradit hæc Constantinus Porphyrogenitus in narratione de non manu facta Christi imagine Edessena apud Surium die 16. Augusti.

(10) Comes Darius epist. 230. alias 263. inter epistolas D. Augustini .5. *Affuit Deus Regi, sanatus est, & amplificato petitionis munere per epistolam non modo salutem ut supplicii, sed etiam securitatem ut Regi transmisit.*

S. Ephræm in Testamento pag. 292. tom. 3. *Cujus (Abgari) fidem admiratus Dominus mittens eo per nuntios, perpetuo civitati illi benedixit firmans ipsius fundamenta: benedictio illa inhabitans in ea permanebit, donec Sanctus e Cælo apparebit Iesus Christus filius Dei, & Deus ex Deo. Lege Augustinum Calcagninum observatione 8. de imagine Edessena.*

(11) Historiæ Ecclesiasticæ lib. 1. cap. 13. Vide nostram Historiam Apostolicam in Vita S. Thomæ, Interrogat. 10.

Evagrius
loc. cit.

ipsius caput recidit. Nam cum Edessam præsidio imaginis Christi validam & munitam frustra tentasset, & exercitus partem amississet, domum cum ignominia reverti coactus est. Edessæ fuit imago hæc usque ad medium sæculum X. & annum Christi 944. quo anno ab Edessenis Imperatori Constantino VIII. tradita Constantinopolim translata est, (12) & in Phari Templo, ut ait Constantinus Porphyrogenitus, *reposita ad gloriam Fidelium, & custodiam Imperatorum, & ad tutelam totius Civitatis & status Christianorum.* Translationis dies, qui fuit sextus decimus Augusti, quotannis deinde a Græcis rite celebratus. (13) Tandem singulari Dei providentia factum est, ut Romam Christianæ religionis sedem ac domicilium perferretur, ubi hætenus colitur in titulo S. Silvestri, ut ait Baronius, qui tamen nec tempus translationis notat, nec occasionem. Augustinus Justinianus lib. 4. Annal. Reip. Genuens. ad annum 1384. refert, delatam in Italiam ab Leonardo de Montaldo Genuensium Duce, ei dono datam ab Imperatore Constantinopoleos.

Apud Surium die
16. Augusti & apud Bar.
ad an.
994 §. 14.

§. 15.

§. Se-

(12) Ciropalata apud Baronium ad an. 944. §. 5. *Cum vero Romanorum copiis Edessa obsideretur, Edesseni malis conditionis graviter oppressi Legatos ad Imperatorem miserunt, penitentes, ut exercitus ab obsidione recederet; seque polliciti sunt pretium daturus sanctam Christi effigiem. Soluta igitur obsidione, tradita est imago, & ad regiam Urbem perducta, eam excipiente Imperatore cum splendido atque decenti satellitio per Regii cubiculi præfectum Theophanem.*

(13) In eorum Menologio ad memoratum diem 16. Augusti ita legitur: *Commemoratio forme non manu factæ Domini & Dei Salvatoris nostri Jesu Christi ex Urbe Edessæ egressæ, in hanc a Deo servatam & regiam Urbem deportatæ: In Menæo autem ita: Reportatio ex Edessa non manu factæ imaginis Domini nostri Jesu Christi, sive sancti Mantilis. Apud Gretserum in Syntagmate de imaginibus non manu factis cap. 11. pag. 196. tom. 15.*

5. *Secundam imaginem qua occasione Christus Veronicæ sudario impressit?*

R. *Habet Christiana traditio*, (14) quamdam feminam Veronicam nomine præbuisse Christo eunti ad Crucem sudarium, seu lineum capitis sui velamen, quo sudorem & sanguinem e vultu manantem abstergeret, abstergentemque Christum in eo vultus sui imaginem expressisse. (15) Paulo aliter narrant scriptores duo sæculi duodecimi apud Mabillonium tom. 1. Musei Italici. Referunt enim tamquam acceptum a majoribus, imaginem illam expressam a Christo nocte, quæ mortem ejus præcessit, in horto Gethsemani, quando sudor ejus factus est sicut gutta sanguinis decurrentis in terram.

6. *De hac imagine est ne memoria oppido antiqua?*

R. Omnium antiquissima est, quod quidem invenerim, S. Methodii Tyrriorum Episcopi, qui exitu sæculi III. floruit. De ea enim memorat apud Marianum Scotum lib. 2. Chronicorum, ad annum Christi 39. Petrus quoque Monachus Cassinensis, qui anno 1140. cecidit e vita, in libro MS. de locis sanctis apud Mabillonium tom. 1. Musei Ita-

(14) Bollandus die 4. Februarii pag. 449. §. 1. num. 1.

(15) *Hec de Sudario a Christo sanctæ Veronicæ tradito apud Christianos Orthodoxos indubitata sunt, & a Jacobo Grefero nostro tractatu de Imaginibus non manu factis, aliisque contra rabiem hereticorum hujus temporis propugnata.* Bollandus 4. Februarii pag. 450. §. 1. num. 4.

Mabillonio, Tillemontio, Papebrochio, & Natali Alexandro Veronicæ nomen ortum videtur ex vocabulis duobus *Vera Icon*, hoc est *vera imago*. Vide Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 2. cap. 31. num. 14.

lici de eadem imagine mentionem facit. Aliorum Scriptorum & Pontificum testimonia, quæ sunt apud Greferum in syntagmate de imaginibus non manu factis cap. 17. & apud Augustinum Calcagninum de imagine Edeffena observat. 27. recitare nihil attinet: quandoquidem ipsa effigies Christi, quam Veronicæ in Sudario dedisse, traditio est, etiamnum Roma exstat, tanta in veneratione, ut de illa dubitare posthac, non modo miracula non permittant, sed nec aspectus ipse. (16)

7. *Sunt ne qui rejiciant imaginem hanc?*

R. Rejicit Hyacinthus Serry exercitat. 53. §. 4. Negat enim ullam in iis mulieribus, quæ Christum comitarentur, Veronicam nomine existisse, totamque ejus facti historiam his verbis infirmat. *Silentium facti hujus altissimum est, non modo in Evangelio, verum etiam apud omnes Ecclesiæ Patres, veteresque Historiæ Ecclesiasticæ Tractatores, imo & apud omnes mediæ ætatis Scriptores. Primus omnium eam nobis Historiam prodidit Marianus Scotus in Chronico, Auctor lubricæ fidei, eruditionis exigua, recentis ætatis: quippe qui cadente duntaxat undecimo sæculo scripsit. Laudat ille quidem Methodium quemdam, ex quo suam illam Historiam hausserit: at quis ille, cujusvæ ætatis fuerit, ignoratur. Certe non fuisse illum Magnum Methodium Tyrriorum*

(16) Jacobus Pamelius in Apologeticum Tertulliani cap. 12. num. 184. pag. 93.

Bzovius ad an. 1216. §. 17. *In veneratione apud fideles semper fuisse, constans fama est Methodio, Sieberto, Mariano Scoto, Constantino Porphyrogenito in oratione apud Lippomanum tom. 6. Jacobo Philippo Bergomate, Polydoro Virgilio, Mutio Justinopolitano, Petro Galefio, Daniele Mallonio, Viguerio, Christiano Adricomio, Matthæo Spembergem, & præsertim in Ecclesia Ambrosiana in Officio divino in lectionibus, ut fertur, a S. Ambrosio scriptis.*

rum Episcopum, res illa probat vel maxime, quod nihil hujusmodi in ejus scriptis legere sit: fabulæque ex suo illo Methodio venditet Scotus, quas notæ Sanctitatis, & eruditionis Episcopo nemo tribuerit. (17)

8. Allatæ rationes quomodo confutantur?

R. Primam jam confutavit Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 97. disputans contra Calvinum his verbis: *Quanta Calvinus cæcitas & stupiditas est hunc in modum argumentari: Evangelistæ de Veronica & imagine Christi in linteo delineata nihil memoriæ prodiderunt: igitur quod de hac re traditur, & creditur jam ab antiquis temporibus, falsum est & commentitium: Quanta, inquam, cæcitas est, hujusmodi argumento adversarios velle premere, cum Evangelista Joannes elata voce clamet, multa alia superesse, quæ fecerit Jesus, quæque sibi*

Cap.
XXI. 25.

(17) Idem subjicit: *Tota retro antiquitate Veronicæ nomen ignotum est. Unde & illi ipsi, qui primi Historiam hanc retulere sæculo duodecimo, piam illam, religiosamque mulierem, alii quidem Venicem, alii Veronicem, nonnulli Veronicem appellant: unde postmodum per depravationem Veronica dicta est. Depravationem illam nominis aliunde natam existimant viri eruditi, quibus assentior maxime: quod nimirum, ut primum piangi cepit pia mulier Christi faciem sudario impressam manibus gestans, Veronica dicta sit facies ipsa sudario impressa: Veronica enim idem Græce sonat, ac vera imago: ignari autem, quorum infinitus est numerus, Veronicam nomen esse existimaverunt non imaginis sudario impressæ, sed mulieris gestantis imaginem. Hinc orta Sancta Veronica, quæ nunquam in Cælo, imo & nunquam sub Cælo fuit, quamvis in nonnullis Martyrologiis locum invenierit.*

Hæc aperte ostendunt id, quod ego jam dixi ab eo negari, non in incerto duntaxat relinqui, ut contendit in Animadversionibus Anticriticis cap. 11. pag. 81. in piis illis, religiosisque mulieribus, quæ Christum ad supplicii locum comitabantur, ullam fuisse Veronicam nomine, ideoque Historiam illam totam rejici, quæ dicitur Christus proficiens ad mortem, impressam sudario Veronicæ vultus sui imaginem eidem Veronicæ tradidisse.

litteris mandarentur, non tantum quatuor Evangelistarum voluminibus, sed ne longe pluribus quidem includi, & comprehendi possent! Eandem rationem, refellit etiam in Syntagmate de Imaginibus non manu factis cap. 16. adversus Calvinum asseclam Hospinianum hoc modo: *Respondeo, sanctum Lucam generatim ita loqui cap. 23. Sequebatur autem eum multa turba populi, & mulierum, quæ plangebant, & lamentabantur eum. An ex hac turba mulierum silentium & lamentantium ulla nominatim designatur? Nulla profus: ita ut nihil profusus cassæ sit, cur Veronica ab hac innominata turba excludatur. Sanctus Matthæus cap. 27. ita scribit: Erant autem ibi mulieres multæ a longe, quæ secutæ erant Jesum a Galilæa, ministrantes ei, inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Joseph mater, & mater filiorum Zebedæi. Aliquot hic nominatim exprimuntur, & tamen multe fuerunt: cur inter has multe non potest esse Veronica? (18) Idem Gretserus in eodem Syntag-*

Pag. 201.
tom. 15.

(18) Duplex est *negativi* argumenti genus: alterum pure *negativum*, alterum, quod *positivi* aliquid habet admixtum. Argumentum pure *negativum* est, si E. G. dicatur: *Nemo ante Martinum Polonium sæculi XIII. scriptorem meminisse Joannem Papißæ, quæ sæculo IX. vixerit: ergo hæc fabula emerfit ævo Martini Poloni.* Argumentum vero *negativum cum positivo* mixtum est, si dicatur: *Nemo ante Martinum Polonium meminisse Joannem Papißæ, omnesque auctores æquales, superiores, & posteriores usque ad Martinum Polonium statim post Leonem IV. statuunt Benedictum III. non vero Joannem: ergo hoc monstrum antiquius non est Martino Polono.* Atque ex hoc quidem posteriore argumentandi genere concludi aliquid potest, ex illo priore non potest. Siquidem *ne in praxi argumenti mere negativi fallamur, necessum est, nedum singulos evoluisse scriptores, ex quorum silentio tale argumentum eruitur, sed insuper nullatenus ambigere, num aliqui nobis desint, qui fuerint ipsis contemporanei. Contingere namque potest, quod Auctor, cujus scripta ad nos usque minime devenierint, rei alicujus mentionem fecerit, quæ tamen a ceteris fuerit prætermis-*

tagmate cap. 9. confutavit etiam secundam, aliam a Casaubono viro pariter Heterodoxo, rejectante paullo ante memoratam imaginem Christi Edeffensem, quod sancti Patres nihil de ea loquerentur: *Futilis oblectio*, inquit, *quasi vero plurimum auctorum monumenta non perierint*. Tertia ratio propria est ipsius Hyacinthi Serry. Negat enim, Methodium, quem laudat Scotus, esse illum Magnum Methodium Tyri Episcopum: *quod nihil hujusmodi in ipsius scriptis legere sit*. (19) Sed hæc quoque facili negotio labefactatur. Nam & auctores præstantissimi (20) ajunt constanter, quod Serry negat; & ex eo, quod in Methodii scriptis nihil de imagine Veronicæ legatur, con-

clu-
missa. Præterea manifesta quadam ratione certi sinus oportet, quod nihil de iis, quæ evenerunt in materia, de qua agitur, Scriptorum illius ævi, qui nobis supersunt, solertiam præterierit. At quis est, quantumvis eruditus, cui hæc omnia cognita sint? Ita docent Joannes Mabillonius de studiis Monasticis part. 2. cap. 13. Justus Fontanus de Corona Fere Langobardorum cap. 8. & Honoratus a S. Maria tom. 1. Animadversionum in regulas, & usum Critices dissertat. 3. art. 2. Itaque ex argumento Hyacinthi Serry patum, atque adeo nihil efficitur, cum sit *pure negativum*. Ideo enim rejicit Veronicæ imaginis historiam, quod silentium facti hujus altissimum est, non modo in Evangelio, verum etiam apud omnes Ecclesie Patres, veteresque Historie Ecclesiasticæ Tractatores, imo & apud omnes media ætatis Scriptores. Lege Disputationem nostram 14. & 18. ex iis, quas scripsimus ad Vitas Pontificum Romanorum.

(19) Miror, eumdem Serry in Animadversionibus Anticriticis cap. 11. pag. 83. tantopere obstupescere, quod *hanc rejiciendæ Scoticæ narrationis rationem, ejus propriam esse dixerim*. Cujus enim illam esse putarem, cum ille nominatim appellet neminem, unde accepit? Utinam nominasset Scriptores omnes, quicumque aliquam symbolam contulerunt, eorumque sententiam posuissent fide integra. Jam nulla esset causa, cur ego illi tribuerem aliquando, quod suum non est, nulla, cur ille toties de me quereretur, aliis intactis & inultis se unum refelli.

(20) *Methodius Olympi & Patara maritimarum Lycie urbium,*

cludi quidquam non potest, quandoquidem nunc supersunt tantum fragmenta aliqua, ut docet Gulielmus Cave in Historia Litteraria, & Casimirus Oudinus in Commentario de Scriptoribus Ecclesiasticis. (21) Nec illud omnino concedendum, *primum omnium eam nobis historiam prodidisse Marianum Scotum in Chronico*, quandoquidem

S
me-
bium, ac postea Tyri Episcopus in Chalcide Græciæ martyrio coronatus.... in aliquo opusculo historiam imaginis Christi a Veronica velo exceptæ, ac Romam delatæ exposuit. Henchenius apud Bollandum 4. Februarii pag. 450. num. 6. Baronius ad an. 34. §. 138. Gretserus de Imaginibus non manu factis cap. 16. Cornelius a Lapide in Matth. cap. XXVII. 32. Simon Majolus in Historia totius Orbis, omniumque temporum pro defensione sanctorum imaginum cent. 1. Quaresmius in Elucidatione Historica, Theologica, & Morali Terræ Sanctæ lib. 4. cap. 14. & Honoratus a S. Maria tom. 2. Animadversionum in regulas & usum Critices lib. 4. dissert. 8. art. 1. qui quidem opinionem suam roborat conjectura hac. Inter scriptores Ecclesiasticos, referente Gulielmo Cave in Historia Litteraria, Methodii tres reperiuntur. Unus Monachus Constantinopolitanus, qui medio circiter sæculo tertio decimo floruit, ex quo nihil excerpere potuit Marianus Scotus sæculi undecimi Historicus. Alius Patriarcha Constantinopolitanus, qui medio ferme sæculo nono obiit, ex quo hausisse Marianum Scotum ea, quæ memorat de Veronica, credendum non est. Nulla enim hujus rei mentio invenitur in ejus operibus, quæ supersunt omnia. Tertius est S. Methodius Tyriorum Episcopus, cujus fragmenta aliqua nobis servarunt scriptores, qui postea floruerunt. Potuit igitur etiam Marianus Scotus, quemadmodum alii alia, ex ejusdem Methodii scriptis testimonium fumere de Veronica.

(21) Honoratus a S. Maria tom. 2. Animadversionum in regulas & usum Critices lib. 4. dissertat. 8. art. 1. pag. 588. & 589. *Tillemontius conatur infirmare hoc (Methodii) testimonium asserens, hoc esse injuriosum huic Sancto martyri, ei attribuere fabulas, quas Marianus Scotus ex S. Methodio memorat. Ad id cognoscendum satis esse, addit, locum ipsum legere. Quamquam ego hanc narrationem non defendo, id tamen animadverto, Tillemontium rationem facilem invenisse, qua se ab auctoritate, qua implicabatur, expediret, ac necessitatem asserenda probationis effugeret.*

meminit de ea Constantinus Porphyrogenitus, qui integro amplius sæculo vixit ante Marianum Scotum. (22) Multo autem minus illud concedendum est, eundem Marianum Scotum esse auctorem *lubricæ fidei, eruditionis exiguæ*. Etenim a Trithemio dicitur *vir in divinis Scripturis eruditus, & secularium scripturarum non ignarus, historiographus & computista insignis*: a Sigeberto commendatur, quod scripserit *Chronicam a nativitate Christi usque ad annum nati Christi millesimum octogesimum secundum mira subtilitate ostendens errorem priorum Chronographorum ita ponentium nativitatem Christi, ut annus passionis ejus non concordet veritati Evangelicæ*: & a Vossio ipso fide dignus habetur, & in eo valde utilis, quod, cum suo ævo meliores habuerit codices, quam hodie supersint, non pauca ex eo in Eusebio, Cassiodoro, atque item Beda possunt emendari. (23)

9. Quando Romam translata est?

R. Tempore Tiberii Imperatoris imago Veronicæ sudario impressa Romam translata est. Nam S. Methodius, quem supra nominavi, apud Marianum Scotum ad an. Ch. 39. narrat, Tiberium, auditis miraculis, quæ a Christo in Judæa perpetrabantur, legatos ad eum misisse orantes, ut Romam veniens molestissimum morbi genus, quo Imperator afflictabatur, depelleret. Hierosolymam cum pervenissent, eos didicisse, Christum a Pilato jam morti addictum, sed ad vitam, ex qua

(22) Apud Honoratum a Sancta Maria tom. 2. Animadversionum in regulas & usum Critices lib. 4. dissertat. 8. art. 1. pag. 590.

(23) Sigebertus de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 159. Trithemius pariter de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 340. Exstat uterque in Bibliotheca Ecclesiastica Joannis Alberti Fabricii. Vossius de Historicis Latinis lib. 2. cap. 47.

qua moriens decesserat, rediisse, ejusque imaginem servari a matrona quadam, cui *Veronica* nomen. Hanc ab iis conventam, & Romam ad Imperatorem adductam, qui, Christo per illam imaginem virtutem & præsentiam suam declarante, a lepra sanatus est. Petrus etiam Monachus Cassinensis in libro MS. de locis sanctis apud Mabilonium tom. 1. Musei Italici ita scribit: *Sudarium vero, cum quo Christus faciem suam exsternit, quod ab aliis Veronica dicitur, tempore Tiberii Casaris Romam delatum est*. Præterea hujus imaginis sub Tiberio Romam translata historia continetur etiam in libello MS. qui referente Baronio ad an. 34. §. 138. *asservatur in Vaticana Bibliotheca*. Imago autem hæc *Veronica* dicta, nunc in Æde S. Petri religiose custoditur.

Pag. 88.

10. Quid demum narras de sacra Sindone?

R. Mos erat apud Hebræos, mortuos sindone involutos & fasciis ligatos sepelire. Id patet ex historia Lazari, quam refert S. Joannes cap. XI. 44. *Prodiit, qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus instritis, & facies illius sudario erat ligata*. Isto prorsus modo Christum sepelierunt Josephus ab Arimathæa, & Nicodemus. De Josepho ita narrat Matthæus cap. XXVII. 59. *Et accepto corpore, involvit illud in sindone munda: de utroque Joannes cap. XIX. 40. Acceperunt corpus Jesu, & ligaverunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Judæis sepelire*. Hinc Petrus post Christi resurrectionem ingressus sepulcrum, ut ait idem Joannes cap. XX. 6. 7. *vidit linteamina posita (nimirum sindonem, & fascias) & sudarium, quod fuerat super caput ejus*. Itaque Sindon, lineum involucrium corporis Christi, imaginem ejusdem corporis exhibet partim sanguine, partim liquo-

re aromatum & unguentorum, quibus pollinctum fuerat, expressam. Lini, ex quo constat, materies fatis crassa apparet. Longa fertur pedes duodecim, & tres lata. Ejus media pars ita substrata fuit Christi corpori superimposito, ut reliqua a capite ad pedes rejecta totum corpus contegeret. Hierosolymis diu custodita, inde Camberiacum in Sabaudia delata est, & in sacello magnificentissime extructo posita, atque inde demum translata Augustam Taurinorum, (24) ubi nunc magna Fidelium pietate colitur. Sindonem hanc ipsissimam esse, in qua Christus Dominus involutus fuit, testantur Pontifices summi Paulus II. Sixtus IV. Julius II. & Clemens VII. Et quidem Sixtus IV. anno 1480. decrevit, sacelli honore decorandam, & in quodam tractatu, quem composuit de ipso sanguine, affirmat, in ea ipsius Jesu Christi verum sanguinem & imaginem conspici, ut est in diplomate Julii II. apud Raynaldum ad an. 1506. §. 44. Ipse autem Julius II. decessoris sui sententiam confirmans statuit, quemadmodum Crucem, in qua Christus pependit, ita ipsam Sindonem, in qua ipse Dominus noster Jesus Christus in monumento positus involutus fuit... in qua reliquie humanitatis Christi, quam divinitas sibi copulaverat, videlicet ipsius veri sanguinis, ut praefertur, manifeste conspiciuntur, venerari & adorari debere. Quod praestitit etiam Clemens VII. ut legitur apud memoratum Raynaldum ad an. 1533. §. 62. mandans Ludovico S. Caesarei Presbytero

Car-

(24) Translatio facta est anno 1578. jussu Ducis Emmanuelis Philiberti. Is enim cognito, S. Carolum Borromaeum Archiepiscopum Mediolanensem decrevisse pedibus conferre se Camberiacum ad honorem habendum sacrae Sindoni, mandavit illam transferri Taurinum, ut laborem itineris minueret sancto viro. Formam itineris accurate descripsit Joannes Petrus Jusfanus S. Caroli familiaris in ejus vita lib. 5. cap. 5.

Cardinali Apostolicae Sedis Legato de latere, ut diligenter curaret, sacram Sindonem ab incendio servatam loco congruenti & honesto recondi, & cum debita veneratione teneri & custodiri. Horum tamen Pontificum auctoritatem nihil verentur haeretici, & qui sequuntur haereticos. (25)

C A P. XX.

De scriptis & dictis Christi.

1. Numquid scripsit Christus?

R. S. Augustinus lib. 1. de consensu Evangelistarum cap. 7. §. 11. Sed illud prius discutendum est, inquit, quod solet nonnullos movere, cur ipse Dominus nihil scripserit, ut aliis de illo scribentibus necesse sit credere. Cap. 9. & 10. alia in hanc rem subjungit, quae D. Thomas 3. part. quaest. 42. art. 4. ita coarctat: Aliquos Gentiles existimasse, Christum quosdam libros scripsisse continentes quaedam magica, quibus miracula faciebat, quae disciplina Christiana condemnat. Et illi tamen, qui Christi libros tales se legisse affirmant, nulla talia faciunt, qualia illum libris talibus fecisse mirantur. Divino enim judicio sic errant, ut eisdem libros ad Petrum & Paulum dicant tamquam epistolari titulo praenotatos, eo quod in pluribus locis simul eos cum Christo pictos viderunt. Nec mirum, si a pingentibus fingentes decepti sunt: toto enim tempore, quo Christus in carne mortali cum suis discipulis vixit, nondum erat discipulus ejus.

S 3

(25) Joannes Jacobus Chiffletius de linteis sepulcralibus Christi cap. 25. pag. 147. securus Pingonius existimat, in Sindone Allobrogea, seu Taurinensi, non fuisse involutum Christi corpus in sepulcro, sed tantum ante pollincturam, ex quo e Cruce refixum est.

2. *Quid igitur sentis de epistola, quæ fertur a Christo ad Abgarum missa?*

Bar. ad an. 31. §. 60. & ad an. 43. §. 18. **R.** Eam re vera a Christo Domino scriptam esse, nec ab Augustino verbis recitatis tamquam supposititiam excludi. Etenim Augustinus non negat, Christum scripsisse aliquid familiariter, & per litteras interrogatum respondisse; sed affirmat illud unum, nihil scripsisse, quo gesta & doctrinam suam posteris traderet atque explicaret. Nititur interpretatio hæc testimonio D. Hieronymi, qui in cap. 44. Ezechielis affirmat quidem, *Salvatorem nullum volumen doctrinæ suæ proprium dereliquisse, quod in plerisque Apocryphorum deliramenta consingunt*; nullo autem modo inficiatur, epistolas, si quando opus esset, ab eo scriptas fuisse. (1)

Pag. 478.

3. *Evangelistæ memorant ne de aliqua scriptione Christi?*

Cap. VIII. 6.8. **R.** Unus Joannes narrans historiam mulieris adulteræ memorat, Christum bis scripsisse in terra. *Jesus autem inclinans se deorsum digito scribebat in terra. Et paucis interjectis: Iterum se inclinans scribebat in terra.* (2) Quid autem scripserit, non licet pro certo affirmare. S. Hieronymus

(1) Vide Historiam nostram Apostolicam in S. Thoma Interrogatione 11. & sequentibus, ubi probatum est, veram esse Epistolam a Christo ad Abgarum scriptam, & responsum argumentis adversariorum. Vide insuper Joannis Alberti Fabricii Codicem Apocryphum Novi Testamenti pag. 303. ubi agit De scriptis, quæ ad Jesum Christum Salvatorem nostrum tamquam auctorem relata sunt.

(2) Synopsis Criticorum in locum citatum Joannis pag. 1249. Scribebat in terra) *In pulvere in pavimento Templi characteres non permanentes formans, sed superficie tenus delineans.*

mus lib. 2. contra Pelagianos cap. 6. existimat, scripsisse eorum, qui accusabant, & omnium peccata mortalium, secundum quod scriptum est in Prophetis: *Relinquentes autem te in terra scribentur.* Jer. S. Ambrosius epist. 25. §. 4. *Quid, ait, scribebat, nisi illud propheticum: Terra terra scribe hos viros abdicatos?* Et epist. 26. §. 13. censet, scripsisse verba hæc: *Festucam, quæ in oculo est fratris tui, vides; trabem autem, quæ in oculo tuo est, non vides.* Sed alii alia opinantur. (3)

Jer. xvii. 13. Pag. 893. Pag. 896.

4. *Est ne aliquod Christi dictum, quod reperitur in aliis Canonice libris, quam in Evangeliiis?*

R. Est hoc unum, quod Paulus apud Lucam in Actis Apostolorum Cap. XX. 35. recitat: *Beatius est magis dare, quam accipere. Melius enim est habere, quam egere,* ut addit S. Augustinus lib. 2. contra Maximinum cap. 14. §. 7. Ceterum idem Paulus epist. 1. ad Corinthios cap. XI. 24. 25. nonnulla Christi verba ad institutionem Eucharistiæ pertinentia refert, quæ apud Evangelistas non reperiuntur.

S 4 5. Sunt

(3) Sixtus Senensis lib. 2. Bibliothecæ Sanctæ pag. 125. Beda putat, eum semel atque iterum scripsisse eandem illam sententiam, quam tunc ore protulerat, nempe, *Qui sine peccato est, primus in eam lapidem mittat, ac si diceret, Puniatur, sed non a prævaricatoribus Legis.* Haymo existimat, eum notas quasdam in solo delineasse, quibus quisque accusantium suis oculis propria conspiciebat scelera, & menti objectæ cernebat. Euthymius, qui solus de Græcis mulieris adulteræ historiam explanavit, nihil arbitratur scriptum a Christo, sed duntaxat ab eo simulatum scriptoris gestum & actionem, quod frequenter facere solent, qui respondere nolunt importuna indignaque rogantibus. *Cognita enim illorum machinatione, fingebat, se in terra scribere, nec his attendere, quæ dicebantur, ut, dum ipse in eos non respiceret, erubescerent levius redarguti, utque ita in scribendo occupato, liceret eis sensim abscedere, antequam manifestius condemnarentur. Nam sua summe benignitate etiam ipsi parcebat.*

5. *Sunt ne etiam apud sanctos Patres dicta aliqua Christi haud Evangelica?*

R. *Sunt hæc : apud S. Clementem Romanum epist. 2. ad Corinthios cap. 4. Si fueritis mecum congregati in sinu meo, & non feceritis mandata mea, abjiciam vos, & dicam vobis : discedite à me, nescio vos, unde sitis, operarii iniquitatis : Item cap. 12. Interrogatus a quodam ipse Dominus, quando venturum esset regnum ejus, dixit : Cum duo erunt unum, & quod foris ut quod intus, & masculum cum femina neque mas neque femina : (4) apud S. Irenæum lib. I. adversus hæreses cap. 17. Sæpius concupivi audire unum ex sermonibus istis, & non habui, qui diceret mihi : apud S. Justinum in Dialogo cum Tryphone Judæo §. 47. In quibus vos deprehendero, in his & judicabo : apud S. Clementem Alexandrinum lib. 1. Strom. pag. 346. Petite magna, & parva vobis adjiciuntur. (5) apud Origenem commentariis in Mat-*

Pag. 143.

(4) Idem S. Clemens statim addit : *Duo autem sunt unum : quando alter ad alterum loquimur veritatem, & in duobus corporibus absque simulatione fuerit una anima.* Et quod foris ut quod intus hoc ait : *animam vocat quod intus, & corpus quod foris. Quo modo igitur corpus tuum conspicuum est : ita & anima tua manifesta sit in bonis operibus.* Et masculum cum femina neque mas neque femina... Reliqua desiderantur. Supplentur autem ex tertio Stromate Clementis Alexandrini a Gottifredo Vendelino apud Labbeum tom. 1. Conc. pag. 187. in hunc modum : *hoc dicit : Animum (Ψυχή) ejusque impetum vocat masculum : concupiscentiam (ἐπιθυμία) intelligit feminam. Cum igitur quis neque animo, neque concupiscentia obsequitur (quæ quidem utraque & consuetudine & prava educatione invalescente obnubilant atque obscurant rationem) sed potius depulsa caligine vino abortiva, pudore suffusus per penitentiam spiritum & animam univertit in obedientia rationis : Tunc, ut ait Paulus, non inest nobis mas, nec femina.*

CAP. XXI. SCRIPTORES PROFANI. 281

Matthæum pag. 308. *Propter infirmos infirmus fui, & propter esurientes esurii, & propter sitientes sitiis : apud S. Hieronymum extrema epistola ad Minervium & Alexandrum : Estote probati nummularii. (6) Præterea iidem, atque alii veteres Patres alia Christi dicta referunt, ex Apocryphis Evangeliiis secundum Hebræos, & secundum Ægyptios desumpta, quæ in unum collegit Joannes Ernestus Græbius tom. 1. Spicilegii pag. 25. & Joannes Albertus Fabricius in Codice Apocrypho Novi Testamenti part. 1. pag. 321.*

C A P. XXI.

De Scriptoribus profanis, qui de Christo meminerunt.

1. *Quinam sunt precipui ex profanis Scriptoribus, apud quos Christi mentio est?*

R. **S**unt hi : Suetonius Tranquillus, Cornelius Tacitus, Aelius Lampridius. Suetonius in Claudio cap. 25. *Judeos impulsore Chresto assiduum tumultuantes Roma expulit. (1) Tacitus in Annalibus lib. 15. cap. 44. Ergo abolendo rumori Nero sub-*

Bar. ad an. 51. §.

(5) Recitatis verbis hæc addit Origenes in libro de Oratione §. 2. *& petite celestia, & terrena vobis adjiciuntur. Quibus familia habes apud Matthæum cap. VI. 33.*

(6) Consentiant Joannes Cassianus Collat. 1. cap. 20. *Efficiamur secundum præceptum Domini, probabiles trapezita.* Origenes tom. 19. in Joan. ad cap. 8. ver. 20. *Servantibus illud Jesu mandatum, Estote probi trapezita.* Chrysothomus ferm. 63. Cur in Pentecoste legantur Acta pag. 833. tom. 5. *Socrates lib. 3. Hist. Eccl. cap. 16. pag. 155. Vide Corelium in Constitut. Apost. lib. 2. cap. 36. annotat. 8. pag. 249. & Gazæum annotat. in citatum locum Cassiani.*

(1) Ethnici ignari rerum nostrarum Christum Chrestum, &

subdidit reos, & quasitissimis pœnis affecit, quos per flagitia invisos vulgus Christianos appellat. Auctor nominis ejus Christus, Tiberio imperitante, per Procuratorem Pontium Pilatum supplicio affectus erat. Lampridius in Alexandro Severo cap. 29. Ufus vivendi eidem hic fuit. Primum ut, si facultas esset, id est non cum uxore cubisset, matutinis horis in lavario suo (in quo & Divos principes, sed optimos electos, & animas sanctiores, in quibus & Apollonium, & quantum scriptor suorum temporum dicit, Christum, Abraham, & Orpheum, & hujusmodi Deos habebat, ac majorum effigies) rem divinam faciebat. Et cap. 43. Christo templum facere voluit, eumque inter Deos recipere. (2) Quod & Hadrianus cogitasse fertur, qui templa in omnibus civitatibus sine simulacris jusserat fieri: quæ hodie idcirco, quia non habent numina, dicuntur Hadria-

& Christianos Chrestianos vocabant. Tertullianus Apologetici cap. 3. Sed & cum perperam Chrestianus pronuntiatu a vobis (nam nec nominis certa est notitia penes vos) de suavitate vel benignitate compositum est. Lactantius lib. 4. Divinarum institutionum cap. 7. Sed exponenda hujus nominis ratio est propter ignorantium errorem, qui eum immutata littera Chrestum solent dicere. Nimirum nomen Salvatoris deducebant a voce Græca χριστός, utilis, bonus, benignus, non a χριστός, unctus, quod nomen honoris & officii nomini Jesu additum est. Quare S. Justinus Apologia 1. §. 4. pag. 45. χριστιανοί (al. χριστιανοί) γὰρ εἶναι κερτυροῦμεθα. τὸ δὲ χριστὸν ἠνωθεῖται ἢ δίκαιοι: Christiani enim esse accusamur: utile autem odisse, non justum. Vide annotat. Monachi S. Mauri in hunc locum, Baronium ad an. 43. §. 13. Calmetum in Aët. Apost. cap. XVIII. 2. pag. 969. tom. 7. & Historiam nostram Apostolicam in S. Petro, annotation. 54.

(2) Philippus Camerarius centuria I. Horarum subcifarum, sive meditationum historiarum cap. 98. Ferunt hoc dicto Christi Servatoris nostri: Omnia quæcumque volueritis, ut faciant vobis homines, hoc itidem facite eis, Marcum Aurelium Severum Alexandrum Juliam Mameam Augustam vel Christianam, vel Christianorum patronam filium ita delectatum fuisse, ut id in Palatio, & publicis operibus perscribi jufferit. Vide Lampridium loc. cit. cap. 51.

CAP. XXI. SCRIPTORES PROFANI. 283
driani, quæ ille ad hoc (ut ea Christo dedicaret) parasse dicebatur: sed prohibitus est ab iis, qui consulentes sacra repererant, omnes Christianos futuros, si id optato evenisset, & templa reliqua deserenda.

2. Nonne ante hos de Christo scripsit Pilatus?

R. Ita est. Constat, Tiberium Cæsarem de re-Bar. ad bus a Christo gestis per litteras admonitum a Pi-an. 34. §. lato. Quoniam, ut ait Eusebius lib. 2. cap. 2. ve-219. tus hac erat consuetudo provinciarum rectoribus, ut quidquid novi apud ipsos contigisset, Imperatori nuntiarent, ne quid ipsum lateret: (3) Pilatus de Resurrectione Salvatoris nostri Jesu Christi, cujus per universam Palestinam celebris erat fama, ad Tiberium Principem retulit: multa quoque alia ejusdem miracula se auditu accepisse significans, & qualiter ad vitam denuo revocatus, a plerisque jam Deus haberetur. Ac Tiberium quidem rem ad Senatum retulisse perhibent, sed Senatum ejusmodi relationem aspernatum esse: specie quidem eo quod Senatus auctoritas ad id non expectata videbatur, cum tamen vetus lex esset apud Romanos, ne quis absque decreto Senatus pro Deo haberetur: re autem ipsa eo quod salutaris divina doctrina prædicatio auctoritate, & auxilio hominum minime indigeret. Cum igitur Senatus relationem de Servatore nostro ita, ut dictum est, repudiasset, Tiberius tamen in pristina sententia perseverans, nihil adversus doctrinam Christi durius molitus esse dicitur. Hæc Tertullianus vir legum Romanarum peritissimus, & inter Latinos scriptores celeberrimus, in Apologia ab ipso quidem Latine conscripta, postea vero in Græcum sermonem tran-

(3) Juxta morem hunc Plinius junior epist. 97. libri 10. res in Bithynia gestas refert ad Trajanum, eumque consulat, quid agat de Christianis, quorum numerus mirifice in dies augebatur.

translata, prodit his verbis: quæ subijcere juvat, ut Latine habentur cap. 5. Apolog. Vetus erat decretum, ne quis Deus ab Imperatore consecraretur, nisi a Senatu probatus. Scit M. Æmilius de Deo suo Alburno. Facit & hoc ad causam nostram, quod apud vos de humano arbitrato divinitas pensatur. Nisi homini Deus placuerit, Deus non erit, homo jam Deo propitijs esse debet. Tiberius ergo, cujus tempore nomen Christianum in seculum intravit, annuntiata sibi ex Syria Palæstina, quæ illic veritatem istius divinitatis revelaverant, detulit ad Senatum cum prerogativa suffragii sui. Senatus, quia non in se probaverat, respuit. (4) Cæsar in sententia mansit, comminatus periculum accusatoribus Christianorum. Idem cap. 21. ubi de Christi Passione, Resurrectione, Ascensione, deque discipulis ab eo

(4) Hic rationem reddit Tertullianus, quare Senatus reculaverit habere Christum in numero Deorum. Nimirum quia Tiberius divinitatem sibi oblatam rejecerat.

Aliam rationem affert S. Augustinus lib. 1. de consensu Evangelistarum cap. 17. & 18. §. 25. & 26. Cur eum colendum non receperint, sicut aliarum gentium Deos, quas Romanum Imperium, præsertim cum eorum sententia sit, omnes Deos colendos esse sapienti? Cur ergo a numero ceterorum iste rejectus est? ... Nihil ergo restat, ut dicant, cur hujus Dei sacra recipere noluerint, nisi quia solum se coli voluerit, illos autem Deos gentium, quos isti jam colebant, coli prohibuerit. Socratis enim sententia est, unumquemque Deum sic coli oportere, quomodo se ipse colendum præceperit. Proinde ista summa necessitas facta est non colendi Deum Hebræorum, quia si alio modo eum colere vellent, quam se colendum ipse dixisset, non utique illum colerent, sed quod ipsi finxissent: si autem illo modo vellent, quo ipse diceret, alios sibi colendos non esse credebant, quos ille coli prohibebat. Ac per hoc respuerunt unius veri Dei cultum, ne multos falsos ostenderent.

S. Chryostomus hom. 26. in Epist. 2. ad Corinthios pag. 928. Hoc porro vel invitis ipsis ita divinitus procurabatur, ut ne humanis suffragiis atque sententijs Christi divinitas promulgaretur, atque unus et multis illis ipse esse censeretur, qui ab ipsis creati ac designati fuerant.

eo doctis, quæ docerent, sermonem habuit, ita subjungit: Ea omnia super Christo Pilatus, & ipse jam pro sua conscientia Christianus, Cæsari tunc Tiberio nuntiavit: sed & Cæsares credidissent super Christo, si aut Cæsares non essent saculo necessarii, aut si & Christiani potuissent esse Cæsares. Hinc patet, Tertulliano perfectum atque exploratum fuisse, relationem a Pilato ad Tiberium missam. Non modo autem ex Pilati epistola Tiberius didicit, quid Christus in Judæa gesserit, quidve passus fuerit; sed etiam ex Actis publicis sub Pilato conscriptis, ad quæ Romanos vocat S. Justinus Apologia I. §. 35. Atque hæc ita gesta esse, ex Actis sub Pontio Pilato confectis discere potestis. Tum non paucis interjectis §. 48. Quæ quidem ab eo facta esse, ex confectis sub Pontio Pilato Actis discere potestis. Neque S. Chryostomus alienus est ab hac opinione. Nam hom. 26. in Epist. 2. ad Corinthios hæc habet: Romanorum Senatus hanc potestatem habebat, ut Deos crearet atque conscriberet. Quippe cum res omnes a Christo geste nuntiatae sunt, Romam misit is, qui Judæorum nationi præerat, sciscitans ex ipsis, num eum quoque Deum creare placeret. Id vero illi facere recusarunt, quod iniquo atque insensato animo ferrent, ante decretum suum atque sententiam, Crucifixi potentiam effulgentem universum Orbem ad sui cultum & venerationem attraxisse. Id quod placuit etiam Orosio lib. 7. Historiarum cap. 4. Gregorio Turonensi lib. I. Historiæ Francorum cap. 24. Cedreno in Compendio Historiarum, & Nicephoro Callisto lib. 2. Hist. Eccl. cap. 8. (5)

3. Exstat ne Pilati ad Tiberium epistola?

R. Vera ac legitima non exstat. Nam tum ea, quam

(5) Lege Lambertinum de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 1. cap. 1.

Bibl. quam ex Hegefippi Anacephalæſi de excidio Ur-
 Patr. bis Hieroſolymitanæ recitat Baronius ad an. 34.
 tom. 5. §. 228. tum ea, *cujus exemplum in vetuſtis Biblio-*
 pag. 12 11. *thecæ Vaticanæ monumentis repertum protulit Sixtus*
 Pag. 164. *Senenſis lib. 2. Bibliothecæ Sanctæ, tum ea, cu-*
jus exemplum a notatore quodam in antiqua penes
ſe pagina cum aliis memoratu dignis hinc inde ex-
cerptis ſcriptum invenit circa annum 1480. atque e-
 didit Florentinius in Martyrologio Hieronymia-
 no, tum denique ea, quam ex Codice 2493.
 Colbertino emiſit Joannes Albertus Fabricius Part.
 3. Codicis Apocryphi Novi Teſtamenti pag. 457.
 ſcriptis ſuppoſitiis annumerantur: quandoquid-
 em in ſingulis virorum doctiſſimorum judicio a-
 perta ſunt falſitatis indicia.

Pag. 112.
 & 113.

4. *Sunt ne etiam Pilati Acta ſuppoſita, aut corrupta?*

R. Corruperunt Acta ſub Pilato conſcripta, vel horum imitatione alia conſcripſerunt tam Hæretici, quam Ethnici. Nam Quartadecimanoſ futilia quædam Pilati Acta oſtentaffe, docet S. Epiphanius hæ. 50. §. 1. Eusebius vero lib. 9. Hiſt. Eccl. cap. 4. auctor eſt, Ethnicos imperante Diocletiano Acta Pilati nomine conſinxiffe, quæ poſtea Maximinus, utpote referata contumeliis & conviciis in Chriſtum, edi juſſit, ac præcepit, ut Ludimagiſtri ea pueris traderent, & memoriter ab illis addiſcenda curarent. Atque hinc patet, ab his longe diverſa eſſe Acta Pilati, quorum fidem non ſemel implorat S. Juſtinus, ac proinde longe vehementerque falli Tanaquillum Fabrum Miniſtrum Salmurienſem, qui lib. 2. epiſt. 12. ſcripſit, Juſtinum & Tertullianum ea, quæ dicunt, ex Actis Apocryphis deſumſiſſe. (6)

5. Re-

(6) Acta Pilati admittit Gulielmus Cave in Hiſtoria

Lit-

5. *Recita nunc Joſephi teſtimonium de Chriſto.*

R. Joſephi verba, quibus Chriſti Jeſu virtus, Antiquit. prodigia, mors, reditus ad vitam, Prophetarum Lib. 18. de eo vaticinia, & conſtans erga illum pietas cap. 4. Chriſtianorum ac fides prædicatur, hæc ſunt: Bar. ad an. 34. §. Γίνεſται δὲ κατὰ τῶν χρόνων Ἰηſους, σοφὸς ἀνὴρ, 226. εἶγε ἀνδρα αὐτὸν λέγειν χρὴ. ὡ γὰρ ᾤθεόδοξον ἔργων ποιητής, διδάσκαλος ἀνθρώπων, ἧς τ' ἀληθῆ σὺν ἡδονῇ δεχομένων. Ἐ πολλὰς μὲν Ἰουδαίους, πολλὰς δὲ Ἐλλωίους ἐπηγάγετο ὁ χριςὸς ἐτ' ὡ. Ἐ αὐτὸν ἐνδείξα ἧς φράτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν ſαυρῶ ἐπιτεταμηκότ' Πιλάτου, ἐκ ἐπάωσαντο οἶγε φράτων ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτῳ ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, ἧς δείων οροφηῖς τῶντα ἔ' άλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτῶ ἐρηκότων· εἰς τε νῦν χριςπανῶν ἀπὸ τῶδε ὀνομασμένων ἐκ ἐπέλιπε τὸ φύλον. Exprefſa ad verbum ita ſe habent. Fuit autem hoc tempore Jeſus ſapiens vir: ſi quidem virum eum dicere par eſt. Erat enim inexprectatorum operum effecttor, magiſter hominum & eorum, qui veritatem cum jucunditate exciperent. Et cum multos Judæos, tum multos etiam Græcos ad ſe duxit. Ille Chriſtus hic erat. Et ipſum accuſatione primorum virorum apud nos ad crucem cum damnafſet Pilatus, non depoſuerunt ii, qui primum eum

Litteraria ſæculi I. pag. 25. Caſaubonus exercitat. 16. §. 154. pag. 676. Audiendū, inquit, meo judicio non ſunt, qui huic hiſtorie fidem abrogant. Joannes Pearſonius leſt. 4. in Act. Apoſt. §. 14. refellit Tanaquillum Fabrum, atque oſtendit, rationes, quibus ille nititur, aut falſas eſſe, aut frivolas & nullius momenti. Ex quo refellas etiam Dupinum, qui tom. 1. Bibliothecæ auctorum Eccleſiaſticorum pag. 24. & in Diſſertatione præliminari ad Biblia lib. 2. cap. 7. §. 3. pag. 119. ejuſdem Tanaquilli conjecturas ſequitur. De Actis Pilati diſſertatio eſt Auguſtini Calmet in Acta Apoſtolorum. pag. 823. tom. 7.

cum amaverant, suum erga illum amorem. Apparuit enim ipsis tertium habens diem rursus vivens, cum divini Prophetae haec & alia millia admirabilia de ipso dixissent; & usque adhuc Christianorum ab hoc nominatorum non defecit genus. (7)

6. *Quodnam est de hoc Josephi testimonio iudicium sapientissimorum?*

R. Semper tamquam γῶσιον atque indubium receperunt Scriptores Ecclesiastici usque ad saeculum XVI. Blondellus omnium primus infertum fuisse existimavit. Hunc secutus est Tanaquillus Faber, Ludovicus Capellus, Osiander, Montacurtius, Giphanius, & alii ejusdem sectae. Contra vero testimonium hoc a Josepho re vera dictum, scriptumque propugnant, & adversarios resellunt doctissimus Huetius Propositione 3. Demonstrationis Evangelicæ §. 11. Valesius in annotat. ad Histor. Eccl. Eusebii lib. 1. cap. 11. Natalis Alexander in sextam mundi aetatem dissertat. 10. Lambecius tom. 8. Bibliothecæ Cæsareæ pag. 4. Pagius ad an. 32. §. 15. Baronius ad an. 34. §. 226. Belarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis in Josepho, Tillemontius annotat. 40. in ruinam Judæorum tom. 1. Hist. Imp. Remigius Ceillier in Historia Generali Auctorum Sacrorum lib. 3. cap. 7. art.

4.

(7) S. Hieronymus in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum in Josepho interpretatus est hoc modo pag. 276. Eodem tempore fuit Jesus vir sapiens, si tamen virum eum oportet dicere. Erat enim mirabilium parator operum, & doctor eorum, qui libenter vera suscipiunt. Plurimos quoque tam de Judæis, quam de Gentibus sui habuit sectatores, & credebatur esse Christus. Cumque invidia nostrorum Principum cruci eum Pilatus addidisset, nihilominus qui eum primum dixerant, perseveraverunt. Apparuit enim eis tertia die vivens: multa & haec & alia mirabilia carminibus Prophetarum de eo vaticinantibus. Et usque hodie Christianorum gens ab hoc sortita vocabulum non defecit.

4. Lambertinus de Serv. Dei Beatif. & Bear. Canoniz. lib. 1. cap. 1. num. 9. & de Festis Christi part. 1. §. 357. Honoratus Journé in Praelectionibus de Incarnatione Verbi divini quaest. 3. art. 1. aliique complures, quibus addendi ex Heterodoxis Carolus Daubuz, qui id praestitit libris duobus anno 1706. Londini editis, Gulielmus Cave in Historia Litteraria saec. 1. pag. 22. Usserius in Annalibus Novi Testamenti pag. 607. multique alii, quos longum esset nominare.

Pag. 565.
tom. 1.

Pag. 156.

Pag. 101.

7. *Utra sententia amplectenda?*

R. Ea, quæ testimonium illud Christo impartitum esse a Josepho decernit. Etenim retinent illud Codices Operum Josephi sive calamo exarati, sive typis editi. Recipit Eusebius tum lib. 3. Demonstrationis Evangelicæ cap. 5. tum lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 11. In Latinum transfudit probavitque S. Hieronymus in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum in Josepho. Retulit in epistolam 225. libri 4. S. Isidorus Pelusiota, & in Chronicon suum Freulphus lib. 2. cap. 5. In Historiis suis comprobavit Sozomenus lib. 1. cap. 1. Cedrenus in Compendio Historiarum, Nicephorus Callistus lib. 1. cap. 39. Suidas in Lexico, verbo Ιωσήφ, Josephus: & inde, ut Augustini verbis utar, in alios atque alios continuata notitia latiusque formata ad posteros etiam usque ad nostra tempora pervenit, quod satis est ad probandum cujuslibet scriptiois * γυναικῶν. (8) Neque enim

Bibl.
Patr.
tom. 14.
pag. 1152.

Pag. 156.

Contra
Faulstum
l. 33. c. 6.* Genui-
tatem.

T

nim

(8) Pro hoc testimonio, & contra hoc testimonium Josephi de Christo permulta collecta sunt tom. 2. pag. 193. Operum ejusdem Josephi, quæ edita sunt studio Havercampi anno 1726. Vide etiam Thomam Irtigium in selectis capitibus Historiæ Ecclesiasticæ primi sæculi cap. 7. sect. 1. §. 19. & seqq. Joannem Albertum Fabricium lib. 4. Bibliothe-

nim ego huc attulerim locum illum S. Joannis Chrysofomi ex Homilia 5. in Act. Apostolorum, ubi manifeste patet ex toto contextu, non de hoc peculiari Josephi testimonio, sed de universa historia excidii Hierosolymitani S. Doctorem verba facere.

8. Num quid restat relatu dignum ex scriptoribus profanis?

Bar. ad an. 34. §. 129. R. Illud unum restat, quod in Dialogo de defectu Oraculorum apud Plutarchum Cleombrotus narrat his verbis ex Hadriani Turnebi interpretatione: De Dæmonum porro obitu narrationem quamdam de homine nec stulto nec vano accepi. Nam Æmiliani rhetoris, ex quo nonnulli etiam vestrum hoc audierunt, Epitherses pater fuit, municeps meus, Grammaticæ professor. Is narrabat, cum aliquando Italiam cogitans navigium conscendisset, quod non solum mercium magnam vim, sed vectorum etiam magnam turbam ferret, sub vesperam ad Echinadas insulas penitus flatum siluisse, navique in salo fluitante, & tandem ad Paxas delata, plurimis tum vigilantibus, multis etiam post cœnam compotantibus, e Paxis repente vocem auditam esse cujusdam Thamum inelamantis, ita ut admirarentur. Erat autem Thamus Ægyptius gubernator multis, qui in navi erant, nomine ignotus. Bis igitur inelamatum siluisse, tertium vocanti paruisse: illum majore vocis contentione imperasse, ut cum ad Palodes pervectus esset, Pana magnum mortuum esse, nuntiaret. Hoc au-

thecæ Græcæ cap. 6. §. 5. pag. 237. & in Syllabo Scriptorum, qui veritatem Religionis Christianæ asseruerunt, pag. 136. & 138. ubi exhibet Catalogum Scriptorum veterum, ac recentiorum, qui locum Josephi de Christo tamquam genuinum laudaverunt: atque his alios addit in Salutari Lucæ Evangelii pag. 22. & 23.

CAP. XXI. SCRIPTORES PROFANI. 291
audito Epitherses consternatos omnes stupore dicebat, cumque deliberarent, quod imperatum erat, faciendum esset nec ne, hac de re sic Thamum censuisse, si flatus spiraret, silentio pratervehendum esse, sin autem ventis esset eo in loco quies & tranquillitas, quod audierat, esse predicandum. Igitur ad Palodes perlati cum aura nulla esset, nec unda, prospectantem e puppi Thamum in terram exclamasse, ut audierat, Pana magnum esse mortuum: continuoque cum vix dum finisset, secutum esse ingentem non unius, sed multorum gemitum admiratione mixtum: & quod multi adfuissent, narrabat, rei famam celerrime dissipatam esse Romæ, Thamumque a Tiberio Casare accersitum: Tiberium vero usque adeo huic rei fidem adjuxisse, ut quis ille Pan esset, interrogaret & quæreret. Doctos autem homines, quos circum se frequentes habebat, censuisse, Pana eum esse, qui ex Mercurio & Penelope natus esset. Atque hæc quidem Philippus, quorundam etiam qui aderant, memoria attestante, qui de Æmiliano sene se audivisse, dixerunt. Hoc loco nonnulli, quemadmodum docet Baronius, Magni Panos nomine Christum intelligunt, ac volunt, ejus mortem ut suam ipsorum cladem luxisse Dæmones, quippe qui adhuc ipso vivente sæpius fuissent lamentati, se ab ipso torqueri. Horum adstipulator Huetius Propositione 9. Demonstrationis Evangelicæ cap. 136. §. 4. Id, ait, convenit in tempus mortis Christi Jesu, qui verus Pan est, rerum omnium parens, ac nature totius auctor, quam Panos symbolo Mythologi signatam voluerunt. Quem Huetii sensum præter Gretferum lib. 1. de Cruce cap. 33. Natalem Alexandrum in Hist. Eccl. sæc. 1. art. 5. §. 6. aliosque non paucos, amplexus est etiam vir Heterodoxus Ricardus Montacutius, qui tom. 1. Originum Ecclesiast. part. 2. pag. 422. Non negaverim, inquit, hic intelligi posse per Magnum Pana Dominum

Crucifixum, & lamenta Dæmonum exaudita, ideo quod destructum Diaboli imperium in illius morte.

Pag. 47.

E contrario Tillemontius in vita Christi art. 21. existimavit, Magnum Pana sub Tiberio mortuum habendum esse pro Dæmoniorum Principe, cujus regnum & imperium per mortem Christi delectum est. Namque secutus Eusebium, qui lib. 5. Præparationis Evangelicæ cap. 17. recitat memoratum Plutarchi locum, scribit, multo gloriosius esse Christo, credere, ab ipso compulsum Dæmonem illatam sibi cladem fateri, & palam omnibus facere. Rursus alii, inter quos Honoratus a S. Maria tom. 3. Animadversionum in Regulas & usum Critices dissertat. 7. art. 1. §. 2. de hujus historiæ veritate suspicantur, eamque ad fabulas accedere contendunt. Baronius quoque sustinet se ab omni assensu. Ait enim: *Sane quidem si rei gestæ fidem adhibendam esse putamus, nequaquam de illo Pane, quem Gentiles colebant, ea possunt intelligi. Nam si Panem, ut illi dicebant, hominem fuisse dixerimus, longe ante hæc secula ipsum obiisse humanum diem, certum est: si vero aliquem Dæmonum fuisse affirmaverimus; intellectuales ipsas creaturas morti non subjacere exploratissimum est.* (9) *Sed horum, quæ in Evangelio non habentur, fides sit penes auctores, ut ait Suarez in 3. part. D. Thomæ, tom. 2. disput. 39. extrema sect. 2. hæc ipsa de re loquens.*

(9) *Ceterum illud nemini mirum esse oportebit, quod scriptores secularium litterarum nihil ex his, quæ Sacris voluminibus scripta sunt, attingunt, Dei Spiritu prævalente, ut inquinata ab ore corrupto & falsis vera miscente intra suatantum mysterio contineretur historia, quæ separata a mundi negotiis, & sacris tantum vocibus proferenda, permisceri cum aliis velut equali forte non debuit. Etenim erat indignissimum, ut aliis agentibus, aut aliis quærentibus, hæc quoque cum reliquis miscerentur. Sulpitius Severus Hist. sacræ lib. 2. cap.*

DE
M A R I A
V I R G I N E
C H R I S T I M A T R E .

C A P . I .

De genere Mariæ Virginis.

1. *Quid de eo docent Evangelistæ?*

R.

Atthæus & Lucas genus Mariæ Virginis repetunt ab Rege David. Dicunt enim Christum filium Davidis, certe quidem ex matre, ex qua sine ulla viri prole natus est. (1) Præterea idem Lucas eam fuisse tradit Sacerdotali Aaronis

Cap. 1. 1.
Cap. 1.
5. 27. 32.
36.
Baronius
in app.
9. 31.

T 3

fa-

(1) S. Ambrosius in Luc. lib. 3. cap. 3. pag. 43. *Cersum est igitur, Mariam de David generatione manasse.*

S. Hieronymus in Matth. cap. 1. pag. 1. scribit, ex una tribu fuisse Joseph, & Mariam: unde ex lege eam accipere cogebatur ut propinquam: & quod simul censentur in Bethleem, ut de una videlicet stirpe generati.

S. Bernardus hom. 2. super Missus est §. 16. pag. 749. *Non tantum Joseph, sed & Maria descendisse credenda est de domo David. Alioquin non fuisset desponsata viro de domo David, si non esset & ipsa de domo David.*

Tillemont. annotat. 1. in S. Virginem pag. 457. & 458. *Dubitari non potest, quin Virgo fuerit ex stirpe David, cum ipsa sola particeps fuerit generationis Christi, qui haud dubie ex*

familia affinitate conjunctam. Vocat enim Cognatam Elisabeth matris Joannis Baptistæ: Elisabeth vero erat de filiabus Aaron. S. Joannes facit sororem Mariæ Cleophæ: etenim hanc ipsam appellat sororem matris Jesu, quam vocem S. Hieronymus, Theodoretus, Beda, & Martyrologium Romanum proprie acceperunt. (2)

2. Unde fuit cognata, & affinis Elisabeth?

R. Vel inde, quod aliquis ex majoribus Elisabeth uxorem duxerit ex Tribu Juda & familia David; vel inde, quod aliquis ex majoribus Mariæ uxorem duxerit ex Tribu Levi, & genere Sa-

eadem stirpe fuit juxta scripturas.... S. Augustinus lib. 23. contra Faustum cap. 8. inquit, cur Evangelistæ potius retulerint genealogiam S. Joseph, quam Virginis, id ait factum honorandi causa sexum mariti, ejusque matrimonium, quod licet castum, verum tamen fuit.

(2) Hieronymus in Matth. cap. 12. pag. 23. Nos autem, sicut in libro, quem contra Helvidium scripsimus, continetur, fratres Domini non filios Joseph, sed consobrinos Salvatoris, Mariæ liberos intelligimus materem Domini, que esse dicitur mater Jacobi minoris, & Joseph, & Judæ. Hoc ipsum scribit adversus Helvidium cap. 7. pag. 314. & epist. 150. quæst. 4. pag. 802. ut appareat, hanc fuisse firmam & constantem ejus sententiam. Baronius in Apparatu ad Annales §. 67. ait, Mariam Cleophæ (ut habet Joannes) sororem fuisse sanctissimæ Virginis, non germanam ex Anna genitam, sed consobrinam ex sorore, vel fratre patris vel matris genitam.

Theodoretus in epist. ad Gal. cap. 1. pag. 268. ita loquitur de Jacobo fratre Domini: Nec fuit Jacobi filius, ut quidam existimarunt, ex priore matrimonio natus, sed Cleophæ filius erat Domini consobrinus. Matrem enim habuit matris Domini sororem.

Beda in Marcum cap. 3. pag. 113. Maria uxor Alphei soror fuit matris Domini, quam Mariam Cleophæ Joannes Evangelista cognominat. Eadem prorsus supra dixerat in Matth. cap. 10.

Martyrologium Romanum V. Idus Aprilis: In Judæa sancta Maria Cleophæ, sororis sanctissimæ Dei genitricis Mariæ.

Sacerdotum. (3) Nam constat, ipsam Mariam non fuisse ex Tribu Levi, ac stirpe Sacerdotali. Quippe Christus, teste D. Paulo in epistola ad Romanos, fuit ex semine David secundum carnem: Christus autem sumsit carnem ex Maria divino Spiritu repleta: fuit igitur Maria perinde atque Christus ex semine David, non Sacerdotum. Manifestum est enim, ut idem Apostolus scribit ad Hebræos, quod ex Juda ortus sit Dominus noster, in qua Tribu nihil de Sacerdotibus Moyses locutus est. Hinc Ecclesia Mariam prædicat ex semine Abraham, ortam de Tribu Juda, clara ex stirpe David.

Cap. I. 3.

Cap. VII.

14.

3. Quid dicis de parentibus ejus?

R. Ego quidem satis habeo dicere, S. Joachimum ab Ecclesia coli tanquam ejus patrem, & Annam tanquam matrem. Recte enim S. Petrus Damiani, inter scriptores sæculi XI. doctissimus, serm. 46. in Nativitate B. Virginis Mariæ: Nonnulli dum plus sapere, quam oportet sape-

Bar. in

Appar. §.

38.

Pag. 114.

T 4

(3) S. Thomas 3. part. quæst. 31. art. 2. ad 2. Potuit fieri, ut pater Elisabeth aliquam uxorem habuerit de stirpe David, ratione cujus B. Virgo Maria, que fuit de stirpe David, esset Elisabeth cognata: Nil potius e converso, quod pater B. Mariæ de stirpe David existens uxorem habuerit de stirpe Aaron: Vel sicut Augustinus dicit 23. contra Faustum: Si Joachim pater Mariæ de stirpe Aaron fuit, (ut Faustus hæreticus per quasdam Scripturas apocryphas asserbat) credendum est, quod mater Joachim fuerit de stirpe David, vel etiam uxor ejus; ita ut per aliquem modum Mariam dicamus fuisse de stirpe David.

Synopsis Criticorum in Luc. cap. 1. pag. 870. Qui cognata (Elisabeth) cum esset ex tribu Levi, Maria ex tribu Juda? Resp. 1. Cognata dici poterat sensu generali, ut Paulus vocat omnes Israelitas cognatos suos Rom. IX. 1. 2. Elisabetha potuit esse ex tribu Levi genere paterno, & ex tribu Juda & familia Davidis genere materno, atque ita cognata Mariæ. Vide Toletum in Lucam cap. 1. annotat. 108.

re, gestium, quis pater, vel quæ mater beatæ Mariæ fuerit, studio superflue curiositatis inquirunt. Sed aliquis lector nimis inutiliter querit, quod Evangelista narrare superfluum duxit. Si enim huic notitiæ utilitatem inesse cognosceret, nequaquam nobilis Historicus rem necessariam silentio præteriret. Sciendum vero est, hunc esse morem scriptoribus sacri eloquii, ut sicut student semper silere, quod obest; sic etiam referre despiciant, quod scire non prodest.

4. De iisdem parentibus quid sentit
D. Augustinus?

R. Aliter sentit, si me quidem consulis, ac eum sentire existimat Hyacinthus Serry. Eum enim ab Ecclesiæ sententia fuisse abhorrentem, ponit exercitat. 18. §. 4. ubi ait, ab Augustino carpi Faustum Manichæum, tamquam fabularum (non rei dubiæ & incertæ) venditorem, quod sacerdotem quempiam nomine Joachimum Mariæ patrem asseruisset; (4) sed perperam. Non enim S. Doctor reprehendit Faustum, quod Mariæ patrem appellaret nomine Joachim, sed quod diceret, Joachim hunc fuisse Sacerdotem ex Tribu Levi, ac proinde Mariam non fuisse ex Tribu Juda, & quod inde consequeretur, neque ortam ex stirpe David. Hoc unum, nihil sollicitus de nomine, negat S. Doctor, hoc dicit non haberi in litteris Canonicis, ideoque nulla se ad hoc credendum necessitate constringi. (5) Sunt hæc verba

(4) Vide inferius positam annotationem 6.

(5) Hanc esse veram D. Augustini sententiam, colligitur etiam ex D. Thoma 3. part. quæst. 31. art. 2. ad 2. cuius verba posita sunt superius annotat. 3. item ex Francisco Suarez in cit. 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 2. sect. 1. itemque ex Baronio in annotat. ad Martyrologium

ba ejus. Nos credimus, etiam Mariam fuisse in cognatione David, quia Scripturis eis credimus, quæ utrumque dicunt, & Christum ex femine David secundum carnem, & ejus matrem Mariam non cum viro concumbendo, sed virginem. Quisquis itaque dicit, Mariam ad consanguinitatem David non pertinuisse, manifestum est, quod istarum Scripturarum tam excellenti auctoritati obluetur: ipse ergo convincat, non eam pertinuisse ad semen David, & hoc ostendat non ex quibuscumque litteris, sed Ecclesiasticis, Canonicis, Catholicis. Aliæ quippe apud nos non habent ad has res ullum pondus auctoritatis: ipsæ sunt enim, quas recipit ac tenet Ecclesia toto orbe diffusa, quæ per illas est etiam prophetata, & quemadmodum promissa, sic reddita. Ac per hoc illud, quod de generatione Mariæ Faustus posuit, quod patrem habuerit ex Tribu Levi Sacerdotem quemdam nomine Joachim; quia canonicum non est, non me constringit. Sed etiam si hoc crederem, ipsum potius dicerem aliquo modo ad David sanguinem pertinuisse, & aliquo modo ex Tribu Juda in Tribum Levi fuisse adoptatum vel ipsum, vel ejus aliquem progenitorem, vel certe de Tribu Levi ita natum, ut de stirpe David consanguinitatem aliquam duceret.

5. Nonne S. Hieronymus existimavit, patrem
Deiparæ fuisse Cleopham?

R. Id quidem existimasse D. Hieronymum in libro adversus Helvidium cap. 7. tradit laudatus Theologus Hyacinthus Serry; (6) tamen si verba

Romanum die 20. Martii, & in Apparatu ad Annal. §. 46. & ex Tillemontio annotat. 1. in S. Virginem pag. 457.

(6) Exercitat. 18. §. 4. Dubia in primis, incertæque sunt, quæ vulgo feruntur nomina Genitorum Deiparæ Virginis, Joachimus, & Anna. Hieronymus siquidem Deiparæ patrem nomi-

ba maximi Doctoris expendimus, apparet, eum nihil hujusmodi definitivisse. Neque enim eo loco asseverat, Mariam Cleophae, quam facit Mariae Virginis sororem, ita dictam a patre, ut Theologus ille opinatur, sed rem in suspenso relinquit. Ecce ejus verba. *Restat conclusio, ut Maria ista, quae Jacobi minoris scribitur mater, fuerit uxor Alphaei, & soror Mariae matris Domini, quam Mariam Cleophae Joannes Evangelista cognominat si ve a patre, si ve a gentilitate familia, aut quascumque alia de causa ei nomen imponens.* Sustinet igitur Hieronymus assensionem suam, ideoque affirmari nullo modo potest, Virginis Deiparae Patrem, Hieronymo judice, Cleopham fuisse, non Joachimum. (7)

6. *Quam-*

mine Cleopham existimavit lib. contra Helvidium cap. 7. Ubi cum Mariam Cleophae Deiparae Virginis sororem stricte sensu dixisset, (dixit autem & alibi saepe) illam vicissim Mariam Cleophae dictam ait non a Marito, cui nomen erat Alphaeo, sed a Patre. Utriusque itaque pater, Hieronymo quidem judice, Cleophas erat, non Joachimus. Quod idem affirmat Maldonatus ad v. 46. Capitis 12. Matthaei. Recte ne hoc in capite senserint, non expendo: illud tamen inde haud dubie colligo, nullam fuisse tunc certam in Ecclesia Traditionem, quae Deiparae patrem saceret Joachimum. Quid etiam quod Augustinus lib. 23. contra Faustum cap. 9. Virum Manichaeum tamquam fabularum venditorem carpit, quod Sacerdotem quempiam nomine Joachimum Mariae patrem asseruisset? Est ne hoc facere D. Hieronymum, & Augustinum animi dubium, & opinantem, ut se fecisse respondet idem Serry in Animadversionibus Anticriticis cap. 12. & 13.

(7) Memoratus Serry citata Exercitat. 18. §. 4. *Quin etiam in ea propriorum illorum nominum ignoratione mystica significationis nomina imponere illis Ecclesia potuit, & alterum quidem Joachimum, alteram Annam nominare: Anna enim gratiam sonat, Joachimus praeparationem Domini: qui tituli Sanctissimis genitoribus apprimè congruunt. Sisque res ipsa factum docet S. Fulbertus Carnotensis Episcopus in sermone super natalem Virginis diem, quem ex Manuscripto S. Victoris Franciscus Combesius vulgavit tom. 8. Bibliothecae Concionatoriae pag.*

6. *Quamdiu in vivis fuerunt Joachimus, & Anna?*

R. *Joachimus octogenarius decessit: Anna annos nata undecoginta vitam finit; si Cedreno credere velis, cui, utpote recenti, de re tam antiqua sine teste affirmanti, assensum haud libenter Baronius praebet. Tillemontio videtur, illud credi oport-*

pag. 119. ubi Joachimi, & Annae nomina non vera ac propria parentum Virginis esse docet, sed accepta solum ex quadam Hebraicae etymologiae congruentia.

Corrupta est Fulberti sententia, ut traheretur in Serryanam. S. Fulbertus sermone citato, qui est etiam in Bibliotheca Patrum Lugdunensi tom. 18. pag. 40. *Hujus namque Pater & Mater carnales fuisse servatur Joachim, & Anna, quae bene sibi de nominis interpretatione competunt: Joachim quippe praeparatio Domini dicitur, Anna vero gratia Dei interpretatur. In horum duorum nominum interpretatione quid innuit, nisi gratia, quam simul adepti sunt? Serry extirpsit, sed minus fideliter, ex Bollando, qui die 20. Martii pag. 77. §. 1. num. 1. & 2. Utriusque, ait, Ecclesiae Patrum Joachimum & Annam celebrantium concursus credulitas facit, ut de nominibus non admodum anxie dubitemus, vera ne sint, an solum accepta ex quadam etymologiae Hebraicae congruentia, qua Joachim praeparatio Domini, Anna gratia interpretatur, ut est apud Culbertum Carnotensem Episcopum in sermone super Natalem Virginis, quem erutum ex MS. S. Victoris Franciscus Combesius vulgavit Bibliothecae Concionatoriae tom. 8. pag. 119. Etenim ut dubie praefus fidei sint omnia, quae de utroque vel Graeci Patres ex spurio quadam de ortu Virginis libello, Jacobo τῷ Ἐσάδονος terperam adscripto, attingunt, vel Seleucus imperator sub ipsius Evangelicis Matthaei nomine est ementitus, nullam veri habentis speciem: quantum tamen hoc est, si ipsa saltem parentum sanctissima Dei Genitricis nomina Ecclesiae Traditio conservasse videretur, nec omnia dicantur auctores isti finxisse? Sub his certe nominibus eos celebrant sanctorum Patrum encomia, & Ecclesiae festiva profaeruntur honoribus.*

Quod vero Serry ipse ait, *mystica significationis nomina imponere illis Ecclesiam potuisse, respondemus illi per ipsa ejus verba in fine ejusdem Exercitationis 18. Ecquae Dialecticae leges habent, ut quae feri potuisse, nihilque repugnare probata sunt, facta illico colligantur?*

oportere, sanctos Joachimum, & Annam excessisse post Christum natum, idque ea de causa, quod utriusque memoria solemnium precum Officio colitur ab Ecclesia, quæ, ut docet S. Bernardus epist. 98. §. 4. non consuevit, sanctis ullis ante ortum Christi vita defunctis, si Machabæos excipias, hujusmodi honorem tribuere. (8)

(8) Cedrenus in Historiarum Compendio pag. 147. Baronius in Apparatu ad Annales §. 58. & Tillemontius annotat. 3. in S. Virginem pag. 459.

Augustinus Calmet in Dictionario Historico, verbo *Joachim* II. sub finem: S. *Joachimi*, ac S. *Anne* cultus pervertus in Oriente est, & in Occidente recentior. S. *Petri Damiani* (hom. 46.) ac S. *Bernardi* (epist. 174. §. 6.) ætate minime adhuc pervulgatus erat. *Julius Papa II.* S. *Joachimi* Festum die 20. Martii circa annum 1510. instituisse creditur. *Martyrologium* anno 1491. impressum, die 9. Decembris ejus Festum recenset. *Pius V.* illud e *Breviario Romano* delevit: ac *Gregorius XV.* anno 1620. die 20. Martii iterum inseruit. *Bollandus* (die 20. Martii pag. 77.) *Tillemontius* (extrema annot. 3. in S. Virginem pag. 461. tom. 1.) inspicunt. Nunc ex decreto *Clementis XII.* honor S. *Joachimi* habetur die *Dominico* infra *Octavam Assumptionis B. Virginis*.

Idem Calmet verbo *Anna V.* Festum S. *Anne* apud *Latinos* ad diem 26. *Julii* consignatur. Ejus *Conceptionem* recollunt *Greci* die 9. Decembris: *Desponsationem* cum S. *Joachim* die 9. *Septembris*.

S. *Anne* venerandum caput asseruari *Duræ*, quod est oppidum *Juliacense*, testatur ex *Molano* *Baronius* in annotat. ad *Martyrologium Romanum VII.* Kal. *Augusti*, qui insuper addit, anulum ejus *Romæ* in ejus *Ecclesia* custodiri.

C A P. II.

De Conceptione, & Nativitate
Mariæ Virginis.

I. Quo modo concepta est?

R. **M**odo prorsus naturali atque communi. Ita scribit S. Epiphanius Hæc. 79. §. 5. app. 5. refellens hæreticos Collyridianos, qui dicitabant, 43. 44. Dei genitricem Mariam humanæ naturæ omnino expertem, & divinæ tantum participem. Hanc enim precibus, inquit, omnique animi studio ac contentione parens uterque promeruit: ita tamen, ut non aliam, quam ceteri mortales, nascendi conditionem habuerit; sed, ut illi, e virili satu, ac matris utero prodierit. Quamvis autem ex Mariæ historia, ac Traditione illud habeatur, Joachimo ejus Patri divinitus hoc in deserto nuntiatum fuisse: Uxor tua concepit: non ita tamen accipiendum est, quasi hoc citra nuptialem consociationem, & virilem satum acciderit. Similia narrat ex historia quadam incerti auctoris S. Gregorius Nyssenus Orat. in diem natalem Christi, qui licet ætate junior Epiphanio, eodem tamen, quo ille, sæculo IV. claruit. (1)

2. Quo

(1) Tum id, quod ex Mariæ historia, ac traditione refert Epiphanius, tum id, quod ex incerto auctore Nyssenus, haud ita facile admittendum censent Critici severiores.

S. Bernardus epist. 174. §. 7. Si licet loqui quod Ecclesia sentit, & verum ipsa sentit: dico gloriosam de Spiritu Sancto concepisse, non autem & conceptam fuisse: dico peperisse virginem, non tamen & partam a virgine. Alioquin ubi erit prerogativa Matris Domini, qua singulariter creditur exultare & munere prolis, & integritate carnis, si tantumdem deideris & matri ipsius? Non est hoc Virginem honorare, sed honori detrabere.

2. Quo anno, & mense concepta & nata est?

Bar. in
apparatu
S. 47. 48.
pag. 155.
R. Si verum est, quod vulgo fertur, ipsam decimo quarto, aut decimo quinto ætatis anno Christum Dominum Spiritus Sancti virtute concepisse, (2) facile erit cuivis invenire annum Orbis conditi, quo concepta & nata est. Quippe cum Christus natus sit anno Orbis conditi 4000. ut supra dictum est, sequitur, ipsam conceptam & natam fuisse anno 3985. aut 3986. Quod attinet ad mensem, Ecclesiastica Traditio tenet, octavo Septembris die natam, atque ideo octavo Decembris die conceptam fuisse. Chronicum Paschale, cujus auctor sæculo septimo vixit, hæc habet: *Mensis Septembris VIII. feria II. Indictione XV. nata est Domina nostra Dei genitrix ex Joachim & Anna.* (3)

3. Est

Super B. Mariæ Virginis Conceptione plures prodierunt Romanorum Pontificum Constitutiones, Sixti videlicet IV. S. Pii V. Pauli V. Gregorii XV. Alexandri VII. & Clementis XI. que in unum collectæ legi possunt in Notis ad Gulielmum Estium tom. 2. editionis Neapolitanæ anni 1720. pag. 8. & ex quibus utique clare desumitur unanimis eorum propositio erga sententiam, quæ B. Virginem Mariam a peccato originali servatam in sua Conceptione adstruit atque confirmat. Lambertinus De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 1. cap. 42. n. 14.

Ætius loc. cit. *Quæ questio primum exorta & captæ videtur circa tempora D. Bernardi, ut apparet ex Epistola ejus 174. quæ est (scripta circa annum 1140.) ad Canonicos Lugdunenses.*

(2) Ivo venerabilis Carnotensium Episcopus in Chronicis suis scripsit, duodecimo anno ætatis sue Virginem ab Archangelo Gabriele salutatam, & a Spiritu Sancto obumbratam. Sunt verba hæc in epistola Nicolai monachi S. Albini ad Petrum Abbatem S. Remigii, quæ epistola est in Bibliotheca Patrum tom. 23. pag. 903. & in Operibus Sirmondi tom. 3. pag. 839. Chronica Ivonis non exstant.

3. Est ne sanctificata in utero Matris?

R. Respondeo dicendum, ait D. Thomas 3. part. quæst. 27. art. 1. *quod de sanctificatione Beate Mariæ, quod scilicet fuerit sanctificata in utero, nihil in Scriptura Canonica traditur, quæ etiam nec de ejus nativitate mentionem facit. Sicut tamen Augustinus in sermone de Assumptione ipsius Virginis (4) rationabiliter argumentatur, quod cum corpore sit assumpta in Cælum (quod tamen Scriptura non tradit) ita etiam rationabiliter argumentari possumus, quod fuerit sanctificata in utero. Rationaliter enim creditur, quod illa, quæ genuit Unigenitum a Patre, plenum gratiæ & veritatis, præ omnibus aliis majora privilegia gratiæ acceperit. Unde, ut legitur Luc. 1. Angelus ei dixit: Ave gratia plena. Invenimus autem quibusdam aliis hoc privilegium esse concessum, ut in utero sanctificarentur, sicut Hieremie, cui dictum est, Hier. 1. Antequam exires de vulva, sanctificavi te: & sicut Joanni Baptiste, de quo dictum est, Luc. 1. Spiritu Sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ. Unde rationabiliter creditur, quod Beata Virgo sanctificata fuerit, antequam ex utero nasceretur.* (5)

4. Quo

(3) Anno 1677. a summo Pontifice Innocentio XI. damnatus est error Neapolitani cujusdam, cui nomen *Imperiali*, qui asserere non dubitaverat, Annam integra virginitate Mariam peperisse.

Pererius Proleg. in Evang. Joan. disputat. 3. *Anna, sicut in antiquis & probatis historiis traditum est, senili jam in ætate, annos nempe nata sexaginta, Deiparam Virginem peperit.*

(4) Sermo, seu liber de Assumptione Mariæ non est D. Augustini. Itaque a Monachis Congregationis S. Mauri refertur in Appendice tom. 6. pag. 250. Alias erat sermo 34. de Sanctis.

(5) S. Bernardus epist. 174. §. 5. pag. 170. *Fuit procul dubio & mater Domini ante sancta, quam nata: nec fallitur San-*

4. Quo in loco nata est?

Cap. II. 3. Bar. in apparatus §. 48. Pag. 420. 421. tom. 5.

Ex eo, quod Lucas narrat, *ivisse omnes, ut profiterentur singuli in suam Civitatem*, recte ducit Chrysofomus, Mariam natam fuisse Bethleemi, his verbis ex homilia 31. in Servatoris nostri Jesu Christi diem natalem. *Itaque cum Joseph & Maria Cives Bethleemita, relicta patria, in Nazareth vitam suam instituisent, & illic commorarentur, ut videlicet saepe multis hominibus us venire solet, qui e Civitatibus, unde ortum duxerant, emigrantes, in aliis, in quibus ab initio nati non fuerant, commorentur, oporteretque Christum in Bethleem nasci, exiit edictum, quod, Deo ita statuente, etiam invitos in Urbem illam compulsi. Lex enim, quæ jubebat unumquemque in patria sua nomen profiteri, adegit eos a Nazareth pedem efferre, & in Bethleem redire ad nomen illic suum eundum. Et infra: Hinc nobis evidenter constat, etiam Virginem ipsam ex genere Davidico fuisse. Nam si ex Bethleem ortum duxit, manifestum est, quod etiam ex domo, & familia David fuerit. Chrysofomum sequitur Theophylactus in Lucam cap. 2. Propterea fit descriptio, ut cum omnes in suas patrias irent, ascenderet & Virgo in Bethleem, quæ ejus patria erat. Quod vero S. Joannes Damascenus lib. 4. de Fide Orthodoxa cap. 14. & hom. 1. in Nativitatem B. Mariæ Virginis §. 6. natam eam dicit Hierosolymis in Domo probatæ Joachim, cum id nullo videatur testimonio confirmare, minus me mover, standumque puto*

Pag. 275. tom. 1. & 245. tom. 2.

au-
Sancta Ecclesia sanctum reputans ipsum Nativitatis ejus diem, & omni anno cum exultatione universa terræ votiva celebrante suscipiens.

Nicephorus lib. 1. Hist. Eccl. cap. 7. *Inventa est Beata Virgo Maria dignum, Deumque decens Verbi domicilium, etiam apte Nativitatem Deo consecrata.*

CAP. II. CONCEPT. ET NATIVITAS. 305
auctoritati Chrysofomi, quæ innicitur Evangelio.
(6)

5. Quando cœpit ab Ecclesia celebrari memoria Conceptionis ejus?

Ex. Sub finem sæculi undecimi in Anglia primum celebrari cœptam, opinatur Baronius in annotat. ad Martyrologium Romanum VI. Idus Decembres. Illud habendum pro certo, D. Bernardi ætate circa annum Domini 1140. coli cœpisse apud Gallos in Ecclesia Lugdunensi: quod probe constat ex testimonio ejusdem Bernardi, cujus hæc verba sunt in Epistola 174. ad Canonicos Lugdunenses §. 1. *Unde miramur satis, quid visum fuerit hoc tempore quibusdam vestrum voluisse mutare colorem optimum, novam inducendo celebritatem, quam ritus Ecclesiæ nescit, non probat ratio, non commendat antiqua traditio.* (7) Apud Orientales anno circiter 1150. memoriam ejus celebrari mandavit Imperator Manuel Comnenus edita constitutione, qua, judice Thomassino lib. 2. de dierum Festorum celebratione cap. 20. §. 7. non exstat antiquius in Ecclesia Græca hujus rei monumentum. Accessit demum Romanæ Ecclesiæ consensus, atque decretum Sixti IV. Pii V. & novissime Clementis XI. qui anno 1708. diem Conceptionis B. Mariæ Virginis immaculata festum esse jussit, ac religiosum, & sicut alia Festa de præcepto observari. (8) Latini VI. Græci V. Idus

(6) S. Antoninus in Summa part. 4. tit. 15. cap. 14. *Die quæ nata est (B. Virgo) impossum ei nomen Mariæ a Parentibus secundum Angelicam revelationem.*

(7) Legendus Mabillonius in annotationibus ad hanc epistolam pag. LXI. & in Annalibus Ordinis S. Benedicti lib. 77. ad an. 1140. §. 73. & 74. pag. 301. tom. 6.

(8) Constitut. 140. quæ exstat in Bullario tom. 10. part. 1. pag. 206. Edit. Rom. an. 1735.

dijs Decembres illud celebrant, ut apparet ex memorata constitutione Manuelis Imperatoris, quam recitat Theodorus Balsamon Commentario in Nomoconem Photii tit. 7. cap. 1. pag. 85. (9)

6. Quando memoria Nativitatis ejus?

R. Multo ante Conceptionem celebrari cœpit Nativitas ejus. (10) Baronius enim in annotat. ad Martyrologium Romanum VI. Idus Septembres animadvertit, celebratam fuisse, regnante Sergio I. qui anno 687. iniit Pontificatum, atque con-

S. Bonaventura, qui obiit anno 1274. in lib. 3. Sentent. Dist. 3. quæst. 1. pag. 30. tom. 5. Nullius Conceptionis Solemnitatem celebrat Ecclesia, nisi solius Filii Dei in Annuntiatione B. Mariæ Virginis. Sunt tamen aliqui, qui ex speciali devotione celebrant Conceptionem B. Virginis, quos nec omnino laudare, nec simpliciter reprehendere audeo. Non omnino approbare audeo, pro eo quod Sancti Patres, qui alias solemnitates Virginis, Spiritu Sancto docente, statuerunt, qui etiam magni amatores & veneratores B. Virginis fuerunt, Conceptionem Virginis solemnizare non docuerunt. . . . Non etiam audeo omnino reprehendere, quia, ut quidam dicunt, hæc Solemnitas celebrari non cœpit humana inventionem, sed divina revelatione: quod si verum est, sine dubio bonum est solemnizare in ejus Conceptione: sed quia hoc authenticum non est, non compellimur credere; quia etiam contra Fidem rectam non est, non compellimur negare.

(9) Ektius in lib. 3. Sent. Dist. 3. §. 2. pag. 8. tom. 2. Quæstio, utrum B. Virgo fuerit communi lege concepta in peccato originali, an vero singulari privilegio ab illo peccato in sua conceptione præservata, primum exorta & cœpta videtur circa tempora Bernardi, ut apparet ex epistola ejus 174. quæ est (scripta circa annum 1140.) ad Canonicos Lugdunenses. Vide annotat. 3. ad Alexandrum VII. Pontif. CCXXXIX. in Vitis Pontificum Romanorum, quas edidimus.

(10) D. Augustinus serm. 287 in Natali S. Joannis Baptistæ cap. 1. §. 1. Natales dies carnis nulli Prophetarum, nulli Patriarcharum, nemini Apostolorum celebravit Ecclesia: solos duos Natales celebrat, hujus, & Christi. Etate igitur D. Augustini, hoc est sæculo quarto, dies natalis B. Virginis nondum celebrabatur.

constituit, teste Anastasio Bibliothecario in ejus vita, ut in diebus Annuntiationis Domini, Nativitatis, Dormitionis sanctæ Dei Genitricis, semperque Virginis Mariæ, ac Sancti Simeonis, quod hyepapantem Græci appellant, Litania exeat a S. Hadriano, & ad S. Mariam populus occurrat. Tradit idem Baronius, de eodem Festo in libro de perpetua Virginitate S. Mariæ meminisse S. Ildefonsum Archiepiscopum Toletanum, qui floruit eodem sæculo septimo anno circiter 657. (11) Sæculo autem infrequentè octavo additam fuisse aliis Christi, Joannis Baptistæ, Apostolorum, & ipsius B. Virginis solemnitatibus a S. Bonifacio Episcopo Moguntino, docet Mabillonius in libro de Liturgia Gallicana. Beda, qui sub finem ejusdem sæculi vixit, eam ponit in Martyrologio VI. Idus Septembres. (12) Manuel Comnenus Imperator circa medium sæculum XII. diebus omnino feriatis, hoc est festis annumerat, ut est apud memoratum Balsamonem Commentario in Nomoconem Photii tit. 7. cap. 1. Quo pariter tempore ab

V 2 omni-

(11) Verba S. Ildefonsi in libro citato pag. 566. tom. 12. Bibl. Patrum sunt hæc: Nullius Nativitas celebratur in mundo, nisi Christi, & ejus (matris Mariæ) atque B. Joannis. . . . Quod si præclara sacratissima Virginis Nativitas universaliter tam sancta, & tam gloriosa jure colitur & veneratur &c.

Casimirus Oudinus de Scriptoribus Ecclesiasticis tom. 1. pag. 1654. non probat sententiam Gulielmi Cave, qui in Historia Litteraria pag. 386. secutus Dacherium adjudicat Paschasio Radberto memoratum librum S. Ildefonsi. Nam, inquit, si adhibenda fides Juliano Toletano (qui anno 680. successit S. Ildefonso anno 667. vita functo) in Appendice, quam adjecit libro S. Ildefonsi de viris illustribus, hic liber annumeratur ab ipso inter Opera S. Ildefonsi.

(12) Inde assentiendum non est eruditissimo Thomassino, qui lib. 2. de dierum festorum celebratione cap. 20. §. 3. scribit, vetustissimum eorum, qui hæc celebratam commemoraverint, fuisse S. Fulbertum Carnotensem Antistitem, anno Christi 1000.

omnibus celebrari solitam, scribit S. Bernardus epist. 174. §. 3. *Ortum Virginis didici in Ecclesia, & ab Ecclesia, indubitanter habere festivum atque sanctum, firmissime cum Ecclesia sentiens in utero eam accepisse, ut sancta prodiret. Tam Latini, quam Græci illum recolunt die octavo Septembris, qui dies memoratur etiam in D. Gregorii Sacramentario. (13)*

(13) In Frontonis Kalendatio pag. 196. *Die IX. Mens. Septembris Nativitas S. Mariæ* annotatur, & in Martyrologio vetustissimo S. Villibrordi XVII. Kal. Septembris, seu XVI. Augusti, ut est apud Florentinum in annotat. ad Martyrolog. Hieronym. pag. 816. & apud Tillemont. extrema annotat. 5. in S. Virginem pag. 463.

Innocentius IV. in Concilio Lugdunensi I. Oecum. XIII. anno 1245. decrevit, ut Nativitas B. M. Virginis octo dierum spacio celebraretur. Labbeus tom. Conc. XI. part. 1. pag. 636.

Gregorius autem XI. ut haberet vigiliam cum jejuniis, pro qua etiam Officium proprium Missæ ordinavit, cum tamen per prius nec esset die illa jejuniis, nec Missæ de Vigilia hujusmodi cantaretur, quemadmodum scribit Bosquetus in Vita ejusdem Gregorii apud Baluzium tom. 1. Vir. Paparum Avenionensium pag. 440.

Idem ac Bosquetus, docet Radolphus de Rivo, seu Tangrensis, in libro de observantia Canonum, propositione 19. *Hodie tamen, ut observatum Pagio Juniori in Vita ejusdem Gregorii XI. §. 32. pag. 230. tom. 4. illius Festi Vigilia careret jejuniis, & Officio proprio, forsitan quia Gregorius XI. illud non præceperat, sed tantum suaserat, ut Urbanus VI. de Vigilia Visitationis fecisse, scribit Bonifacius IX. Constitut. I. §. 4. his verbis: Suasis etiam idem prædecessor (nostrer Urbanus VI.) ut ipsius Festi (Visitationis) Vigilia, ut Vigilia Nativitatis, & Assumptionis prædictæ Virginis Festivitas, etiam in observantia jejuniis devotius observaretur.*

CAP. III.

De Mariæ Virginis Præsentatione in Templo, ejusque Delpositione cum S. Joseph.

1. *Quid de Præsentatione Virginis in Templo narratur?*

R. **A**uctor incertus a S. Gregorio Nysseno Oratore ratione in diem natalem Christi laudatus narrat, illam, cum ubere matris amplius non indigeret, ad Templum deductam, Deo consecratam, & a Sacerdotibus ad *Samuelis similitudinem in sanctis adibus educatam*. Idem ferme legitur in Tragedia, cui titulus: *Christus patiens*, S. Gregorio Nazianzeno supposita, in qua insuper dicitur Virgo ab Angelo enutrita. (1) Nicephorus lib. 2. cap. 3. ex Evodii epistola, quæ inscribitur *Lumen*, addit hæc: *Trimula tum esset, in Templum est præsentata, ibi in Sanctis Sanctorum traduxit annos undecim*. At Baronius tum in apparatu ad Annales §. 47. tum in Annalibus ad an. 71. §. 13. proficitur, nondum sibi compertum esse, illam Evodii epistolam alicui antiquorum innotuisse. (2) Baronii sententiam ex eo confirmat Hyacin-

pag. 276.
tom. 2.

V 3
thus

(1) Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis ad an. 370. Pag. 89. tom. 7. *Tragedia Christus patiens, non videtur habere gravitatem solitam Nazianzeno, præsertim cum describitur ejulatus Matris Christi, quæ prudentissima, & constantissima erat. Iraque creditur opus Hæresiarchæ Apollinaris, aut Poetæ incogniti potius, quam S. Gregorii Nazianzeni.*

(2) Ex his patet, Baronium non petere momentum ab Evodii epistola, ipsumque de hujus epistolæ fide dubitasse, ideoque falli Hyacinthum Serry, qui Exercitat. 25. §. 5. ita scribit: *Quod ex Evodii D. Petri in Sede Antiochena successoris Epistolæ momentum petit Cardinalis Baronius, ut Vir-*

thus Amat de Graveson, quod nec Sixtus V. summus Pontifex, qui expunctam a decessore suo Pio V. Præsentationis Mariæ festivitatem restituit, diei Collectam, ubi Virginem triennem in Templo fuisse oblatam legebatur, emendasset; si hæc historia vindicem & patronum habuisset S. Evodius: deinde quod credibile non est, Mariam fuisse per undecim annos instar columbæ ab Angelis nutritam & educatam in Templo, in Sancto Sanctorum, quo nemini mortalium patuit umquam aditus, præterquam summo Pontifici, & quidem semel in anno, ut expresse notant Apostolus cap. 9. epist. ad Hebræos, & Josephus lib. 2. contra Appionem, & lib. 8. Antiquit. cap. 2.

(3) Utcumque sit de his, illud unum facile credimus, quod habet Ecclesiæ Traditio, Mariam Virginem in Templo præsentatam: affirmantes præterea, quocumque in loco educata fuerit, perpetuam certe virginitatem Deo vovisse. (4)

2. Quæ

ginem decimoquarto ætatis anno Josepho nuptam, ac tum decimo quinto Christum enixam evincat, cachinnis, ac sibilis excipitur ab universis Criticæ scientiæ peritis, qui Epistolam illam spuriam, & apocrypham habent, naniis ac fabulis a capite ad calcem infartam.

(3) In Tractatu de mysteriis & annis Christi edito Romæ anno 1711. dissertat. 1. §. 1.

Loca Sacræ Scripturæ, quibus Baronius in apparatu ad Annales §. 53. vero similem facere vult mansionem Dei Genitricis in Templo, non probantur ab Natali Alexandro Hist. Eccl. sæc. 1. cap. 1. art. 3.

(4) Exodi cap. XXXVIII. 8. mentio est mulierum, quæ excubabant in ostio Tabernaculi. Lib. 4. Regum cap. XI. 1. 2. 3. & lib. 2. Paralip. cap. XXII. 11. 12. legitur Josaba, seu Josabeth filia regis Joram, uxor Jojadæ Pontificis una cum Joas filio fratris sui, ejusque nutrice sex annis clam in domo Domini commorata: & apud Lucam cap. II. 36. 37. Anna prophetissa, filia Phanuel, vidua non discedebat de Templo, jejuniis, & obsecrationibus serviens nocte ac die. Et S. Ambrosius de Virginitate l. 1. c. 3. §. 12. Templo Hierosolymis fuisse legitimis virginibus deputatas. Ex his non impossibile videtur Tillemontio annotat. 6. in S. Virginitate pag. 463.

can-

2. Quæ fiducia affirmasti, eam vovisse perpetuam virginitatem?

R. Ea fiducia, qua Sancti Patres, testes locupletissimi, hoc idem affirmant. Namque Origenes in Matth. cap. 13. Arbitror, inquit, rationi consentaneum esse, virilis quidem puritatis in castitate primitias fuisse Jesum, muliebris vero Mariam. Non enim plausibile est, alii præter hanc Virginitatis primitias adscribere. Eadem cum Origene dicit S. Hieronymus scribens ad Eustochium epist. 22. extremo cap. 7. Mihi virginitas in Maria dedicatur, & Christo. Idemque extrema epist. 50. ad Pamachium: Christus Virgo, Virgo Maria, utriusque sexus virginitatem dedicavere, seu, ut alii legunt, utrique sexui virginitatis dedicavere principia. Similis est utrique S. Ambrosius de institutione Virginis cap. 5. §. 35. Egregia, inquit, Maria, quæ signum sacræ virginitatis extulit, & intemerata integritatis pium Christo vexillum erexit. Præclarum eadem de re S. Augustini testimonium legimus in libro de Sancta Virginate cap. 4. §. 4. Ipsa quoque virginitas ejus (Mariæ) ideo gratior & acceptior, quia non eam conceptus Christus viro violaturo, quam conservaret ipse, præcipuit: sed priusquam conciperetur, jam Deo dicatam, de qua nasceretur, legit. Hoc indicant verba, quæ sibi sætum annuntianti Angelo Maria reddidit: Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam virum non cognosco? Quod profecto non diceret, nisi Deo Virginem se ante vovisset. Sed quia hoc Israelitarum mores adhuc recusabant, desponsata est viro justo, non violenter ablaturo, quod illa jam voverat... Virginitatem Deo di-

V 4

eamdem Virginem in Templo educatam fuisse. Sed lege Cafaubonum Exercitat. 1. ad Apparatum Annalium Baronii §. 23.

Bar. in
apparatu
§. 56.
Pag. 13-
tom. 2-

Pag. 144-
Pag. 395-

Luc. I.

34-

cavit, cum adhuc, quid esset conceptura, nesciret, ut in terreno mortaliq[ue] corpore celestis vitæ imitatio voto fieret, non præcepto, amore eligendi, non necessitate serviendi. Hæc S. Augustinus. Eodem profusus modo responsum illud Mariæ ad Angelum explicat Beda in Lucam cap. 1. *Proposuit sua menti reverenter exposuit, vitam videlicet virginalem se ducere decrevisse. Quæ quia prima seminarum tanta se virtuti mancipare curavit, jure singulari præ ceteris feminis beatitate meruit excellere. Eodem modo S. Bernardus super Missus est hom. 4. §. 3. Non dubitat de factio, sed modum requirit & ordinem. Nec enim querit, an fiet istud, sed quomodo? Quasi dicat: Cum sciat Dominus meus testis conscientia mea, votum esse ancilla sua non cognoscere virum, qua lege, quo ordine placebit ei, ut fiat istud? Si oportuerit me frangere votum, ut pariam talem filium, & gaudeo de filio, & doleo de proposito. Fiat tamen voluntas ejus. (5)*

3. Fa-

(5) S. Gregorius Nyssenus in diem Nat. Christi: *Angelus partum nuntiat. At illa virginitati inheret, & integritatem Angelice demonstrationi antependendam judicat. Nec Angelo fidem non habet, nec a proposito recedit suo... Quia carneni Deo consecratam, tamquam sanctum aliquod oblatum munus, oportebat intactam integramque præstare, idcirco, licet, inquit, Angelus sis, licet e Cælo venias, licet id quod ostenditur, naturam superet humanam, tamen me virum cognoscere nefas est.*

S. Epiphanius hæc. 78. §. 24. *Sanctorum Virginitatis filiorum, cuius B. Virgo princeps est. S. Augustinus in Joan. tract. 10. §. 2. Num Maria iterum peperit? absit. Inde cæpit dignitas Virginitatis. Et serm. 51. cap. 16. §. 26. Cæpit dignitas virginitatis a Matre Domini. Vide Franciscum Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 6. sect. 3. ubi probat, B. Virginem in vovenda & servanda virginitate omnium primam fuisse, quod facit etiam Capisuccus Controversia 16. §. 3. ac Petavius lib. 14. de Incarnatione cap. 4. pag. 403. tom. 5. Theologicorum Dogmatum.*

3. Factum ne censet votum hoc ante, an post Desponsationem cum S. Joseph?

R. Ante. Hujus sententiæ auctorem habeo D. Bar. in Augustinum loco supra recitato ex ejus libro de app. §. 56. Sancta Virginitate cap. 4. §. 4. *Desponsata est viro justo non violenter ablaturo, sed potius contra violentos custodituro, quod illa jam voverat. Quod etiam Rupertus Abbas Tuitiensis consentit, lib. 3. in Cantica, ubi ita Mariam alloquitur: Dicunt, & vere dicunt, quia votum egregium Deo prima vovisti, votum virginitatis: attamen sponsi nomen admisisti, desponsari viro non renuisti. Dissentit D. Thomas 3. part. quæst. 28. art. 4. Quia tempore Legis oportebat generationi insistere tam mulieres, quam viros, quia secundum carnis originem cultus Dei propagabatur, antequam ex illo populo Christus nasceretur; Mater Dei non creditur, antequam desponsaretur Joseph, absolute virginitatem vovisse: sed licet eam in desiderio habuerit, super hoc tamen voluntatem suam divino commisit arbitrio. Postmodum vero accepto sponso, secundum quod mores illius temporis exigebant, simul cum eo votum virginitatis emisit. D. Thomam complures sunt secuti, ait Baronius in apparatu ad Annales Ecclesiasticos §. 60. qui tamen §. 56. & 58. Augustinum, aliosque magis probat.*

4. Quo anno ætatis ejus?

R. Non invenio. Hyacinthus Serry exercitat. 20. §. 5. Cedrenum refellit, quod in Compendio Historiarum scripserit, illam anno ætatis undecimo vovisse, viventibus adhuc, & consentientibus parentibus. At nihil hujusmodi reperias in Cedreni Compendio Historiarum, ubi genus, formam, &

vitam B. Mariæ Virginis exponit. Hæc enim tantum habet de ejus parentibus, ejusque ætate usque ad annum undecimum. *Joachimus octogena-rius decessit: Anna annos nata undecoginta vitam finit. Ab iis in Templum deducta Dei Genitrix anno ætatis suæ tertio, undecim annos nata parentes amisit.*

5. *Quæ causa fuit, cur etiam tali voto obligata Josepho nuberet?*

R. Mariam, etiam si virginitatis voto teneretur, Josepho viro justo nubere non recusasse, docent Sacræ Litteræ, sed hujus rei mysterium non docent, nec ullo modo indicant, utrum Mariæ suum cum Josepho consilium prius communicaverit, atque effecerit, ut Josephus in id consentiret; an vero ipsa ultro se offerens Deo, seque ejus providentiæ committens matrimonium inde contraxerit, quod aliter facere Israelitarum mores adhuc non permitterent. S. Augustinus de Sancta Virginitate cap. 4. §. 4. videtur alterum potius credidisse. Namque exitimavit, Josephum modo ordinario & communi nuptias cum Maria celebrasse. (6) Ceterum multas causas afferunt

San-

(6) Lib. 5. contra Julianum Pelagianum cap. 12. §. 48. *Quamquam & tu ipse etiam ex desponsationis fide eam nomen conjugii accepisse fatearis. Quæ fides utique inviolata permansit. Neque enim cum eam vidisset jam virginem sacram divina fecunditate donatam, ipse aliam quaesivit uxorem: cum utique nec istam (Mariam) quaesisset, si necessariam conjugem non haberet: sed vinculum fidei conjugalis non ideo judicavit esse solvendum, quia ipse commissendæ carnis ablata est.*

Aliter sentit D. Thomas in 4. Sent. dist. 30. quæst. 2. art. 1. ad 2. pag. 162. tom. 7. *Beata Virgo, antequam contraheret cum Josepho, fuit certificata divinitus, quod Joseph in simili proposito erat, & ideo non se commisit periculo nubens: nec tamen propter hoc aliquid veritatis deperit, quia illud pro-*

Sancti Patres, cur Dominus decreverit, ut Maria Virgo matrimonio conjungeretur. Eas colligit D. Thomas 3. part. quæst. 29. art. 1. in hunc modum: *Conveniens fuit, Christum de desponsata virgine nasci, tum propter ipsum, tum propter matrem, tum etiam propter nos. Propter ipsum quidem Christum quadruplici ratione. Primo quidem ne ab infidelibus tamquam illegitime natus abjiceretur. Unde Ambrosius dicit super Lucam 1. Quid Judæis, quid Herodi posset adscribi, si natum viderentur ex adulterio persecuti? Secundo ut consueto modo ejus genealogia per virum describeretur. Unde dicit Ambrosius super Lucam 3. Qui in sæculum venit, sæculi debuit more describi; viri autem persona quaeritur, qui in senatu & reliquis curiis civitatum generis asserit dignitatem. Consuetudo etiam nos instruit Scripturarum, quæ semper viri originem quaerit. Tertio ad tutelam pueri nati, ne diabolus contra eum vehementer nocumenta procuraret: Et ideo Ignatius dicit, ipsam fuisse desponsatam, ut partus ejus diabolo celaretur. Quarto ut a Josepho nutriretur: unde & pater ejus dictus est quasi nutritius. (7)*

Fuit etiam conveniens ex parte Virginis. Primo quidem, quia per hoc redditur immunis a pena, ne scilicet lapidaretur a Judæis tamquam adultera, ut Hieronymus dicit. Secundo ut per hoc ab infamia liberaretur: unde dicit Ambrosius super Lucam, quod desponsata est, ne temerata virginitatis adureretur infamia, cui gravis alvus corruptelæ videretur insigne præferre. Tertio ut ei a Josepho ministerium exhiberetur, ut Hieronymus dicit.

Ex parte etiam nostra hoc fuit conveniens. Primo qui-

positum non fuit conditionaliter in consensu appositum: talis enim conditio cum sit contra matrimonii bonam, scilicet prolem procreandam, matrimonium tolleret.

(7) Vide in Vita S. Joseph interrogationem 9.

quidem, quia testimonio Joseph comprobatum est, Christum ex virgine natum: unde Ambrosius dicit super Lucam: Locupletior testis pudoris maritus adhibetur, qui posset & dolere injuriam, & vindicare opprobrium, si non agnosceret sacramentum. Secundo quia ipsa verba Virginis matris magis credibilia redduntur, suam virginitatem asserentis: unde Ambrosius dicit super Lucam: Fides Mariæ verbis magis adsciscitur, & mendacii causa removetur. Videtur enim culpam obumbrare voluisse innupta mendacio prægnans: causam autem mentiendi desponsata non habuit, cum conjugii præmium & gratia nuptiarum partus sit feminarum. Quæ quidem duo pertinent ad firmitatem fidei nostræ. Tertio ut tolleretur excusatio virginibus, quæ propter suam incautelam non vitant infamiam: unde Ambrosius dicit: Non decuit Virginibus sinistra opinione viventibus velamen excusationis relinqui, quod infamata Mater quoque Domini videretur. (8) Quarto quia per hoc significatur univèrsa Ecclesia, quæ cum Virgo sit, desponsata tamen est uni viro Christo, ut Augustinus dicit lib. de Sancta Virginitate cap. 12. §. 11. Potest etiam & quinta ratio esse, quod Mater Domini fuit despon-

(8) S. Ambrosii verba sunt ex libro 2. in Lucam §. 1. & 2. pag. 1281. & ex libro 3. §. 3. pag. 1314. Verba S. Hieronymi suat ex commentariis in Matthæum cap. 1. pag. 1. Locus autem S. Ignatii, si modo est is, quem S. Hieronymus designabat, habetur in Epistola ad Ephesios §. 19. apud Cotelierum vol. 2. pag. 51. ubi dicit tria latuisse Diabolus, Virginitatem Mariæ, Nativitatem, & Mortem Christi: Principem hujus mundi latuit Mariæ Virginitas, & Partus ipsius, similiter & Mors Domini.

Maldonatus in Matth. cap. I. 18. pag. 36. fatetur, se non intelligere, quomodo Diabolus Mariæ Virginitatem, si modo animadvertit, posuerit ignorare, cum integrum & incorruptum corpus, quamvis nuptæ, videre posset. Vide D. Bernardum hom. 2. super Missus est §. 13. pag. 747. & Mabillonium annotat. 273. in eundem D. Bernardum pag. CIX.

sponsata, & Virgo, quia in persona ipsius & Virginitas, & Matrimonium honoratur, contra hæreticos alteri horum detrahentes.

6. Fuit ne verum matrimonium Mariam inter, & Josephum?

R. Non est dubitandum. Nam Sacra Litteræ sæpe ac sæpius vocant Josephum virum Mariæ, & Mariam conjugem, uxoremque Josephi. Matthæi cap. I. ver. 16. Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ, & ver. 19. Joseph autem vir ejus, cum esset justus, & ver. 20. Joseph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam, & ver. 24. Exurgens autem Joseph accepit conjugem suam. Lucæ cap. II. 4. & 5. Ascendit & Joseph, ut proficeretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante. (9) Auctoritati consentit ratio. Illud enim est verum matrimonium, quod habet bona matrimonii: habuit autem matrimonium Mariæ cum Josepho: Namque, ut ait S. Augustinus lib. 1. de nuptiis & concupiscentia cap. 11. §. 13. omne nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus Christi, proles, fides, sacramentum: prolem cognoscimus ipsum Dominum Jesum: fidem, quia nullum adulterium: Sacramentum, quia nullum divorcium. (10) Verum igitur fuit matrimonium.

7. De-

(9) Ambrosius in Luc. cap. 1. pag. 1283. §. 5. Nec te moveat, quod frequenter Scriptura conjugem dicit. Non enim virginitatis evectio, sed conjugii testificatio, nuptiarum celebratio declayatur.

S. Augustinus lib. 23. contra Faustum cap. 8. Neque Joseph, quia concubitu non permixtus, ideo non maritus, cum ipse Matthæus narret, ab Angelo Mariam conjugem appellatam, qui narrat, quod non ipsius concubitu, sed de Spiritu Sancto conceperat.

(10) Idem S. Augustinus lib. 5. contra Julianum Pelagianum cap. 12. §. 46. & 47. Contra sententiam meam con-

7. Describe hujus Sponsa Virginis vitam, & mores.

Pag. 164.
tom. 2.

R. Describit S. Ambrosius libro secundo de Virginibus cap. 2. §. 6. Sit vobis, inquit, tamquam in imagine descripta virginitas vita Maria, de qua velut speculo resfulgeat species castitatis, & forma virtutis... Virgo erat non solum corpore, sed etiam mente, quæ nullo doli ambitu sincerum adulteraret affectum: corde humilis, verbis gravis; animi prudens, loquendi parcius, (11) legendi studiosior; non in incerto divitiarum, sed in prece pauperum

spem
vis ostendere, quia (in Mariæ, & Josephi conjugio) concubitus desuit, nullo modo fuisse conjugium. At per hoc secundum te, cum destiterint concumbere conjuges, jam non erunt conjuges, & divorcium erit illa cessatio. Quod ne contingat, agant, sicut possunt, decrepiti, quod juvenes agebant; & ab hoc opere, quo etiam continens nimium delectaris, nec in effectis corporibus parcant. Et paulo post: Quasi maritus, inquit, Joseph in opinione omnium erat. Secundum hanc opinionem, non secundum veritatem locutam fuisse Scripturam vis intelligi, ut virginem illam ejus conjugem diceret. Hoc putem Evangelistam facere potuisse, cum vel sua, vel cuiuslibet alterius hominis verba narraret, ut secundum opinionem bonorum loqueretur: numquid & Angelus loquens unus ad unum, contra conscientiam & suam, & ipsius, cui loquebatur, secundum opinionem potius, quam secundum veritatem fuerat locuturus, qui ei dixit: Noli timere accipere Mariam conjugem tuam? Vide eundem Augustinum serm. 51. alias de diversis 63. §. 16. 21. 26. 30. D. Thomam 3. part. quest. 29. art. 2. & Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 3. cap. 24. §. 4. num. 57.

(11) In Evangelio septies tantum locuta legitur. Bis cum Angelo apud Lucam cap. I. 34. 38. primum: Quomodo fiet istud? deinde: Ecce ancilla Domini. Bis cum Elisabeth cognata sua apud eundem Lucam cap. I. 40. 46. primum cum illam salutavit, deinde cum ait: Magnificat anima mea Dominum. Bis cum Filio suo apud Lucam cap. II. 3. 5. Semel in Templo: Fili, quid fecisti nobis sic? iterum in nuptiis Canæ Galilææ: Vinum non habent. Tandem ibidem cum ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite.

spem reponens. Intenta operi, verecunda sermone; arbitrum mentis solita non hominem, sed Deum querere; nullum ledere, bene velle omnibus; assurgere majoribus natu, aequalibus non invidere, fugere jactantiam, rationem sequi, amare virtutem. Quando ista vel vultu læsit parentes? quando dissensit a propinquis? quando fastidivit humilem? quando derisit debilem? quando vitavit inopem? eos solos solita cæcus virorum invisere, quos misericordia non erubesceret, neque prateriret verecundia. Nihil torvum in oculis, nihil in verbis procax, nihil in actu inverecundum: non gestus fractior, non incessus solutior, non vox petulantior, ut ipsa corporis species simulacrum fuerit mentis, figura probitatis. Quid exequar ciborum parsimoniam, officiorum redundantiam; alterum ultra naturam superfuisse, alterum panem ipsi naturæ defuisse? Illic nulla intermissa tempora, hic congeminos jejunio dies? Et si quando reficiendi successisset voluntas, cibus plerumque obvius, qui mortem arceret, non delicias ministraret. Dormire non prius cupiditas, quam necessitas fuit: & tamen cum quiesceret corpus, vigilaret animus, qui frequenter in somnis aut læta repetit, aut somno interrupta continuat, aut disposita gerit, aut gerenda prænuntiat. Prodire domo nescia, nisi cum ad Ecclesiam conveniret, & hoc ipsum cum parentibus, aut propinquis. Sic Maria intendebat omnibus, quasi a pluribus moneretur, sic implebat omnia virtutis officia, ut non tam disceret, quam doceret. Talem hanc Evangelista monstravit, talem Angelus reperit, talem Spiritus Sanctus elegit.

8. Quam pridem ab Ecclesia Presentationi, ac Desponsationi B. Virginis honor haberi coæptus est?

R. Apparet ex constitutione Manuelis Comneni, qui anno 1143. imperium coepit, Festum Præ-

Præsentationis B. Mariæ Virginis esse oppido antiquum apud Græcos. (12) Apud Latinos nihil de eo invenitur usque ad annum 1372. quo celebrari cœptum est Avenione, ut observatum Danieli Papebrochio in Conatu Chronico historico ad Catalogum Pontificum Romanorum, (13) qui existat in Propyleo ad Acta Sanctorum Maji. Referente autem Launojo, ac Thomassino existat epistola Caroli V. Regis Francorum anno 1374. præcipientis, ut in Gallia coleretur, quemadmodum Romæ coli cœperat. (14) Anno 1585. nondum erat in Breviario Romano. (15) Festum vero Desponsationis, quod ut institueretur, multum laboravit Joannes Gersonius, celeberrimus Academiæ Parisiensis Cancellarius, ducentis ab hinc annis coli cœpisse, reperio apud Bollandistas memoratos. Qui addunt, non eodem die, nec eodem mense, nec ab omnibus fidelibus celebratum. A Venetis jam ab anno 1693. X. Kal. Februarias colitur.

(12) Ea constitutio est in Commentariis Theodori Balsamonis Patriarchæ Antiocheni ad Nomocanonem Photii Patriarchæ Constantinopolitani tit. 7. cap. 1. pag. 84.

(13) In Gregorio XI. §. 3. pag. 422. editionis Venetæ: *Egregia Pontificis hujus (Gregorii XI.) erga Deiparam Virginem devotio probavit sese, quando ad infantiam Philippi de Mazeriis Cancellarii Cypri post maturam totius negotii discussionem recepit Festum & Officium Præsentationis, quod coram se fecit celebrari Avenione in Ecclesia Fratrum Minorum die Dominica 21. Novembris anno a Nativitate Christi 1372.*

(14) Launojus lib. 1. Historiæ Regii Navarræ Gymnasii Parisiensis, cap. 10. pag. 326. Operum tom. 4. part. 1. Thomassinus lib. 2. de dierum festorum celebratione cap. 20. §. 7.

(15) Baronius in Martyrologium Romanum ad diem XI. Kal. Decembres: *Scimus, antiquitas Præsentationis solemnitatem eam esse appellatam, qua Dei Genitrix Sancto Simeoni infantem Jesum in Templo obtulit, ut antiqua Ritualia, & alia vetusta Ecclesiarum monumenta significant, & ipsa insuper oratio Missæ ejus diei plane indicat.*

CAP.

CAP. IV.

De Annuntiatione, & Visitatione
B. Mariæ Virginis.

1. *Quando Angelicum nuntium accepit, nuptæ ne erat, an sponsa tantum?*

R. **V**erba Matthæi, & Lucæ sunt ejusmodi, ut ex iis intelligi facile possit, Mariam Virginem Josepho sponsam tantum fuisse, cum ad eam Angelus missus est. Matthæus cap. I. 18. *Cum esset desponsata Mater ejus Maria Joseph, inventa est in utero habens de Spiritu Sancto.* Lucas cap. I. 26. 27. *Missus est Angelus Gabriel a Deo in Civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph. Et quidem rem ita habere, crediderunt multi ex antiquis Patribus. Origenes in diversos hom. 2. S. Hieronymus, & S. Hilarius in Matthæum cap. 1. §. 2. & S. Chryostomus in eundem Matthæum hom. 4. S. Epiphanius hæc. 78. §. 8. S. Bernardus hom. 2. super Missus est §. 12. Nihilominus alii contradicunt. Et vero Lucas cap. II. 5. Mariam desponsatam vocat proxime ante Christi nativitatem, quo tempore dubitari non potest, quin Josepho nupta fuerit. Itaque existimant, idcirco Evangelistas usos esse vocabulo desponsata, ut ostenderent, eam per matrimonium virginem esse non desiisse. (1)*

pag. 1.

Pag. 30.

Pag. 747.

X

2. An-

(1) Vide Cornelium a Lapide in Matth. cap. I. 18. & Gulielmum Estium in lib. 4. Sent. dist. 30. §. 8.

2. *Annuntiatio facta est in paterna domo, an in domo Josephi?*

R. Hoc quoque discrepat. Baronius, qui in Apparatu ad Annales §. 55. Mariam sponsam, non nuptam eo tempore fuisse arbitrat, in paterna domo ab Angelo salutatam scribit. At S. Chrysostomus in domo Josephi id factum affirmat, explanans illa verba Matthæi, *antequam convenirent, in hunc modum: Non dixit, priusquam in sponsi adduceretur domum, intus enim jam erat. Hunc quippe morem plerumque tenebat antiquitas, ut sponsæ in sponsum domibus haberentur, quod nunc quoque fieri interdum videmus. Eodem modo Euthymius in Matth. cap. 1. Non dixit autem, Priusquam ipsa veniret ad domum illius. Jam enim in ea erat. Multis siquidem moris erat, ut apud se haberent sponsas propter securitatem. Eodem Auctor Operis Imperfecti hom. 1. in Matth. Non dixit, priusquam acciperet, sed prius quam convenirent inventa est in utero habens: quia jam accepta erat in domo. (2) Quod de Judæis tradit etiam S. Bernardus hom. 2. super Missus est §. 12. dicens: Mos Judæorum erat, ut a die desponsationis sue usque ad tempus nuptiarum sponsis sponsæ traderentur custodiendæ, quatenus earum ipsi eo sibi pudicitiam curiosius servarent, quo sibi ipsi fideliores existerent. Sanctus vero Thomas 3. part. quæst. 29. art.*

(2) Grotius in Matth. cap. I. 18. tom. 6. Crit. Sacrorum pag. 43. *Non videtur perpetuum fuisse, ut a sponsalium die sponsa in sponsi domum transferretur: quamquam Chrysostomus id affirmat, credo, quia Antiochiæ sua ætate id fieri videbat. Fallitur hæc scribens Grotius. Id enim ὡς τὰ κοινὰ, plerumque, non semper & perpetuo factum, asserit Chrysostomus. Vide Franciscum Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thomæ disputat. 7. sect. 2. & Augustinum Calmet in locum citatum S. Matthæi.*

art. 2. ad 3. non modo ita sentit, sed etiam rationem subjicit, cur ita sentiat. *Beata Virgo sic fuit desponsata Joseph, quod etiam esset domi habitata. Nam sicut in ea, quæ in domo viri concipit, intelligitur conceptio maritalis: sic in ea, quæ extra domum concepit, est suspecta conceptio. Et ita non esset sufficienter provisum samæ Beatæ Virginis per hoc, quod fuit desponsata, nisi etiam fuisset domi habitata. Unde quod dicitur: Et nollet eam traducere, melius intelligitur, id est nollet eam diffamare in publicum, quam quod intelligatur de traductione in domum.*

3. *Quale fuit colloquium Angeli cum Maria?*

R. Gabriel Angelus ingressus ad Virginem, solum reperit, & fortassis orantem in eodem cubiculo, ubi eam revifere consueverat: Salutavit appellans gratia plenam, quali salutatione nemo antea dignus habitus fuerat. (3) Hanc ob rem, &

Luc. I. 28. Bar. in apparatu §. 76.

X 2 &

(3) Mabillonius Præfat. in Acta sæculi V. Benedictini §. 109. scribit, Salutationis Angelicæ partem primam ex verbis Angeli & Elisabethæ apud Lucam cap. I. 24. 42. relatis composuisse Gregorium Magnum, qui eam adhibuit in Offertorio Dominicæ quartæ Adventus. In communi tamen vulgarique usu non fuisse ante sæculum XI. In omnibus enim statutis, quæ cuique quid sciendum aut discendum sit, explicant, *solum Orationem Dominicam, & Symbolum Apostolorum proponi.* Inter primos Petrum Damiani, qui anno 1057. floruit, opusculo 33. cap. 3. narrare de quodam Clerico, qui eam quotidie recitabat. Post annum 1246. omnes Christifideles tamquam ex lege eam usurpare coepisse, eamque hora *ignitegii* sub concubium ter recitari mandasse Joannem XXII. qui anno 1318. Pontifex factus est; Exinde statutum, ut recitaretur etiam mane, ac meridie. Et quidem de Salutatione Angelica mane recitanda mentionem fieri cap. 127. Concilii Vaugrensis anno 1268. celebrati.

Angelicæ Salutationis partem alteram, cuius initium est,

San-

& quod existimabat, se virum videre, quem postea Angelum esse intellexit, turbata est, & sacro quodam horrore perfusa. (4) Ubi didicit ab Ange-

Sancta Maria, tamquam appendicem sæculo XV. nondum adjectam fuisse: quia non reperitur in libellis præcum tam editis, quam MSS. ante annum 1500. & ante Breviarium jussu Pii V. reormatum in solo Breviario Cardinalis Sanctæ Crucis occurrebat: constare autem ex libello quodam sub anno 1475. edito, Urbanum IV. post illa verba: *Fructus ventris tui*, posuisse hæc: *Jesus Christus*. Amen. Hæc ex Mabillonio, qui fuscæ rem totam explicat, & §. 125. agit etiam de vera Rosarii origine atque auctore, quem fuisse S. Dominicum, non S. Benedictum, non Venerabilem Bedam, non Petrum Eremitam, non Venerabilem Fratrem Alanum de Rupe, probat Lambertinus De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 2. cap. 10. num. 11. & de festis B. Mariæ Virginis part. 2. §. 157. & Vincentius Cardinalis Petra Comment. in Constit. XVIII. Sixti I. tom. 5. pag. 305. Lege Vitam Sixti IV. Pontificis CCXIV. inter Vitas Pontificum Romanorum descriptas a nobis.

Baronius ad an. 431. §. 79. & Bona Divinæ Psalmodiæ cap. 16. §. 2. tradunt, creditum esse, partem hanc Angelicæ Salutationi adjectam in magna Synodo Ephesina anno 431. celebrata, quando ingenti totius Ecclesiæ gaudio Maria Virgo Θεοτόκος Dei Mater declarata est, & Nestorius, qui id negabat, damnatus. Bona tamen putat (id quod Mabillonius) feris admodum Ecclesiæ temporibus usurpatam.

(4) S. Ambrosius in Luc. cap. 1. lib. 2. §. 8. pag. 1284. *Sola in penetrabilibus, quam nemo virorum videret, solus Angelus reperiret: sola sine comite, sola sine teste, ne quo degenerare depravaretur assatu, ab Angelo salutatur. . . . Maria etiam salutationem Angelicam vivebatur. Erat cogitans cum reverentia, quia pævebat cum prudentia, quia Benedictionis novam formulam mirabatur, que nusquam lecta est, ausquam ante compta. Sola Mariæ hæc saluatio servabatur. Idem lib. 2. de Virginibus cap. 2. §. 11. Gabriel eam, ubi revivere solebat, invenit, & Angelum Mariæ, quasi viri specie mota, trepidavit, quasi non incognitum audito nomine recognovit.*

S. Bernardus hom. 3. super Missus est §. 1. pag. 750. *Quo ingressus ad eam? Puto in secretarium pudici cubiculi, ubi illa fortassis clauso super se ostio orabat. Patrem in abscondito. Solent*

gelo futurum, ut conciperet, & pareret magnam sobolem, filium Altissimi, Regem, cujus principatui nulla umquam ætas finem imponeret; rogavit quamam id ratione fieri posset, non quod de Angeli fide dubitaret, sed ut modum intelligeret, quo Deus id facere decrevisset, atque divinæ se voluntati submitteret. (5) Tum Angelus, ut est apud Chrysostomum: *Ne queras, inquit, naturæ modum, & ordinem, quando supra naturam sunt, que fiunt. Spiritus Sanctus superveniet in te. Tu tantum crede veritatem, serva virginitatem, accipe integritatem. Quoniam integra est fides tua, intacta erit & integritas tua. Cum Virgo Angeli dictis credens, se Ancillam Domini esse; professa fuisset, fide concepit, ut ait S. Augustinus. (6)*

X 3

atque

lent Angeli astare orantibus, & delectari in his, quos vident levare puras manus in oratione.

S. Chrysostomus in Matth. hom. 4. pag. 33. *Erat illa Virgo per cuncta mirabilis, cujus virtutem Evangelista Lucas declarans refert, quod cum ab Angelo verba satis honorifica salutationis audisset, non semetipsam continuo, ut fit, in gaudium relaxavit, nec nimis credula nova dicta suscepit: sed honestæ ac decenti trepidatione permota; cujusmodi esset saluatio illa, quæsovit.*

(5) S. Augustinus de Civitate Dei lib. 16. cap. 24. §. 2. *Non est Virginis Mariæ dissidentia, quod ait: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Quod enim futurum esset, certa erat: modum, quo fieret, inquirebat.*

S. Bernardus hom. 4. super Missus est §. 3. pag. 757. dicit, paratam fuisse frangere votum, si opus esset, ut Dei obtemperaret voluntati.

(6) S. Chrysostomus hom. 49. in Genesim pag. 553. tom. 2. S. Augustinus serm. 291. §. 5. & serm. 69. cap. 3. §. 4. Et in Enchirid. cap. 31. §. 10. *De virgine nasci oportebat, quem fides matris, non libido conceperat.*

Chrysostomus in Psal. 49. pag. 250. *Deus manifeste veniet. Quando enim non venit manifeste? Quando? In prioris adventu: venit enim absque ullo strepitu, multos calans, mul-*

atque auget meritum, vitamque priorem.

Prompta fides,

quemadmodum cecinit S. Paulinus poem. 6. de S. Joanne Baptista ver. 134. (7)

4. Indica tempus hujus colloquii, atque ideo Incarnationis Domini.

pag. 4.

℞. Indicavi cap. 1. de vita Christi, ubi eum dixi a Virgine conceptum die quinto & vicesimo Martii secundum Ecclesie Traditionem, de qua te-

tos latens. Quid dico multos? cum nec ipsa quidem Virgo, qua eum utero gestabat, noverit arcanum mysterii.

S. Bernardus De Baptismo cap. 5. §. 21. Pag. 640. & 641. Modum deinde illum tam incomprehensibilem, quem & Virgo sollicita requisivit, unde quaeso doceri queam Angelis fuisse precognitum? Mihi vero videtur, ne ipsi quidem (ut pace ejus dixerim) qui nuntiabat: quod ipse fateretur, si ejus verba diligenter advertimus. Respondens quippe, Spiritus Sanctus superveniet in te; nonne aperte mittit ad magisterium Spiritus Sancti, cuius unctione doceatur de omnibus, quorum ipse sibi non presumat scientiam, & discat experiendo, quod audiendum non poterat? Denique subjungit: Et virtus Altissimi obumbrabit tibi: expressius proleto significans modum secretissimum arcani incomprehensibilis & ineffabilis sacramenti, quo quasi in umbra cum sola, & in sola Virgine sola Trinitas conceptum fuerat operatura divinum... Sed & ipsam Virginem, rogo, unde probabitur, ex nomine, vel ex facie ante cognitam Angelis, quod ipsa videlicet esset, quam Deus elegerit in matrem sibi, excepto duntaxat Archangelo, cui & servanda ab initio tradita fuisse credenda est? Porro autem si Diabolus eam nec post conceptionem agnovit, Joseph utique deponatione deceptus: credi potest & Sanctis Angelis vel ante minime innotuisse, quod ipsa videlicet esset Dei mater futura.

(7) Fuit saeculo XVI. vertente Theologus, qui mulierculæ nescio cujus affirmatione deceptus existimaret, Mariam Virginem non in utero, sed in corde, aut certe in parte cordi proxima concepisse: id quod refragatur apertissimis testimoniis Evangelicarum Matthæi cap. I. 18. 23. Lucæ cap. I. 31. & cap. II. 21. Vide Lambertinum lib. 2. De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. cap. 32. n. 8. & Cajetanum in 3. part. D. Thomæ quæst. 31. art. 5.

testatur S. Augustinus tum in libro de diversis quæstionibus octoginta tribus quæst. 56. tum in libro 4. de Trinitate cap. 5. Qua autem hora diei id factum fuerit, pro certo affirmare non licet. Itaque Ecclesia horam divinæ Incarnationis ignorans, Salutationem Angelicam quavis diei parte recitari voluit, mane summo, meridie, & vespere: hoc etiam, ut opinor, secuta, ne ex Fidei-
lium mentibus umquam excideret memoria beneficium tanti, quod est fons gratiarum omnium, & principium omnium mysteriorum. Si viri magnum recte conjiciunt, eadem hora Virgo concepit, qua peperit, juxta oraculum illud Sapientie: Cum quietum silentium contineret omnia, & Cap. XVIII. 14. 15. nox in suo cursu medium iter haberet: Omnipotens sermo tuus, Domine, exiliens de Calo a regalibus sedibus, durus debellator in mediam exterminii terram profiliavit: ita ut novem ipsos menses Christus in utero matris habitaverit. (8)

5. Vidit ne Maria Angelum humana specie & corporea?

℞. Ait D. Thomas 3. part. quæst. 30. art. 3. Primum quia S. Augustinus serm. 14. de Natali Domini ita Virginem loquentem inducit: Venit ad me Gabriel Archangelus facie rutilans, veste coruscans, incessu mirabilis. (9) Deinde quia hoc

X 4 con-

(8) Auctor sermonis in Annuntiationem Deiparæ apud S. Athanasium tom. 2. pag. 401. §. 15. Initio diei, quasi primitias encomii tibi Archangelus contexit clamando: Ave gratia plena, Dominus tecum. Appellat diei initium, quarum existimo, post mediam noctem, quando solent hanc matutinam decantari. Dies enim Ecclesiasticus a media nocte in mediam noctem computatur. Toletus in Lucam cap. 1. annotat. 63. pag. 55.

(9) Sermonem hunc Monachi & Congregatione S. Mauri faciunt 195. Appendicis, quæ complectitur sermones Augustini nomine ab aliis editos.

conueniens fuit, quantum ad id, quod annuntiabatur: venerat enim Angelus annuntiare incarnationem invisibilis Dei, per quam visibilis fieret: Unde etiam conueniens fuit, ut ad hujus rei declarationem invisibilis creatura formam assumeret, in qua visibiliter appareret: tum quia fuit congruum dignitati matris Dei, quæ non solum in mente, sed in corporeo ventre erat Dei filium receptura, & ideo non solum mens ejus, sed etiam sensus corporei erant visio Angelica referendi. Postremo quia congruit certitudini ejus, quod annuntiabatur: ea enim, quæ sunt oculis subjecta, certius apprehendimus, quam ea, quæ imaginamur. Unde Chrysostomus dicit super Matth. (Hom. 4.) quod Angelus non in somnis, imo visibiliter Virgini affuit: nam, quia magnam valde revelationem accipiebat ab Angelo, egebat ante tantæ rei eventum visione solenni. (10)

6. An-

(10) S. Hieronymus epist. 7. ad Lætam de institutione filia pag. 52. Imitetur Mariam, quam Gabriel solam in cubiculo suo reperit; & ideo forsitan timore perterrita est, quia virum, quem non solebat, aspexit.

Et epist. 22. ad Eustochium de custodia Virginitatis cap. 16. pag. 150. Propono tibi Mariam, quæ tantæ existit puritatis, ut mater Domini esse mereeretur. Ad quam cum Angelus Gabriel in viri specie descendisset dicens: Ave gratia plena, Dominus tecum, consternata, & perterrita respondere non potuit: nunquam enim a viro fuerat salutata.

Quidam tamen, ait S. Thomas 3. part. quæst. 30. art. 3. ad 3. dicunt quod, cum Beata Virgo assueta esset visionibus Angelorum, non turbata fuit in visione Angeli, sed in admiratione eorum, quæ ei ab Angelo dicebantur, quia de se tam magna non cogitabat. Unde & Evangelista non dicit, quod turbata fuerit in visione Angeli, sed in sermone ejus.

Quam rem expendens S. Petrus Chrysologus serm. 140. Quid est, inquit, quod personam videt, & de sermone turbatur? Quia venerat Angelus blandus in specie, fortis in bello, mitis in habitu, in sermone terribilis, humanæ præferens, divina repromittens. Unde & Virginem, quam leuiter visus sollicitauerat, nimium turbauit auditus, & quam missi præsen-

6. Angelus hic cujus ordinis fuit?

R. Novem Angelorum ordines esse, testante sacro eloquio scimus, Angelos, Archangelos, Virtutes, Potestates, Principatus, Dominationes, Thronos, Cherubim, atque Seraphim... Ad Mariam Virginem non quilibet Angelus, sed Gabriel Archangelus mittitur. Ad hoc quippe ministerium summum Angelum venire dignum fuerat, qui summum omnium nuntiabat. (11) S. Thomas 3. part. quæst. 30. art. 2. ad 4. Quidam dicunt, Gabrielem fuisse de supremo ordine Angelorum: propter quod Gregorius dicit, summum Angelum venire dignum fuerat, qui summum omnium nuntiabat. Sed ex hoc non habetur, quod fuerit summus inter omnes ordines, sed respectu Angelorum: fuit enim de ordine Archangelorum. Unde & Ecclesia eum Archangelum nominat: & Gregorius dicit in homilia de centum ovibus, quod Archangelus dicuntur, qui summa annuntiant. Satis est ergo credibile, quod sit summus in ordine Archangelorum. Et sicut Gregorius dicit, hoc nomen officio congruit. Gabriel enim Dei fortitudo nominatur. Per Dei ergo fortitudinem nuntiandus erat, qui virtutum Dominus, & potens in prælio ad debellandas potestates aereas veniebat.

7. Di-

ta parum mouerat, concussit toto pondere mittentis auctoritas.

Cornelius a Lapide in Luc. cap. I. 30. B. Virgo reuelari nonnullis, Angelum Gabrielem non statim discessisse, sed secum mansisse per novem horas, obstupescens Verbi in Virgine incarnatione, ac Verbum incarnatum adorasse, illique omne obsequium obtulisse, & re ipsa exhibuisse.

(11) S. Gregorius Magnus hom. 34. in Evangelia §. 7a & 8. quæ homilia est eadem cum illa, quæ a D. Thoma dicitur de centum ovibus. Lege eundem D. Thomam part. 1. quæst. 108. art. 5. & 6.

7. Digressio Angelo quid Maria egisse dicitur?

Luc. I.
36. 45.

R. Maria humilior facta, ubi se cognovit electam, statim ad cognatam suam (Elisabetham) in montana processit, non utique ut exemplo (eius sextum jam mensem gerentis uterum, quod Angelus proposuerat) crederet, quæ jam crediderat oraculo: Beata enim, inquit, quæ credidisti: (12) sed ut cognatæ gaudium suum ob conceptum ab illa filium testaretur, suamque prægnanti ac feni navaret operam & studium. Mariam, quæ ante sola in intimis penetralibus versabatur, non a publico virginitatis pudor, non ab studio asperitas montium, non ab officio prolixitas itineris retardavit. (13) Nam quemadmodum observat Joannes Stephanus Menochius in libro 1. de vita Christi cap. 7. §. 3. centum circiter millia passuum confecit, ut Hebronem Urbem in montibus positam, (14) in qua degebat Elisabeth, Nazaretho discedens (& Hierosolymam pertransiens, Deum ibi in Templo adoratura) perveniret.

8. Quem

(12) S. Ambrosius lib. 2. de Virginibus cap. 2. §. 12. pag. 165. Idem in Lucam cap. 1. lib. 2. §. 19. pag. 1288. Non quasi incredula de oraculo, nec quasi incerta de nuntio, nec quasi dubitans de exemplo: sed quasi læta pro voto, religiosa pro officio, festina pro gaudio, in montana pervexit.

(13) Idem Ambrosius in Lucam cap. 1. lib. 2. §. 20. pag. 1288.

(14) Ita sentit Baronius in Apparatu ad Annales §. 77. & 79. cuius sententiam amplectuntur viri magni, ut docet Augustinus Calmet in Luc. cap. I. 39. Alii enim crediderunt, Zachariæ domum Hierosolymis, alii Macherunte trans Jordanem, alii prope Emmauentem fuisse.

Chronicon Palchale, seu Alexandrinum pag. 160. Surgens autem Maria diebus illis profecta est ex Nazareth, per tri-duum peracto Hierosolymis Pæschato, septemque Azymorum diebus adimpletis, cum festinatione periiit per montana Civitatem Juda, quæ distabat milliaribus XII. & ingressa est Annum Zachariæ, & salutavit Elisabeth.

8. Quem habuit tam longi itineris socium?

R. Habuisse Josephum, utpote sponsum, & maritum, rentur aliqui, sed falso. Si enim Maria, Josepho comite, ad Elisabetham venisset, novisset utique Josephus, eam matrem filii Dei jam electam fuisse, ex verbis illis Elisabethæ præ gaudio exclamantis, ubi primum Mariam salutantem audivit: Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? At non novit Josephus, nisi cum Mariam Hebrone Nazarethum in domum suam reducem intumescente utero prægnantem comperit, & dimittere volenti apparuit Angelus, ac mysterium exposuit, ut patet ex Evangelio Matthæi: non habuit igitur Maria itineris socium Josephum. Quem autem habuerit, non constat. Nam solam ivisse, convenit mysterio, quod tunc Deus volebat esse in occulto; ivisse comite aliqua prudenti gravique femina, convenit Virginis pudori atque honestati.

Luc. I.
43. 46.Cap. I.
19.

9. Quamdiu mansit apud Elisabetham?

R. Quasi mensibus tribus, inquit Lucas. (15) Cap. I. Hinc 56.

(15) S. Ambrosius in Luc. cap. 1. lib. 2. §. 29. pag. 1291. Non sola familiaritas est causa, quod diu mansit, sed etiam tanti vatis (Joannis Baptistæ) profectus. Nam si primo ingressa tantus processus exiit, ut ad salutationem Mariæ exultaret infans in utero, repleteretur Spiritu Sancto mater infans; quantum parvulus usutanti temporis sanctæ Mariæ addidisse præsentiam? Ungebatur itaque, & quasi bonus athleta exercebatur in utero matris Propheta: Amplissimo enim virtus ejus certamini parabatur.

Idem Ambrosius de institutione Virginis extremo cap. 7. §. 50. pag. 262. Mariæ tanta gratia, ut non solum in se virginitatis gratiam reservaret; sed etiam his, quos viseret, integritatis insigne conferret. Visitavit Joannem Baptistam, &

Hinc dubitatur utrum manserit usque ad partum Elifabethæ, & ortum Joannis. Multa in ajentem partem probabiliter argumentantur novi interpretes Maldonatus, Toletus, Cornelius a Lapide, Augustinus Calmet, aliique insistentes Bedæ vestigiis, qui ita scribit in Luc. cap. I. *Tandiu mansit Maria, donec Elifabeth, partus tempore completo, Præcursoris Domini sui, propter quam maxime venerat, natiuitatem videret.* Patres Beda antiquiores nihil in alterutram partem clare & affirmanter dicunt. Nihilominus id credere libet, quod specie probabile est, mansisse usque ad ortum Joannis, donec aliquid se offerat, quod fit probabilitati illi contrarium. (16)

10. *Quid habes dicere de Fæsto Annuntiationis?*

¶ Illud esse in Ecclesia antiquissimum: quandoquidem, ut observant Baronius, & Florentinius, alter in annot. ad Martyrologium Romanum, alter ad Hieronymianum die 25. Martii, de Annuntiationis mysterio existant orationes S. Gregorii Thaumaturgi, qui medio sæculo Christi tertio vixit. (17) Illud porro ab utraque Ec-

clesia, Græca videlicet, & Latina, VIII. Kal. Apriles celebrari; quod argumento est, Ecclesiæ uniuersæ ex perantiqua traditione persuasum fuisse, eodem die Christum Dominum in purissimo Virginis Mariæ utero conceptum esse. (18) Concilium Tolertanum X. anno 656. decreuisse cap. 1. ut

meditari originem ejus debere adscribi gratissimo affectui Deiparæ Virginis, quæ singulari veneratione, ac deuotissimo cultu quotannis recolere solita fuerit diuinum beneficium hoc die sibi, & toti generi humano præstitum, quod Verbum Dei in suo Virginali utero caro factum est, & ipsa Annuntiationi Angelicæ assensum præbens Mater Dei est constituta. Hanc piissimæ gratitudinis consuetudinem in sanctissima Deipara intuiti Apostoli, debitam agnoscerunt obligationem, & venerabili imitatione obseruauerunt, & ubique terrarum obseruari debere sanxerunt. Certe secundum regulam a Sancto Augustino de baptismo contra Donatistas lib. 2. cap. 24. propositam: Quod uniuersa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum, recte creditur. Post hæc ipsi quoque antiquitatem Festi hujus probant ex homilia, & sermonibus Gregorii Thaumaturgi.

(18) Solemne ac celebre fuisse apud Græcos Festum Annuntiationis, indicat Canon 52. Concilii Quinisexti, seu Trullani, apud Labbeum tom. 6. Conc. pag. 1165. & apud Harduinum tom. 3. pag. 1682. Vetat enim, ne celebretur in eo Missa Præsanctificatorum. In omnibus sanctæ Quadragesimæ jejuniis diebus, præterquam Sabbato, & Dominica, & Sancto Annuntiationis die, fiat sacrum Præsanctificatorum ministerium.

Hunc morem, subjicit Bona lib. 1. Rer. Liturgic. cap. 15. §. 5. adhuc seruat Orientalis Ecclesia; Occidentalis autem eo nunquam utitur, aut usa est, nisi feria sexta majoris hebdomadæ.

Missæ Præsanctificatorum equivoce dicitur Missa, cum causet consecratione corporis & sanguinis Jesu Christi. Vide annotat. 12. ad S. Innocentium I. Pontificem XLII. inter vitas Pontificum Romanorum a nobis descriptas.

Chronicon Paschale, seu Alexandrinum pag. 159. Hoc ergo die XXV. secundum Romanos Martii mensis, Catholica & Apostolica Dei Ecclesia ex sanctorum Doctorum traditione Sanctæ Domine nostræ gloriose Dei genitricis, & semper Virginis Mariæ Annuntiationem celebrat.

in utero matris, priusquam nasceretur, exsiliuit. Ad vocem Mariæ exultavit infantulus, obsecutus antequam genitus. Nec immerito mansit integer corpore, quem tribus mensibus oleo quodam suæ præsentis, & integritatis unguento Domini mater exercuit. Eademque postea Joanni Evangelistæ est tradita conjugium nescienti. Unde non miror, præ ceteris locutum mysteria diuina, cui presso erat aula celestium sacramentorum.

(16) S. Petrus Damiani serm. 23. & 1. in Natiuitate S. Joan. Baptistæ pag. 57. Et fortassis usque in diem natiuitatis ejus gloriosa Virgo cum cognata sua morata est, donec puerum natum sinu beatissimo confoveret, & uno pariete remoto propinquorem redderet præsentis Creatoris.

(17) Bollandistæ die 25. Martii §. 1. num. 1. pag. 534. Festum hoc solemne in tanta antiquitate eminet, ut liceat pte

1. ut Festum Annuntiationis celebraretur XV. Kal. Januarias octo ante Christi nativitatem diebus, quod VIII. Kal. Apriles, quo die peractum est mysterium, digne celebrari non possit, modo ob dies Quadragesimæ solemnnes, modo ob Festa Paschalia. (19) Eandem ob causam nunc quoque ab Ecclesia Tolertana die 18. Decembris coli, vocarique *Expectationem partus*, & *Festum Domina nostra de la O*, (20) teste Garfia Loaisa in annotat. ad cap. cit. Concilii Toletani. Etiam ab Ecclesia Mediolanensi translatum fuisse in Dominicam sextam Adventus, qui in eadem Ecclesia inchoatur a vespers Sabbati proxime sequentis Festum D. Martini. Ex quo fit, ut Dominica sexta Adventus sit Dominica dies, quæ Natalem diem Christi præcedit.

11. Quid de solemnitate Visitationis?

R. Eam institutam esse a summo Pontifice Urbano VI. anno Christi 1386. sexto Idus Jul. Decretum vero, quod ipse morte præreptus more atque ordine promulgare non potuit, ab ejus successore Bonifacio IX. exitu ejusdem anni promulgatum. (21) Ejus instituentæ causam fuisse, ut fide-

(19) Apud Labbeum tom. 6. Conc. pag. 460. & apud Harduinum tom. 3. pag. 977.

(20) Quia a pervigilio ejusdem Festi in divino Officio recitari incipiunt octo majores Antiphonæ, quarum initium est a littera O. Ita Pompejus Sarnelli tom. 3. epistolarum Ecclesiasticarum epistola 24. Vocatur autem *Expectatio partus B. Virginis, quia ejusmodi Antiphonæ revocant in memoriam suspiria, gemitus, & desideria antiquorum Patrum, qui olim Christi Domini adventum expectabant*: Azorius Institutionum Moralium part. 2. lib. 1. cap. 23.

(21) Constitut. I. tom. I. Bullarii pag. 293. & apud Bollandum die 2. Jul. pag. 296.

Jacobus Gretserus de Festis lib. 2. cap. 3. pag. 93. tom.

fideles peterent atque impetrarent opem Dei Genitricis ad tollendum schisma, quod Ecclesiam turbabat. (22) Idcirco autem diem secundum Julii solemnitati præstitutum esse, quia tunc, vel paullo ante *Visitatio finem habuit*, & *Beata Virgo domum suam rediit*, ut ait Joannes Azorius Institutionum Moralium part. 2. lib. 1. cap. 23.

C A P. V.

De Partu, & Purificatione Mariæ Virginis

1. Narra aliquid de partu Virginis.

R. Quomodo Christum conceperat; ita etiam peperit sine ulla profus Virginis tatis diminutione. (1) Nam Propheta, ut animad-

Bar. ad an. Ch. 1. §. 6. & 39.

3. part. 2. Fallitur Luberanus Dresserus in suo libello de Festis, cum Visitationis Festum institutum tradit in Concilio Basileensi anno 1441. secus nimirum errorem Hermannii Voisikindi, qui tamen id a Concilio Basileensi factum scribit anno 1432. sed errat: quia aliud est denuo promulgare & præcipere, aliud primitus instituere. Prius illud fecit Synodus Basileensis, posterius Urbanus VI. & Bonifacius IX. Vide Raynaldum ad annum 1389. §. 3.

Credendum nihilominus, decretum Concilii Basileensis, quo Fideles ad cultum Mariæ Virginis excitantur, & mysterium Visitationis illustratur, multum inservisse solemnitati propagandæ. Habetur sessio 43. apud Labbeum tom. 12. Conc. pag. 648. & apud Harduinum tom. 8. pag. 1292.

(22) Schisma omnium quinquaginta, Pontificibus veris Romæ commorantibus, falsis Avenione, unde paullo ante Gregorius XI. Pontificiam sedem Romam restituerat. Vide annotationem 2. ad Urbanum VI. Pontificem CCII. in Vitis Pontificum Romanorum, quas nos ipsi descripsimus.

(1) Baronius ad an. Ch. 1. §. 6. Cum nature Dominus dignatur, nature legibus non tenetur: qua conceperat sine vi-

Esaïas
cap. VII.
14.

madvertit S. Thomas 3. part. quæst. 28. art. 2. non solum dicit: Ecce Virgo concipiet, sed etiam addit, & pariet filium. (2) Quem sine gravamine tulerat, eundem sine dolore, atque adeo magna cum voluptate in lucem emisit, non quidem ex latere, ut somniarunt aliqui, sed ex Virginali utero, *humani partus lege*, ut ait S. Hilarius De Trinitate l. 2. §. 25. (3) Nulla ibi obstrix,

ro, parit sine dolore, & quæ virgo semper fuerat ante partum, æque permansit in partu, perinde eadem perseveravit post partum: unde ipsa in Ecclesia Dei a perpetua virginitate consecuta est cognomentum. Nam quantumvis Dei mater esset, quo excellentior nullus est titulus, tamen numquam nominari a majoribus consuevit sine superaddito cognomine Virginis. In quam sententiam hæc Epiphanius Hæc. 78. Quis umquam, aut quo sæculo ausus est profere nomen S. Mariæ, & interrogatus non statim intulit Virginis vocem?

(2) S. Augustinus serm. 188. cap. 3. §. 4. Celebramus cum gaudio diem, quo peperit Maria Salvatorem, conjugata conjugii creatorem, virgo virginum principem, & data marito, & mater non de marito, virgo ante conjugium, virgo in conjugio, virgo prægnans, virgo lactans.

Et epist. 137. extremo cap. 2. §. 8. Ipsa virtus per inviolatæ Matris virginea viscera membra infantis eduxit, quæ postea per clausa ostia membra juvenis introduxit. Hic si ratio queritur, non erit mirabile; si exemplum poscitur, non erit singulare. Demus Deum aliquid posse, quod nos fatemur investigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti est potentia factientis.

(3) S. Bernardus Serm. 4. in Vigilia Nativitatis Domini §. 3. pag. 772. Conceptus fuit sine pudore, partus sine dolore. Et serm. in Dominica infra Octavam Assumpt. B. V. Mariæ §. 9. pag. 1015. Ascendit Bethleem imminente iam partu portans pretiosissimum illud depositum, portans orus leve, portans, a quo portabatur. Sic & in partu quam lucidum est, quod nova exultatione novam edidit prolem sola inter mulieres a communi maledicto, & dolore parturientium aliena. Et §. 10. pag. 1016. Sola sine corruptione concepit, sine gravamine tulit, sine dolore filium parturivit. Hanc sententiam sequitur etiam D. Thomas 3. part. quæst. 35. art. 6.

S. Joannes Damascenus lib. 4. de fide orthodoxa cap. 14. Conceptio quidem per auditum facta est: ortus vero per eam par-

trix, nulla muliercularum sedulitas intercessit, ipsa pannis involvit infantem, ipsa & mater & obstetrix fuit, inquit S. Hieronymus adversus Helvidium cap. 4. (4) Ex quo refelluntur ii, quos etiam Baronius in annot. ad Martyrologium Romanum VIII. Kal. Januariæ refellit dicentes, S. Anastasiam interfuisse sanctissimo Virginis puerperio, eo quod scilicet eadem die de ea commemoratio in Ecclesia fiat. (5)

Pag. 312.

2. Expone dum Virginis Purificationem.

R. Et si B. Virginis partus (concepto sine viri opera Christo Domino, & in lucem edito sine maternæ Virginitatis detrimento) non purissimus esse non potuit; illa tamen, tamquam una e multis, voluit per dies quadraginta Legis præcepto obtemperare, tum ut humilitati filii conformaretur, tum ut calumnie occasionem Judæis tolleret, quemadmodum loquitur D. Thomas 3. part. quæst. 37. art. 4. (6) Post illos dies, cum venisset in

Bar. ad an. 1. §. 38. Luc. II. 22. 24. 33. 35. Levit. XII. 6. 8.

Y Tem-

partem, per quam exire sætus consuevit: quamlibet aliqui fabulentur, illum per genitricis Dei latus editum esse. Neque enim hoc ei impossibile erat, ut per portam transiret, sigillis ejus nulla parte labefactis. Maneat ergo post partum virgo, quæ semper virgo mansit.

S. Epiphanius hæc. 77. §. 25. Qui, ut dixi, carne, anima, & mente per naturales parturientium meatus re vera prodit. Et in Expositione fidei Catholicæ §. 15. In Virginis utero re vera genitus, ac per genitales meatus in lucem editus sine ulla turpitudine, sorditate, vel labe.

(4) Vide D. Thomam 3. part. quæst. 27. art. 6. ad 3.

(5) S. Antoninus 3. part. tit. 8. cap. 4. §. 11. Neque laudandi sunt, qui apocrypha pingunt, ut obstetrices in partu Virginis.

(6) S. Bernardus in Purificatione B. Mariæ serm. 3. §. 2. Vere, o beata Virgo, vere non habes causam, nec tibi opus est purificatione. Sed numquid filio tuo opus erat circumcisio-
ne? Esto inter mulieres tamquam una carum: nam & filius

tuus

Templum, filium suum obtulit, & sacrificium more pauperum par turturum, aut duos pullos columbarum, (7) non propter necessitatem, sed magis propter consuetudinem Legis. (8) Magna cum admiratione audiit, quæ de filio suo ab Simeone, & Anna prædicta sunt: ac didicit, futurum, ut tantum animo dolorem caperet, quantus esse solet dolor ejus, qui gladio transverberetur. Quod ei contigit cum filium suum despectum ab omnibus, flagellis cæsum, spinis perfoctum, crucifixumque conspexit. (9)

3. Edis-

tuus sic est in numero puerorum. Circumcidi voluit, & non multo magis velit offerri?

(7) In hoc ostenditur verum esse illud quod scriptum est, quia Christus Jesus cum dives esset, pro nobis pauper factus est. Ideo ergo & matrem, de qua nasceretur, elegit pauperem, & parviam pauperem, de qua dicitur: Et tu Bethleem minima es in millibus Juda: Origenes in Levit. Hom. 8. Oper. tom. 2. pag. 230.

(8) S. Augustinus Quætionum in Heptateuchum lib. 3. quæst. 40. in Leviticum §. 4.

(9) S. Augustinus epist. 149. cap. 3. §. 33. Tribulationem igitur gladii nomine significatam esse, credibile est, quo materna anima vulnerata est doloris affectu.

S. Bernardus serm. in Dominica infra Octavam Assumptionis B. V. Mariæ §. 14. pag. 1018. Vere tuam, o beata mater, animam gladius petransiit. Alioquin non nisi eam pertransiens, carnem filii tui penetraret. Et quidem postquam emisit spiritum tuus ille Jesus (omnium quidem, sed specialiter tuus) ipsius plane non attigit animam crudelis lancea, quæ ipsius (nec inortuo parcens, cui nocere non posset) aperuit latus, sed tuam utique animam petransiit. Ipsius nimirum anima jam ibi non erat, sed tua plane inde nequibat avelli. Tuam ergo petransiit animam vis doloris, ut plus quam martyrem non immerito prædicemus, in qua nimirum corporea sensum passionis excesserit compassionis effectus. V. Annotat. 14. Cap. VII.

3. Ediffere, quæ pertinent ad Festum Purificationis.

R. Festum Purificationis B. Virginis dicitur etiam Festum Præsentationis Domini in Templo, Festum item Simeonis, & Annæ; Græci ὑπάνωλις, seu ὑπανώλιος, occursum vocant ab occurso, seu obviatione tunc facta a sene Simeone, & Anna vidua, ut ait Ducangius in Glossario. (10) De ejus origine traduntur diversa. Si Cedreno credere velis, imperante Justino seniore anno 527. institutum est. Sub Justiniano Justini successore Constantinopoli celebrari ceptum, scribunt Anastasius Bibliothecarius in Historia Ecclesiastica, pag. 33.

In Compendio
Pag. 289.

Y 2

Ni-

(10) Verbo Hypapante pag. 1275. tom. 3.

Joannes Gersonius de directione cordis Considerat. 21. pag. 473. tom. 3. Patet hoc de Festo Purificationis, quod ideo Candelaria vulgo dicitur, quia portantur candelæ ardentes illa die in honorem purissimæ, & lucidissimæ Virginis Mariæ, quæ prius portari apud Gentiles consueverunt in venerationem cuiusdam Deæ, & in lustratione Urbis Romæ.

Bollandus ad diem 2. Februarii §. 1. num. 1. pag. 268. Prima Christi Redemptoris nostri mysteria in variis Palestina, sive Terra Sanctæ locis peracta sunt: Annunciatio Angelica ad sanctissimam Virginem Mariam, & Verbi Divini Incarnatio, in oppido Galilææ Nazaretbo; solemnitas ejusdem Virginis cognatam Elisabetham visitantis, in Montanis Judææ; at sanctissimam Christi in terris Nativitas, atque octavo die facta Circumcisio, nec non in Magorum sive Regum adventu illustri Christi Epiphania sive Apparitio in Bethleemo. Supererat urbs regia Hierosolyma, aliquando passionis Christi, morte, ac resurrectione nobilitanda. In hac hujus stetitissimæ mysteria 11. Februarii, quadragesima ab Christo nato die, & primitus e decreto Divino facta sunt, & deinde ab initio Ecclesiæ tam in ea urbe, quam in vicinis regionibus Orientalibus; sacra memoria quotannis celebrata. Nomen festo huius diei impositum est ab ὑπάνωλις, sive ὑπανώλιος, aut ὑπανώλιος, ab Occursu sive Obviatione tunc facta a sene Simeone & Anna vidua, & deinde, ut infra patebit, quotannis ab Ecclesiâ sacro ritu innovata.

Nicephorus Callistus in Historia pariter Ecclesiastica lib. 17. cap. 28. & Sigebertus in Chronographia ad an. 542. (11) Propius vero est, quod ait Baronius in Martyrologium Romanum die 2. Februarii, *Gelasium Romanum Pontificem, qui annis triginta ante Justiniani tempora Romana Ecclesia presuit, hujus diei celebrandæ in Occidentali Ecclesia aperuisse viam; dum Lupercalia mense Februario agi solita (ut scribit Varro lib. 5. de ling. Lat.) Romæ ad ea tempora permanentia legibus Ecclesiasticis abrogavit. Exstat ejusdem Pontificis de ea re eruditissimus commentarius adversus Andromachum Senatorem, ac ceteros Romanorum studiosos Lupercalium.* (12) Jure itaque opinamur, abrogatis Lupercalibus, Romæ (sicut in multis accidit) ejusmodi fuisse solemnitatem introductam, quam paullo post, Justiniani temporibus (ut vidimus) Orientalis Ecclesia recepit. Alii secuti Rabanum Maurum de

EO-

(11) Hos & alios scriptores secutus Josephus Binghamus lib. 20. Originum Ecclesiasticarum cap. 8. §. 5. scribit, *hoc Festum ante ætatem Justinii, vel Justiniani in Ecclesia non fuisse institutum*, subjicitque ad extremum ex Leone Allatio, *Græcos in illis Festis id habere, quæ vocant festa Dominica, hoc est in honorem Domini nostri Jesu Christi instituta.*

Tillemont annotat. 7. in Vitam Christi pag. 425. Discimus ex vita S. Theodosii Abbatis Festum hoc celebratum Hierosolymis medio sæculo V. & videri tunc non fuisse omnino novum. Vide Allatii annotat. in S. Methodii convivium decem Virginum pag. 344.

(12) Lupercalia erant solemnia quædam sacra, quæ die XV. Februarii Romæ fiebant in honorem Panis pastorum Dei. Lustratio erat sacrum a lustrando, hoc est circummeundo dictum, quod victimæ in eo sacrificio, videlicet sus, ovis, taurus, expiationis causa circumducerentur. Vide Rosinum lib. 4. Antiquit. Rom. cap. 6. & cap. 17. & Ducangium in Glossario verbo *Candelaria*.

Januarius a Jano appellatus est: Februarius a Februis sacris Lupercorum. S. Augustinus lib. 18. contra Faustum cap. 5.

Memoratus commentarius est in Annalibus Baronii ad an. 496. §. 30. & in Summa Conciliorum Labbei tom. 4. pag. 3234.

Ecclesiæ Ceremoniis lib. 2. cap. 33. S. Ildefonsum Archiepiscopum Toletanum serm. in Purificatione S. Mariæ, & S. Eligium Antistitem Noviomensem hom. 2. in die Purificationis, existimant, Festum hoc beatæ Virginis substitutum in locum Lustrationis Urbis, quæ fiebat eodem mense. (13) Ut Baronio magis credam, facit Honoratus a S. Maria, qui tom. 2. Animadversionum in Regulas & usum Critices lib. 3. dissert. 5. art. 1. §. 3. probat, sanctos illos Episcopos deceptos fuisse. Non solum enim lustrationi Urbis, quam ipsi mense Februario fieri solitam dicunt, nullus in Calendario Romanorum præstitutus dies invenitur, sed etiam constat, abrogata fuisse Lupercalia ab Gelasio, Lustrationem non item. Non igitur Lustrationi, sed Lupercalibus Festum Purificationis B. Mariæ Virginis subrogatum est. (14) Jam vero *Litaniam*, seu *Processionem*, uti vocamus, a Sergio I. Pontifice institutam fuisse, scribit Anastasius Bibliothecarius in ejus vita his verbis: *Constituit, ut diebus Annuntiationis Domini, Nativitatis, & Dormitionis sanctæ Dei genitricis, semperque Virginis Mariæ, ac Sancti Simeonis, quod*

Pag. 154.

Y 3

Hy-

(13) S. Ildefonsus tom. 12. Maximæ Bibliothecæ veterum Patrum pag. 589. & S. Eligius pag. 303.

(14) Idem Honoratus §. sequente 4. refellit Henschenium, ac proinde etiam alios, qui a primis Christianæ Ecclesiæ sæculis, ipsique Apostolis hujus Festi originem repetunt.

Henschenius apud Bollandum die 2. Februarii in Commentario Historico de Hypapante Domini, & Purificatione B. Mariæ ob antiquam hujus diei celebritatem in *Palestina, & Phœnicia, apud Syros, Cyprios, Asiaticos, in Ecclesia Græcorum Constantinopolitana, & Egyptiorum Coptica*, itemque apud Latinos, potius S. Augustini regulam lib. 4. de Baptismo contra Donatistas cap. 24. hic proponit, *quæ id, quod universa tenet Ecclesia, nec Concilii institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur.*

Hypapantem Græci appellant, Litaniam exeat a Sancto Hadriano, & ad sanctam Mariam populus occurrat. Id quoque scriptum reperio in Ordine Romano, qui inclusus est tomo XIII. Bibliothecæ Patrum. In gestis Pontificalibus legitur, quod Sergius Papa præceperit Litanias fieri in die Præsentationis Domini in Templo. Eundem præcepisse etiam usum cereorum seu candelarum, affirmant aliqui. Sed ex Sophronii Episcopi Hierosolymitani oratione de Hypapante, quæ legitur apud Bollandum IV. Nonas Februarii, perspicuum est, morem illum obtinuisse sæculo VII. antequam Sergius Pontifex esset. Quod item cognoscitur ex S. Ildefonso, & S. Eligio, quorum alter anno 667. alter 665. circiter vicesimo ante Pontificatum Sergii decessit. Hi namque in sermonibus, quos modo memoravi, (si tamen eorum sunt) de hoc cereorum mysterio disputarunt. (15)

(15) Baronius in annotat. ad Martyrologium Romanum die 2. Februarii : Porro ante Christi adventum cereorum in singulos distributio a Gentilibus fieri consuevit in Saturnalibus, quæ agebantur mense Decembris, ut tradit Macrobius lib. 1. Saturnalium. Putamus, sicut & de multis aliis contigit, usum illum superstitionis Gentilium sacris ritibus expiaturum, ac sacrosanctum redditum in Dei Ecclesiam esse laudabiliter introductum.

C A P. VI.

De Maria Virgine a purificatione usque ad mortem.

I. Quid narrant Evangeliste de Maria Virgine ab ejus purificatione usque ad baptismum Christi?

R. **H**Æc duntaxat : eam, ut ab imminente Matth. II. 14. 20. puerorum cæde, quam Herodes indixerat, filium suum Jesum subtraheret, cum ipso & 23. Josepho sponso secessisse in Ægyptum; reversam in terram Israel habitasse in Urbe Nazareth; inde Hierosolymam cum Josepho quotannis confere Luc. II. 41. 42. 46. 48. re se consuevisse ad Pascha celebrandum, (1) puerum Jesum annos jam duodecim natum secum duxisse: amissum, ac triduo post inventum in Templo cum doctoribus disputantem, allocutam esse verbis his : Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. (2)

Y 4 2. Tra-

(1) S. Ambrosius lib. 2. de Virginitate cap. 2. §. 14. Annis quoque omnibus ibat in Hierusalem solempni die Paschæ, & ibat cum Joseph. Nec ad Templum igitur Maria sine pudoris sui custode processit.

(2) S. Augustinus serm. 51. cap. 11. §. 18. Non est præmittenda maxime propter disciplinam feminarum tam sancta modestia Virginis Maria. Christum pepererat, Angelus ad eam venerat, & dixerat ei: Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit magnus, & Filius Altissimi vocabitur. Meruerat parere Filium Altissimi, & erat humillima, nec se marito nec in ordine nominis præferebat, ut diceret: Ego, & Pater tuus, sed Pater tuus, inquit, & ego. Non ostendit sui uteri dignitatem, sed attendit ordinem conjugalem.

Nota, apud Evangelistas Mariam cum Christo aliquoties colloquentem induci, Joseph numquam.

2. Tradunt ne, cui illa operi vacaret?

Cap. XIII. 55. **R.** Josephum quidem *fabrum* fuisse, dicit S. Matthæus: at cui operi Maria vacaret, nullus significavit Evangelistarum. Haud tamen ambigam, quin Maria, quemadmodum Joseph, honesto aliquo artificio & sibi, & filio necessaria ad victum comparare studuerit. Nam, ut ait S. Basilii cap. 4. Constitutionum Monasticarum §. 6. *cum homines illi essent justi quidem & pii, sed pauperes, & rebus ad vivendum necessariis non admodum instructi; cujus rei testis est prae sepe, quod venerando partui inservivit: evant, ut verisimile est, laboribus corporis assiduus dediti, sic ut hac ratione res necessarias sibi ipsis compararent.* (3) Itaque arbitror, Mariam idcirco *Quaestuariam* dictam a Tertulliano in libro de Spectaculis cap. 30. & a D. Hieronymo extrema epist. 1. ad Heliodorum, quod quaestum manu sua atque arte faceret. (4) *Quam vero specialiter artem coleret, non perinde consentire Ecclesiae Patres, scribit Theologus Serry Exercitat. 47. §. 7. asseverans Mariam Virginem*

La-

Nota illud etiam, quod est apud D. Thomam 3. part. quaest. 28. art. 3. ad 6. eam in Evangelio non consuevisse nominari nisi cum cognomine hujus dignitatis, quod sit mater Jesu.

Nota demum, (quod ab aliis quoque observatum est) eam nunquam a Christo Domino vocari nomine *Mariae*.

(3) Origenes lib. 1. contra Celsum §. 38. pag. 346. scribit, illum Christianis probro vertisse, quod Christus sit ortus ex matre paupercula, nendoque victum quaeritante.

(4) Tertulliani verba sunt ex persona inimicorum Christi: *Hic est ille, dicam, fabri, aut quaestuarie filius, Sabbati destructor, Samarites, Daemonium habens.* Quem locum ante oculos habuit Hieronymus, cum ait: *Hic est ille operarii, & quaestuarie filius: hic, qui matris gestatus sinu, hominem Deus fugit in Aegyptum: hic vestitus cocino, hic sentibus coronatus, hic Magus Daemonium habens, & Samarites.*

Lanariam dici ab Anselmo, *Indusiarum* ab Epiphanio, *Textricem*, ex lana scilicet, lino, serico, & bysso, ab Hieronymo, & Venerabili Beda. At nullo modo indicat, quo loco id scriptores illi affirmaverint. Det igitur hanc veniam, ut liceat assensum sustinere, donec eorum testimonia proferantur. (5)

3. Num-

(5) Hyacinthi Serry verba ipsa sunt hæc ex citata exercitat. 47. §. 7. *Quam specialiter artem coleret, non perinde consentiunt Ecclesiae Patres. Lanariam enim scribit Anselmus, indusiarum Epiphanius: textricem, ex lana scilicet, lino, serico, & bysso, Hieronymus, & Venerabilis Beda.*

In Mantissa vero ad Animadversiones Anticriticas, Animadversione VI. pag. 20. ita respondet sciscitationi meæ: *Ast dabit & ipse (Scriptor historiae Familiae Sacrae) veniam, si cum non vacet modo omnia laudatorum Patrum Anselmi, Epiphani, Hieronymi, Beda monumenta revolvere, ut desiderata singulorum testimonia conquiram: eum ipse Auctorem indigitem, ex cujus fide totum id scripsi, imò etiam syllabatim exscripsi. Est ille non acutus quidam Sophista, sed Theologus praestantissimus Vincentius Contensonius in Theologia mentis, & cordis lib. 10. de Deo cum hominibus conversante, dissertat. 6. cap. 1. speculatione I. Et interjectis Contensonii verbis: Idcirco vero ad conquirenda singulorum laudatorum Patrum testimonia animum non adjei olim, nec adicere juvat modo: quia ubi semel probatum manet, quod mihi tunc probandum assumseram, Virginem Deipavam, non secus ac Joseph, honestam artem ad vitæ quaestum exercuisse, supervacaneum omnino est, quaenam illa fuerit, lanariane, an indusiarie, num forte textricis, in Patrum scriptis inquirere.*

Fecit Theologus sat liberaliter, cum mihi roganti Auctorem indigitavit, ex cujus fide id totum, de quo quaerebam, syllabatim exscripsit: facit vero liberalissime, cum præterea subjungit, *se nec modo, nec olim* (hoc est cum ederet Exercitationes Historicas, Criticas, Polemicas, quibus Christianæ religionis Mysteria omnia ad certam historiae fidem exiguntur, explicantur, defenduntur) *ad conquirenda Patrum testimonia animum adieisse.* Quo fit, ut cum ille non fontes, sed rivulos se olim adieisse confiteatur, semper timendum sit, ne, dum Anselmum, Epiphanium, Hieronymum, Bedam, aut alios Patres occentat, nobis erectis in vanam spem aut Contensonium, aut alium Theologum Contensonio similem, syllabatim exscriptum loco Patrum obtrudat.

3. Numquid habent de baptismo ejus?

R. Nihil omnino. Eam ob rem non constat, a quo baptismum susceperit. Rentur aliqui, baptizatam fuisse a Christo, secuti Euthymium, cujus hæc sunt ex commentario in Evangelium Joannis cap. 3. *Scribunt quidam Apostolorum temporibus proximi, quod Christus Petrum, ac Virginem Matrem baptizavit: Petrus vero reliquos Apostolos.* Hæc ille, quæ an vera sint, nescio. Nam levio-rem auctorem Euthymium id facit, quod mentionem ejus rei in vetustioribus monumentis nul- lam invenio. (6)

4. Fuit ne Christi predicantis perpetua comes?

R. S. Joannes Chrysoströmus arbitratur, Christum voluisse, ut illa in Urbe Capharnaum ma- neret. Namque hom. 22. in Joan. explanans ver- ba hæc: *Descendit Capharnaum ipse, & mater ejus, & fratres, loquitur in hunc modum. Quam- nam gratia cum matre abiit Capharnaum? Neque enim*

(6) Lambertinus De Serv. Dei Beatif. & Beat. Cano- niz. l. 4. part. 2. c. 21. n. 14. *Constat, tria Sacramenta non fuisse Virgini collata, id est, Sacrum Ordinem, cujus non erat capax propter femineum sexum; Pœnitentiam, cujus materiam non habuit; Matrimonium, quod ab eadem contractum non est, postquam in Sacramentum novæ Legis est institutum: de Baptismo vero, Confirmatione, & Eucharistia concors est Theo- logorum sententia, quod ea Sacramenta fuerint a Virgine Ma- ria recepta: & sola inter eos remanet controversia, an Extre- mam Unctionem receperit, cujus resolutio pendet ab ea que- stione, an, ut homo sit capax Extreme Unctionis, necessarium sit, quod actualiter peccaverit: si enim hoc necessarium non est, Maria Virgo fuit ejus capax: & ideo verisimile est, quod Sacramentum etiam illud susceperit tum propter ejusdem fru- ctum, tum propter Fidei, ac Fidelium adificationem, & hu- militatis exemplum. Legi potest Suarez in 3. part. tom. 2. quæst. 37. art. 4. disput. 18. sect. 3.*

enim illic ullum fecit miraculum, neque incola recte de ipso sentiebant, ut ipse Christus ostendit. Et tu Capharnaum usque ad Cælum elata, usque ad in- fenum defereris. Quoniam, ut mihi videtur, cum paullo post esset Hierosolymam ascensurus, ante Ca- pharnaum petiit, ne quocumque fratres secum & ma- trem traheret. Parum igitur illic matris gratia com- moratus, iterum miracula aggreditur. Contra vero a S. Epiphanio hæc. 78. §. 9. dicitur cum Salva- tore ipso versata assidue, & §. 13. fuisse perpetua Chri- sti comes, nec ab ejus consortio divulsa. Et sane cum mulieres aliæ e Galilæa Christum sequeren- tur, (7) quæ umquam dignior honore tanto, quæ illi benevolentior, atque ideo ad ministran- dum promptior ipsa matre ejus? Hoc tamen non legitur in Scripturis sanctis.

5. Quid in Evangelio memoratur de B. Virgine tempore prædicationis Christi?

R. Memorantur hæc: ipsam una cum Christo interfuisse nuptiis in Cana Galilææ celebratis, cumque vino deficiente, ei dixisset: *Vinum non habent, hoc ab eo tulisse responsum: Quid mihi & tibi mulier? nondum venit hora mea.* (8) Post- ea

(7) Vide caput XI. de prædicatione Christi Interrog. 8.

(8) S. Thomas 3. part. quæst. 27. art. 4. *Et Joan. 2. super illud: Vinum non habent, dicit idem Chrysoströmus (hom. 20.) quod volebat jam eum gratiam hominum conciliare, & se ipsam clariorem facere per filium, & fortassis quid humanum patiebatur, quemadmodum & fratres ejus dicentes: Manifesta te ipsum mundo: Et post pauca subdit: Nondum enim, quam oportebat, de eo opinionem habe- bat. Ad hoc dicendum, quod in verbis illis Chrysoströmus ex- cessit. Possunt tamen exponi, ut intelligatur in eo Dominum cobibuisse non inordinatum inanis gloria motum quantum ad ipsam, sed id quod ab aliis posset estimari.*

Et vero Chrysoströmus ita concludit cit. hom. 20. in

ea cum eodem filio suo, fratribus, & discipulis ejus profectam esse Capharnaum, ibique mansisse paucos dies. Eandem cum iisdem fratribus venisse ad Christum in domo nescio qua concionantem, & cum illi non possent ipsum adire præ turba, misisse qui nuntiarent, se foris esse cupientes loqui cum eo. (9)

6. Quid

Joan. pag. 101. Non sunt igitur hæc liberius ad matrem loquentis, sed divina dispensationis verba, ut admoneret pro dignitate miracula facienda. Vide Pererium in Evangelium Joannis cap. 2. disputat. 7.

S. Augustinus de Fide & Symbolo cap. 4. §. 9. Desestandi etiam illi sunt, qui Dominum nostrum Jesum Christum matrem Mariam in terris habuisse, negant. Nec nos ad negandum Christi matrem cogit, quod ab eo dictum est: Quid mihi, & tibi mulier? nondum venit hora mea. Sed admonet potius, ut intelligamus secundum Deum non eum habuisse matrem, cujus majestatis personam parabat ostendere, aquam in vinum convertendo. Quod autem crucifixus est, secundum hominem crucifixus est: & illa erat hora, que nondum venerat, quando dictum est: Mihi & tibi quid est? nondum venit hora, id est, qua te cognoscam. Tunc enim ut homo crucifixus cognovit hominem matrem, & dilectissimo discipulo humanissime commendavit.

S. Cyrillus Alexandrinus in Joan. Evangel. lib. 2. cap. 22. pag. 444. Vno autem deficiente, mater ejus, que universis illi possibilia esse non ignorabat, hortatur, ut solita sua bonitate atque misericordia uteretur: Vinum enim, ait, non habent.

(9) S. Augustinus in Joan. tract. 10. §. 2. Unde fratres Domino? Num enim Maria iterum peperit? Abst. Inde caput dignitas virginum: Illa femina mater esse potuit, mulier esse non potuit. Disla est autem mulier secundum femineum sexum, non secundum corruptionem integritatis, & hoc ex lingua ipsius Scripturæ. Nam & Eva statim facta de latere viri sui, nondum contacta a viro suo, nostis, quia mulier appellata est: Et formavit eam in mulierem. Unde ergo fratres? Cognati Mariæ fratres Domini, de quolibet gradu cognati. Unde probamus? Ex ipsa Scriptura. Frater Abrahæ dictus est Loth, qui filius erat fratris ipsius. Lege, & invenies, quia Abraham patruus erat Loth, & dicti sunt fratres. Unde, nisi quia cognati? Item Jacob Laban Syrum habebat avunculum: fra-

6. Quid tempore mortis?

R. Eam a Christo moriente Joanni Apostolo commendatam fuisse, (10) eamque non secus, ac Mariam Cleophae, & Mariam Magdalenam, stetitisse juxta crucem Jesu: atque ideo non defecisse, nec cecidisse semianimem, ut nonnulli existimarunt, qui confutantur etiam auctoritate S. Ambrosii, apud quem hæc scripta sunt: Sed nec Maria minor, quam matrem Christi decebat, fugientibus Apostolis ante crucem stabat, & piis spectabat oculis filii vulnera, quia expectabat non pignoris mortem, sed mundi salutem. Idem alio loco, Stabat, inquit, ante crucem mater, & fugientibus viris stabat intrepida. Stabat non degeneri mater spectaculo, quæ non metuebat peremptorem. Pendebat in cruce filius, mater se persecutoribus offerebat, non ignava mysterii, quem genuisset, resurrexurum. Idemque alibi: Stantem illam lego, flentem non lego. (11) Et eodem modo S. Antoninus in Summa part. 4. tit. 15. cap. 41. §. 1. Stabat verecunda, modesta, lacrymis plena, doloribus immersa; Et tamen ita divina voluntati conformis, ut

frater enim erat Laban matris Jacob, id est Rebecca uxoris Isaac. Lege Scripturam, & invenies, quia fratres dicuntur avunculus & sororis filius. Qua regula cognita, invenies, omnes consanguineos Mariæ fratres esse Christi. Vide Natalem Alexandrum dissertat. 48. in Historiam Ecclesiasticam sæc. IV. pag. 623. tom. 4.

(10) S. Augustinus tract. 119. in Joannis Evangelium §. 3. Sic debemus accipere quod dictum est Joan. cap. XIX. 27. Ex illa hora suscepit eam discipulus in sua, ut ad ejus curam quidquid ei esset necessarium, pertineret. Suscepit ergo eam in sua, non prædica, quæ nulla propria possidebat, sed officia, quæ propria dispensatione exequenda curabat.

(11) In Lucam cap. 23. lib. 10. §. 32. pag. 1532. de Institutione Virginis cap. 7. §. 49. pag. 261. & in Consolatione de Obitu Valentiniani §. 39. pag. 1185.

ut dicere audeam, quod si nullus fuisset repertus, qui filium crucifigeret, ad hoc ut sequeretur salus hominum, & adimpleretur voluntas Dei secundum rationem, si oportuisset, ipsa posuisset in crucem. Neque enim credendum est minoris fuisse perfectionis & obedientiæ ad Deum, quam Abraham, qui proprium filium obtulit in sacrificium propriis manibus occidendum & comburendum. Stabat ergo fixa in Dei voluntate. (12)

7. Quid post Ascensionem Christi?

- Cap. I. 14. R. Profsus nihil: tamen D. Lucas in Actis Apostolorum prodit, eam fuisse cum Apostolis, aliisque tum viris, tum mulieribus, qui fundendis ad Deum precibus concorditer intenti, Spiritum Sanctum a Christo promissum expectabant.
- Hæc. 78. §. 11. De reliqua vita ejus, ut S. Epiphanius verbis utar, penitus Scriptura conticescit: id quod propter admirationis vehementiam factum arbitror, ne hominum animos majorem quendam in stuporem conjiceret. Dominus, ut scribit idem Epiphanius, non ei baptizandi potestatem fecit, non discipulis benedicere, non in terris præesse mandavit, sed hoc unum voluit, ut sanctum quid, & consecratum esset, ac caeleste regnum adipisceretur. (13)

CAP.

(12) Vide Franciscum Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thomæ disputat. 4. sect. 3. & disputat. 47. sect. 2. Toletum in Luc. cap. 2. annotat. 57. Gretserum de Cruce lib. 2. cap. 4.

(13) S. Chrysostronus in Act. hom. 3. pag. 472. existimat, Apostolos Spiritus Sancti instinctu novisse omnia, quæ a Christo facta sunt usque ad tempus illud, quo S. Joannes Baptista coepit baptizare. Quæ prius, inquit, fuerant facta, nemo noverat edoctus, sed Spiritu didicerant. Quod si verum est, dici probabiliter potest, numquam Mariam Virginem opera Christi Apostolis narrasse.

Aliter S. Bernardus super Missus est hom. 4. §. 6. Vel ideo

CAP. VII.

De morte, & Assumptione Mariæ Virginis.

1. Maria Virgo vere ne mortua est?

R. ID dubitavit affirmare S. Epiphanius hæc. 78. §. 11. propter silentium Scripturarum. Quod si, inquit, falso jactari quispiam a nobis existimat, licet sacrarum litterarum vestigia consuetari, in quibus nullam de Mariæ obitu mentionem reperiet, mortua sit, nec ne, sepulta, an non sepulta

fue-
potius conceptus Elisabeth Mariæ nunciatus est, ut dum Salvatoris, nunc Præcursoris edocetur adventum, rerum tempus & ordinem tenens, ipsa melius postmodum Scriptoribus aut Prædicatoribus Evangelii reseraret veritatem, quæ & plene de omnibus a principio cælitus fuerit instructa mysteriis.

S. Thomas 3. part. quæst. 27. art. 4. Simpliciter fatendum est, quod Beata Virgo nullum actuale peccatum commisit, nec mortale, nec veniale: ut sic in ea impleatur, quod dicitur Cant. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.

Et art. 5. ad 3. Non est dabitandum, quin B. Virgo accepit excellenter donum Sapientiæ, & Gratiæ virtutum, & Prophetiæ: non tamen accepit, ut haberet usum harum, & similitium gratiarum, sicut habuit Christus, sed secundum quod conveniebat conditioni ipsius. Sapientiæ enim usum habuit in contemplando, secundum illud Luc. 2. Maria autem conservabat omnia verba hæc, confersens in corde suo. Non autem habuit usum Sapientiæ quantum ad docendum, quia hoc non conveniebat sexui muliebri, secundum illud 1. ad Timoth. 2. Docere autem mulieri non permitto. Miraculorum autem usum sibi non competebat, dum viveret: quia tunc temporis confirmanda erat doctrina Christi miraculis; & ideo soli Christo, & ejus discipulis, qui erant bajuli doctrinæ Christi, conveniebat miracula facere. Propter quod etiam de Joanne Baptista dicitur Joan. 10. quod signum fecit nullum, ut scilicet omnes Christo intenderent. Usus autem Prophetiæ habuit, ut patet in Cantico, quod fecit: Magnificat anima mea Domini.

fuerit. Ac cum Joannes interim in Asiam profectus sit, nusquam tamen B. Virginem itineris comitem secum illum habuisse significat, sed de ea re penitus Scriptura conticescit: id quod propter admirationis vehementiam factum arbitror, ne hominum animos majorem quemdam insuporem conciteret. Ego enim pronuntiare illud vereor, & tacita apud me cogitatione reputans, mihi silentium indico. Quippe haud scio, an de sanctissima illa, ac beatissima Virgine obscura quadam inveniri vestigia possint, quæ incertam nobis illius mortis fidem faciant. Nam ex una parte illud occurrit, quod de illa pronuntiat: Et tuam ipsius animam pervadet gladius, ut retentantur ex multorum cordibus cogitationes. Aliunde vero in Apocalypsi Joannis legimus: Draconem adversus mulierem properasse, quæ marem pepererat, & datas ei esse pennas aquilæ, & translata esse in desertum, ne eam Draco comprehenderet. Quamquam illud non affirmo penitus, neque aut immortalem perseverasse definitio, aut utrum mortua sit, confirmare possum. Quippe Scriptura sacra, mentis humanæ captum prætergressa, rem in incerto reliquit, propter vas illud eximium ac præstans, ne quis carnis propriam ullam ei fœditatem adscribat. Sive igitur mortua sit, nescimus: sive conssepulta sit, non tamen ullam est conjunctionem corporis experta: absit, ut illud existimemus. (1) Explicat Epiphanius Baronius ad an. 48. §. 11. & 12. & ab eo dissentit quam modestissime: quod non

(1) Idem S. Epiphanius hæc. 78. §. 23. Sive mortua est Virgo sanctissima, ac sepulta, summo cum splendore conjuncta mors illius est, & castissimus exitus, ac virginittatis ei coronæ concessa: sive interfecta, ut indicare Scriptura videtur his verbis: Et ipsius animam pertransibit gladius: gloriam martyres inter, ac decus obtinet, & sacrum illius corpus omni felicitate cumulatum est, per quam mundo lumen illuxit. Potest denique & in vita mansisse. Potest enim Deus, quidquid libuerit, efficere: nam de illius exitu nihil certe constat.

non præstat Hyacinthus Serry, qui Exercitat. 65. §. 2. & 3. elumbem vocat rationem S. Epiphani, eamque contrariam esse dicit notissimis Scripturæ locis, quorum ignorationem viro doctissimo exprobrare non dubitat, ipsumque audaciæ notare. Hæc Epiphanius, Baronius inquit, qui cum ageret adversus hæreticos carnis spurcitiis illam sanctissimam, atque omni labe purissimam calumniantes: ipse contra, quo magis illorum procaciam retunderet, eo excellentiæ efferre conatus est, ut sicut Henoch olim translatus, vel Elias igneo curru in sublime elevatus est; sic diceret, ipsam absque obitu e terrenis ad celestia assumptam fuisse: cum præsertim visio ab ipso citata ex Joannis Apocalypsi de muliere, cui, quo alio transvolaret, data sunt alæ, eidem sacramento satis esse accommodata videretur. Hæc tamen quantumvis aliquo jure, ratione, atque exemplis firmare quoquo modo potuisse videretur; modeste tamen abstinuit, & ad neutram partem inclinans, satis esse censuit, vel hæc ex parte sublimem illam Dei genitricis excellentiam hostilibus demonstrasse, & quam illa procul fuerit ab omni carnis illecebra, quæ nec an mortua fuerit, posset ex divinis Scripturis ostendi, eisdem insinuasse. Ceterum condonandum illi, si (quod & aliis sanctissimis atque eruditissimis viris sæpe accidisse reperitur) dum ardentiori studio in hostes invehitur, vehementiori impetu in contrariam partem actus lineam videatur aliquantulum veritatis esse transgressus. Catholica quippe Ecclesia nullam de obitu Dei genitricis dubitationem admittit, sed quam novit humanæ fuisse naturæ consortem, humanam pariter moriendi necessitatem expertam affirmat. (2) Hæc Baronius. Hyacinthus

Z

(2) Oratio secreta Missæ in Assumptione B. M. Virginis: Subveniat, Domine, plebi tuæ Dei genitricis oratio, quam etsi pro conditione carnis migrasse cognoscimus, &c.

Ma-

thus autem Serry. *Quam elumbis*, inquit, ratio illa sit, qua in eam dubitationem adductus est Epiphanius, nemo non videt. Quid enim necesse est, Deipara mortem sacris in Litteris enarrari, ut hanc ipsi tandem aliquando contigisse fateamur? Quasi non hoc satis ad certam probationem esse debeat, quod tam diserte, tam luculenter sacre Litterae confitentur: Statutum est hominibus semel mori, ad Hebræos 9. 27. Quis est homo, qui vivet, & non videbit mortem? Psal. 88. ver. 49. Et paucis interjectis: Nonnulli Epiphanio secutus temporibus audaciores, Deiparæ mortem non modo in dubium vertere, verum etiam perfracte negare ausi sunt. Itaque si nonnulli fuerunt Epiphanio audaciores, fuit audax Epiphanius.

2. Quo in loco mortua est?

R. Hierosolymis. Nam S. Joannes Damascenus hom. 2. in Dormitionem B. M. Virginis §. 18. narrat ex Euthymiaca historia, Juvenalem Episcopum Hierosolymorum Marciano & Pulcheriæ Augustis de retegendo, sicubi esset, Mariæ corpore sollicitis respondisse, Hierosolymis mortuam, & Gethsemani sepultam. Idemque tradit Andreas ex Monacho & Presbytero Hierosolymitano Episcopos Cretensis, cum oratione 2. in Dormitionem sanctissimæ Deiparæ affirmat, illam in monte Sion, qui pars est Urbis Hierosolymitanæ, naturæ obsecutam legibus finem vitæ accepisse. (3) Quod

Maria Virgo quindecim ante diebus suum exitum cognovit, triduoque ante Archangelus ad eam venit premium portans. Cedrenus in Compendio Historiarum pag. 149. Vide Lambertinum de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 1. cap. 14. num. 12.

(3) Tom. 10. Bibl. Patr. pag. 657. Idem eodem loco refert, in domicilio ejus statæ ad pavimentum tabula sacrorum castissimi corporis genuum recubitus impressos fuisse.

Quod ipsum docet Cedrenus in Compendio Historiarum pag. 149. & Nicephorus Callistus lib. 15. Hist. Eccl. cap. 14. Illud tamen monet Baronius ad an. 48. §. 18. 19. haud multum ante tempora Juvenalis sepulcrum Mariæ Virginis fuisse repertum. (4) Qua enim, inquit, ratione Epiphanius Hierosolymis sepe versatus (ut tradit Hieronymus ep. 61. ad Pammachium) se ambigere ait, *an mortua fuerit, si ejus sepulcrum ob oculos omnium positum, perspicuum omnibus factum esset? Vel quomodo de eo mentionem facere Hieronymus epist. 27. prætermisisset, qui relegens cuncta Palestinae loca, quæ S. Paula Roma veniens invisit, & ut taceam de Christi sepulcro, alia cuncta, quæ ibi erant memoria digna monumenta recenset, ut duodecim Patriarcharum, Josue, Eleazari filii Aaron, Elisei, Abdiæ, Michæ, Joannis Baptiste, Lazari, nec non & mausoleum Helene Adiabenorum Reginae, quæ tempore Claudii populum fame laborantem pavit? Quis adduci potest, ut credat unum tantum Dei genitricis sepulcrum a Paula spectum, ut non inviserit; vel Hieronymo mente excidisse, ut non meminerit, cum præsertim agens de Gethsemani in libro de locis Hebraicis (pag. 367. tom. 8.) unam tantum illic erectam Ecclesiam, ubi Dominus in hostio oravit, affirmet, nec de contiguo eidem loco Dei genitricis sepulcro vel verbum faciat?*

3. Probatur ne ab omnibus testimonium Euthymii, & Juvenalis?

R. Non probatur ab iis, qui Mariam Ephesi obisse, contendunt. Itaque eruditissimus Tiblemontius annot. 15. in S. Virginem, & qui eum sequi-

Z 2

(4) Juvenalis fuit Episcopus primum Ephesinus, deinde Hierosolymitanus, duobus Oecumenicis Conciliis interfuit anno 431. Ephesino, & anno 451. Chalcedonensi.

scenda paratum. Probare necesse est atque ostendere, re ipsa hanc historiam, de qua loquimur, ab eo fuisse, præsertim sine ulla necessitate, confictam. Non enim tunc de Fidei negotio, sed de facto agebatur, de quo in præsens, non de illius moribus quærendum est. (6)

4. Quid est, quare Ephesi mortua dicatur?

R. Hoc primum, quia Patres Concilii Ephesini Oecumenici tertii anno 431. celebrati in epistola ad Clerum populumque Constantinopolitanum scribunt, Nestorium damnatum in Urbe Ephesi, ἐνθα ὁ θεολόγος Ἰωάννης, ἔῃ ἡ θεοτόκος παρδέν ἢ ἀγία Μαρία: in qua Joannes Theologus, & Deipara Virgo sancta Maria. Secundum illud, quia, ut constat ex actis ejusdem Ephesini Concilii, Ecclesia Magna Ephesi Mariæ Virgini dedicata erat, (7) & nondum in morem venerat, ut Ecclesiæ in Sancti alicujus honorem consecrarentur, in quibus ejusdem Sancti Reliquiæ conditæ non essent. Tertium est, quia S. Leo in

Z 3 epi-

(6) Honoratus a S. Maria tom. 1. Animadversionum in Regulas & usum Critices Dissertat. 2. art. 5. pag. 132. refellit hoc ipsum argumentum, quod ante Theologum Serry attulit Tillemontius, Annotat. 15. in S. Virginem pag. 470. Non satis est ad destruendum testimonium Juvenalis, dicere, illum potuisse hanc historiam confingere, hoc probandum est, re vera confinxisse.

Michael Lequien in annotat. ad citatum S. Joannis Damasceni hom. 2. in Dormitionem B. Mariæ Virginis pag. 879. tom. 2. loquens de Euthymiaca historia: Ceterum Marcianum & Pulcheriam certiores factos esse a Juvenale Hierosolymitano de Deiparæ Virginis Assumptione, nequitiam ausum inficiari, uti nec affirmare, hæc perinde conficta esse ab eodem Juvenale, ac commentitia illa scripta, quæ ab eo producta fuisse ad obtinendum Palesine principatum, Leo Magnus queritur in epistola ad Maximum Antiochenum.

(7) Apud Labbeum tom. 3. Conc. pag. 574. & 562. apud Harduinum tom. 1. pag. 1443. & 1435.

356 DE MARIA V.
quitur Theologus Serry Exercit. 65. §. 4. Euthymii Historici testimonium non admittit, propterea quod sit scriptor tota retro antiquitate ignoratus. Juvenalem vero ait, si re vera supra dictum responsum Marciano dederit, non integram illico fidem facere: quem lubricæ fidei virum, turbarum in Latrocinio Ephesino excitatarum incontentem, variorum criminum reum, & falsatorem instrumentorum manifestum dicunt S. Cyrillus Alexandrinus, & S. Leo Romanus Pontifex. Sed hæc dici videntur minus considerate. Nam Euthymium tota retro antiquitate ignoratum nemo jure dixerit, nisi ille, si quis inter homines talis est, qui omnia antiquitatis monumenta legerit, atque certo sciverit, nulla esse, quæ de hoc Euthymio narrent, nulla periisse, quæ narrent. (5) Porro autem ad refellendum Juvenalis testimonium non satis est dicere, illum fuisse virum parum Catholicum, improbum, atque ideo ad falsa comminiscen-

(5) Vide annotat. 18. ad cap. 19. de imaginibus Christi non manu factis.

Honoratus a S. Maria tom. 1. Animadversionum in Regulas & usum Critices dissertat. 3. art. 2. §. 3. pag. 263. Omnes norunt, Launojum Doctorem Sorbonicum in plerisque libris, quos in lucem edidit, illud posuisse pro certo, habendas esse in fabulis res omnes extraordinarias, omnesque eeventus, de quibus nulla est mentio apud Auctores, qui scripserunt eo ferme tempore, quo res contigisse traduntur. Sed cum Doctor hic animadvertisset, non omnes de ea regula consentire, tractatum emisit ad stabiliendam auctoritatem argumenti negativi. Inscrubitur tractatus ille: Dissertatio, in qua probatur, negativum argumentum in quæstionibus ex facto, usu, & traditione pendentibus multum habere roboris. Probatio Launoji ducitur ex locis Auctorum 150. qui usi sunt argumento negativo. Sed malo hujus Doctoris fato plerique Patres, et quot citat, in aliis locis rejiciunt hanc probationem, ut Tertullianus, S. Hieronymus, S. Augustinus &c. Theologi idem sentiunt: Est levis admodum, atque nullius plane ponderis argumentatio; quemadmodum notat Card. Baronius tom. 2. pag. 270. edit. Antwerp.

epistola anno 454. ad Juvenalem supra memoratum Episcopum Hierosolymitanum data, quæ est 110. agens de locis Sanctis Hierosolymorum, de Mariæ sepulcro non meminit. Tria hæc Tillemontius Annotat. 14. & 16. in S. Virginem. Etiam Hyacinthus Serry in eadem sententia est, primamque Tillemontii rationem ita confirmat Exercitat. 65. §. 3. *Idem de Deipara, ac de Joanne ea phrasi (in qua Joannes Theologus, & Deipara Virgo Sancta Maria) significatum voluere Ephesini Patres : at liquet plane, significare illos voluisse verbis illis, Joannem illic esse inhumatum, cum Joannem illic inhumatum esse, suumque sepulcrum habere, alia Sacræ Synodi monumenta contestentur. Cælestinus enim, data ad Ephesinos Patres epistola, illos ipsos hortatur, ut Joannis documentis firmiter hæreant, cujus reliquias præsentem venerantur. Ad hæc idem Theologus novo argumento rem totam ita concludit. Si Ephesi Deipara aliquando habitavit, Joannem utique secuta, qui eam in sua officia, & obsequia receperat, quid tam naturale est, quam ut illic quoque mortua sit ac sepulta? Cum & tunc ultimum vite cardinem premeret, nec nisi æg e Hierosolymam redire posset, extremum illic diem obitura.*

5. Qua ratione hæc dissolvi possunt?

R. Primum habet dubitationem, quid sit, quod Patres Ephesini ajunt his verbis: *in qua Joannes Theologus, & Deipara Virgo sancta Maria.* Aliqui enim, ut Labbeus, & Harduinus notant ad marginem citatæ epistolæ, subaudiri volunt aliquando habitaverunt: alii *edes habent.* (8) Combefissius apud Pagium ad an. 42. §. 3. dicit, *Patres intel-*

(8) In his etiam Baronius ad an. Ch. 44. §. 29. & Natalis Alexander Hist. Eccl. sæc. 1. cap. 1. art. 3. pag. 4.

ligere; sic vocatam majorem Ephesiorum Ecclesiam a suis Patronis & Tutelaribus. Horum conjectura multo probabilior videtur, quam conjectura adversariorum, qui putant deesse verbum *est.* (9) Etenim, si ibi fuisset sepulcrum Virginis, tradita posteritati a Patribus Ephesinis duraret adhuc fama ejus, nec S. Epiphanius, qui paulo ante Concilium Ephesinum vixit, celebrem suis temporibus rem ignorans, de Mariæ morte dubitasset, nec cum Joanne in Asiam profectam esse negasset Hær. 78. §. 11. multoque minus dixisset,

Z 4

po-

(9) Hyacinthus Serry Exercitat. 65. §. 5. pag. 458. *Ephesi mortuam Virginem ac sepultam, verisimilium existimaverim, ob luculentum Concilii Oecumenici ibidem anno 431. celebrati testimonium in Epistola Synodica ad Clerum, & populum Constantinopolitanum, ubi Nestorium in Urbe Ephesi damnatum scribunt, in qua Theologus Joannes, & Dei genitrix Virgo Sancta Maria. Qua loquendi formula nihil aliud significatum voluere, quam Joannem Theologum, & Virginem Deiparam illic esse; subintellecto scilicet verbo est, quod juxta Græcæ, & Latine Grammaticæ leges non modo subintelligitur commode, verum etiam eleganter: illic vero esse utique inhumatos, cum alio tunc modo illic esse non possent. Quod enim reponunt aliqui mutilam esse Synodi phrasim, supplendumque, aliquando habitaverunt, aut sacras ædes habent, aut magno in honore sunt; ut alius plane reddatur sensus, frivolum est: cum textus mutilationem, & depravationem nullis productis Codicibus probent: contra vero nulla fingenda sit mutilatio, ut verbum est pro Græci, & Latini idiomatis usu subintelligatur.*

Hæreo anceps, nec satis scio, utrum prius verbum *esse*, an *inhumatos* reprehendam. Quid enim viri clarissimi reprehenduntur ob eam causam, quod locum supra laudatum suppleunt aliquo additamento; si ipsum verbum *esse*, cujus simplicitate Serry gaudet, intelligi nequaquam potest, nisi subaudito additamento *inhumatos*? Jam ipsum hoc *inhumatos* quam est alienum non solum a veritate, sed etiam a voluntate ejus, qui se eidem patronum præbet. Nani si Joannes, & Maria tunc erant Ephesi utique *inhumati*, igitur falsum est, quod idem Theologus pronunciat Exercitat. 66. §. 1. pag. 464. *Virginem non animo tantum, verum etiam corpore in Cælos fuisse assumptam.*

Bar. ad
an. 44. §.
18.

postquam ad se se illam (Joannes) accepit, non amplius apud ipsum permanisse. Juvenalis vero supra memoratus, qui Concilio Ephesino interfuit, ausus numquam fuisset, quantumvis improbus, coram Augustis Marciano, & Pulcheria, coram Episcopis Palæstinæ, qui tunc erant Constantino- poli, & Concilio Chalcedonensi Oecumenico anno 451. interfuerant, comminisci historicam reperi Hierosolymis sepulcri B. Virginis. Nam admodum credibile videtur, aliquem ex Palæstini- nis Episcopis una cum Juvenale interfuisse etiam Concilio Ephesino, ideoque facile ei fuit, si quid de Virginis sepulcro dictum esset in eo Concilio, mendacem ostendere Juvenalem. Satis enim erat dicere, a Patribus in Concilium Ephesi congregatis declaratum esse, in prima ejus Urbis Ec- clesia sepulcrum Virginis reperiri. Alterum fal- sum est, id in consuetudine positum fuisse quin- to Christi sæculo, ut ei duntaxat ædes sacræ de- dicarentur, cujus Reliquiæ in eisdem ædibus con- ditæ essent. Sozomenus enim lib. 8. Hist. Eccl. cap. 24. testatur, imperante Arcadio Constanti- nopoli fuisse Ecclesiam S. Stephani, antequam corpus ejus in Palæstina reperiretur: namque apud eundem Sozomenum lib. 9. cap. 16. reper- tum dicitur sub Theodosio juniore. Quid quod

Pag. 468.

Tillemontius ipse citata annotat. 14. profiteretur, etiam in eo loco, ubi nullæ Divum Reliquiæ es- sent, tamen alias ob causas ejusdem generis Tem- pla iisdem dedicari consuevisse? Quare alia, præ- terquam mortis, causa esse potuit, cur sacræ Ædes in ea Urbe Mariæ Virgini poneretur. Quod si (illud enim tertio loco positum erat) non meminit de sepulcro Mariæ Hierosolymis S. Leo recensens loca sancta Hierosolymorum: eodem modo neque Polycrates Episcopus Ephesinus in epistola ad Victorem Romanum Pontificem, quam

re-

recitat Eusebius lib. 5. Hist. Eccl. cap. 24. ullam de obitu Virginis, ejusque sepulcro mentionem facit, cum tamen commemoret magna sanctita- tis lumina in Asia extincta, atque affirmet nomi- natim unam ex duabus filiis Philippi Apostoli, quæ Spiritu Sancto afflata vixit, & Joannem, qui in sinu Domini recubuit, mortem Ephesi oppetiisse. (10) Quamquam quid S. Leo de Mariæ sepulcro verba faceret, cum illud nullo modo pertineret ad ejus institutum? Ibi enim totus est in eo, ut re- censitis locis, ubi Christus natus est, ubi adoratus a Magis, ubi ab Herode ad necem quæsitus, ubi educatus, demonstratoque sepulcro, in quo *humana conditione jacuit*, & monte Oliveti, unde ascendit in Cælum, confirmet atque evincat, Christum Do- minum humanam carnem re vera sumxisse: ad cu- jus rei confirmationem mentio sepulcri Mariæ Vir- ginis nihil omnino conferre poterat. Jam vero ad ea, quod attinet, quæ a laudato Theologo subjiciun- tur, facilis est, opinor, atque expedita responsio. Nam, cum Joanni perinde, ac Mariæ Templum Ephesi positum esset, æque significare potuerunt Ephesini Patres, tam Joannem, quam Mariam Ephesi *sacram Ædem habuisse*: atque hoc potius, quam illud eos significare voluisse crediderim, quandoquidem Ædes Mariæ Virgini dicata * *ἁγίας* * *Simpli- Sancta Maria* appellabatur, ut est in actis ejus- ciser.

dem

(10) Serry Exercitat. 65. §. 6. dicit, idcirco Polycra- tem non meminisse sepulcri Mariæ Virginis, quod ille in sua epistola id præsertim urgeret, ut allatis exemplis Vi- ctóri palam faceret, Pascha die 14. Martii celebrandum esse. Mariæ autem, cum breve duntaxat Ephesi tempus duxe- rit, recensque illic advena ex hac mortali vita sublata sit, nullius forte celebrandi illic Paschatis occasionem datam esse. Bene quidem ac recte, si quod dicit de brevissima Mariæ Virginis Ephesi commoratione, & de nullo ab ea illic ce- lebrato Paschate, idoneo aliquo argumento vel auctore confir- masset. Itaque quando nullum attulit, adhuc inconcussa manet ratio, quæ ex Polycratis silentio desumitur.

dem Sacræ Synodi. (11) Ad hæc si eodem modo locuti sunt Ephesini Patres de Maria, ac de Joanne, efficitur, ut Concilii tempore Ephesi adhuc humatum & sepultum esset corpus Mariæ, perinde ac corpus Joannis: hoc autem si verum est, quomodo erit verum illud, quod sequenti Exercitatione 66. §. 1. rectissime pronunciat idem auctor: *Virginem non animo tantum, sed etiam corpore in Calos fuisse assumptam, pie ac religiose tenendum est, nec nisi ingenti temeritate negari potest?* Porro quod subjicit ad extremum, id totum ducitur a conjectura, sed ea parum firma. Etenim nec de tempore, quo Joannes Ephesum venit, nec de anno ætatis, quem agebat Maria, cum ad superos abiit, quidquam certi affirmare licet. Idque idem Theologus de Maria Virgine aperte fatetur, tum subjungens §. 7. illam anno ætatis 61. mortuam esse, *si (quod cum Cajetano posuit) anno ætatis suæ 24. Servatorem enixa est;* tum affirmans Exercitat. 25. §. 6. eundem Cajetanum annos viginti quatuor nubenti Virgini tribuentem *divinare*. Præterea Theologi conjectura valeret ea quidem satis superque, si peteretur ex argumento probabili: verum quia ex nullo argumento probabili petita est, nihil valet. *Quid enim, inquit, tam naturale, quam ut illic mortua sit & sepulta? Quid ita? Quod ea tunc ultimum vitæ cardinem premeret.* At quo argumento probat Theologus, aut vero probare potest, *tunc ultimum vitæ cardinem eam pressisse?* Nullo fane. Est itaque conjectura illa tota inanis ac, futilis, minimeque idonea ad id efficiendum,

(11) S. Cyrillus in epist. ad quosdam de Clero Constantinopolitano: *Sancta Synodus (Ephesina) in Ecclesia magna, quæ appellatur Sancta Maria, congregata.* Et in relatione Synodi Ephesinæ ad Cælestinum: *Sancta Synodus in magna Ephesi Ecclesia, quæ appellatur Maria, sessionem celebravit: apud Lab. tom. 3. Conc. pag. 562. & 662. & apud Harduinum tom. 2. pag. 1435. & 1506.*

dum, quod vult. Verius est igitur illud, quod majores nostri jam inde ab Juvenale Hierosolymorum Patriarcha tradiderunt, quodque deinceps semper ita putatum est, Deiparam Virginem Hierosolymis mortuam, atque sepultam fuisse.

6. Quo anno ætatis, & quo anno Christi obiit Maria Virgo?

R. Nihil, ut modo dixi, comperti est, ob varias, & inter se discrepantes scriptorum sententias. Nam, ut est in Annalibus Baronii ad an. 48. §. 5. Nicephorus ex Evodio prodit, eam vixisse annos quinquaginta novem. Epiphanius Presbyter Ecclesiæ Constantinopolitanæ citat Hippolytum quemdam Thebanum, qui dicit, eam annos novem Christo supervixisse, ac decessisse anno Domini quadragesimo tertio, ætatis vero suæ quinquagesimo septimo. Idemque Epiphanius ab Hippolyto dissentiens vitam Mariæ producit longius. Nam annos vitæ duos & septuaginta ei tribuit. Quod etiam Cedrenus facit in Compendio Historiarum, addens insuper, fuisse nonnullos, qui assererent, mortuam esse, cum annum duodesagesimum expleset. Alii, ut ait idem Baronius, ex traditione quadam affirmant, obiisse anno sexagesimo tertio. (12) Andreas vero Cre-

Pag. 149.

(12) Joannes Card. Bona in Horologio Ascetico cap. 5. §. 17. *Corona B. Virginis ex sexaginta tribus salutationibus Angelicis componitur, & septem orationibus Dominicis. Est autem hæc precatio ex sexaginta tribus Angelicis salutationibus compacta juxta numerum annorum, quibus B. Virgo in terris vixisse creditur, ut fert doctorum probabilior sententia.*

Joannes Bonifacius Soc. Jesu. lib. 2. De Hist. Virg. cap. 15. attestans Chronicum Abbatis Radensis Notat, inventorem Coronæ, quam vocant, sexaginta trium Ave ad salutandam Deiparam, fuisse Petrum Eremicolam illum ductorem præcipuum expeditionis sacræ in Concilio Claramontano indictæ ab Ur-

tenfis oratione prima in Dormitionem sanctissimæ Deiparæ, nihil definiciens, hoc solum dicit, illam migrasse ab humanis, ubi ad extremam devenisset senectutem. Itaque dubitatur etiam, quo anno Christi Virgo obierit. Ad annum Christi 48. de ejus obitu narrat Baronius, ita tamen, ut eo anno mortuam, pro certo statuere non audeat. Verba Eminentissimi scriptoris ad ann. 48. §. 24. hæc sunt: *Hactenus de Assumptione Dei genitricis Mariæ, quam quidem non sic recensuimus hoc anno, quasi affirmare velimus, hoc ipso anno esse defunctam, & in Cælum assumptam, sed quod hoc anno ponatur ab Eusebio, nobisque, quoniam anno certo decesserit, sit inexploratum.* Eusebii locus, quem §. 4. recitat, quamvis abest a Græco Scaligeri textu, & a recentibus probatis editionibus, est tamen in antiquis. Alii ad alium Christi annum mortem, & assumptionem Virginis referunt. (13)

7. Quam mortem obiit?

R. *Quorumdam sententiam, qui Simeonis oraculo persuasi, quod ei dixerat: Tuam ipsius animam pertransibit gladius; eam martyrio vita junctam tradiderunt, ab Ecclesia Catholica non recipi, scribit Baronius ad an. 48. §. 12. Eos ita refellit S. Ambrosius in commentariis ad Evangelium D. Lucæ lib. 2. §. 61. Nec littera, nec historia docet,*

ex

bano II. *natione Hispanum, & Benedictini Ordinis Monachum: Angelus de Nuce in lib. 4. Chron. Cassin. cap. 11. annotat. 5. tom. 4. Script. Rer. Italic. pag. 498.*

(13) *Durantus Episcopus Feretranus in Notis ad Relat. S. Brigittæ lib. 6. cap. 61. pag. 125. tom. 2. Inter tot gravissimorum hominum opiniones, quæ de hac re circumferuntur, difficile sane est aliquid certi pronunciare. Et paulo post: Ceterum quid inter tot virorum doctorum opiniones sentiendum sit, non audeo definire. Vide Gretserum in Vita Mariæ Virginis cap. 11. pag. 18. tom. 10.*

ex hac vita Mariam corporalis necis passione migrasse. Non enim anima, sed corpus materiali gladio transverberatur. (14) Itaque id facile crediderim, quod dicit Andreas Cretensis oratione prima in Dormitionem sanctissimæ Deiparæ, obiisse mortem simillimam sopori illi placidissimo, ac

(14) Alii ex sanctis Patribus referunt dictum illud Simeonis ad acerbissimos animi dolores, quos Maria Virgo pertulit, cum Jesus filium suum patientem ac morientem vidit. S. Idefonsus serm. 2. de Assumptione B. V. tom. 12. *Bibl. Patr. pag. 580. Quod si gladius ad animam pervenit, quando ad crucem stetit fugientibus Apostolis, cum videret Dominum pendentem; etiam plus quam martyr fuit, quia in animo non minus amoris, quam maroris est intus gladio vulnerata.* S. Bernardinus Senensis tom. 2. serm. 61. art. 3. cap. 2. *Tantus fuit dolor Virginis, quod si in omnes creaturas divideretur, omnes subito interirent.* Arnoldus Abbas Bonæ Vallis de septem verbis Domini §. 3. pag. 45. inter opera S. Cypriani editionis Felli, & in tom. 22. *Bibl. Patr. pag. 1268. In tabernaculo illo duo videres altaria, aliud in pectore Mariæ, aliud in corpore Christi, Christus carnem, Maria immolabat animam.*

S. Thomas in 4. Sent. Dist. 49. quæst. 5. art. 3. & 2. 2. quæst. 124. art. 4. ad 1. asserit, Mariam Virginem martyrem fuisse duntaxat per quamdam similitudinem ob summos dolores Filii causa toleratos.

Idem S. Thomas 3. part. quæst. 27. art. 4. ad 2. *Dicendum, quod illud verbum Simeonis Origenes, & quidam alii doctores exponunt de dolore, quem passa est in Christi passione. Ambrosius autem per gladium dicit significari prudentiam Mariæ, non ignaram mysterii cælestis; vivum est enim Verbum Dei & validum, & acutum omni gladio acutissimo. Quidam vero per gladium dubitationem intelligunt; quæ tamen non est intelligenda dubitatio infidelitatis, sed admirationis, & discussionis. Dicit enim Basiliius in Epist. ad Oprimi (317. in fine) quod beata Virgo assistens cruci, & aspiciens singula post testimonium Gabrielis, post ineffabilem divinæ conceptionis notitiam, post ingentem miraculorum ostensionem, animo fluctuabat; ex una scilicet parte videns eum pati abjecta; & ex alia parte considerans ejus mirifica. Vide Lambertinum de Beatif. & Canoniz. lib. 3. cap. 11. num. 3. & annotat. 1. in Caput hoc septimum pag. 386.*

ac suavissimo, quo Dominus Adamum sopivit, ut ex latere ejus sine ullo dolore ac sensu costam educeret, ex qua Evam formaret. (15)

8. Numquid est peculiare de obitu Virginis?

R. Nihil, quod idoneis auctoribus credi possit. Nam, ut cetera omittam, Baronius ipse ad an. 48. §. 14. ea quæ traduntur de Apostolis eodem momento collectis e diversis Orbis regionibus Hierosolymam ad obitum ejus per aera in sublime delatis, in apocryphis habet, idque multo antè Baronium etiam Beda Retract. in Act. cap. 8. cognovit. De funere & exequiis ejus fatius est silere, quam piis fabulis locum dare. Dubium tamen non habeam, quin Deus felicissimum Virginis discessum ex hac vita ostentis & prodigiis celebraverit: postulabat enim hoc dignitas matris Dei: at quæ fuerint ista prodigia, nullus, quod sciam, tradit probatus historicus. (16)

9. Quæ-

(15) Codinus de Originibus Constantinopolitanis, pag. 45. edit. Venetæ. Templum sacri conditorii in Chalcopyratis Justinus II. & Sophia edificarunt... Ibi deposita est veneranda zona, & vestis S. Deiparæ: humerale vero in Blachernis observatur.

(16) Auctor Sermonis 208. in Festo Assumptionis B. Mariæ, in Appendice apud S. Augustinum §. 3. Sed nec invenitur apud Latinos aliquis tractatorum de ejus morte quidpiam aperte dixisse. Nam illum Evangelii versiculum, quem Simeon dixit ad Domini Matrem: Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, beatæ recordationis Ambrosius cum traxerit, ait: Nec historia nec litteræ docent, Mariam gladio vitam finisse. Hinc & Isidorus de vita & morte Sanctorum cap. 68. Incertum est, inquit, per hoc dictum utrum gladium spiritus, an gladium dixerit persecutionis. Sed quid de his, de quibus loquor, dicam; cum nec ipse qui hanc accepit ante Crucem Domini in sua, idest Joannes Evangelista, de hoc poteris aliquid retinendum scripsit mandaverit? Nullus enim hoc fidelius narrare potuit, si illud Deus manifestari veluisset, quam ille

9. Quenam est sententia Ecclesiæ de Assumptione B. Virginis?

R. Dei Ecclesiæ, ait Baronius in annotat. ad Martyrologium Romanum die XV. Augusti, in eam partem propensior videtur, ut una cum carne assumpta sit in Cælum. Nam in hujus diei celebritate illas sanctorum Patrum homilias legendas tradidit, quibus eadem de ejus Assumptione firmantur; quæ quidem sententia cum plurimorum Theologorum auctoritate, tum etiam communi consensu Fidelium jam recepta videtur. (17) Hanc Ecclesiæ sententiam

ille utique, qui hanc nutriendam suscepit, nec contra mores filius matrem reliquit, Restat ergo, ut homo mendaciter non fingat apertum, quod Deus voluit manere occultum. Vera autem de ejus Assumptione sententia hæc esse probatur, ut secundum Apostolum, sive in corpore, sive extra corpus ignorantes, assumptam super Angelos credamus.

Librum citatum S. Isidori Hispalensis supposititium esse censet Baronius ad an. 816. §. 50. & in annotat. ad Martyrologium Romanum Kalendis Maji, & Julii, atque Augusti die 25.

(17) S. Thomas Opusculo 8. quod est Expositio super Salvatione Angelica, pag. 76. tom. 17. agens de tribus maledictionibus, quæ datæ sunt hominibus propter peccatum, ita scribit: Tertia fuit communis viris, & mulieribus, ut scilicet in pulverem reverterentur. Et ab hac immunis fuit B. Virgo, quia cum corpore est assumpta in Cælum. Psal. 131. Surge, Domine, in requiem tuam tu, & arca sanctificationis tuæ. Vide supra positum responsum ad interrogationem 3. Cap. II.

S. Petrus Damiani serm. 40. de Assumptione Beatissimæ Mariæ Virginis: Ascendit Salvator in Cælum potestatis virtutis imperio, sicut Dominus & Creator, Angelorum comitatus obsequio, non auxilio fultus. Assumpta est Maria in Cælum, sed gratiæ sublevaris indicio, comitantibus, & auxiliantibus Angelis, quam sublevarat gratia, non natura. Ideoque dies hæc Assumptio, Ascensio illa vocatur, cum aliud sit potentia, aliud misericordia, solumque soli sit privilegium Creatori, naturam rerum propria potestate supergredi.

Assum-

tiam multis sanctorum Patrum testimoniis confirmat Serry Exercitat. 66. a quo , ut propter singularem eximii viri opinionem pervagatam in-vitus sæpe dissenſi , ita nunc ejus ſententiæ libenter aſſentior . Docet autem ad extremum , S. Ambroſium , & Alcimium Avitum ſcribentes , Chriſtum hæcenus eſſe ſolum , qui non moriturus reſur-

re-

Aſſumptio igitur B. Mariæ Virginis deſiniri poteſt glorioſa animæ & corporis ejuſdem Virginis a mortuis excitatæ translatio in Cælum . Quo autem ab obitu die excitata fuerit , ignoratur . Alii enim id factum putant ipſo obitu die , alii die ab obitu tertio , alii decimo quinto , alii quadrageſimo . Franciſcus Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thomæ diſputat. 21. ſect. 2. exiſtimat , probabiliorem eſſe conjeſturam eorum , qui tertio a morte die Mariam Virginem revixiſſe dicunt ; quam ſententiam Synodus quoque Hieroſolymitana adverſus Calvinitiam anno 1672. celebrata expreſſit his verbis ex homilia S. Cyrilli in Dormitionem Virginis Deiparæ apud Harduinum tom. 11. Conc. pag. 199. *Ipſa cum corpore aſſumpta eſt in Cælum . Et quâvis concludum ſepulcro fuerit immaculatum corporis ejus tabernaculum ; in Cælum tamen , uti Chriſtus fuerat aſſumptus , tertio & ipſa die rediſſiva migravit .*

Caſaub. Exerc. 14. §. 11. pag. 294. *Eccleſiæ ſenſus ne tacitus quidem eſt contemnendus .* Thomæſtinus de Feſtiſ lib. 2. cap. 20. pag. 422. *Multa ſunt , quæ credere debemus tamquam articulos Fidei , & tamquam certa , atque indubitata . Nihil aptius ad tollendam ſocietatem , & commercia hominum inter ſe , quam nolle aſſentiri , niſi ei veritati duntaxat , cujus auctor fallere & falli neſcius ſit , aut cujus probatio evidens . Numquam errat , qui ſequitur opiniones Eccleſiæ , atque cognoviſcit eodem tempore , eas eſſe tantum maxime probabiles , non item inconcuſſas .*

Maldonatus in diſputatione , quam de Conceptione Virginis habuit cum Theologis Pariſienſibus . *Eſt animadvertendum , etiam Eccleſiam habere ſuas opiniones : nec enim quidquid ſentit , ſentit tamquam Fidei Catholica .* Et in cap. a nobis 28. de ſent. excommunicat. *Judicium Dei veritati , quæ non fallit , nec fallitur , ſemper inſtituitur : judicium autem Eccleſiæ nonnunquam opinionem ſequitur , quam & fallere ſæpe contingit & falli .* Vide Lambertinum De Serv. Dei Beatiſ. & Beat. Canoniz. lib. 1. cap. 42. n. 15. & Annotat. ad Iſtium in lib. 4. Sent. diſt. 43. §. 8. pag. 182.

rexit , id tantum ſignificare voluiſſe , quod jure ſummo debebatur uni Chriſto Domino , tamquam noſtræ reſurrectionis auctori : non autem negaſſe , Virginem matrem ex peculiari privilegio a morte ad vitam immortalẽ fuiſſe revocata .

10. *Umquam ne dubitatum eſt de glorioſa Virginis Aſſumptione ?*

R. Dubitaſſe ſanctos Patres , & auctores antiquos in Eccleſia ſpectatiſſimos , cenſet Natalis Alexander Hiſt. Eccl. ſæc. 2. cap. 4. art. 3. §. unic. Primum recitat locum S. Epiphaniï ex hæc. 78. §. 11. quo tamen nullo modo id efficitur , quod ille propoſuit . Nam S. Epiphanius ibi non de Virginis Aſſumptione dubitat , ſed de morte ejus , atque id ea de cauſa , quia nulla eſt ejus rei veſtigium in Litteris Sacris . *Pro Aſſumptione equidem , ut ait Florentinius , mulierem Apocalypſis proferit , cui alæ tamquam Aquilæ data ſunt , & aſſumpta fuerit in deſertum : ſed an abſque obitu in incertum reliquit .*

Pag. 298.
tom. 3.

(18) Secundo loco ponit ſermonem Hieronymi de Aſſumptione B. Virginis ad Paulam & Eutochium , qui ipſius Natalis Alexandri judicio ſuppoſitius eſt . Ait enim , quod etiam alii viri doctiſſimi conſentiunt , non eſſe S. Hieronymi , cui adſcribitur . Tertio citat locum ex S. Ildeſonſo Archiepiſcopo Toletano . At ſextus ſermo , ex quo locus ille depromptus eſt , itemque alii quinque S. Ildeſonſo ſuppoſiti ſunt , & Anſberto Abbati Fontanellenſi a Dupino , & Gulielmo Cave adjudicantur : (19) qua etiam fortaiſſe de cauſa

A a ſer-

(18) In Martyrologium Hieronymianum Exercitat. 5. De Aſſumptionis ſeu Dormitionis Deiparæ ſolemni die , ad XV. Kal. Februarii pag. 265. & 266.

(19) Dupinus in nova Bibliotheca Auctorum Eccleſiaſticorum tom. 6. pag. 34. Gulielmus Cave in Hiſtoria Litteraria pag. 386.

sermones illos prætermittit Natalis Alexander in Historia Ecclesiastica sæc. 7. cap. 4. art. 7. recensens opera S. Ildefonsi. Quarto affert auctoritatem libelli de Locis Sanctis, qui Bedæ nomine circumfertur. Verum omnes concedunt, libellum hunc supposititium esse, idque Natalis ipse hoc eodem loco aperte significat. Postremo in medium adducit Ufuardum, Adonem, Notkerum. Sed constat, Ufuardum sumfisse ea; quæ dicit, ex supposititio; quem modo memoravi; sermone, seu epistola Hieronymi ad Paulam & Eustochium, ut Baronius ad annum 48. §. 15. animadvertit. Ado autem, teste ipso Natali Alexandro, *Ufuardi verba exscripsit*. (20) Denique Martyrologium Notkeri compendium est Martyrologii Adonis, & quod dicit de Resurrectione Virginis Notkerus, id ipsum dicunt Ufuardus & Ado, qui ex eodem impuro fonte, hoc est ex falsa epistola S. Hieronymi ad Paulam & Eustochium hauserunt. Atque hi sunt *sancti Patres, & auctores antiqui in Ecclesia spectatissimi*, qui de Assumptione Mariæ Virginis dubitarunt.

II. Profer tandem aliquid de Festo Assumptionis.

¶. Hodie utraque Ecclesia mortem & Assumptionem Virginis die quinto decimo Augusti celebrat. In Ecclesia Græca Festum hoc appellatur *Κοίμησις*, *Dormitio*, interdum etiam *Μετέωσις* *Transitus*, *Translatio*: in Latina vix aliquando *Dormitio*, fere semper *Assumptio*. (21) Hujus Festi originem ab Apostolis repetunt aliqui: Verisimili-

(20) Putant aliqui, Adonem scripsisse ante Ufuardum. Si ita est, Ufuardus compilavit Adonem.

(21) Festum Assumptionis ejus, sacro proprio nomine, sua lingua Diem Dominæ appellant Hungari, ut est apud Suiurum die 20. Augusti in Vita S. Stephani I. Hungarorum Regis, & apud Baronium ad an. 1002. §. 12.

similius est quod docet S. Bernardus epist. 174. §. 3. postea fuisse ab Ecclesia decretum. *Quod autem scribit Nicephorus lib. 17. cap. 28. ejusmodi solemnitatem edicto Mauriti Imperatoris statutam, sic accipias*, inquit Baronius, *ut eam antea ab Ecclesia institutam ipse in Oriente sanctione edita promulgarit*: & a die duodevicesimo Januarii, quo die antea colebatur, ad diem quintum decimum Augusti transfulerit, quemadmodum observat Florentinius. (22) Ex quibus colligitur, Festum Assumptionis ante Mauriti tempora, ideoque ante exitum sæculi VI. celebrari consuevisse. Sergio I. Pontifice anno circiter 688. Romæ celebrabatur sub nomine *Dormitionis*, ut apud Græcos. (23) Postea Leo IV. per dies octo deinceps colendum esse decrevit, referente Anastasio Bibliothecario in vita ejusdem Leonis IV. & Sigeberto in Chronographia ad annum 847. In ejus pervigilio jejunium jam ante institutum fuerat, quam Nicolaus Magnus, qui anno 858. Romanæ Ecclesiæ præfesse cœpit, ad quæstia Bulgarorum responderet. Nam cap. 4. epistolæ ad Bulgaros scribit, jejunium hoc ab Romana Ecclesia antiquitus susceptum, & religiose servatum fuisse. (24)

Pag. 154.

Pag. 793.

A a 2 CAP.

(22) Baronius in Martyrologium Romanum die 15. Augusti. Florentinius in Martyrologium Hieronymianum Exercitatione citata pag. 268.

Die 18. Januarii olim celebratam fuisse memoriam Assumptionis B. Virginis, ostendit citatus Florentinius pag. 269. & Mabillonius lib. 2. de Liturgia Gallicana pag. 118.

(23) Verba, quibus id testatur Anastasius Bibliothec. in vita Sergii I. recitavi superius extremo c. 2. Interrogatione 6.

(24) Ita ille apud Labbeum tom. 8. Conc. pag. 518. *Secundum sacra decretalia in his etiam a licitis se quibusdam abstineat, quadragesimali videlicet tempore, quod est ante Pascha, jejunio post Pentecosten, jejunio ante solemnitatem Assum-*

C A P. VIII.

De statura, forma, & scriptis
B. Virginis.

1. Describe staturam, & formam Virginis.

✠. Nicephorus lib. 2. cap. 23. ex Epiphanio utramque describit his verbis: *Statura fuit mediocri, quamvis sint, qui eam aliquantulum mediocrem longitudinem excessisse, dicant. Et paucis interjectis: Colore fuit triticum referente, capillo flavo, oculis acribus, subflavas tamquam oleæ colore pupillas in eis habens. Supercilia ei erant inflexa, & decenter nigra, nasus longior, labia florida, &*

ver-
tionis sanctæ Dei genitricis, & semper Virginis dominæ nostræ Mariæ, nec non jejunia ante Natalis Domini nostri Jesu Christi festivitatem: quæ jejunia sancta Romana suscepit antiquitus & tenet Ecclesia.

Theodorus Lector lib. 2. Hist. Eccl. pag. 566. editus a Valesio cum Theodoro & Evagrio ait, Petrum Fullonem instituisse, ut in omni precatione nomen Deiparæ proferretur. Petrus Fullo ter Antiochenam Cathedram occupavit anno 470. 476. & 485. Mortuus est anno 488.

Joannes Bona divinæ Psalmodiæ cap. 12. §. 3. *Semper Deiparæ cultum in Ecclesia viguisse, ut cetera desint argumenta, ex hoc potissimum conjicere licet, quod nullum ejus principium ostendi potest. Nam nec Pontificis alicujus decreto, aut Concilii sanctione, nec consuetudine aliqua, cujus sciatum origo, introductus fuit, sed omni ætate, omni tempore semper Fideles Cæli Reginam summo honore. prosequi, & venerari consueverunt.*

Mabillonius ad S. Bernardi sermonem 1. in *Salve Regina* annotat. 303. pag. CXVIII. ad verba illa: Quater in anno Ordo noster devotissime concinit: Nimirum in quatuor solemnitatibus in honorem B. Virginis tunc temporis institutis Purificatione, Annuntiatione, Assumptione, & Nativitate: nam alie postmodum inducæ sunt: post tempora D. Bernardi, qui anno 1153. Kal. Septembribus obiit.

CAP. VIII. STATURA ET FORMA. 373

verborum suavitate plena, facies non rotunda & acuta, sed aliquanto longior, manus simul, & digiti longiores. Hæc ille, quæ Baronio ad annum 48. §. 26. ex pictura aliqua prototypa potius descripta, quam ex viventis ipsius imagine esse videntur accepta. (1) Ante Nicephorum annis amplius ducentis & quinquaginta similia scripserat Cedrenus in Historiarum Compendio: Erat statura mediocri, subfusca, fulvo crine, oculis fulvis ac mediocribus, magno supercilio, naso mediocri, manu & digitis longis: amabat autem vestes nativi coloris. (2)

Pag. 147.
& 148.

2. Recense scripta.

✠. Recenset Baronius ad annum 48. §. 25. *Bar. ad Festur ejusdem Dei genitricis epistola ad Ignatium an. 109. §. reddita, ejusdemque Ignatii una ad ipsam scripta, 34-
duc vero ad Joannem Evangelistam de eadem ipsa loquentes. Sed Hieronymus, & alii antiquiores, qui ejusdem Ignatii recensuerunt epistolas, eas non noverunt. Traduntur & alie ab ipsa ad alias scripte Civitates: quas cunctas, cum careant Ecclesiæ auctoritate, non nisi in apocryphorum classem rejiciendæ esse, omnes facile judicabunt. Intelligit fortasse Baronius civitates Messanam, & Florentiam,*

A a 3 tiam,

(1) Sixtus Senensis lib. 2. Bibliothecæ Sanctæ pag. 139. *Vidimus olim Venetiis in ædibus Titiani celebratissimi nostrorum temporum pictoris exemplar hujus picturæ ex archetypo D. Luca, ut credebatur, excerptum, in quo spectabantur omnes illæ notæ, quas idem Nicephorus expressit in secundo ejusdem historiæ volumine. De imaginibus Virginis Deiparæ, quæ a D. Luca depictæ feruntur, egimus in Historia Apostolica in vita D. Lucae Interrogat. 10.*

(2) Idem e vestigio subjicit hæc: *Anno ætatis sue XII. media nocte, cum precaretur, divinitus editam ad se vocem audivit: Paries filium meum: neque hoc ex ea quisquam rescivit ante Christi in Cælos ascensum. Vera ne ista sint, ambigitur.*

tiam, habetque sententiæ suæ circa harum epistolaram * *Spurritatem.* magnos ad stipulatores Franciscum Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thomæ disputat. 20. sect. 1. Bellarminum de Scriptoribus Ecclesiasticis in S. Ignatio, Theophilum Raynaudum in Erotemat. de malis ac bonis libris num. 180. & 239. Roccum Pirrum, (3) Joannem Mariam Braschellensem Pontificii Palatii magistrum in tomo I. Indicis librorum expurgandorum, Romæ anno 1607. edito, Dupinum in nova Bibliotheca auctorum Ecclesiasticorum tom. 1. pag. 3. Tillemontium in vita S. Virginis art. 7. Remigium Ceillier in Historia generali auctorum Sacrorum, & Ecclesiasticorum lib. 3. cap. 2. art. 4. aliosque viros doctissimos. (4)

3. Recita epistolas istas.

R. Recitabo, ut ab eruditissimo viro Joanne Alberto Fabricio recitantur in Codice Apocrypho Novi Testamenti. Epistola ad S. Ignatium, quæ prima dicitur, talis est.

4. Ignatio

(3) In Dissertatione de epistola Deiparæ, quæ ad Messanenſis scripta dicitur, contra Melchiorum Inchofer, aliosque ejus epistolæ defensores instituta tomo primo Siciliæ Sacræ, notitia secunda pag. 323.

Pirri argumentis, referente Lambertino de Serv. Dei Beatif. & Rear. Canoniz. lib. 4. part. 2. cap. 36. num. 7. satisfacere conatus est Petrus Mennius Abbas Generalis Ordinis S. Basilii in quodam Opusculo Romæ typis impresso anno 1718. Quam epistolam genuinam & legitimam esse, pluribus contendit etiam Thomas de Angelo Ordinis Prædicatorum in Annaliſis Historico-Criticis Ecclesiæ Siculæ sæculo primo §. 1.

(4) Joannes Mabillonius lib. 1. de re diplomatica cap. 6. §. 6. pag. 25. His adde, quod a Rocco Pirro memoratur de quodam Græco Antiquitate, qui ut Messanenſium gratiam iniret, spem inſeſcit repertiundi autographi epistolæ beatæ Virginis ad Messanenſes hebraice conſcripsi, quod in membrana conſitum cum sub lateribus certo in loco abscondisset, viri quidam religioſi tandem ejus detexerunt imposturam.

4. Ignatio dilecto condiscipulo humilis ancilla Christi Jesu.

Pag. 843.

De Jesu, quæ a Joanne audisti, & didicisti, vera sunt. Illa credas, illis inhæreas, & Christianitatis susceptæ votum firmiter teneas, & mores, & vitam voto conformes. Veniam autem una cum Joanne, te, & qui tecum sunt, visere. Sta in fide, & viriliter age: nec te commoveat persecutionis austeritas: sed valeat, & exultet Spiritus tuus in Deo salutari tuo. Amen. (5)

Altera, quæ est ad Messanenſes, ita habet. Pag. 849.

Maria Virgo, Joachin filia, humillima Dei ancilla, Christi Jesu Crucifixi mater, ex Tribu Juda, stirpe David, Messanenſibus omnibus salutem, & Dei Patris omnipotentis benedictionem.

Vos omnes fide magna legatos ac nuntios per publicum documentum ad nos misisse constat. Filium nostrum Dei genitum, Deum & hominem esse fate-

A a 4

mi-

(5) Memoratus Fabricius in annotat. ad hanc Epistolam pag. 843. observat ex Usserio, impostorem postremam hujus epistolæ clausulam emendicasse ex ipsius Virginis hymno Luc. I. 46. sicut & ex Paulina epistola post obitum Virginis scripta 1. Cor. XVI. 13. paranesim illam, ita in fide, & viriliter age.

Cotelerius tom. 2. Patrum Apostolicorum annotat. ad epistolam Mariæ ex Cassobelis ad Ignatium pag. 95. num. 1. docet, commentitiam hanc epistolam illis præbuisse occasionem errandi, qui arbitrati sunt, Mariam Deipavam Ignatio scripsisse, & illum vicissim Mariæ. Procul dubio enim verum esse, homines istos, cum inaudissent aliquid de hac epistola, putavisse, eam esse Mariæ Virginis, inde vero arripuisse occasionem fingendi & aliam, quia hæc ad istorum manus non pervenisset. Atqui nunc apparere, quam falsi isti fuerint, cum non Hebræa, sed Cilissa fuerit hæc mulier, si tamen unquam talis fuerit, cujus nemo veterum, quod sciam, meminertit.

mini, & in Cælum post suam resurrectionem ascendisse, Pauli Apostoli prædicatione mediante viam veritatis agnoscetes. Ob quod vos & civitatem vestram benedicimus: cujus perpetuam protectricem nos esse volumus. Anno filii nostri XLII. III. Non. Julii, Luna 17. feria quinta, ex Hierosolymis.

Maria Virgo,

Pag. 852. Tertia ad Florentinos hæc est:

Florentia Deo, & Domino Jesu Christo Filio meo, & mihi dilecta. Tene fidem, insta orationibus, roborare patientia. His enim sempiternam consequeris salutem apud Deum. (6)

(6) Testimonia & censuras harum epistolarum vide apud memoratum Fabricium, qui de P. Melch. Inchofer defensore epistolæ Mariæ Virginis ad Messanenses ita scribit. Titulus integer libri Inchoferiani hic est: Epistolæ B. Mariæ ad Messanenses Veritas vindicata, ac plurimis gravissimorum scriptorum testimoniis & rationibus erudite illustrata, auctore P. Melch. Inchofer Austriaco e Soc. Jesu. Messanæ 1692. Non placuit Congregationi Indicis librorum prohibitorum, quod tam audacter, & confidenter illam epistolam, tamquam certissime B. Mariæ genuinam, confirmasset. Itaque vocatus Romam, & mutare quædam, inscriptionemque ipsam libri aliam facere iussus, iterato edidit opus illud Viterbii anno 1631. sub titulo: De epistola B. Virginis Mariæ ad Messanenses Conjectatio plurimis rationibus & verisimilitudinibus locuples, auctore P. Melch. Inchofer. Vide Bibliothecam Jesuiticam pag. 608. editionis Sotuellianæ.

S. JOSEPH

Mariæ Virginis Sponso
Christi Patre.

1. S. Joseph cujus filius est?

R.

Ecundum Matthæum, qui a Da-Cap. I. vide per Salomonem, reliquof- 15. 16. que Reges Juda generationes numerat, est filius Jacob; secun-Cap. III. dum Lucam, qui ab eodem Da- 23. 31. vide per Nathan filio ejus al- 1. Paralip. cap. III. 5. tero ex eadem Berthsabea illas ducit, est filius Heli. Matthæus naturam, Lucas sequitur Legem. Nimirum Matthan, qui a Davide per Salomonem ducebat originem, uxorem duxit Estham, quam postea habuit in matrimonio Melchi, seu Mathat, oriundus a Davide per Nathan. Matthan ex ea suscepit Jacobum, Melchi suscepit Helim. Itaque Jacobus & Heli fratres erant uterini. Heli sine liberis mortuo Jacobus viduam ejus sibi conjunxit, ut suscitaret semen fratris sui juxta Legis præceptum, ex eaque genuit Josephum secundum naturam filium suum, ut Matthæus, secundum Legem filium Heli, ut Lucas narrat. Ita Julius Africanus, qui ineunte sæculo III. floruit, in epistola ad Aristidem, apud Eusebium lib. 1. Hist. Eccl. cap. 7. Africano, ut scribit Baronius in Apparatu ad Annales §. 34. Hieronymus ac ceteri antiquorum Patrum mira consensione adstipulati sunt. (1)

Deuter. XXV. 5.

2. Quid

(1) Notandum est, patrem Heli ab Africano appellari Mel-

2. *Quid præterea de eo narrant Evangelistæ ?*Matth.
I. 18.

Æ. Hæc, quæ sunt omnibus notissima . Spon-
sum fuisse Mariæ matris Christi, (2) fuisse vi-
rum justum, nempe *in omni virtute perfectum*, ut
explicat S. Chrysoſtomus, atque ideo Mariam,
quam ferre partum compererat, *antequam conve-
nirent*, cum nollet *traducere*, (*id est divulgare*,
nam hoc etiam multi codices habent, ut ait S. Au-
gustinus) de ea clam dimitienda cogitasse : hæc
cogitanti Angelum in somnis ostendisse, ut scri-
bit S. Chrysoſtomus, *quod propter quod solum Spon-
sam & secum habere metuebat, & a se dimittere
cogitabat, ob hoc ipsum magis illam accipere debe-
bat, secumque retinere, si in cæpta velit permanere
justitia*, quoniam Spiritus Sancti virtute conce-
pif-

Melchim : in vulgatis autem hodiernis apud Lucam cap.
III. 23. 24. Mathat dici patrem Heli, & nepotem Melchi.
S. Augustinus lib. 2. Retraſt. cap. 7. §. 2. non solum cum
Africano duplicem Josephi patrem, naturalem unum, lega-
lem alterum admittit, sed etiam Melchim facit patrem He-
li, ex quo videtur colligi, in textu quoque D. Lucæ Au-
gustini ætate Melchi, non Mathat fuisse . Augustinum se-
quitur D. Thomas 3. part. quæst. 32. art. 3. ad 2. Vide Dif-
fertationem Augustini Calmet de conciliatione genealogia-
rum Jesu Christi, Evangelio D. Lucæ præpositam pag. 381.

S. Chrysoſtomus ferm. in diem natalem Christi, qui est
31. tom. 5. pag. 420. & 421. Josephum pariter, ac Mariam
facit Cives Bethleemitas : & verba illa *de domo David*,
quæ sunt apud Lucam cap. I. 27. ait, non ad Josephum,
sed ad Mariam esse referenda. Id ipsum repetit hom. 2. in
Matthæum pag. 15. concludens ex eo, quod Maria fuerit
ex domo, & familia David, etiam Josephum inde fuisse.
*Fuerat quippe in lege præceptum, ex diversis tribus non debere
usurpari conjugium.*

(2) Bollandus 19. Martii pag. 4. §. 1. num. 1. *Evango-
lista Matthæus omnes omnino, quæ dici aut cogitari possunt,
laudes in sanctissimum Josephum videtur concessisse, cum dixit
virum Mariæ, de qua videlicet natus est Jesus, qui voca-
tur Christus.*

pisset. (3) Eidem tunc significatum ab Angelo,
eam parituram filium, cui ipse nomen Jesus im-
poneret. Eundemque cum ea, appropinquante
jam partu, ivisse Bethleem, ut juxta edictum Cæ-
saris Augusti nomen suum profiteretur : atque inde
quadragesimo post partum die venisse Hierosoly-
mam, ut ambo puerum Domino offerrent, &
Legis imperata facerent. Hierosolyma in patriam
suam Nazareth reverso iterum per quietem ap-
paruisse Angelum jubentem, ut fugeret in Ægy-
ptum, & infantem Jesum, qui ab Herode quæ-
rebatur ad necem, ab imminente vitæ periculo
subtraheret. (4) Post obitum Herodis tertio An-
ge-

Luc. II.
4. 22. 39.Matth.
II. 13. 19.

23.

(3) S. Augustinus ferm. 51. cap. 6. §. 9. Idem ferm. 82.
cap. 7. §. 10. *Joseph autem cum esset vir justus, & nollet eam
divulgare*, seu, ut interpretatur D. Thomas 3. part. quæst.
29. art. 2. ad 3. *nollet eam diffamare in publicum*, quæ in-
terpretatio admodum exprimit Græcum verbum *ἠγασθη*
τιου, in exemplum dare.

S. Chrysoſtomus hom. 4. in Matth. pag. 31. & 35. ac
paulo ante pag. 33. *Cur in somnis, & non potius aperte, se-
cut & pastoribus, & Zachariæ apparuerat, & Virgini ? Quia
scilicet erat vir prorsus fidelis, & manifestiori revelatione non
indigens.*

S. Irenæus lib. 4. adversus hæreses cap. 40. & S. Chry-
soſtomus hom. 5. in Matthæum pag. 45. putant, præter il-
la, quæ dicit Matthæus, Angelum memorasse Josepho ut
viro justo, & prophetica assidue scripta meditantis, etiam ver-
ba Esaiæ cap. VII. 14. *Ecce Virgo concipiet.*

(4) *Quæ cum audisset Joseph, nequaquam passus est scanda-
lum, neque dixit, incerta ista res est, ac prorsus ambigua: tu
paulo ante dicebas, quia salvabit populum suum, & nunc se
ipsum quidem non patet de periculis liberare. Sed fuga nobis
necessaria est, & peregrinatio, ac transmigratio longinqua: con-
traria omnino sunt facta promissis. Sed horum nihil prorsus op-
ponit. Vir enim erat fidelis, & neque curiose reversionis tempus
inquiri, quod utique ab Angelo non signate fuerat expressum:
sed esto ibi, inquit, usquequo dicam tibi. Verum ille nec
per ista quidem factus est segnior, sed obediit libenter, & cre-
didit omnes prorsus tribulationes cum gaudio sustinendas. S.
Chrysoſtomus hom. 8. in Matthæum pag. 76.*

Luc. II.
42. 51.

gelum dormienti oblatum imperasse reverſionem in terram Iſrael, ejuſdemque Angeli monitu ſe- ceſſiſſe in partes Galilææ, & Nazarethi habitaſſe. Inde quotannis Hieroſolymam ad Paſchatis ſole- mnia celebranda ire ſolitum, una cum Virgine ſponſa etiam puerum Jeſum jam duodennem du- xiſſe, ipſum magno animi dolore amiſſiſſe: tribus poſt diebus repertum, reductumque ſemper obſe- quentiſſimum habuiſſe. Poſt hæc nullam Joſephi mentionem invenies apud Evangeliſtas: niſi quod eum fuiſſe fabrum intelligitur ex Matthæo, & Marco, apud quos Jeſus *fabri filius* vulgo appel- latur. (5)

Cap.
XIII. 55.
Cap. VI.
3.3. *Qualis faber fuit?*

Æ. Super artificio Joſephi varia tradita ſunt ab antiquis. S. Juſtinus fabrum lignarium aperte fa- cit. Sunt enim hæc ejus verba ex Dialogo cum Tryphone: *Et cum veniſſet Jeſus ad Jordanem, & Joſephi fabri lignarii filius haberetur, informis vi- delicet apparens, faberque adeo & ipſe putaretur eſſe: fabricilia namque, cum in hominibus eſſet, faciebat opera, aratra, & juga conficiens, per hæc & juſti- tiæ docens ſigna, & vitam non otioſam.* Sentit cum Juſtino Baſilius Hom. de humilitate §. 6. *In do- mo ſuit fabri lignarii, & matris pauperis.* Item Au- ctor Operis imperſecti hom. 1. in Matthæum: *Ideo & Maria deſponſata erat fabro lignario, quo- niam & Chriſtus ſponſus Eccleſiæ omnem ſalutem hominum, & omne opus ſuum per lignum Crucis fuerat operaturus.* S. Hilarius ſup. 14. commenta- rii

Pag. 316.
edit. Co-
lon.Pag. 161.
tom. 2.

(5) Grotius in Matth. cap. XIII. 55. tom. 6. Crit. Sac. pag. 488. *Aur memoria ſeſellit Origenem, aut Marci exemplaria eo tempore aliam habuerunt Scripturam: diſerte enim dicit lib. 6. contra Celſum §. 36. pag. 659. nuſquam in Evangeliiſ ab Eccleſiâ receptis Jeſum dici fabrum.*

rui in Matthæum §. 2. de Joſepho, tamquam de fabro ferrario, loquitur. Ait enim, quiſtum fuiſſe *filium fabri ferrum igne vincentis*: (6) cu- jus ſententiæ eſt etiam S. Petrus Chryſologus ſerm. 48. & Beda in Evangelium Marci lib. 2. cap. 6. Theophilus Antiochenus lib. I. commentarii in quatuor Evangelia de Chriſto loquens iis verbis utitur, quæ ſimul lignarium, ſimul ferrarium fa- brum cum fuiſſe, ſignificare videantur. *Filium fabri, inquit, vel ab obrectatoribus ſe Jeſus voluit appellari, quia ipſe conditor mundi Deus in principio fecit Cælum & terram: Et quia terrena nos docent, quæ ſunt caeleſtia, quaſi bonus anima faber, ſpiritualia vitia noſtra circumdolat, cito etiam ſecurim admovens arboribus infæcundis, ſecare doctus e- xigua, ſublimia ſervare culminibus, rigida mentium ſpiritus igne mollire, & in varios uſus omne huma- num genus diverſa miniſteriorum qualitate formare.* Eadem Theophili verba deſcribit S. Ambroſius i- nitio libri 3. in Lucam §. 2. faciens inſuper *Patrem Chriſti igne operantem & ſpiritu.* Sed magis cre-

Bibl.
Patr.
2. part. I.
pag. 169.Pag. 1314.
tom. I.

(6) Collectores Lipſienſes ad hunc locum ita ſcribunt in Supplementis ad Nova Acta tom. 2. ſect. 12. pag. 549. & 550. edit. an. 1737. *Joſephum fabrum fuiſſe, & quidem li- gnarium, Sandinus credit, reclamantibus licet Juſtino Mar- tyre, Hilario, aliſiſque. Locus ille, quem Sandinus ex Juſti- ni Dialogo adducit, in verſione Latina quidem habet: cum Je- ſus fabri lignarii filius haberetur &c. ſed in textu Græco non habetur alia vox, niſi τέκτων, quæ & fabrum ferrarium ſigni- ficat, & fabrum lignarium. Bene igitur habet. Nam ſi vox τέκτων & fabrum ferrarium ſignificat, & fabrum lignarium, mihi licuit utramlibet eligere. Quamquam S. Juſtinus eo ſenſu vocem illam uſurpat, ut ſignificet, Joſephum fuiſſe fabrum lignarium. Addit enim eſt veſtigio rationem hanc lo- quens de Jeſu, quem Patris ſui artem profeſſum eſſe, ſci- endum eſt: *Fabricilia namque, cum in hominibus eſſet, facie- bat opera, aratra & juga conficiens, quæ utique conficiuntur ex ligno.* Id quod doctiſſimi Collectores animadvertiſſent, ſi locum integrum S. Juſtini vel Græcum, vel Latinum a me allatum paullo attentius legiſſent.*

credendum S. Justino, tum quia est omnium antiquissimus, tum quia non aliter sensit veteres Christianos, apparet ex dicto pii illius, ac religiosi Ludimagistri, qui contumeliose rogatus a Libanio Sophista Juliani Apostata familiari: *Quid ageret fabri filius*, respondit eum *feretrum Juliano fabricare*. In quo quidem haud falsus vates fuit. Nam Julianus paullo post confossus jaculo interit, ac feretro in tumulum delatus est. Rem narrant Theodoretus lib. 3. Hist. Eccl. cap. 8. & Sozomenus lib. 6. cap. 23. (7)

4. *Cujus erat aetatis, cum illi Virgo desponsata est?*

B. S. Epiphanius hær. 78. §. 8. refert, Josephum, cum Mariam duxit, octogesimum, atque eo amplius annum attigisse. Epiphanius vestigiis insistent Cedrenus in Compendio Historiarum, & Nicephorus lib. 1. cap. 7. Baronius vero ad an. Ch. 12. §. 9. potius, quam Epiphanio, iis consentit, qui illum tunc maturioris fuisse aetatis dicunt. Nec immerito. Primo quia decuit, quemadmodum disputat Franciscus Suarez in 3. Part. D. Thomæ tom. 2. disput. 7. sect. 3. ut in matrimonio illo servaretur ea proportio inter virum & uxorem, quæ communi usu & consuetudine servari solet.

(7) Synopsis Criticorum pag. 371. ad illud Matthæi cap. XIII. 55. *Nonne hic est fabri filius? Fabri vel ferrarii, ut est in Evangelio Hebræo utriusque editionis, vel potius lignarii, ut Syrus, & Arabi accipiunt*. Et hanc sententiam amplectitur etiam D. Thomas in Matthæum extremo cap. 13. pag. 44. & recentes fere omnes interpretes. Hugo Cardinalis in Marcum cap. 6. aurificem fuisse existimat. Confalvus Durantus Episcopus Feretranus annotat. ad cap. 58. libri 6. Revelat. S. Brigittæ citat Augustini sermonem 3. de Nativitate Domini, qui indicat, eum fuisse fabrum cementarium. Sed hic sermo neque est Augustini, neque ulla invenitur in eo mentio Josephi.

let. Secundo quia oportuit, ut Joseph esset in aetate ad generandum idonea, quia alias non posset sub illius umbra fama & existimatio Virginis illa servari. Tertio oportuit, ipsum esse viribus valentiorum, ut posset tot peregrinationes suslinere, & ad familiam suam alendam, & sustentandam laborare. Quarto etiam Scriptura nonnihil favet. Nam Luca 1. dicitur Angelus missus ad Virginem desponsatam viro, non seni: & cap. 3. ut putabatur filius Joseph. Profecto si ille octogenarius fuisset, vel non tam facile hæc fama percubisset, aut certe Virgo in suspicionem aliquam venisset. Unde Isaia 62. de tempore adventus Messie dicitur, habitavit juvenis cum Virgine, quod non incommode ad hoc mysterium applicant Glossa Ordinaria, & Nicolaus Lyra. Certum ergo videtur, Joseph non fuisse octogenarium, & verisimilius est, non fuisse senem: quæ vero aetate fuerit, juvenis ne an vir, triginta quædragintave annorum, definire non potest, cum ex historiis nihil habeamus. (8)

5. Quo

(8) Falsa igitur narrant Lipsenses Academici in Supplementis ad Nova Acta Eruditorum, quæ Lipsiæ publicantur, anno 1737. editis, tom. 2. sect. 12. pag. 550. scribentes in hunc modum: Sandinus Josephum putat, cum Mariam duceret uxorem, octogesimum atque eo amplius annum attigisse, teste Epiphanio Hæres. 78. §. 8.

Joannes Gerfonius serm. de Nativitate B. Mariæ Virginis habito Concilio Constantiensi: Sic autem existimo, Joseph fuisse juvenem, sicut juventutis terminos ponit Isidorus, quos extendit a viginti octo annis, ubi terminat adolescentiam, usque ad annum quinquagesimum, quo tempore ætas tunc senectutis inchoat. Fuit igitur Joseph, dum primo desponsatus est, sub quinquagesimo anno constitutus.

Nec obstat a Picloribus Joseph in aetate senili depingi: id enim ad representandam nobis ejus castitatem factum est.

Toletus in Lucam cap. I. annotat. 59. & Suarez loco citato existimat, consuetudinem pingendi Josephum senem inde obtinuisse, quod cum esset mature aetatis, & vir iustus, partim laboribus, partim corporis afflictionibus. Affecerat, ut

5. Quo modo electus est in sponsum Virginis?

Bar. in
apparatu
§. 54.

Cap. XI.
t. 2.

Bibl.
Patr.
tom. 27.
pag. 37.

R. Certi nihil est, quod sequaris. Libri apocryphi, Evangelium scilicet de Nativitate Mariæ, cap. 7. & Protoevangelium Jacobi cap. 9. ita narrant, cunctos de domo & familia David matrimonio idoneos, non tamen matrimonio conjunctos, juxta illud Esaiæ oraculum: Egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet, & requiescet super eum Spiritus Domini, virgas suas jussu Sacerdotum detulisse ad Altare, & solam Josephi virgam florem germinasse, atque in ejus cacumine Spiritum Domini in columbæ specie visum esse, & hoc modo Josephum divino judicio ad testimonium conjugalis semper mansuræ Virginitatis electum esse, (9) dignumque habitum, cui Virgo nuptum daretur. Paulo aliter narrat Protoevangelium Jacobi. Habet enim, columbam e virga Josephi prodiisse, & volasse in caput ejus. (10) Eadem ferme legas apud Eustathium Antiochenum commentario in Hexaameron, si tamen ejus est. Epiphanius quoque hæc. 78. §. 7. & Gregorius Nyssenus oratione in Nativitatem Christi ex impuris hinc fontibus hausisse videntur. Itaque ex dictis hoc unum discas, unde ortus sit mos ille pictorum S. Josephum cum florente virga effingendi. (11)

6. Aliam

provestioris, quam revera esset, ætatis apparet. Vide Capi-
succum Controversia 17. Digressione 2.

(9) S. Augustinus in libro de Opere Monachorum cap.
13. §. 14.

(10) Apud Joannem Albertum Fabricium in Codice Apocrypho Novi Testamenti pag. 28. & 37.

(11) Vide Stephani Lemonii notas ad Varia Sacra pag.
590.

6. Aliam ne ante Mariam Virginem
habuit in matrimonio?

R. Antiqua est hæc questio, ut ait Baronius in Apparatu ad Annales Ecclesiasticos §. 61. que & utriusque partis gravissimos habuit assertores. Invaluit olim nonnullorum Patrum opinio, illos, qui in Evangelio fratres Domini dicti inveniuntur, Judam Thaddeum, Simonem, Joseph, & Jacobum Minorem nominatum, ex Joseph, & uxore, quam longe ante sponsalia Virginis duxerat, esse susceptos. Hæc. 78. §. 7. inquit Epiphanius, hic Joseph primam suam uxorem ex Tribu Juda, & peperit hæc ipsi libero numero sex, quatuor masculos, & duas femellas, quemadmodum Evangelium secundum Matthæum, & secundum Marcum declaraverunt. Hæc Epiphanius, existimans nimirum omnes, quos fratres vel sorores Domini Evangelistæ nominant, esse ex Joseph, ex prima, quam putat habuisse, uxore progenitos. Qui huic opinioni adhaeserunt, recensentur complures antiquorum Patrum, ac in primis Hippolytus Portuensis, qui ait, Joseph ex uxore sua Salome genuisse quatuor masculos, Jacobum, Simonem, Judam, & Joseph, duas itidem feminas, Esther, & Thamar: testatur de filiis Joseph etiam Origenes, Eusebius, idem qui supra Epiphanius, sapius Gregorius Nyssenus, Joannes Chrysostomus, & alii Græcorum: Latiorum autem Hilarius, & Ambrosius. (12) Quo autem fundamento innitantur hi, qui in hanc sententiam abierunt, & e quo fonte ista hauserint, Origenes testatur his verbis: Fratres autem Jesu putabant nonnulli esse, ex traditione Hebræorum, sumta occasione ex Evangelio, quod

B b ti-

(12) Hilarius in Matth. cap. 1. §. 4. pag. 671. Ambrosius, seu potius alius auctor Commentarii in Epist. ad Galatas cap. I. 19. pag. 213. Appendicis tom. 2.

titulum habet, *Juxta Petrum*, aut ex libro Jacobi, filios Joseph ex priore uxore, quæ conjux erat ipsi, antequam duceret Mariam. *Hæc ille. Hieronymus adversus hos, qui ex apocryphis isthæc hauserunt, declamans hæc ait: Quidam fratres Domini de alia uxore Joseph filios suspicantur, sequentes deliramenta apocryphorum, & quamdam Escham mulierculam confingentes. Nos autem, sicut in libro, quem contra Helvidium scripsimus, continetur, fratres Domini, non filios Joseph, sed consobrinos Salvatoris, Mariæ liberos intelligimus materteræ Domini, quæ esse dicitur mater Jacobi minoris, & Joseph, & Judæ: quos in alio Evangelii loco fratres Domini legimus appellatos. Fratres autem consobrinos dici, omnis Scriptura demonstrat. (13) *Hæc Hieronymus; ac docte quidem. Quæ enim vel Petri, aut Jacobi nomine ferebantur Pseudoevangelia, a Leucio seu Seleucio quodam fuisse conficta, testatur Innocentius Papa. De his & Gelasius, Evangelium, inquit, nomine Petri apocryphum; Evangelium nomine Jacobi minoris apocryphum. Fuit igitur de his aliorum magis probabilis ac recepta sententia, Joseph non bigamum, nec aliud ante sanctissimam Virginem inuisse conjugium: hujus fortissimus adstipulator, seu potius auctor Hieronymus, adversus Helvidium infamem heresiarcham pugnans, hæc ait: Tu dicis Mariam virginem non permanisse: ego mihi plus vindico, etiam ipsum Joseph virginem fuisse per Mariam, ut ex virginali conjugio virgo filius nasceretur. Si in virum sanctum fornicatio non cadit; & aliam eum uxorem habuisse non scribitur; Mariæ autem, quam putatus est habuisse, custos potius fuit, quam maritus: relinquitur, eum virginem mansisse cum Maria, qui pater**

Do-

(13) Vide D. Thomam 3. part. quæst. 28. art. 3.

Domini meruit appellari. (14) *Huic sententiæ ceteri omnes, qui postea vixerunt, Latinorum Orthodoxi scriptores consenserunt, adeo ut Petrus Damiani suorum temporum scriptor nobilissimus dicat magna fiducia, Ecclesiæ fidem in eo esse, ut non modo Deipara, verum etiam putativus pater atque nutritius virgo habeatur. (15) Certe quidem quantum probabilibus conjecturis agere licet, quomodo non homini virgini Deus virginem, ex qua carnem suscipiturus erat, tradidisset, si factus homo ex hoc mundo migraturus ad Patrem, eamdem jam senescentem non nisi virgini commendavit? Hactenus Baronius.*

7. Quare voluit eam dimittere?

R. S. Augustinus serm. 51. cap. 6. §. 9. putat, eam voluisse dimittere, quia cum de se gravidam

B b 2

nen

(14) Unius Hieronymi auctoritas & numero, & antiquitati aliorum Patrum, qui contradicunt, anteponenda est, quia nititur Ecclesiæ consensu credentis, Sponsum Virginis in perpetuo cælibatu mansisse. Tum enim (quod docet Honoratus a S. Maria tom. 1. Animadversionum in Regulas & usum Critices dissertat. 7. art. 8. §. 2.) licet unius auctoritatem multorum opinionum anteferre. Propterea recte Bailletus ad diem 19. Martii pag. 494. affirmat, sententiam adversariorum sustineri nullo modo posse.

Bollandus die 19. Martii p. 14. §. 7. n. 44. *Virginem sane vixisse Josephum, ac mortuum esse, post Hieronymum tota Latinorum sensit Ecclesia: virginem autem non quomodocumque, sed deliberato animi in vitam omnem consequentem proposito, voti religionem firmato, sit perquam credibile ex illo tam constanti tot annorum cælibatu.* Vide Lud. Vincentium Gotti in Veritate Religionis Christianæ tom. 4. part. 1. cap. 4. §. 7. & Aloysium Lippomanum apud Surium die 25. Martii.

(15) S. Petrus Damiani opusculo 17. de Cælibatu Sacerdotum cap. 3. *Numquid ignoras, Dei filium adeo carnis elegisse munditiam, ut ne quidem pudicitia conjugali, sed de clausula potius incarnatus sit virginali? Et ne hoc sufficere videatur, ut tantummodo virgo sit Mater, Ecclesiæ fides est, ut virgo fuerit & is, qui simulatus est Pater.*

non esse sciret, jam velut consequenter adulteram existimabat. (16) Eadem Ambrosii est, eadem Chrysostomi, Justini aliorumque sententia. (17) Sanctus vero Bernardus super *Missus est* hom. 2. §. 14. *Quare, inquit, voluit dimittere eam? Accipe & in hoc non meam, sed Patrum sententiam.*

(18) *Propter hoc Joseph voluit dimittere eam, propter quod & Petrus Dominum a se repellebat dicens: Exi a me Domine, quia homo peccator sum, propter quod & Centurio a domo sua eum prohibebat, cum diceret: Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Ita ergo & Joseph indignum & peccatorem se reputans, dicebat intra se, a tali, & a tanta non debere sibi ultra familiare prestari contubernium, cujus supra se mirabilem expavescebat dignitatem. Utra autem ex his duabus sententiis magis probanda sit, Bernardi, an Augustini, ego non audeo dicere. Dicit pro me Maldonatus, neque dubitabit Augustinum Bernardo antepone, atque affirmare, Bernardi opi-*

pi-

(16) Idem S. Augustinus epist. 153. cap. 4. §. 9. *Unde Joseph, cui Virgo Maria Domini mater fuerat desponsata, cum eam comperisset esse pregnantem, cui se noverat non esse commixtum, & ob hoc nihil aliud, quam adulteram credidisset, puniri tamen eam noluit, nec approbator flagitii fuit. Nam hac voluntas ejus etiam iustitiae deputatur. Ita quippe de eo scriptum est: Et cum esset homo justus, & nollet eam divulgare, statuit eam occulte dimittere. Hac eo cogitante apparuit illi Angelus, qui doceret, esse numinis, quod ille putaverat criminis.*

(17) S. Ambrosius de Institutione Virginis cap. 5. §. 39. & S. Chrysostomus hom. 4. in Matthæum pag. 31. S. Justinus in Dialog. cum Tryph. pag. 303.

(18) Fortasse intelligit Origenem, & Basilium. Nam ille hom. 1. in diversos tom. 2. pag. 426. hic, seu alius, homilia in sanctam Christi generationem §. 4. pag. 508. in Appendice tom. 2. docet, idcirco Josephum voluisse Mariæ nuntium remittere, quod se minime dignum existimaret, qui talis mulieris vir appellaretur. Verum hac ætate homilias illas Origeni, & Basilio adjudicant viri docti.

pinionem, quamvis pietati ejus maxime conveniat, loco tamen non convenire. Etenim verba illa Angeli ad Josephum: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est*, fatis ostendunt, ideo solum voluisse Josephum dimittere Mariam, quod putaret, filium in ea natum non de Spiritu Sancto, sed de adulterio natum, ideoque timuisse accipere, ne probare adulterium videretur. (19)

8. Suscepit ne filios ex ea post Christum natum?

R. Nihil sane minus. Quamvis enim Mariam Virginem more virorum ceterorum duxerat, ut existimat S. Augustinus, (20) tamen cupiditatibus, quibus ceteri serviunt, imperans, nullam ejus nec ante, nec post Christum natum notitiam habuit. Itaque detestandus est error Helvidii, ut ait D. Thomas 3. part. quæst. 28. art. 3. *qui dicere presumpsit, matrem Christi post partum a Joseph carnaliter cognitam, & alios filios genuisse. Nam quod dicitur apud Matthæum: antequam convenirent, ex eo non sequitur, ait Hieronymus, quod postea convenerint, sed Scriptura, quod factum non sit, ostendit, Neque item obstat illud apud eum-*

B b 3 dem

(19) S. Hieronymus in Matthæum cap. 1. pag. 1. scribit, hoc testimonium Mariæ esse, quod Joseph sciens illius castitatem, & admirans quod evenerat, celat silentio, cujus mysterium nesciebat.

Auctor Operis imperfecti hom. 1. in Matthæum pag. 773. *O inestimabilis laus Mariæ! (Josephus) magis credebatur castitati ejus, quam utero ejus, & plus gratiæ, quam naturæ. Quod autem idem Auctor Mariam Josepho dicentem facit, nescivisse se ex quo gravida esset, id aperte repugnat D. Luca Evangelistæ testimonio cap. 1. 35.*

(20) Libro 5. contra Julianum Pelagianum cap. 12. §. 48. *Nec istam (Mariam) quæsisset, si necessariam conjugem non haberet... Integrum locum recitavi superius annotat. 6. ad caput 3. Vitæ B. Virginis.*

Cap. I. 18.

25.

In

Matth.

cap. I.

Pag. 1. &

2.

dem Matthæum: Non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum: quoniam hic mos est divinarum Scripturarum, teste eodem Hieronymo, ut primogenitum non eum vocent, quem fratres sequuntur, sed eum, qui primus omnium natus sit. (21) Ea vero est adverbii donec, vel usque ratio, & vis, quemadmodum ex Hieronymi sententia docet S. Thomas, ut significet etiam infinitum tempus, secundum illud Psalmi 113. Oculi nostri ad Dominum donec misereatur nostri: ex quo non est intelligendum, quod post impetratam misericordiam oculi avertantur a Deo. Et secundum hunc modum loquendi significantur ea, de quibus posset dubitari, si scripta non fuissent: cetera vero nostra intelligentiæ derelinquuntur. Et secundum hoc Evangelista dicit, matrem Dei non esse cognitam a viro us-

(21) Idem adversus Helvidium cap. 5. pag. 312. Nos ita definimus: Omnis unigenitus est & primogenitus; non omnis primogenitus est unigenitus: primogenitus est non tantum post quem & alii, sed ante quem nullus. Omne, inquit Dominus ad Aaron Numer. XVIII. 15. quod aperit vulvam ab omni carne, quæ offertur Domino, ab homine usque ad pecus, tibi erunt: tantummodo pretiis redimant primogenita pecorum immundorum. Definivit sermo Dei, quid sit primogenitum; Omne, inquit, quod aperit vulvam. Alioqui si non sit primogenitus, nisi is tantum, quem sequuntur fratres: tamdiu Sacerdotibus primogenita non debentur, quamdiu & alia fuerint procreata, ne forte, partu postea non sequente, unigenitus sit, & non primogenitus.

S. Epiphanius Hær. 78. §. 21. Primogenitum vero nominat, eo quod ante creatas res omnes genitus est, & ut ait Apostolus, Primogenitus in multis fratribus: non respectu ad Mariæ liberos habito, quasi alios illa pepererit, sed ad eos omnes, qui adoptionem illius beneficio consecuti sunt. . . . Est quiddam in eo genere ei simile, quod Incarnationem antecessit. Nam ut primogenitus re vera Patris ante creaturam omnem existisse dicitur, neque tamen ideo, quod alii post ipsum a Patre geniti sint, primogenitus vocatur; non enim fratrem alterum habuit, quippe qui sit unigenitus: ita & suscepto corpore Mariæ primogenitus appellatur; tamen si unica ejus proles existerit, neque secundus ex ea sit illi frater in lucem editus.

usque ad partum, ut multo magis intelligamus, cognitam non fuisse post partum. (22) Tandem qui in Evangelio fratres Domini memorantur (nam hoc quoque opponit Helvidius) Domini fratres sunt non natura, quasi ex eadem matre, aut ex eodem patre geniti, sed cognatione: quo sensu nomen fratris usurpari solet in Litteris Sacris. (23) Id quod etiam S. Petrus Chryzologus sermone 48. his verbis prodidit: Callide fratres ingeris, ostentas sorores, ut numero partu sanctæ mar-

B b 4 tris

(22) S. Chrysostomus in Matth. hom. 5. pag. 47. Donec hic posuit, non ut suspiceris, quod vel postea aliquando cognoverit, sed ut dicas, quod etiam ante partum omnino intacta permanferit. Cujus igitur, inquit, rei gratia donec hic positum est? Sæpe Scriptura divina hacuti elocutione consuevit, ut dicendo donec, non definitum aliquod tempus includat. Nam & cum a Noe corvus ex arca esset emissus, non est, inquit, reversus, donec siccaretur terra. Et certe nec postea invenitur rediisse.

Auctor Operis imperfecti in Matth. hom. 1. pag. 774. scribit, Josephum non cognovisse eam, hoc est non scivisse, antequam pareret, cujus illa esset dignitatis. At id non consentit eum Evangelio Matthæi I. 20. apud quem est Angelus dicens Josepho: Noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est.

Alii volunt, non cognovisse Mariam visu, quod ejus facies post Christi Domini conceptionem tanto fulgore coruscavit, ut nec aspici, nec agnosci posset. Quæ pia commentario nullo sacrarum Scripturarum, nullo Traditionis testimonio roboratur.

S. Hilarius in Matthæum cap. 1. §. 3. si quidem sententiam ejus assequor, existimat, Josephum post partum cognovisse eam, hoc est intellexisse, jam tum eam conjugem esse, & dici posse, quæ antea desponsata potius, aut sponsa dici poterat. Debinc quia desponsata esset, in conjugem recipitur. Cognoscitur itaque post partum, id est transit in conjugis nomen. Cognoscitur, non admiscetur. . . . Ergo & conjugis nomen sponsa susceptis, & post partum in conjugem recognita, tantum Jesu mater ostenditur.

(23) Lege annotationem nonam ad cap. 6. Vitæ Mariæ Virginis.

tris virginitas lateat, obscuretur integritas, & sentiratur de filio totum, quod humanum est; nihil divina. Judæe, quot dicis fratres & sorores Christi, Cleopha sororis Mariae filii sunt, non Maria: & fratrum, & sororum filios, fratres nuncupat & divina lex, & humana cognatio. Ergo Christi fratres fecit non matris virginitas, que permansit virgo post partum, sed matertera ejus fecit propinquitatis assertio. Beata Maria si alios filios habuisset, a Christo mater in ipso crucis tempore, in articulo ipso mortis non discipulo traderetur, non commendaretur extraneo. (24)

9. Qua de causa dictus est pater Christi?

R. Triplici de causa. Primum quia Christi nutritius fuit, ut Origenes: deinde quia communi opinione pater Christi credebatur, ut Hieronymus: postremo quia vir & maritus erat Mariæ Virginis matris Christi, ut Augustinus docet. Origenis verba sunt hæc ex hom. 16. in Lucam: *Quamobrem mirabatur & pater: sic enim appellatus est Joseph, quia nutritius fuit.* (25) Hieronymus ad-

(24) Eodem modo disputant S. Epiphanius hæc. 78. §. 10. S. Chrysostomus in Matth. hom. 5. pag. 47. S. Paulinus epist. 50. alias 43. §. 17.

(25) Inter Opera S. Hieronymi tom. 7. pag. 293. editionis Veronenfis.

Origenem sequitur S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 7. §. 9. *Joseph Pater Christi dictus est ratione curæ in alendo, educandoque collatæ.* Ab Origene dissentit Gulielmus Estius in 4. Sent. dist. 30. §. 11. *Primum quia Scripturæ consuetudo non habet, ut nutritius pater, & nutritrix mater dicatur. Deinde quia Virgo illum etiam in patris vocabulo sibi præponit dicens: Pater tuus & ego. Idem facit Evangelista dicens: Erant pater ejus, & mater, he forte pater humilitatis causa tantummodo id Virginem fecisse. Tercio quia Lucas vocat ambos parentes, Græce γονεῖς, quasi genitores, quia, ut dictum est, generatio filii etiam ad Joseph jurè conjugii pertinet.*

adversus Helvidium cap. 2. ita scribit: *Excepto Joseph, & Elisabeth, & ipsa Maria, paucisque admodum, si quos ab his audisse possumus existimare, omnes Jesum filium existimabant Joseph: in tantum ut etiam Evangelista opinionem vulgi exprimentes, que vera historia lex est, patrem eum dixerint Salvatoris.* (26) Apud Augustinum lib. 2. de consensu Evangelistarum cap. 1. §. 3. hæc leguntur: *Unde eum patrem (Lucas) appellat, nisi quia & virum Mariæ recte intelligimus sine commixtione carnis, ipsa copulatione conjugii, & ob hoc etiam Christi pa-*

quit. Quarto quia ab eodem Evangelista dicitur, quod erat subditus illis, nempe tamquam filius parentibus. Quem locum arget Augustinus lib. 1. de nuptiis & concupiscentia cap. 11. Postremo quia tam Lucas, quam Mattheus genealogiam Christi ducunt per Joseph, quod absurde fieret per eum, qui non alia ratione pater est, quam quia nutritius.

(26) Subjicit e vestigio Hieronymus: *Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent de illo secundum consuetudinem legis. (Luc. cap. II. 27. 33. 41. 43.) Et alibi: Et erant pater illius & mater admirantes super iis, quæ dicebantur de eo. Et rursus: Et ibant parentes ejus per annum in Hierusalem in solemni die Paschæ. Ac deinde: Et completis diebus, cum reverterentur, remansit puer Jesus in Hierusalem, & non cognoverunt parentes ejus. Ipsa quoque Maria, que ad Gabrielem responderat dicens: Luc. cap. I. 34. Quomodo fiet hoc, quia virum non cognosco? quid de Joseph loquatur, ausculta: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. Non enim hæc Judeorum, ut plerique argumentantur, non illudentium vox est. Evangelista patrem Joseph dicit: patrem Mariæ constituit. Non quod, ut superius indicavi, vere pater Joseph fuerit Salvatoris: sed quod ad famam Mariæ conservandam, patet sit ab omnibus existimatus.*

Idem S. Hieronymus in Jeremiam cap. 28. pag. 291. tom. 4. *Multa in Scripturis Sanctis dicuntur juxta opinionem illius temporis, quo gesta referantur, & non juxta quod rei veritas continebat. Joseph in Evangelio pater Domini vocatur, & ipsa Maria, que sciebat se de Spiritu Sancto concepisse, & responderat Angelo: Quomodo erit istud, quoniam virum non cognosco? loquitur ad filium, Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce ego & pater tuus dolentes quærebamus te.*

vir virginitas lateat, obscuretur integritas, & sentiatur de filio totum, quod humanum est; nihil divinum. Judæ, quot dicis fratres & sorores Christi, Cleopha sororis Maria filii sunt, non Maria: & fratrum, & sororum filios, fratres nuncupat & divina lex, & humana cognatio. Ergo Christi fratres fecit non matris virginitas, quæ permansit virgo post partum, sed matertera ejus fecit propinquitatis assertio. Beata Maria si alios filios habuisset, a Christo mater in ipso crucis tempore, in articulo ipso mortis non discipulo traderetur, non commendaretur extraneo. (24)

9. Qua de causa dictus est pater Christi?

R. Triplici de causa. Primum quia Christi nutritius fuit, ut Origenes: deinde quia communi opinione pater Christi credebatur, ut Hieronymus: postremo quia vir & maritus erat Mariæ Virginis matris Christi, ut Augustinus docet. Origenis verba sunt hæc ex hom. 16. in Lucam: *Quamobrem mirabatur & pater: sic enim appellatus est Joseph, quia nutritius fuit.* (25) Hieronymus ad-

(24) Eodem modo disputant S. Epiphanius hæc. 78. §. 10. S. Chrysostomus in Matth. hom. 5. pag. 47. S. Paulinus epist. 50. alias 43. §. 17.

(25) Inter Opera S. Hieronymi tom. 7. pag. 293. editionis Veronenfis.

Origenem sequitur S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 7. §. 9. *Joseph Pater Christi dictus est ratione curæ in alendo, educandoque collata.* Ab Origene dissentit Gulielmus Estius in 4. Sent. dist. 30. §. 11. *Primum quia Scripturæ consuetudo non habet, ut nutritius pater, & nutrit mater dicatur.* Deinde quia *Virgo illum etiam in patris vocabulo sibi præponit dicens: Pater tuus & ego.* Idem facit Evangelista dicens: *Erant pater ejus, & mater, ne forte putes humilitatis causa tantummodo id Virginem fecisse.* Tertio quia *Lucas vocat ambos parentes, Græce γονεῖς, quasi genitores, quia, ut dictum est, generatio filii etiam ad Joseph juræ conjugii pertinet.*

adversus Helvidium cap. 2. ita scribit: *Excepto Joseph, & Elisabeth, & ipsa Maria, paucisque admodum, si quos ab his audisse possumus existimare, omnes Jesum filium existimabant Joseph: in tantum ut etiam Evangelista opinionem vulgi exprimentes, quæ vera historia lex est, patrem eum dixerint Salvatoris.* (26) Apud Augustinum lib. 2. de consensu Evangelistarum cap. 1. §. 3. hæc leguntur: *Unde eum patrem (Lucas) appellat, nisi quia & virum Maria recte intelligimus sine commixtione carnis, ipsa copulatione conjugii, & ob hoc etiam Christi pa-*

quit. Quarto quia ab eodem Evangelista dicitur, quod erat subditus illis, nempe tamquam filius parentibus. Quem locum arguet Augustinus lib. 1. de nuptiis & concupiscentia cap. 11. Postremo quia tam Lucas, quam Mattheus genealogiam Christi ducunt per Joseph, quod absurde fiet per eum, qui non alia ratione pater est, quam quia nutritius.

(26) Subjicit e vestigio Hieronymus: *Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent de illo secundum consuetudinem legis.* (Luc. cap. II. 27. 33. 41. 43.) *Et alibi: Et erant pater illius & mater admirantes super iis, quæ dicebantur de eo. Et rursum: Et ibant parentes ejus per annum in Hierusalem in solemnitate Paschæ. Ac deinde: Et completis diebus, cum reverterentur, remansit puer Jesus in Hierusalem, & non cognoverunt parentes ejus. Ipsa quoque Maria, quæ ad Gabrielem responderat dicens: Luc. cap. I. 34. Quomodo fiet hoc, quia virum non cognosco? quid de Joseph loquatur, ausulta: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. Non enim hæc Judæorum, ut plerique argumentantur, non illudentium vox est. Evangelista patrem Joseph dicit: patrem Maria confiterur. Non quod, ut superius indicavi, vere pater Joseph fuerit Salvatoris: sed quod ad famam Maria conservandam, pater sit ab omnibus existimatus.*

Idem S. Hieronymus in Jeremiam cap. 28. pag. 291. tom. 4. *Multa in Scripturis Sanctis dicuntur juxta opinionem illius temporis, quo gesta referantur, & non juxta quod rei veritas continebat. Joseph in Evangelio pater Domini vocatur, & ipsa Maria, quæ sciebat se de Spiritu Sancto concepisse, & responderat Angelo: Quomodo erit istud, quoniam virum non cognosco? loquitur ad filium, Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce ego & pater tuus dolentes quærebamus te.*

patrem multo conjunctius, qui ex ejus conjuge natus est, quam si ei esset aliunde adoptatus? Unde manifestum est, illud, quod ait: Ut putabatur, filius Joseph, propter illos dixisse, qui eum ex Joseph, sicut alii homines nascuntur, natum arbitrabantur. (27)

10. Quando vivere desit?

R. Placet omnibus fere, Josephum vivere defuisse, antequam Christus Dominus doctrinæ suæ prædicatione ad cælestem beatitudinem certum ac directum iter hominibus monstrare inciperet. Namque ut ait Estius in lib. 4. Sent. dist. 30. §. 8. ad 4. Evangelista nullam illius, tamquam adhuc viventis, mentionem faciunt post illud Luc. 2. Et erat subditus illis. Profecto non legimus apud Joannem, interfuisse nuptiis in Cana Galilææ celebratis, quibus Jesus, ejusque mater interfuit. Neque item legimus, Nazarenos apud Matthæum, & Marcum sapientiam Christi admirantes voce illa: *Nonne hic est faber, filius Mariæ, frater Jacobi, & Joseph, & Judæ, & Simonis? nonne & sorores ejus hic nobiscum sunt?* Josephum ejus patrem commemorasse: commemorasset autem, si ille, quemadmodum Maria ejus mater, fratresque, & sorores, in vivis adhuc fuisset. Neque demum in Evangelio D. Lucæ legimus: *Pater tuus, Mater tua, & fratres tui stant foris: sed tantum: Mater tua, & fratres tui, nulla mentione facta Josephi.* Atque hoc quidem argu-

(27) Hieronymi, & Augustini sententiam probat Beda in Lucam cap. 3. pag. 255. tom. 5. & homilia in Dominica infra Octavam Natalis Domini pag. 199. tom. 7.

S. Hilarius in Matth. cap. 1. §. 3. pag. 671. *Quotiescumque de utroque (Josepho & Maria) fit sermo, Mater potius Christi, quia id erat, non uxor Joseph est nuncupata, qui non erat.*

gumento utitur S. Epiphanius hæc. 78. §. 10. In Bibl. (28) & Joannes Archiepiscopus Thessalonicensis F. str. de Christi Resurrectione; ille ut probet, Josephum migrasse ex hac vita post annum Christi duodecimum, hic ut doceat, id, quod dicimus, jam tum Josephum diem obiisse, cum Dominus triginta annorum factus prædicare cœpit. Uterque vero eos refellit, qui dicunt, Josephum morti Christi supervivisse, quia Christus, Josepho vivo, moriens matrem suam Joanni non commendasset. (29)

11. Quo

(28) Idem ibidem: *Sed neque posteaquam ex Ægypto rediit, diu supervixit. Agebat tum Christus annum ætatis quartum. Josephus LXXXIV. excesserat, cum ex Ægypto reversus est. Post hæc aliis VIII. vixit... Porro nondum evoluis annis illis Josephus moritur, ac Jesus non amplius sub illo, sed in ejus domo duntaxat educatus est.*

(29) S. Hietonymus adversus Helvidium cap. 6. pag. 313. *Illam de Cruce Dominus jam viduam, ut matrem Joanni commendabat. Forsitan aliquis dicat, Christum Dominum eam ob causam commendasse Joanni matrem suam, quod Josephus esset admodum senex, & alterius ope ipse indigeret: Cur ergo Dominus senem patrem æque, ac Virginem matrem Joanni non commendavit?*

Serry Exercitat. 25. §. 3. *Non desunt Ecclesiæ Patres, qui Josephum, Christo moriente, adhuc in vivis fuisse putent, Christumque nihilominus Virginem matrem Joanni, non Josepho licet superstiti commendasse, ut ea ratione palam significaveret, nullum Mariam inter & Josephum carnale commercium accessisse. Ita D. Chrysostomus hom. 5. in Matthæum, S. Ambrosius lib. de Instit. Virg. cap. 6. Epist. 5. lib. 1. lib. 2. in Lucam ad cap. 1. & lib. 10. ad cap. 23. S. Augustinus serm. 81. de Tempore, Auctor sermonis de Passione Domini apud D. Cyprianum. Hujus quidem sermonis auctor, item auctor serm. 81. de Tempore, qui nunc est 13. Appendicis apud Augustinum, & S. Ambrosius id videntur indicare, quod vult Theologus eruditissimus: quamquam auctor sermonis 81. de Tempore id dicit per analogiam, quæ, ut ait Tillemontius in vita S. Josephi pag. 78. historici facti fundamentum esse non potest, & S. Ambrosius ita perplexe loqui-*

11. Quo die mortuus est, & quo in loco sepultus?

R. Utrumque dubium ac varium est. Nam Josephi sepulcrum fuisse in valle Josaphat prope tumulum Simeonis senis, prodit Beda, aut quisquis est alius auctor libelli *de locis Sanctis* cap. 6. quem secuti sunt plures ex recentioribus. Bollandus tamen ad diem 19. Martii existimat, illud potius esse sepulcrum Josephi illius *Iusti*, qui cum Matthia electus est, ut subrogaretur in locum Judæ. Augustinus vero Calmet dissertat. de S. Joseph S. Mariæ Virginis conjugè, præposita Evangelio D. Lucæ, art. 8. arbitratur, mortuum ac sepultum Nazarethi, quod in ea Urbe, referent Matthæo, habitaverit post reversionem ex Ægypto, in eaque Christus Dominus manserit usque ad initium prædicationis. Jam ejus vitæ supremus dies non minus incertus est atque ignotus, quam ætas ejus. Undevicesimus mensis Martii notatur in vetustissimis Martyrologiis, qui tamen sero festus san-

quitur, ut contra idem Tillemontius ex eo collegerit, Mariæ, Christo moriente, nullum fuisse maritum.

Sanctus veto Chrysostronus cit. hom. 5. in Matthæum pag. 47. ex eo, quod Christus moriens Virginem matrieni Joanni commendavit, hoc solum concludit: *Nec postea, inquit, quidem eam, quæ tali modo mater effecta est, & novo illustrata partu, novoque puerperio, ille iustus aliquando fuerit ausus attingere. Si enim cognovisset eam, & loco habuisset uxoris, quomodo illam Dominus quasi absque solatio, & neminem penitus habentem, discipulo commendare curasset, jubens ei, ut eam reciperet in sua?*

Idem Chrysostronus hom. 3. in Act. Apost. pag. 470. ad verba illa cap. I. 14. Et erant unanimiter perseverantes in deprecatione: *Vides quam fuerint vigilantes. Duo quædam de illis testificatur, alterum quod in precibus perseverarent, alterum quod unanimiter velut hoc eodem animo facientes, Joseph itaque forsitan jam erat visa defunctus, eoque noluit hujus sacre mentionem.*

Sanctusque haberi cœpit, curante videlicet piissimo viro Joanne Gerfonio, qui anno 1429. excessit e vita. Summa quoque S. Teresiæ in S. Josephum pietas ac religio multum promovit ad cultum ejus augendum. (30) Copti, aliique Orientales, immo nonnullæ Italarum Ecclesiæ ei honorem habent die 20. Julii.

12. De Reliquiis S. Joseph sunt ne aliqua cognitu digna?

R. Sunt hæc apud Bollandum, anulum virginis conjugii arrham miraculis probatum servari Perusiæ in Umbria; (31) partem pallii, quonatum Salvatorem S. Josephus excepit, una cum ejus scipione esse Romæ in Ecclesia S. Cæciliæ trans Tiberim, & partem alteram in Ecclesia S. Anastasiæ; quod pallium subflavi esse coloris ex fide eorum, qui inspexere, scribit Joseph Geldolphus a Ryckel in suo Phylasterio, ex Reliquiis sacris Jesu, Mariæ, Annæ, Joseph composito. In Ecclesia Aquisgranensi inter Reliquias a Carolo Magno Hierosolyma acceptas ostendi pannos aliquot nomine primarum Christi fasciarum in stabulo Bethleemitico, *quos qui videret, ut ait jam citatus Geldolphus, tibialia viatoria, seu perones involvendo puero haud idoneos judicaret, quamvis S. Josephi caligæ antiquitus appellarentur. Tandem superesse quædam vascula, quæ sanctis conjugibus, & Christo filio usui fuisse creduntur: quoniam simul cum eorum ædicula ab Angelis Lau-*

Martii
19. pag.
15.16.17.

(30) Vide Florentinum in annotat. ad Martyrologium Hieronymianum die 20. Martii pag. 390. & Bollandum die 19. ejusdem mensis pag. 17.

(31) De hoc anulo multa Lambertinus de Festis B. Mariæ Virginis part. 2. §. 13. ubi agit de institutione Festi Desponsationis ejus cum S. Joseph pag. 256.

Pag. 365.
tom 3.

Pag. 7.

Cap. II.
14. & IV.
13.

398 DE SANCTO JOSEPH.

Lauretum translata sunt. Post hæc idem Bollandus subjungit, neminem esse, qui alias præter memoratas Josephi reliquias requirat, vel habere se dicat.

Hæc habeto ex antiquis litteris & collecta fideliter, & integre exposita de Christo Jesu, de Maria Virgine Matre, de Joseph Virginis Sponso, Familia illa invii Mysterii, & adorandæ dispensationis, unde prodiit nobis æterna salus.

INDEX CHRONOLOGICUS.

Anni Orbis Conditii.	Anni Urbis Conditæ.	Content	Anni ante Christum.	Anni ante Æram Vulgaræ.
3985.	733.	Conceptio B. Mariæ Virginis die octavo Decembris. pag. 302.	16.	21.
3986.	734.	Nativitas B. Mariæ Virginis die octavo Septembris. pag. 302.	15.	20.
3989.	737.	Præsentatio in Templo anno ætatis tertio. pag. 309. 314.	12.	17.
3997.	745.	Joachimus octogenarius, & Anna annos nata undecoginta vitam finit ex Cedreno. pag. 299.	4.	9.
3989.	747.	Angelus Gabriel nuntiat Zachariæ futurum ut filium ex uxore sua Elisabeta suscipiat. pag. 8. Elisabeta concipit post mensem Septembrem. ibid.		7.
4000.	748.	Annuntiatio B. Mariæ Virginis die vigesimo quinto Martii. pag. 4. & 326. Maria Virgo convenit Elisabetham cognatam suam. pag. 330. Nativitas Joannis Baptistæ die vigesimo quarto Junii. pag. 8. NASCITUR CHRISTUS DOMINUS anno Orbis conditi circiter 4000. pag. 6. Die vigesimo quinto Decembris.		6.

Anni Orbis Condit.	Anni Urbis Condit.		Anni Christi.	Anni ante Æram Vulg.
4000.	748.	bris. pag. 8. In diebus Herodis Regis. pag. 54. Consulibus C. <i>Lælio Balbo</i> , & C. <i>Antistio Vetere</i> . pag. 67.		
4001.	749.	Annus Christi primus usque ad diem quintum & viceesimum Decembris. Kal. Januariis circumcitur. pag. 23. Die sexto ejusdem mensis adoratur a Magis. pag. 37. Præsentatur in Templo die secundo Februarii. pag. 47. Purificatio B. M. Virginis eodem die 2. Februarii. pag. 374. Josephus Nazaretho relicta fugit in Ægyptum cum puero, & matre ejus. pag. 50. Herodes occidi jubet omnes pueros bimos. pag. 56.	1.	5.
4002.	750.	Herodes moritur. pag. 53. Josephus regnante Archelao Herodis filio revertitur ex Ægypto. 54.	2.	4.
4005.	753.	NATALE CHRISTI DOMINI SECUNDUM ÆRAM VULGAREM die quinto ac viceesimo Decembris hujus anni, quæ tamen Æra numeratur a Kal. Januariis anni sequentis. pag. 6.	5.	1.

Anni Orbis Condit.	Anni Urbis Condit.	ANNO PRIMUS ÆRÆ VULGARIS.	Anni Christi.	Anni Æræ Vulg.
4006.	754.		6.	1.
4012.	760.	Christus anno ætatis duodecimo venit cum parentibus Nazaretho Hierosolymam, ibique clam illis manet dies tres. pag. 61. Ab hoc anno Christi usque ad annum ejus 30. nihil de Christo habetur in Litteris Sacris: hoc solum de eo tradit S. Lucas cap. II. 51. 52. <i>Venit Nazareth, & erat subditus illis. Proficiebat sapientia & ætate apud Deum & homines.</i> pag. 63.	12.	7.
4030.	778.	Joannes anno quinto decimo Imperii Tiberii Cæsaris incipit predicare baptismum pœnitentiæ. pag. 66.	30.	25.
4031.	779.	Christus Dominus baptizatur anno 15. Tiberii Imperatoris, Consulibus Cn. <i>Cornelio Lentulo Gatulico</i> , & C. <i>Calvisio Sabino</i> . pag. 66. Anno ætatis trigesimo primo ineunte, die 6. Januarii. pag. 67. Post susceptum a Joanne baptismum secedit in desertum, & dies quadraginta jejunat. pag. 76. Sub exitum Februarii, aut initium Martii aquam in vinum mutat, dum interesset nuptiis in Cana Galilææ. pag. 90. Joannes jussu Herodis Antipæ	31.	26.

Anni Orbis Conditio.	Anni Urbis Conditio.	destruitur in carcerem. pag. 105. Interficiuntur. pag. 55. Christus prædicare aggreditur doctrinam suam. pag. 105. Celebrat primum Pascha . pag. 119.	Anni Christi.	Anni Æræ Vulg.	Anni Orbis Conditio.	Anni Urbis Conditio.	Ducitur ad Annam , & mane diei insequentis , qui erat dies Veneris vigesimus quintus Mar- tiii , in Prætorium ad Pilatum . pag. 143. A Pilato hora diei tertia , no- bis decima quinta , aliis nona matutina , damnatur ad Cru- cem . pag. 151. Crucifigitur die quinto & vi- cesimo Martii , Consulibus C. Rubellio Gemino , & C. Fusio Ge- mino , Anno Tiberii 18. pag. 163. Sub meridiem , atque finem horæ nobis duodevicesimæ , Transalpinis duodecimæ . pag. 165. 166. Christo crucifixo fiunt tene- bræ ab hora sexta usque in no- nam , hoc est ab fine horæ duo- devicesimæ usque ad horam vi- cesimam primam , Transalpinis tertiam post meridiem . pag. 166. Moritur annos natus tres fu- pra triginta , & menses tres . pag. 173. Eodem die ad vesperam mo- re Judæorum sepelitur . pag. 175. 176. Die a morte tertio , qui fuit Dominicus septimus & vicesi- mus Martii summo mane redit ad vitam . pag. 221. 223. 238. Post resurrectionem apparet primum Mariæ Virgini matri suz . pag. 228. 230. Eodem resurrectionis die quinquies rursus apparet . pag. 232. 233. Die octavo ab resurrectione ,	Anni Christi.	Anni Æræ Vulg.
4031.	779.		31.	26.	4034.	782.			
4032.	780.	Annus prædicationis Christi secundus . Eligit duodecim Apostolos . pag. 111. Celebrat secundam Pascha . pag. 119.	32.	27.					
4033.	781.	Annus Prædicationis Christi tertius . Eligit duos & septuaginta di- scipulos . pag. 111. Celebrat tertium Pascha . pag. 119.	33.	28.					
4034.	782.	Die Martii vigesimo , Hebdo- madæ primo , qui nobis Domi- nicus dicitur , ingreditur Hie- rosolymam triumphantis in mo- rem . pag. 117. Die Mercurii vigesimo tertio Martii Judas paciscitur cum principibus Sacerdotum , se Christum illis traditurum . pag. 137. Christus celebrat quartum Pascha . pag. 119. Eo celebrato eodem Jovis die primo Azymorum , quarto & vi- cesimo Martii instituit Eucha- ristiam . pag. 125. Nocte , quæ diem Jovis quar- tum & vicesimum Martii secu- ta est , in horto Gethsemani o- rans Juda duce comprehendi- tur . pag. 138.	34.	29.					

tertio mensis Aprilis se iterum
discipulis conspiciendum præ-
bet, ac Thomæ vulnera tra-
standa offert. pag. 235.

Die post resurrectionem qua-
dragesimo apparet discipulis re-
cumbentibus, quos peracto con-
vivio deducit in montem Oli-
varum, & in Cælum ascendit
die quinto Maji. pag. 236. &
237.

Et die decimo quinto ejus-
dem mensis mittit ipsis Spiritum
Sanctum. pag. 238.

I N D E X

RERUM PRÆCIPUARUM.

A

- A** Bgarus Rex Edessenorum. 259. Imago Christi ab ipso
Christo Domino ad eum missa defenditur. 260. Epi-
stola Christi ad ipsum vera. 278
Ablutio pedum facta a Christo. 123. In ea peragenda de-
posuit vestem exteriorem. 124. Non fuit omnino nu-
dus, ut existimavit Origenes. *Ibid.* Initium fecit a Pe-
tro. 125. Linteum, pelvim, & hydriam accepit a Pa-
tre familias. *Ibid.*
Abulensis existimavit, Christum Dominum crucifixum ac
sepultum cum femoralibus. 160
Acerum pro crucifixis paratum erat. 169
Ægypti locus, in quem Sacra Familia se recepit. 51.
Quæ miracula ab Jesu Ægyptum ingresso patrata dicun-
tur, vera ne sint. 52. 53. Commoratio Sacræ Familiæ
in Ægypto annua. 53
Æra Vulgaris ab anno Orbis conditi 4005. initium sinit.
7.
Agnum Paschalem cum discipulis suis Christus comedit
in ultima cœna. 122
Alexander *Natalis* perperam ait, sanctos Patres, & au-
ctores antiquos in Ecclesia spectatissimos de Assumptione
Mariæ Virginis dubitasse. 369
Alexander Severus Christo templum facere voluit, cum-
que inter Deos recipere. 282
Ambrosius S. describit vitam & mores Mariæ Virginis.
318.
Anastasia Virgo & Martyr in partu Mariæ Virginis mu-
nere obstetricis functa non est. 337
Angeli Christo semper præsto fuerunt. 226
Angelica Salutatio quando in communi, vulgarique usu
esse cœperit. 323. 324. Pars ejus altera, cujus initium
Sancta Maria, quando addita parti primæ. 324
Anna Prophetissa quæ mulier fuerit. 49. Quo sensu dicta
numquam recessisse de Templo. 50. Hujus memoria col-
litur

litur die 1. Septembris. *Ibid.*
 Anna Mariæ Virginis mater. 295. Annam interpretantur
gratiam. 298. Mortua creditur post Christum natum.
 300. Ejus caput ubi nunc fervetur. *Ibid.*
 Annuntiatio facta ne in domo Mariæ, an Josephi. 322
 Annus nativitatis Christi Domini. 6. Primus Æræ Vulgaris.
 Antipater Herodis Magni filius quo sensu dicatur occisus
 a Patre inter pueros Bethleemitas. 60
 Apollinis Delphici oraculum Christo nato non defecit. 18
 Apostoli, & septuaginta discipuli a Christo eliguntur do-
 ctrinæ suæ testes, & prædicationis adjutores. 111
 Apparitiones Christi redivi. 232. & sequ. Apparuisse pri-
 mum B. Mariæ Virginis Matri suæ pie creditur. 228. &
 sequ. Ipso resurrectionis die quinquies apparuit. 233.
 Quæ de re cum discipulis egerit in apparitionibus.
 239.
 Aqua hausta in die Epiphaniæ ad annos tres incorrupta.
 68.
 Archelaus in exilium ab Augusto missus. 55
 Archisynagogi, seu Principes Synagogæ quinam. 94
 Architrichinus quis. 92
 Argentorum, quibus venditus Christus, pretium. 137.
 138.
 Argumenti *negativi* duplex genus. 271. Ejus pondus. 356
 Ascensio Christi in Cælum die post resurrectionem quadra-
 gesimo. 236. & 238. Die quinto Maji, meridie. 237.
 Ascendens in Cælum Apostolis benedixit fortasse signo
 Crucis. *Ibid.* Reliquit pedum suorum vestigia. 240. A-
 scendentem spectarunt duodecim Apostoli. 242. Ascen-
 dens ad Occidentem spectavit. *Ibid.*
 Ascensio est consummatio & adimpletio reliquarum sole-
 mnitatum. 243
 Asinus, & bos a spelunca Christi nascentis non sunt abi-
 gendi. 15. 16. Asino soli, non item asinæ insedit Chri-
 stus Hierosolymam ingrediens. 118. Asina non erat ju-
 ris publici. *Ibid.*
 Assumptio Mariæ Virginis quomodo differat ab Ascensione
 Christi. 367
 Augustinus refellit Faustum Manichæum, quod assereret,
 Joachimum Mariæ Virginis patrem fuisse sacerdotem ex
 tribu Levi. 296

B

Baptismus Christi. Baptizatus est anno decimo quinto
 Tiberii. 66. Anno ætatis suæ trigésimo completo sub
 initium trigésimi primi. 67. Die sexto Januarii. 68.
 In Bethania, seu Bethabara. 69. Immerfus in Jorda-
 nem. 70. Quando Christus est baptizatus, tum bap-
 tismus institutus fuit. *Ibid.* Triplici de causa a Joanne
 baptizari voluit. 71. Miracula secuta baptismum ejus.
 71. 72. Columba, quæ, Christo baptizato, descendit,
 fueritne verum animal, an columbæ species. *Ibid.* Cum
 in undam Jesus descendisset, ignis in Jordane accensus
 est. 72. Num Christus aliquem baptizaverit. 73. Bap-
 tizavit baptismum ab se instituto. 80. Memoria baptismi
 a Christo suscepti quo die colatur. 74. 75. 90
 Baptismus per aquæ effusionem non comprobatus, ante sæ-
 culum Christi XIV. 70
 Basileense Concilium non instituit Festum Visitationis B.
 Mariæ Virginis. 365
 Basilides hæreticus blateravit, Christum Dominum cruce in
 Simonem translata subduxisse se, & Simonem pro Chri-
 sto crucifixum. 155
 Bethania duplex. 70. Distabat ab Hierosolyma passuum
 millia duo. 87. Erat pars montis Olivarum in ejus de-
 scensu sita. 242
 Bethleem dicitur urbs, vicus, villula, & villa. 9. Mu-
 ris caret. 12. Hyacintho Serry modo est viculus, mo-
 do Urbs muris cincta. 9. 12. Distans Hierosolymis tri-
 ginta quinque stadiis. 9. & 20
 Bethphage coqui soliti panes, qui offerebantur in Templo
 117.
 Bos, & asinus non abigendi a loco nativitatis Christi.
 15. 16.
 Brutii num fuerint tortores Christi. 180. & sequ.

C

Calix, in quo Christus consecravit sanguinem suum,
 an fuerit pretiosus. 131. 132. Calicis nomine in Sa-
 cris Litteris intelliguntur *passiones* ac *pœnæ*. 140
 Calvaria mons unde ita dictus. 154. Positus est inter Oc-
 ci-

INDEX RERUM

eidentem & Septemtrionem Urbis Hierusalem. *Ibid.*
 Sciffura in eo facta tempore passionis Christi. 174
 Capharnaum metropolis Galilææ ad septemtrionalem o-
 ram lacus Genesareth collocata. 94. 108
 Casaubonus eos rejicit, qui dixerunt, pastores Christi re-
 cens nati adoratores fuisse quatuor. 17. Admittit etiam
 miraculum aquæ haustæ sub mediam noctem Epiphaniæ,
 manentis per annum incorruptæ. 69. miraculum de san-
 ctis Domini vestigijs in monte Olivarum. 241
 Caussæ, cur Dominus decreverit, ut Maria Virgo matri-
 monio conjungeretur. 314
 Cedron torrens fertur per mediam vallem Josaphat. 138
 Centurio. 174
 Cereorum usus ac distributio in festo Purificationis B. Ma-
 riæ Virginis: 339. 342
 Chiffletii opinio de Sacra Sindone Taurinensi. 277
 Chlamys Christi coccinea. 149
 Christus Jesus quis. 1. Cujus filius. 2. Quomodo con-
 ceptus. 3. Conceptus die 25. Martii. 4. Nazarethi. *Ibid.*
 Duæ natiuitates ejus. 2. Ejus nomen relatum in tabu-
 las census. 20. Quid significet. 1. & 282. Præsentatur
 in Templo. 47. *Relatio*, ex Ægypto die 7. Januarii.
 55. Quomodo clam parentibus remanserit Hierosolymis.
 62. Tres patrias habuit. *Ibid.* & 108. Primæ ejus vo-
 ces apud Evangelistas. 62. Subjectus erat parentibus.
Ibid. & 64. Quomodo dicatur profecisse sapientia, &
 gratia. 63. Quid egerit usque ad annum vitæ trigesi-
 mum. *Ibid.* Ridicula de eo scholas frequentante. 65.
 Ejus parentes pauperes. 64. Quibus salutem corporis,
 iisdem salutem animæ impertivit. 102. Quot mortuos
 suscitauerit. *Ibid.* Non habuit proprium diversorium,
 nec discipuli propriam domum. 108. Cur solitaria loca
 aliquando quæreret. 109. Tria refugia habuit. 110. U-
 bique solus oravit. 120. In Templo cum Sacerdotibus
 sacra fecit. *Ibid.* Num passus sit adversarios tempore
 prædicationis. 114. 115. Prædicavit iis quoque, qui e-
 rant apud inferos. 114. Quales fuerint ejus sermones.
 115. Triumphalis ejus introitus in Urbem Hierosoly-
 mam. 117. Cœnavit triplicem cœnam. 124. Cur trigin-
 ta argenteis venit. 138. Omnino nudus ad columnam
 ligatus flagellis cæsus. 146. Quot ictibus incertum. 148.
 Pendens e Cruce vultu erat verso ad occasum. 159.

Die

PRÆCIPUARUM.

Die 25. Martii consulibus duobus Geminis crucifixus;
 161. Quota hora. 164. & 191. Pendens e Cruce lachry-
 matus est. 170. Quoties lacrymatus sit. *Ibid.* Mortuus
 est annos natus triginta tres, ac menses tres. 173. Se-
 pultus more Judæorum. 175. Incognitum est, quibus in
 locis fuerit corporaliter per dies quadraginta ab Resur-
 rectione ad Ascensionem. 234. Cur post resurrectionem
 vulnera retinuerit. 235. Vere comedit, & vinum bibit
Ibid. & 237. Statura & forma corporis ejus. 245. & seqq.
 Num aliquid scripserit. 277. Bis scripsisse in terra le-
 gitur apud S. Joannem. 278. Quid tum scripserit. *Ibid.*
 Christus ab Ethnicis dictus *Chrestus*, & Christiani dicti
Chrestiani. 282
 Circumcisio Christi. Quo die circumcisus. 23. Circumci-
 sus est in eadem, in qua natus erat, spelunca. 24.
 Circumcisus vel a Josepho, vel a Maria ejus matre.
 25.
 Civitas Christi quænam. 94 & 108
 Clavi Dominicæ Crucis inventi ab Helena. 212. Fuerunt
 tres, aut quatuor. 159. & 212. Eorum usus. 213. &
 214. Usque ad annum DL. fuerunt Constantinopoli.
 216. Quinque & viginti nunc variis in locis coluntur.
 217. Qua ratione adeo auctus eorum numerus. *Ibid.*
 Cleophas quis. 234. Ejus domus a Paula in Ecclesiam mu-
 tata. *Ibid.* Ejus memoria colitur ab Ecclesia die 25.
 Septembris. *Ibid.*
 Cœna ultima qua die a Christo Domino celebrata. 120
 Columna flagellationis Christi. 200. Quamdiu steterit Hiero-
 solymis. 201. Nunc est Romæ in æde S. Prædixis.
Ibid.
 Controversia de loco Conceptionis Christi. 4
 De anno Orbis conditi, quo Christus natus est. 6
 De mense ac die, quo natus est. 7
 De loco, in quo natus est. 9
 De Oraculorum defectu statim ab ortu Christi. 18
 De Regia Magorum dignitate. 28. & sequ.
 De loco, unde Magi venerunt. 35
 De die, quo Bethleemum advenarunt. 36
 De stella Magorum duce. 45
 De Simeonis Sacerdotio. 47
 De anno Tiberii, quo Christus baptizatus est. 66
 De anno ætatis, quo baptismum suscepit. 67

Die

INDEX RERUM

PRÆCIPUARUM.

De numero vestium Christi. 81
 De Paschatis a Christo celebratis. 130. & sequ.
 De die & anno quo crucifixus est. 161. 162
 De lateræ Christi aperto. 171
 De anno ætatis, quo mortuus est. 172
 De patria tortorum ejus. 180.
 De martyrio latronis boni. 195
 De genere spinarum Coronæ Christi Domini. 201
 De prima ejus apparitione. 228
 De forma corporis ejus. 245. & sequ.
 De statua Christo posita in Urbe Paneade ab Hæmor-
 rhoïssa. 252
 De imagine ejus ad Abgarum missa. 260. & sequ.
 De ejusdem imagine Veronicæ sudario impressa. 268
 De Josephi testimonio de Christo. 287
 De Magni Panos morte. 290
 De morte & Assumptione Mariæ Virginis. 351
 De loco mortis ejus. 354
 De arte S. Joseph. 380
 Constantinus Magnus Imperator sustulit supplicium Crucis. 151.
 Coponius primus Syriæ Præses. 55
 Corona B. Virginis cur ex sexaginta tribus salutationibus
 Angelicis composita. 363
 Corona Christo semel imposita, & numquam detracta.
 153. Ex quo spinarum genere. 201. Contexta ad
 modum pilei. 202. Numerus spinarum incertus. *Ibid.*
 Crucifixionis modus. 158
 Crux supplicium Romanorum, non Judæorum legibus re-
 ceptum. 152. Crucis supplicium sustulit Constantinus
 Magnus Imperator. 161. Quam grave. *Ibid.* Cruci ere-
 ctæ, non humi positæ affixus est Christus Dominus. 158.
 Et quidem omnino nudus. 159. Crux duplex, *simplex*
 & *composita*. 203. Composita triplex, *Decussata*, *Com-*
missa, & *Immissa*. *Ibid.* *Commissæ*, vel *immissæ* affixus
 Christus. 204. Crucis fedile, & suppedaneum. 207.
 Crux ex quo ligno constaret, incertum. *Ibid.* Ejus ma-
 gnitudo. 209. Inventa anno Christi CCCXXVI. ab Helena
 Magni Constantini matre. 211. Sanctum Crucis lignum
 orbem fere totum oplevit. 208. Cruces erant aliquan-
 do adeo humiles, ut crucifixi quadrupedum ferarum mor-
 tibus peti possent. 209, Crux in fronte obfignanda in
 omni

omni negotio. 211. Festum inventionis post annum Chri-
 sti DCCXX. celebrari ceptum. 212
 Cunabula Christi. 13

D

Dicta Christi, quæ leguntur apud sanctos Patres. 279.
 280. Dictum Christi apud S. Lucam in Actis Apo-
 stolorum. 279
 Dierum partitio apud Hebræos. 164
 Dies anniversarius celebrandæ Dominicæ Passionis cur non
 redeat semper ad eumdem anni diem. 20
 Dies Jovis cognata dici Dominicæ. 244
 Discipuli duo, qui missi sunt ad accipiendam asinam, &
 pullum, quinam fuerint. 118. Non leguntur discipuli
 adorasse Christum, nisi tum demum, cum in Cælum fer-
 ri viderunt. 238. Quinam fuerint illi, qui ipso resur-
 rectionis Christi die proficiscebantur Hierosolyma Em-
 mauntem. 234. 235
 Dominica Palmarum dicta etiam Dominica *Hosanna*. 119
 Donec adverbii vis. 390

E

Ecclēsia non ideo die 6. Januarii memoriam trium mi-
 raculorum colit, ut ostendat, omnia eo die patrata.
 90. Ecclesia Occidentalis olim recoluit initium Prædi-
 cationis Christi. 105. Ecclesiæ mos fuit, ut viri docti
 etiam laici sacras conciones ad plebem haberent. 110.
 Ecclesiæ mos conficiendi sacrificium in lino terreno un-
 de ortus. 176. Ecclesia primitiva observabat quintam
 feriam, fiebatque in ea processio in memoriam Domi-
 nicæ Ascensionis. 244. Ecclesia olim duos solos natales
 dies celebravit, Christi, & Joannis. 306. Ecclesiæ sen-
 tentia de Assumptione B. Virginis. 367. Ecclesiæ sensus
 numquam contemendus. 368
 Edessena Christi imago. Vid. Imagines Christi non manu
 factæ.
 Ejectio vendentium & ementium e Templo omnium mi-
 raculorum Christi maximum. 103
 Epiphania Græce, Latine manifestatio. 37. Petrus Fullo
 instituit, ut eo die aqua benediceretur sub vesperam,
 cum antea fieret nocte media. 69
 Epiphanius dubitavit affirmare mortem Virginis Mariæ. 351
 Epi-

INDEX RERUM

- Epistola Christi ad Abgarum Regem Edeffenorum vera : 278
 Epistolæ, quæ feruntur B. Virginis ad Ignatium, Messa-
 nenses, & Florentinos apocryphæ. 373. & sequent.
 Ethnarcha quis. 55
 Evangelistæ omnia Christi gesta haud narrant. 244. 245
 Eucharistia quando a Christo Domino instituta. 125. In
 domo Joannis Marci. *Ibid.* Pane azymo. 126. Eucharis-
 tiæ institutioni non aderat ejus Mater. *Ibid.* Qua ver-
 borum forma. 127. Eucharistiam ipse quoque sumsit.
 129.
 Euodii epistola supposititia. 309

F

- F**ebruarius ita dictus a Februis sacris Lupercorum. 340
 Feminae multæ sequebantur Christum. 113. Feminae
 omnium primæ resurrexerunt Dominum ab Angelis audi-
 verunt. 226. Viris resurrectionem Domini nuntiarunt.
Ibid.
 Feria quarta & sexta cur jejunium olim imperatum. 137
 Festum Nativitatis Christi Domini quando celebrari cœ-
 perit die XXV. Decembris. 19. 20. Omnium festorum
 maxime venerandum. 21. Circumcisionis. 27. In hoc
 festo olim duæ Missæ celebrabantur. 28. Festum Epi-
 phaniæ. 74. Transfigurationis. 96. Corporis Christi
 quando institutum. 135. Inventionis Sanctæ Crucis ce-
 lebrari cœptum post annum Christi DCCXX. pag. 211.
 & 212. celebrari festum Ascensionis Domini. 243. Ab
 S. Augustino vocatur *Quadragesima*. *Ibid.* Festa Passio-
 nis, Resurrectionis, & Ascensionis Domini ab Apostolis
 instituta. *Ibid.* Nativitatis, Epiphaniæ, & Transfigura-
 tionis instituta exeunte sæculo Christi quarto. *Ibid.* Fe-
 stum S. Joachimi, & Annæ. 300. Conceptionis B. Ma-
 riæ Virginis. 305. Nativitatis ejusdem. 306. Celebra-
 tur per dies octo ex decreto Innocentii IV. 308. Et ex
 decreto Gregorii XI. habet vigiliam cum jejunio. *Ibid.*
 Festum Præsentationis, ac Desponsationis. 319. 320.
 Annuntiationis. 332. Hoc Festum ab Ecclesia Toletana
 colitur die 18. Decembris. 334. Quo nomine vocetur.
Ibid. Festum Visitationis 334. Purificationis Mariæ Vir-
 ginis dicitur etiam Festum Præsentationis Domini in
 Templo. 339. Græci vocant *Hypseptem*, *Ibid.* Quando
 in

PRÆCIPUARUM.

- institutum. *Ibid.* Substitutum ab Gelasio Pontifice in
 locum Lupercalium. 340. Ab Sergio I. instituta *Litu-
 nia*, seu *Processio* eo die fieri solita. 341. Unde cereo-
 rum usus, ac distributio eo die. 342. Festum Assum-
 tionis Mariæ Virginis ab Ecclesia decretum. 370. A die
 decimo octavo Januarii ad diem decimum quintum Au-
 gusti translatum. 371. Olim Romæ celebratum sub no-
 mine *Dormitionis*. *Ibid.* Per dies octo colendum esse,
 decrevit Leo Papa IV. *Ibid.* Festum S. Josephi quando
 colitur. 397
 Forma, & statura corporis Christi. 245. & seqq.
 Fratres Domini quinam. 294. 348. 385. 391.

G

- G**abriel Angelus nuntiat Zachariæ futurum, ut filium
 ex uxore sua Elisabetha suscipiat. 8. Gabriel nun-
 tius divinæ Incarnationis ad Mariam Virginem. 321.
 329. Ejus colloquium cum Maria. 323. Tempus hujus
 colloquii. 326. Humana specie & corporea a Maria vi-
 sus. 327. Ex quo Angelorum ordine fuerit. 329
 Gelasius I. Pontifex Festum Purificationis B. Mariæ Vir-
 ginis abrogatis Lupercalibus instituit. 340
Gladii nomine quid intelligatur in verbis D. Lucæ. cap.
 II. ver. 35. pag. 338. 364
 Gregorius XI. Pontifex imperavit, ut Nativitas B. M. Vir-
 ginis haberet vigiliam cum jejunio. 308

H

- H**adrianus Imperator Christo Jesu templa consecrare co-
 gitavit. 282
 Hæmorrhœissa a Christo Domino sanata eidem statuem æ-
 neam posuit. 252. Non fuit Martha Lazari & Mariæ
 soror. *Ibid.* Macarius *Magnus* facit Edeßæ principem.
Ibid. Statua ab illa Christo posita ætate Asterii, qui
 claruit circa annum Christi CCCCI. non existabat. 255.
 Hujus statuæ historia defenditur. 256. & seq.
 Helena Mater Magni Constantini Imperatoris invenit Cru-
 cem Domini. 210. Partem ejus ac Titulum Romam de-
 tulit. *Ibid.* Reperit etiam Clavos. 212. Condidit Ec-
 clesiam in monte Oliveti. 244
 Herodum brevis historia. 54. Herodiana puerorum cædes
 quando imperata. 56. Cætorum puerorum numerus im-
 cer-

INDEX RERUM

certus. 57. In horum numero non fuit bimus Herodis puer. 60. Augusti de Herode dictum exponitur. *Ibid.*
 Hieronymus non existimavit, patrem B. Mariæ Virginis fuisse Cleopham. 297
 Historia de sudore Christi sanguineo pars est Evangelii. 140
 Horæ quadraginta sunt ab hora mortis Christi usque ad diluculum resurrectionis ejus. 222
Hofanna quid significet. 119
 Humilitas B. Mariæ Virginis. 330. 337. 343
 Hymnus dictus a Christo post esum agni Paschalis quinquenarius. 132. 133. Hymnus quid sit. 133
Hypani. 339

I

Iacobo, sicut Petro, Christus singulariter apparuit. 238
 Jacobus de Voragine defenditur. 191. 193
 Jairus princeps Synagogæ. 94
 Januarius a Jano appellatus. 340
 Jejunium Christi duravit dies ipsos quadraginta. 76. Ab Christi jejuniis oritur solemnne jejunium Quadragesimæ. 77. Cur jejunaverit, & in desertum secesserit statim post baptismum. 76
 Jejunium olim cur imperatum quarta & sexta feria. 137
 Jejunium in vigilia Nativitatis B. M. Virginis imperatum a Gregorio XI. 308. In vigilia Assumptionis ab Ecclesia Romana antiquitus servatum. 371
 Jesus nomen significat Salvatorem. 24. Jesus Christus cur duplici hoc vocabulo nuncupatus. *Ibid.*
 Imagines Christi piæ religiose servatæ. 247
 Imagines Christi non manu factæ tres, Edessena, Sudarium Veronicæ, & Sanctissima Sindon. 259. Edessena imago defenditur. 261. & 265. Ejus historia. *Ibid.* Romam delata colitur in titulo S. Silvestri. 267
 Secunda imago qua occasione Veronicæ Sudario impressa. 268. Defenditur. 270. Romam translata nunc custoditur in Æde S. Petri. 274
 Sindon. 275. Quo anno translata Camberiaci Augustam Taurinorum. 276. S. Carolus Borromæus se confert Taurinum ad honorem habendum sacræ Sindoni. *Ibid.*
 Infantes pro Christo ab Herode occisi quot fuerint. 57. Cujus ætatis. *Ibid.* Fuere martyres. 58
 Innocentius IV. Pontifex decrevit, ut Nativitas B. M. Vir-

PRÆCIPUARUM.

Virginis octo dierum spatio celebraretur. 308
 Innocentius XI. damnavit errorem Imperialis affirmantis, Annam integra virginitate peperisse Mariam. 303
 Joachim Annæ maritus, Pater Mariæ Virginis matris Christi. 295. Joachim nomen interpretatur *Præparatio Domini*. 298. Mortuus dicitur post Christum natum. 299
 Joannes Baptista num ad necem cum aliis pueris ab Herode quæsitus. 59
 Joannes Evangelium scripsit Græce. 97. Pauciora quam alii miracula Christi recenset. 100. Testatur, non omnia gesta Christi scripta esse. *Ibid.* & 102
 Josephi Flavii testimonium de Christo. 287. Num admitendum sit tanquam dictum a Josepho. 288. 289
 Joseph ab Arimathia fortasse unus ex duobus & septuaginta discipulis. 175
 Joseph Virginis Mariæ sponsus in Ægyptum aufugit Nazaretho. 50. & 416. In quem Ægypti locum se receperit. 51. Quamdiu in Ægypto commoratus sit. 53. Digressus ex Ægypto Nazarethum repetit. 54. & 380. Cujus filius sit. 377. Ejus laus. 378. 379. Qualis faber fuerit. 64. 380. Cujus esset ætatis, cum ei Virgo desponsata est. 382. Quomodo electus in sponsum Virginis. 384. Cur pingatur ætate senili. *Ibid.* Nullam ante Mariam Virginem habuit in matrimonio. 385. Fuit Virgo. 386. & 387. Cur voluerit Mariam sponfammittere. 387. Nullum filium ex ea post Christum natum suscepit. 389. Quibus de causis dictus pater Christi. 392. Quando mortuus. 394. Nec quo die mortuus, nec quo loco sepultus constat. 396. Reliquæ. 397
 Judææ univærsæ nomine intelligitur regnum Herodis in tres Terrarchias divisum. 106
 Judæis primo die Azymorum usque ad octavum vetitum aliquid fermentati domi habere. 126
 Justinæ Virginis Patavinæ genibus, & digitis marmora durissima cedere. 242
 Juvenalis Episcopus primum Ephesinus, deinde Hierosolymitanus. 355. Ejus testimonium de morte Deiparæ Hierosolymis non profusum incertum. 356
 Judas Christum magistrum suum Judæis prodidit nocte, quæ secuta est diem quartum & vicissimum Martii. 138.
 Quanti eum vendiderit. 137. 138

L

- L** Aici olim concessu Episcoporum sacras conciones ad populum habuerunt. 110
 Lancea a S. Helena inventa eodem tempore ac loco, quo Crux & Clavi. 219. Anno MXCII. iterum reperta Antiochiæ. *Ibid.* Ejus cuspidem Venetis oppigneravit Balduinus II. 220
 Latrones ambo prius iniqui fuere. 186. Alter insidiator viarum mortem fratri intulit. 187. Affixi sunt clavis, non funibus alligati. *Ibid.*
 Latro pœnitens ad Christi dexteram crucifixus. 188. Conversus est ad Christum pendens e cruce. 189. Aqua de vulnere lateris Christi exiliente baptizatus dici non potest. *Ibid.* Ejus conversionis causa. 190. Utrum Christo conviciatus sit. 194. Fuerit ne martyr. 195. & 196. Quo nomine vocaretur. 196. Ethnicus ne, an Judæus fuerit. 197. Die 23; Martii ejus memoria celebratur a Græcis. *Ibid.*
 Latus Christi dexterum, an sinistrum lancea confossum fuerit. 171
 Lauretana Domus B. Mariæ Virginis unde sic appellata. 5. Anno MCCXCIV. in Italiam translata. *Ibid.*
 Lazarus ad vitam revocatus miraculum in miraculo. 102
 Legio apud veteres sex millibus complebatur hominum. 97
 Lentuli epistola ad Senatam Romanum de forma Christi apocrypha. 246
 Leo S. Pontifex cur recensens loca sancta Hierosolymorum non meminerit sepulcri B. Virginis. 361
 Leo Papa IV. Festum Assumptionis M. Virginis per dies octo colendum esse decrevit. 371
 Liber de infantia Salvatoris apochryphus. 65
 Lipsienses Collectores consultantur. Annotat. 3. in Epistolam ad Lectorem, & pag. 381. 383
 Locus Nativitatis Christi. 9. & 11
 Longinus an nomen militis, qui lancea latus Christi aperuit. 184. Ita dictus a longitudine, non ex sinistra Græci vocabuli intelligentia. 185. 186. Creditur fuisse miles ex peditum cohorte. 186
 Lucas Evangelista S. Pauli discipulus. 98
 Lupercalia quid. 340

Lu-

Lustratio quid.

Ibid.

M

- M** Agi Christi recens nati adoratores quinam. 28. Fuisse Reges, probabilius. 29. 30. Cur id negent aliqui. 30. Tres fuisse creduntur. 33. Nomina eorum incerta. 34. Fuisse Henochum, Eliam, & Melchisedechum, proditum a viro Gallo. *Ibid.* Ex Arabia illos deducunt non pauci. 35. Opiniones de tempore, quo Bethleemum adventarunt. 36. Adventarunt die sexto Januarii decimo tertio post Christum natum. 37. In præsepi ac spelunca Jesum adorarunt. 42. Adorarunt tamquam Deum. 43. Singuli tria munera obtulerunt. 44. Maritimo itinere ad suos regressi sunt. 46. Baptizati sunt a D. Thoma Apostolo, & facti adjuutores prædicationis illius. *Ibid.* Eorum sacra corpora Coloniae asportata. *Ibid.* Eorum memoria variis diebus celebratur. *Ibid.* In Coloniensi Ecclesia die XI. Januarii. *Ibid.*
 Mantuanus Joan. Baptista primus fertur negasse, Magos fuisse Reges. 30
 Marcion hæreticus creditur fuisse primus, qui negavit Christum celebrasse ultimum Pascha. 121
 Maria Christi Domini mater. Non aderat, dum Christus Eucharistiam consecit, & instituit. 126. Dicitur fuisse inter mulieres, quæ venerunt, ut ungerent corpus Jesu. 223. Genus ducit ab Rege Davide. 293. Soror Mariæ Cleophæ. 294. Cognata & affinis Elisabeth. *Ibid.* Concepta est modo naturali, & communi. 301. Sanctificata in utero. 303. Ejus nativitas. 302. Quo in loco nata. 304. Præsentatio in Templo. 309. Vovit perpetuam virginitatem omnium prima. 311. Vovit ante desponsationem cum S. Joseph. 313. Quo anno ætatis voverit, non constat. *Ibid.* Num votum cum Josepho communicaverit. 314. Vita & mores Mariæ Virginis. 318. In Evangelio septies tantum locuta legitur. *Ibid.* Nupta ne esset, an sponsa tantum, quando Angelicum nuntium accepit. 321. Ab Angelo salutata cur turbata sit. 324. 325. 328. Vidit Angelum humana specie & corporea. 327. Post Angeli discessum pergit in montana ad cognatam suam Elisabetham. 330. Consecit in eo itinere milliaria circiter centum. *Ibid.* Quem habuerit tam longi itineris socium. 331. Manuit apud Elisabetham menses ferme tres. *Ibid.* Fortasse usque ad nativita-

D d

vita-

INDEX RERUM

vitatem Joannis. 332. Partus ejus sine dolore. 336. Si-
 ne obstericis ministerio. *Ibid.* Quotannis cum Joseph
 ibat Hierosolymam solemniter die Paschæ. 343. Quam ar-
 tem exercebat, incertum. 344. Apud Evangelistas ipsa
 semper colloquitur cum Jesu, Josephi numquam. 343.
 In Evangelio non consuevit nominari nisi cum cogno-
 mine *Maræ Jesu*. 344. Numquam a Christo Domino
 vocatur nomine *Maræ*. *Ibid.* A quo baptismum susce-
 perit. 346. Quænam alia Sacramenta susceperit. *Ibid.*
 An fuerit Christi prædicantis perpetua comes. *Ibid.* Chri-
 sto omnia possibilia esse, non ignorabat. 348. Christo
 in Cruce patiente non defecit nec cecidit semianimis.
 349. Doluit tamen maxime. 338, 365. Commendatur
 Joanni Apostolo. 168. & 349. Non ei baptizandi, aut
 benedicendi discipulis potestas facta. 350. Num opera
 Christi narraverit Apostolis. *Ibid.* Fuit cum Apostolis,
 aliisque expectantibus Spiritum Sanctum. *Ibid.* Maræ
 mors certa atque indubitata. 351. Hierosolymis verius
 mortua, quam Ephesi. 354. Rationes ob quas Ephesi
 mortua dicitur. 357. Confutatur. 358. Quo anno æ-
 tatis, aut Christi obierit, latet. 363. Non martyrio
 sublata, sed placida morte. 364. & 365. Apostolos col-
 lectos ex diversis Orbis regionibus Hierosolymam ad o-
 bitum ejus per aera delatos, negat Baronius. 366. Ter-
 tio a morte die revixisse dicitur. 368. Cultus ejus sem-
 per in Ecclesia viguit. 372. Statura; & forma Virginis
 ex Nicephoro. *Ibid.* Scripta. 373
 Maria Cleophae soror Mariæ Virginis. 294. & 392
 Maria Magdalena eadem ne, ac mulier peccatrix, item-
 que an eadem, ac Lazari, & Marthæ soror. 99. Non
 huic primum Christus redivivus apparuit. 228. 229
 Martha Lazari, ac Mariæ soror non est eadem, ac mul-
 lier Hæmorrhoiissa. 252
 Martyria dictæ Ecclesiæ. 179
 Matrimonium Mariæ, & Josephi fuit verum matrimo-
 nium. 317. Qua de causa contractum. 314
 Mercurii die olim jejuniatum fuit. 137
 Methodii tres. 273
 Milites pecunia corrupti, ut crudelius Jesum verberarent.
 149. 150. Milites, qui Christum crucifixerunt, fuere
 quatuor. 184. Partiantur vestes ejus inter se. *Ibid.* Mi-
 les, qui lancea Christi latus aperuit, quo nomine vo-

PRÆCIPUARUM.

184. 185

caretur.
 Miracula, quæ perpetrata dicuntur a Jesu in Ægyptum
 ingresso. 52. Quid de miraculis illis sentiendum. *Ibid.*
 Miracula secuta baptismum Christi. 71. Quando coepe-
 rit Christus miracula edere. 88. Miraculum Christi pri-
 mum conversio aquæ in vinum. *Ibid.* Quando perpetratum.
 90. Miracula Christi, quæ narrantur in Evange-
 lio S. Matthæi. 93. In Evangelio S. Marci. 97. In E-
 vangelio S. Lucæ. 98. In Evangelio S. Joannis. 100.
 Miracula tria simul in uno homine. 94. Miraculorum
 Christi multitudo superabat nivales imbres. 94. Omnia
 Christi miracula duobus exceptis benefica fuerunt. 93.
 Miraculorum Christi postremum. 102. Maximum. 103.
 Miracula consecuta mortem Christi. 173
 Missa triplex in die Nativitatis Christi. 23. Missa Præ-
 sanctificatorum. 333
 Mons, in quo Christus sermonem habuit. 115
 Mortui tres a Christo ad vitam revocati. 102
 Mulier peccatrix, Maria soror Lazari, & Maria Magda-
 lena fuerint ne plures personæ, an una tantum. 99

N

369

Natalis Alexander refellit. 369
 Nativitas Christi Domini. Natus est anno circiter
 MMM. orbis conditi. 6. Die XXV. Decembris. 7.
 Nocte media. 8. In Urbe Bethleem. 9. & sequi.
 Nazareth ubi posita. 4. Muros non habet. 5
 Nazianzenus Gregorius S. versibus explicavit miracula
 Christi ab Evangelistis memorata. 92
 Negativi argumenti genus duplex. 271. Ejus pondus. 356
 Nicephorus Callistus de forma & statura Christi defendi-
 tur. 246. 247. Nicephoro Sancti Patres potius consen-
 tiunt, quam contradicunt. 248. Describit staturam, &
 formam Mariæ Virginis. 372
 Nicodemus nepos Gamalielis præceptoris D. Pauli. 175
 Nomina, quæ dantur personæ Christi. 24
 Nuptiæ in Cana Galilææ oppido celebratæ cujus essent. 91

O

Obstetrix nulla in partu Virginis. 336. 337
 Olivarum mons unde ita dictus. 118. Ad orientem
 Hierosolymæ situs. 240. 241. Ab Hierosolyma distans
 passus

INDEX RERUM

passus sexcentos & viginti quinque. 237. Ex hujus ver-
tice Christus in Cælum ascendit. 240. Qua de causa.
241. in eo reliquit Christus pedum suorum vestigia. 240.
Vestigia hæc versa erant in Occidentem. 242
Opiniones variæ de anno Orbis conditi, quo Christus na-
tus est. 6. De die, quo passus. 162. De anno ætatis,
quo mortuus. 172
Oracula Ethnicorum non defecerunt statim post Christum
natum. 18
Oratio Christi in horto. 139. Quid passus sit in oratione
ea. 140
Orationis Dominicæ præstantia. 112. Delet minima &
quotidiana peccata. 113

P

Palmas benedicendi mos quam sit antiquus. 118
Panos *Magni* nomine, cujus mors tempore mortis
Christi evulgata dicitur, quem intelligant viri docti. 291
Paradisi nomine in verbis Christi ad latronem quid intel-
ligatur. 108
Parentes Christi pauperes. 64
Paschata Christi quatuor. 119. De ultimo quadruplex sen-
tentia. 120. Quænam amplectenda. 122. Opinio eorum,
qui dicunt, Christum, omiſſa cœna Judaica, Euchari-
sticam duntaxat peregrisse, inuenta est sæculo Christi IX.
121. Primus, qui negavit, Christum celebrasse ultimum
Pascha, fuisse creditur Marcion hæreticus. *Ibid.*
Passio Christi cœpit a prodicione Judæ. 137. Quoties, &
cur passionem suam discipulis Christus prædixerit. 136.
Ter prædixit futurum, ut proderetur a Juda. 138. Vin-
ctus ducitur ad Annam primum. 143. Apud Pilatum
triplicis criminis reus factus. 144. Flagellatus est om-
nium nudus. 146. Quot ictibus, incertum. 148. Spi-
nea corona capiti ejus imponitur. 149. Postulatur ad
mortem. 150. Damnatur ad Crucem. 152. Crucem fer-
re cogitur. 153. Ducitur ad Calvariam præcedente ti-
tulo. 156. Cruci affigitur omnino nudus. 159. Die XXV.
Martii. 162. Horis quindecim completur tota Christi
passio. 165
Pastores unde, & qua hora venerint ad Christum ado-
randum. 16. Quot fuerint. 17
Paupertas Christi. 87-88

PRÆCIPUARUM.

Petro nuntianti Christi resurrectionem ab Apostolis primò
creditum est. 233
Petrus Fullo instituit, ut benedictio aquæ die Epiphaniæ
fieret ad vesperam. 69. Item, ut in omni precatione
nomen Deiparæ proferretur. 272. Ter Antiochenam Ca-
thedram occupavit. *Ibid.*
Pictores effingunt Christum gestantem priorem partem Cru-
cis, Simonem vero posteriorem. 155. Exhibent Longi-
num equo insidentem. 186. Et latrones funibus alliga-
tos, sed falso. 187. Cur Josephum Mariæ Virginis spon-
sum depingant senem. 384
Pilatus a Ponto erat. 55. Quintus Syriæ præses. *Ibid.* &
144. Judæam administravit annos decem. *Ibid.* Erat per-
tinaci duroque ingenio. *Ibid.* Viennam Allobrogum in
exilium missus sibi mortem conscivit. *Ibid.* Quinquies
conatus est eripere Jesum e manibus Judæorum. 146.
Damnavit Jesum ad Crucem. 151. Cur scripserit titu-
lum Crucis. 157. Tiberium Cæsarem de rebus a Chri-
sto gestis per litteras admonuit. 283. Christianus. 285.
Vera ac legitima ejus epistola ad Tiberium non exstat.
285. 286. Acta Pilati supposita, aut corrupta. 286
Plutarchi de Oraculorum defectu sententia. 19
Pœnæ capitales apud Judæos quatuor. 152
Polycrates Episcopus Ephesiorum nullam mentionem facit
de sepulcro Virginis Deiparæ Ephesi. 360
Prædicatio Christi cœpit anno ætatis ejus trigesimo pri-
mo. 105. Prædicationis initium antiquitus recoluit Ec-
clesia Occidentalis Kal. Maji. *Ibid.* Quando cœperit
predicare publice. 106. Prædicavit per universam Ju-
dæam. *Ibid.* Tempore prædicationis Urbem Capharnaum
præsertim incoluit. 108. Pœnitentiam in primis prædi-
cavit. 109. Quomodo permissum Christo prædicare in
Synagogis. *Ibid.* Ejus sermones breves. 115. Unam e-
mittens vocem a diversis populis intelligebatur. *Ibid.*
Sermo Christi in monte omnium præstantissimus. *Ibid.*
Prædicavit annos circiter tres. 116
Præputium Christi ubi asservetur. 26
Præsepe, & cunabula Christi ex Palæstina Romam trans-
lata medio sæculo Christi septimo. 13. Præsepe & cuna-
bulorum nomine quid intelligatur. 14
Primogenitus in Divinis Scripturis quia dicatur. 390.
Ibid.
Cur primogenitus dictus Christus. *Pro-*

INDEX RERUM

Procula dicta Pilati uxor a Nicephoro, & *Procula* a Vincentio Bellovacensi. 153. *Somnium* ei immissum fuit a Deo. 152
Purificatio Mariæ Virginis. 337. Cur Purificationis legem implere voluerit. *Ibid.* Obtulit par turturum, aut duos pullos columbarum. 338

Q

Quadragesima dictum Festum Ascensionis Christi Domini. 243
Quadragesimæ jejunium ortum a jejunio Christi. 77

R

Relatio pueri Jesu ex Ægypto. 54
Reliquiæ S. Joseph, & Mariæ Virginis. 366. & 397. & 436.
Reliquiæ Sanctorum adorandæ. 219
Resurrectio Christi. Resurrexit tertio a morte die. 221. Resurrexit mane. *Ibid.* & 223. Quomodo tertio post obitum die resurrexerit. 221. Qui resurrexerunt cum Christo, iis iterum moriendum fuit. 224. Cur resurrexerit cum signis Crucis, & manducaverit. 235
Rezzonicus Carolus Cardinalis Episcopus Patavinus laudatus in Epistola dedicatoria. 235

S

Sacerdotibus tantum licet docere & prædicare. 110
Sandalia Domini ætate Paschalis Radberti Romæ habebantur. 86. *Sandalia* quid. *Ibid.*
Schisma omnium teterrimum, atque longissimum. 335
Scriptores profani, qui de Christo meminerunt. 281
Septuaginta Interpretes anno Orbis Conditi MMMDCC XXVII. aggressi sunt translationem suam. 49
Sepulcri Christi forma. 177
Senatus Romanus cur recusaverit habere Christum in numero Deorum. 283. 284
Sergius I. Pontifex instituit *processionem* in Festo Purificationis Mariæ Virginis. 341
Sermo a Christo habitus in Transfiguratione pertinebat ad mortem ejus. 99
Sermones Christi breves, & compendiosi. 115. Omnium præstantissimus ille, quem habuit in monte. *Ibid.*
Serry Jacobus Hiacynthus consultatus, pag. 9. pag. 12. pag. 13.

PRÆCIPUARUM.

13. pag. 17. pag. 36. pag. 155. pag. 181. 182. pag. 185. pag. 191. 192. pag. 229. 230. pag. 264. 265. pag. 269. pag. 272. pag. 296. 297. & 298. pag. 309. pag. 313. pag. 344. 345. pag. 354. pag. 359. pag. 361. pag. 395.
Simon Cyrenæus Ethnicus ne, an Judæus fuerit, incertum. 154. Solus crucem Christi gestavit. 155
Simeon, qui Christum Dominum in ulnis accepit, Sacerdos ne fuerit, an Laicus. 47. Non fuit unus ex septuaginta interpretibus. 49
Sindon. Vid. *Imagines* Christi non manu factæ. *Sindone* nova cur involutum corpus Jetu. 177
Solstitia ad diem 21. Junii, ac Decembris posita sunt a Concilio Nicæno. 8
Somnium uxori Pilati immissum fuit a Deo. 152
Spelunca Bethleemitica, in qua natus est Jesus, monstrabatur ætate Origenis. 10
Spiritus Sanctus Apostolis missus die quinto decimo Maji. 238
Spongiam, qua potus Christo in Cruce oblatum, *Veneris* oppigneravit Balduinus II. 220. Hodie asservatur Romæ in Basilica Lateranensi. *Ibid.*
Sponsa apud Judæos a die desponsationis usque ad nuptias sponsis custodiendæ tradebantur. 322
Statua Christo posita in Urbe Paneade ab Hæmorrhoida. 252
Statura, & forma corporis Christi. 245. & seqq.
Strenarum celebratio. 27
Stella Magorum dux fuit stella de novo creata non in Cælo, sed in aere vicino terræ. 45
Sudor Christi in horto fuerit ne vere sanguineus. 142
Synagogæ præficebantur etiam qui Sacerdotes non essent. 94.

T

Tenebræ in morte Christi. 166. 167
Tentatio Christi triplex. 77. Ubi triplicem hanc tentationem passus sit. 78. Ubi situs mons & desertum, in quo tentatus est. *Ibid.*
Terræmotus in morte Christi factusne Orbe toto, an solum in Judæa. 174
Tet archa quis. 55
Thabor mons. 96. 116. 230
Tiberii Imperium Augusteum, & Proconsulare. 86. *Tiberius* petiit a Senatu Romano, ut Christum Dominum referret in numerum Deorum. 283. 284. *Rejcta* ejus petitiō va-

INDEX RERUM PRÆCIPUARUM.

- variis de cauffis. *Ibid.* Ejus benignitas in Christianos. *Ib.*
 Tillemontii fententia de morte Deiparæ Virginis Ephesi
 expenditur. 355. 357. & feq.
 Titulus Crucis quibus verbis exaratus. 157. Cur a Pilato
 fcriptus. *Ibid.* Romæ diu latuit. 210. 211. Erat tabella
 lignea longitudinis unius palmi cum dimidio. *Ibid.*
 Tortores Chrifti cujates. 180. Quot. 184
 Transfiguratio Chrifti Domini. 95. Quo tempore facta.
Ibid. Quo in monte. 96. Cur facta. 98
 Tria Capitula, de quibus actum in Concilio Oecumenico
 V. Conftantinopolitano II. quænam fuerint. 216
 Triumphalis Chrifti introitus Hierofolymam contigit die
 ante ejus mortem quinto, Martii vigefimo, Hebdoma-
 dæ primo. 117

V

- V**elum in Templo duplex. 174. Utrum in Chrifti mor-
 te fciffum. *Ibid.*
 Veronicæ Sudarium. Vid. Imagines Chrifti non manu fa-
 ctæ.
 Verfiones qui tantum norunt, aliorum oculis vident. 12
 Veftitus Chrifti nec pretiofus, nec vilis omnino. 80. E-
 jus veftes quatuor fecundum Euthymium. 81. Cujusmo-
 di effer veftis *inconfutilis*. 83. Non erat pretiofa. 84.
 Nunc Treviris affervatur. *Ibid.* Ufum fuiſſe calceis, pro-
 habilis. 85. Unde habuerit veftes, quas geftavit poſt
 reſurrectionem. 233. 234
 Viſtus Chrifti communis, 20. Tenuis. 248
 Vincentius Ferrerius defenditur. 190. 191
 Voces Chrifti primæ apud Evangeliftas. 62
 Voces Chrifti pendentis e cruce. 167
 Urbanus IV. Feſtum Corporis Chrifti ab univerſa Eccleſia
 coli mandavit. 135
 Urbanus VI. inſtituit Feſtum Viſitationis B. Mariæ Vir-
 ginis. 334
 Vulpus Joannes Antonius Græcæ, Latinæque Humanitatis
 in Gymnaſio Patavino profeſſor laudatus. 16
 Uxor Pilati. 153

Z

- Z**acharias nuntium ab Angelo accepit, futurum ut fi-
 lium ex uxore ſua Eliſabetha ſuſciperet. 8

